Календар „Українського Голосу“

НА 1929 РІК

ГРОШІ ДО СТАРОГО КРАЮ – ШИФКАРТИ

ДО АБО З СТАРОГО КРАЮ.

МИ ПЛАТИМО АМЕРИКАНСЬКИМИ ДОЛЯРАМИ НА ВАШІЙ ПОЧТІ В СТАРІМ КРАЮ.

Пишіть до нас за повними інформаціями в справі шифкарт, паспортів, іміґраційних приписів і т. д.

ПЛАТИМО ПРОЦЕНТ ЗА ВЛОЖЕНІ ДО ЩАДНИЦІ ГРОШІ.

В ціли певности, услуги і задоволення відносіться до нас.

Пятьдесять літ в бизнесі.

АГЕНТИ КЕНЕДІЄН НЕШОНАЛ ЗЕЛІЗНИЦЬ.

Alloway & Champion Limited

BANKERS AND STEAMSHIP AGENTS.

UKRAINIAN DEPT., — 667 MAIN STREET, — WINNIPEG, MAN.

Вплачений капітал $1,025,000.00
Резервовий фонд ..... $ 150,000.00

„УКРАЇНСЬКЕ КОЛЬОНІЗАЦІЙНЕ БЮРО"

ОДИНОКЕ ЧИСТО УКРАЇНСЬКЕ БЮРО В ЗАХІДНІЙ КАНАДІ, ЯКЕ:—

1). Полагоджує всякі іміґраційні справи і уділяє всякі поради даром.

2). Продає шифкарти з краю і до краю на найліпші кораблі.

3). Пересилає гроші до краю АМЕРИКАНСЬКИМИ ДОЛЯРАМИ найтанше і найскорше.

По всякі інформації пишіть або телєфонуйте до:

UKRAINIAN COLONIZATION BOARD

238—20th Street West **Saskatoon, Sask.**

Телефон 3668

ІВАН Я. РУРИК, управитель.

Єпархіяльна бібліотека
Eparchy of Edmonton
Library
AY
39
A1
C2 K1
002318

ІЛЮСТРОВАНИЙ

КАЛЄНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

-- НА --

Nick Andrejiw
Chipman, Alta

1929

НАКЛАДОМ І ДРУКОМ УКРАЇНСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ
В КАНАДІ — ВІННІПЕҐ, МАН.

Printed in Canada

Printed and Published by the Ukrainian Publishing Co. of Canada, Ltd.
210—214 Dufferin Ave. — Winnipeg, Man.

Іван Котив
Чіпман Альтос
Єпархіяльна бібліотека
Eparchy of Edmonton
Library

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР НА 1929 РІК.

Рік 1929 є звичайним роком і має 365 днів або 52 тижні і 1 добу. Після рахунку Жидів, у яких новий рік починається 5 жовтня, сей рік є 5689—5690-им роком, а від сотворення світа є він 7537-им роком.

Крім сего є він роком 1896-им від смерти Господа нашого Ісуса Христа, 1607 роком від основання української держави, 941-им роком від хрещення св. Володимира Великого.

ЗАТЬМІННЯ СОНЦЯ.

1-ше повне затьміння сонця припадає на 9 травня. Пересунеться воно понад південною Африкою, понад Індійським океаном, південно-східною Азією, над Полінезією і Австралією. В Полудневій і Північній Америці не буде його видно.

2-ге частинне затьміння сонця буде дня 17-го листопада. Посуватися воно буде від південно-західньої і середньої Европи на північну Африку, на Атлянтійський океан, південно-західну Азію і західну часть Індійського океану.

ЗМІНИ МІСЯЦЯ.

Зміни місяця зазначуємо в калєндарі так:

● молодик,
☽ перша чверть,
○ повня,
☾ остання чверть.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЄНДАР.

ПАСХАЛІЯ.

Ключ граничний, то є пасхальна буква „К".

В руці літо, то є недільна буква до дня 1 березня (марта) „S"; від дня 1 березня „З".

Тріод починається 24 лютого.

Неділя Мясопустна 10 березня.

Неділя Сиропустна 17 березня.

Поклони 17 квітня.

Воскресення Христове 5 травня.

Вознесення Христове 13 червня.

Зелені Свята 23 червня.

Мясниць 9 неділь.

Петрівки 1 тиждень і 4 дні.

ПОСТИ.

1. В навечеріє Різдва Христового (Святий Вечір), 6 січня.

2. В навечеріє Богоявлення, 18 січня.

3. Великий піст від понеділка по Неділі Сиропустній, то є від 18 березня до Великої Суботи, себто до 4 травня включно.

4. Петрівка від дня 1 липня до 11 липня включно.

5. Спасівка від 14 до 27 серпня включно.

6. В день Усікновення Голови св. Івана Хрестителя, дня 11 вересня.

7. В день Воздвиження Чесного Хреста, 27 вересня.

8. Пилипівка від дня 28 листопада до навечерія Різдва Христового, 6 січня, 1930, включно.

9. Піст кождої середи і пятниці через цілий рік, кромі загальниць.

ПОСТИ НЕОБОВЯЗАНІ.

1. Діти, що ще не мають літ.
2. Старші люде, котрі вже зачинають тратити сили.
3. Ті, що тяжко слабують, або по хоробі вертають до здоровля.
4. Вагітні жінки і ті, що кормлять дітей грудьми.
5. Робітники, що тяжко працюють.
6. Ті, що не мають иншої страви, як напримір, жебраки, слуги, подорожні.

ЧАСИ, ЩО В НИХ ЦЕРКВА ЗАКАЗУЄ ВІДПРАВЛЯТИ ВЕСІЛЛЯ І ЗАБАВИ З МУЗИКОЮ.

1. Всі середи і пятниці, крім загальниць.
2. Від початку посту перед Різдвом Христовим (Пилипівка) аж до Богоявлення.
3. Від понеділка сирного тижня, 18 березня, до Неділі Томиної, 12 травня.
4. В пості перед св. Ап. Петром і Павлом (Петрівка) від 1 липня до 11 липня.
5. В пості перед Успенням Пресвятої Богородиці (Спасівка) від 14 до 27 серпня.
6. На Усічення Чесної Голови св. Івана Хрестителя, 11 вересня.
7. На Воздвиження Чесного Хреста, 27 вересня.

ЗАГАЛЬНИЦІ.

(Часи, в котрих кождого дня тижня можна їсти з мясом).

1. Від Різдва Христового до навечеря Богоявлення, то є від 7 до 17 січня включно.
2. Від Митаревої неділі до неділі Блудного Сина, себто від 24 лютого до 3 березня включно.
3. Від Воскресення до неділі Томиної, се є від 5 травня до 12 травня включно.
4. Від Зелених Свят до неділі Всіх Святих, то є від 23 до 30 червня включно.

**
*
**
*
**
*

Січень - January

1-ий місяць — **1929** — **має 31 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
В	1	Боніфатія Мч.	**Новий Рік**
С	2	Ігнатія свмч. ☾	Імени Ісус
Ч	3	Юліяни мч.	Ґеновефи
П	4	Анастазії вмч.	Евгенія
С	5	10 муч. у Криті	Телєсфора
Н	6	**Неділя перед Різдвом**	**3 Королів**
П	7	**Різдво Христове**	Лукіяна
В	8	**Собор Пр. Богородиці.**	Северина
С	9	**Стефана первмч.**	Юліяна і Василіси
Ч	10	20 тисяч муч. у Нікомидії	Івана Доброго еп.
П	11	10 тис. діт. уб. у Виф. ●	Гиґіна пап.
С	12	Анисії мч.	Аркадія м.
Н	13	**Нед. по Різдві.** Меланії прп.	**1 по 3 Кор.**
П	14	**Нов. Рік. Обр. І.Х., Вас.**	Ілярія
В	15	Сильвестра	Павла
С	16	Малахія прор.	Маркила пап.
Ч	17	Собор 70 ап.	Антонія ав.
П	18	Навеч. Богоявл. Теоп. ☽	Пр. св. П. в Римі
С	19	**Богоявлення Госп.**	Маріюша м.
Н	20	**Нед. по Просв.** Соб. Ів. Хр.	**2 по 3 Кор.**
П	21	Ґеоргія і Еміліяна прп.	Агни дів. і м.
В	22	Полієвкта	Вінкентія
С	23	Григорія прп., Домет.	Раймунда
Ч	24	† Теодозія прп.	Тимотея еп. і мч.
П	25	Татіяни мч., Евпраксії ○	Нав. св. Павла
С	26	Ермила Страт. мч.	Полікарпа еп. м.
Н	27	**29 Н. по З. с. Д.** Оо. в С.	**Старозап.** Ів. Зол.
П	28	Павла і Івана прп.	Валєрія
В	29	Покл. оков. св. Петра	Франца.
С	30	† Антонія Вел. прп.	Мартини м.
Ч	31	Атаназія і Кира	Петра з Нолі

Предсказання погоди: 1—5: зимно з легким снігом; 6—12: теплійше; 13—19: зимнійше з великим снігом; 20—26: зимно; 27—31: найзимнійші дні сего місяця.

ЗАПИСКИ НА СІЧЕНЬ.

Андрій Левтонійчук.
говорив що як паде дощ
на Різдвані свята то буде
градопадати на Петра і павла
12-го Липня це го року.

Лютий - February

2-ий місцяь — **1929** — **має 28 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Макарія прп. ☾	Ігнатія еп. і м.
С	2	† Евтимія прп.	**Мат. Б. Громн.**
Н	3	**Н. 30 по Зісл. с. Д.** Макс. пр.	**Мясоп.**
П	4	Тимотея ап., **Анастазія**	Андрія Корс. еп.
В	5	Климентія свщм.	Агафії
С	6	Ксенії прп.	Тита еп., Дороти
Ч	7	† Григорія Богосл.	Ромуальда ав.
П	8	Ксенофонта прп.	Івана з Матти
С	9	† Пер. мощей св. Ів. З. ●	Апольонії д. і м.
Н	10	**Нед. 31 по Зісл. с. Д.** Ефр.	**Запуст.** Схоляст.
П	11	Перен. мощ. св. Ігнатія.	Поява МБ. Люрд.
В	12	**Трох Святителів**	Евлягії
С	13	Кира і Івана безср.	Попелец. Кат. Річ.
Ч	14	Трифона м .	Валентія еп. і м.
П	15	**Стрітення Господне**	Фавстина і Йовіт.
С	16	Симеона і Анни прор.	Юліяни д. і м.
Н	17	**Нед. 32 по З. с. Д.** Ізид. ☽	**Вступна.** Конст.
П	18	Агафії мч.	Симеона еп. і м.
В	19	Вукола прп.	† Конрада
С	20	Партенія і Луки прп.	Льва еп.
Ч	21	Теодота Страт вмуч.	Фелікса еп.
П	22	Нікифора мч.	Поп. Марґар з К.
С	23	Харлампія мч. ○	Петра Дамяна еп.
Н	24	**Нед. Митаря.** Власія сщм.	**Суха.** Перест. д.
П	25	Мелетія, Мартина	Матея ап.
В	26	Мартиніяна	Цезарія
С	27	Авксентія прп.	Віктора
Ч	28	Онисима ап.	Леандра

Предсказання погоди: 1—9: зимно з легким снігом; 10—16: теплійше; 17—28: велике зимно .

ЗАПИСКИ НА ЛЮТИЙ.

Березень - March

3-ий місяць — **1929** — **має 31 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Памфила	Альбіна еп.
С	2	Теодора	Сух. Симпліція
Н	3	**Нед. Блудного Сина** ☾	**Глуха.** Кунеґунди
П	4	Архипа, Теодота	Казиміра
В	5	Льва еп. Аґатона	Адріяна мч.
С	6	Тимотея	Перпетуї і Феліц.
Ч	7	Петра й Атаназія	Томи з Акв
П	8	Поликарпа	Вінцентого Кадл.
С	9	1 і 2 Найд. голови Ів. Хр.	Францішки Римл.
Н	10	**Нед. Мясопустна**	**Середнопост.** 40 м
П	11	Порфірія ●	Константина
В	12	Прокопія	Григорія В. пап.
С	13	Власія, Нест.	Кристини д. і м.
Ч	14	Евдокії мч.	Матильди
П	15	Теод. свмч.	Климента Двер.
С	16	Евтропія і тов. мч.	Киріяка і Лярґа м.
Н	17	**Нед. Сиропустна.** Гарасима	**Чорна.** Гертруди
П	18	Конона ☽	Кирила
В	19	42 Муч. в Амореї	Йосифа Обруч.
С	20	Василія свмч.	Архіппа
Ч	21	Теофілякта	Венедикта ав.
П	22	† 40 Муч. в Севастії	Катерини Ґенун.
С	23	Кондрата і друж. муч.	Йосифа Оріол.
Н	24	**1. Нед. Посту.** Софронія	**Квітна.** Гавр. Арх.
П	25	Теофана ісп. ○	**Благ. П.М.Д.**
В	26	Пер. мощ. прп. Никифора	Емануеля м.
С	27	Венедикта прп.	Івана Дамаск.
Ч	28	Агапія муч.	Івана Капістр.
П	29	Савина і Юліяна мч.	Йони і Барах. м.
С	30	Алексія прп.	МБ. Стр. Ґвірина
Н	31	**2. Нед. Посту.** Кир. Єрус.	**Великдень**

Предсказання погоди: 1—7 тепло, легкий сніг; 8—12: зимнійше, легкий сніг; 13—21: зимно з вітром, легкий сніг; 22—27: зимно, вітри; 28—31: теплійше.

ЗАПИСКИ НА БЕРЕЗЕНЬ.

1 Березен падав дощ і ро
стопився сніг.

31 Березня упав сніг

Квітень - April

4-ий місяць — **1929** — **має 30 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Хризанта і Дарії	**Світл. Понед.**
В	2	Оо. уб. у мон. св. Сави ☾	Гуґона
С	3	Якова ісп.	Ришарда еп.
Ч	4	Василія свмч.	Ізидора еп.
П	5	Нікона і тов. прпмч.	Вінкентія
С	6	Захарія і Якова прп.	Келестина
Н	7	**3. Н. Посту. Благов. П.Д.М.**	**1. Біла.** Германа
П	8	Соб. Арх. Гавриїла	Діонізія
В	9	Матрони при. ●	Марії Єгипет.
С	10	Іляріона і Стефана прп.	Евзекіїла пр.
Ч	11	Марка і Кирила прп.	Льва В. пап.
П	12	Івана Ліствич.	Юлія пап.
С	13	Іпатія прп.	Герменеґільда м.
Н	14	**4. Нед. Посту.** Марії Єгип.	**2. по В.** Юстина
П	15	Тита прп.	Людвики
В	16	Никити прп. ☽	Венедикта Й. Л.
С	17	Йосифа. **Поклони**	Анікита пап.
Ч	18	Теодула, Агатопода	Апольонія м.
П	19	Евтихія св.	Льва пап.
С	20	Георгія	Теодора в.
Н	21	**5 Нед. Посту.** Ірідіона Ап.	**3. по В.** Анзель.
П	22	Евпсихія мч.	Сотера
В	23	Терентія і тов. муч. ○	Войтіха еп.
С	24	Антипи свмч.	Фіделіса еп.
Ч	25	Василія прп.	Тор. с. Йос. П.Ц.
П	26	Артемона свмч.	Клєта і Маркеліна
С	27	Мартина пап.	Петра Кан., Зити
Н	28	**Нед. Цвітна.** Аристарха Ап.	**4. по В.** Віталіса
П	29	Агафії, Ірини	Петра в В.
В	30	Симеона і Акадія еп.	Катерини Сієн.

Предсказання погоди: 1—6: тепло з дощем; 7—13: зимнійше, зі снігом і вітром; 14—20: теплійше, весняна погода; 21—27: тепло; 28—30: дощі.

2-3-4 сні

ЗАПИСКИ НА КВІТЕНЬ.

Сніг Падая у же з тиж
день ізиміно вітер тоже
кобила була із конем
4 того квітня
8-9 мали свиней 2 Пороси
та корова і мала теля
і вівця дві ягнички.
14 вітер співав і Качри вваро
ли. 15 Сніг падав
17 зачато сіяти Пшеницю
до 2 4 посіяно Пшениці у
22 Набій за ми вра робит Ар
26 посіяно пшениці у мірі
16 арфів.

Травень - Мау

5-ий місяць — **1929** — **має 31 днів**

Дні		Українські свята		Латинські свята
С	1	Івана Декапол. прп.		Филипа і Якова
Ч	2	Івана Стороже, прп.	☾	Атаназія еп.
П	3	**Вел. Пятниця.** Теодора		Цариці Кор. П.
С	4	**Вел. Субота.** Януарія свмч.		Знайд. св. Хр.
Н	5	**Великдень**		**5. по В.** Пія V п.
П	6	**Світлий Понед.** Юрія		Івана в Олію
В	7	**Світлий Вівторок.** Сави.		Ювиналіса м.
С	8	† Марка єв.		Станіслава еп.
Ч	9	Василія свмч.	●	**Вознесення Госп.**
П	10	Симеона свмч.		Антоніна еп.
С	11	Ясона і Максима ап.		Францішка з Гієр.
Н	12	**Нед. Томина.** 9 Муч. в К.		**6. по В.** Панкр.
П	13	† Якова ап.		Сервація
В	14	Єремії прор.		Хр. дні. Боніфатія
С	15	† Бориса і Гліба	☽	† Івана зі Салє
Ч	16	† Теодозія прп.		† Бл. Андрія Боб.
П	17	Пелагії прпмч.		Пасхаліса Виз.
С	18	Ірини мч.		Фелікса
Н	19	**Нед. Мироносиць.** Йова.		**Сош. с. Духа**
П	20	Явл. Чесного Хреста		**Пон. с. Д.** Вер.
В	21	† Івана Бог.		Тимотея і тов. м.
С	22	† Перен. мощ. св. Ник.		Юлії д. і м.
Ч	23	† Симона ап.	○	Десидерія еп. м.
П	24	Мокія		ПДМ. Спом. вір.
С	25	Епіфанія і Германа		Григорія пап.
Н	26	**Нед. Розслабл.** Глик. і Ал.		**1. по С. с. Д. Трой.**
П	27	Ізидора, Максима		Івана І. папи
В	28	Пахомія прп.		Вільгельма
С	29	Теодора освящ.		Марії Магд. Паз.
Ч	30	Андроніка ап.		**Боже Тіло**
П	31	Теодота мч.		Петронелі

Предсказання погоди: 1—4: погода холодна з дощем; 5—11: зміна на тепло; 12—18: дощі з малими громовицями; 19—25: тепло, дощі з громовицями; 26—31: дещо холоднійше, з малими дощами.

ЗАПИСКИ НА ТРАВЕНЬ.

14 Травня посіяно 23 овр[illegible]
віuса.

16–17 Травня ндв дощ

19 Травня зависа Лист
озвиватu i полудневи[е]
Вітервіяти:

Червень - June

6-ий місяць — **1929** — **має 30 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Патрикія свмч.	Якова
Н	2	**Нед. Самар.** Талалея мч.	**2. по С.** Еразма
П	3	Константини і Олени	Кльотильди
В	4	Василиска	Квірина
С	5	Михаїла еп.	Боніфатія еп. м.
Ч	6	Симеона прп.	Норберта еп.
П	7	† З Найд. Гол. Св. Івана ●	† Торж. Б. С. Р.
С	8	Карпа мч.	Медарда еп.
Н	9	**Нед. Сліпородж.** Терапонта	**3. по С.** Феліціяна
П	10	Никити	Маргарети
В	11	Теодозії муч.	Варнави ап.
С	12	Ісаака прп.	Івана а. с. Ф.
Ч	13	**Вознесення Г.Н.І.Х.**	Антонія з Пад.
П	14	Муч. Юстина філь. ☽	Василія еп.
С	15	† **Івана Сочавського.** Ник.	Віта і Модеста
Н	16	**Нед. св. Отців.** Лукіяна мч.	**4. по С.** Фр. з Ас.
П	17	Митрофана	Маркіяна
В	18	Доротея свмч.	Ефрема діяк.
С	19	Висаріона і Іляріона	Юліянни з Фал.
Ч	20	Теодота свмч.	Сильверія пап.
П	21	Теодора смч.	Альойзія Ґонз.
С	22	Кирила (Суб. заупок.) ○	Павліна еп.
Н	23	**Св. Тройці (Зелені Свята)**	**5. по С.** Зенона
П	24	**Св. Духа (Зелені Свята)**	† Івана Хрест.
В	25	† Онуфрія прп.	Вільгельма ав.
С	26	Акилини мч.	Івана і Павла м.
Ч	27	Єлисея пр.	Владислава кор.
П	28	Амоса пр. і Єроніма	Льва папи
С	29	Тихона еп.	**Петра і Павла ап.**
Н	30	**Нед. Всіх Святих,** Ман. ☾	**6 по С.** Пам. с. П.

Предсказання погоди: 1—11: холодно, опісля теплійше з громовицями і рясними дощами; 12—25: тепло і гарно, опісля холоднійше; 26—30: місяць кінчиться гарною погодою.

ЗАПИСКИ НА ЧЕРВЕНЬ.

Липень - July

7-ий місяць — **1929** — **має 31 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Леонтія м.	Теобальда
В	2	† Юди Тадея ап.	Посіщ. П.Д.М.
С	3	Медотія свчм.	Анатоля еп
Ч	4	Юліяна Тарс. мч.	Теодора еп.
П	5	Евсенія свмч.	Антонія Мар. Зах
С	6	Аґрипини мч ●	Ісаї прор.
Н	7	**Нед. 2 по З. с. Д. Різд. Ів. Х.**	**7. по С.** Пульхери
П	8	Февронії	Єлисавети
В	9	Давида Сел. прп.	Вероніки з Юл.
С	10	Самсона прп.	7 Братів муч.
Ч	11	Пер. мощ. Кира і Івана	Пія І. папи м.
П	12	**Петра і Павла ап.**	Івана Ґвальберта
С	13	† Соб. 12 Апостолів ☽	Анаклита папи м.
Н	14	**3 Нед. по З. с. Д.** Кос. і Дам.	**8. по С.** Бонавен.
П	15	Пол. Ризи Пр. П.Б.	Генрика
В	16	Якинта мч., Анатолія	МБ. Шкаплір.
С	17	Андрія Крит, Марти	Алексія
Ч	18	† Кирила і Методія ап	Симеона з Лип.
П	19	† Атаназія Атон. прп.	Вінкентія з Пав.
С	20	Томи і Акакія прп.	Бл. Чеслава
Н	21	**4 Нед. по З. с. Д.** Прок. ○	**9 по С.** Пракседи
П	22	Панкратія	Марії Магд.
В	23	**† Антонія Печер. прп.**	Аполінарія еп.
С	24	Евфимії мч. і Ольги	Бл. Кінґи кн.
Ч	25	Прокла і Ілярія мч.	Якова ап.
П	26	Собор Арх. Гавриїла	Анни
С	27	Акили ап. Киріка мч.	7 братів спячих
Н	28	**5 Н. по З. с. Д. Вол. укр. кн.**	**10. по С.** Вікт. п.
П	29	Атиногена ☾	Марти д.
В	30	Маріни вмч.	Абдон і Сеннен м.
С	31	Якинта і Еміліяна мч.	Ігнатія Льой.

Предсказання погоди: 1—6 холодно з дощами; 7—20 тепло, з дощами і громовицями; 21—27: тепло, гарно; 28—31: **легкий дощ.**

ЗАПИСКИ НА ЛИПЕНЬ.

Серпень - August

8-ий місяць — 1929 — має 31 днів

Дні		Українські свята	Латинські свята
Ч	1	Макрини прп.	Петра в оков.
П	2	† **Ілії прор.**	П.Д.М. Ангел.
С	3	Симеона і Івана прп.	Найд. св. Стефана
Н	4	**6 Н. по З. с. Д.** Марії Магд	**11. по С.** Домініка
П	5	Трофима ●	Мати Б. Сніж.
В	6	† Бориса і Гліба мч.	**Преобр. Господ.**
С	7	† Успення св. Анни	Каєтана
Ч	8	Ермолая свщмч.	Киріяка м.
П	9	† Пантелеймона вмч.	Романа м.
С	10	Прохора і ин. ап.	Лаврентія м.
Н	11	**7 Н. по З. с. Д.** Калиніка	**12 по С.** Зузанни
П	12	Сили, Андроника ☽	Кляри д.
В	13	Евдокима прав.	Гіполіта і Касіяна
С	14	† Пох. Ч. Хр.	Нав. Евзевія еп.
Ч	15	Пер. мощ. св. Стеф.	**Успення П. Богор.**
П	16	Ісаака, Далмата і Фав.	Йоакима
С	17	7 Мол. в Ефезі	Яцка
Н	18	**8. Н. по З. с. Д.** Евсигнія	**13. по Е.** Єлени
П	19	**Преображення Господне**	Людвика
В	20	Дометія і Пассіва муч. ○	Вернарда
С	21	Еміліяна еп.	Іванни Шан.
Ч	22	† Маттія ап.	Тимотея м.
П	23	Лаврентія мч.	Филипа Бен.
С	24	Евпла мч.	Вартоломея ап.
Н	25	**9 Н. по З. с. Д.** Фотія і Анік.	**14. по С.** Людв. к.
П	26	Максима	Зефірима п.
В	27	Міхея пр. ☾	Йосифа Кал.
С	28	**Успення Пр. Богор.**	Августина еп.
Ч	29	Пер. Обр. нерук. Г.Н.І.Х.	Усікн. гол. Ів. Хр.
П	30	Мирона мч.	Рожи Лім.
С	31	Фльора і Лавра мч.	Раймунда

Предсказання погоди: 1—3: горячо; 4—10: громовиці з дощами; 11—17: горяч, часті дощі і громовиці; 18—24: холоднійше; 25—31: тепло.

ЗАПИСКИ НА СЕРПЕНЬ.

Вересень - September

9-ий місяць — **1929** — **має 30 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
Н	1	**10 Н. по З. с. Д.** Андр. Стр.	**15. по С.** Егідія
П	2	Самуїла	Юста
В	3	Тадея ап. і Васси м. ●	Симона Стовп.
С	4	Агатоніка і тов. мч.	Розалії д.
Ч	5	Лупа мч.	Лаврентія Юст.
П	6	Евтиха свщмч.	Захарії пр.
С	7	Тита ап.	Бл. Мелхіора
Н	8	**11 Н. по З. с. Д.** Андр. і Нат.	**16. по С. Різр. ПБ.**
П	9	Пімена прп.,	Ґорґонія
В	10	Мойсея прп., Августина ◗	Николая з Тол.
С	11	**† Усік. Гол. Івана Хр.**	Прота і Яцка м.
Ч	12	Александра, Івана св.	Найсв. Ім. Марії
П	13	† Пол. Пояса Пр. Бог.	Филипа м.
С	14	† Симеона Ст.	Воздиж. Ч. Х.
Н	15	**12 Н. по З. с. Д.** Маманта	**17. по С.** Нікод.
П	16	Антима	Людмили д.
В	17	Вавили свмч., Мойсея	Зн. св. Франц.
С	18	Захарії і Єлисавети пр. ○	Йосифа з Куп.
Ч	19	Чудо Арх. Михаїла	Сух. Януарія еп.
П	20	Созонта мч.	Евстахія м.
С	21	**Різдво Пр. Діви Марії**	Матея ап.
Н	22	**13 Н. по З. с. Д.** Йоак. і Ан.	**18. по С.** Маврик.
П	23	Минодори	Теклі д.
В	24	Теодори прп.	Ґерарда
С	25	Автонома свмч.	Бл. Володислава
Ч	26	Віднов. хр., Корнилія ☾	Кипріяна і Юст.
П	27	**Воздв. Чесн. Хреста**	Косми і Дамяна
С	28	Никити вмч.	Вячеслава кор.
Н	29	**14 Н. по З. с. Д.** Евфимії м.	**19. по С.** Мих. арх.
П	30	Софії і 3 дон.	Єроніма.

Предсказання погоди: 1—14: холодно з дощами; 15—21: гарна погода; 22—27: холоднійше ночами; 28—30: гарна погода.

ЗАПИСКИ НА ВЕРЕСЕНЬ.

Жовтень - October

10-ий місяць — **1929** — **має 31 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
В	1	Евменія еп.	Бл. Івана з Дук.
С	2	Трофима і ин. муч. ●	Ангелів Стор.
Ч	3	Евстахія його жени і діт.	Франца з Асижу.
П	4	Кондрата ап.	Кандида і Ґерарда
С	5	Фоки свмч.	Плакида і тов. м.
Н	6	**15 Н. по З. с. Д.** Зач. Ів. Хр.	**20. по С.** Брунона
П	7	Теклі	Юстини
В	8	Евфрозинії прп.	Бриґіди д.
С	9	† Івана Богослова	Людвика Берт.
Ч	10	Каліграта мч. ☽	Франца Борг.
П	11	† Харитона прп.	Еміліяна еп.
С	12	Киріяка прп.	Максиміліяна еп.
Н	13	**Нед. 16 по З. с. Д.** Григорія	**21. по С.** Едварда
П	14	**Покрови Пресв. Богород.**	Калікста
В	15	Кипріяна свмч.	**Тереси д.**
С	16	Діонізія свмч.	Ґерарда Маєлі
Ч	17	Єротея свмч.	Марґарети Алак.
П	18	Харитини мч. ○	Луки єв.
С	19	† Томи ап.	Петра з Альк.
Н	20	**17 Н. по З. с. Д.** Серг. і Вак.	**22. по С.** Івана К.
П	21	Пелагії	Уршулі
В	22	† Якова ап.	Кордулі д. м.
С	23	Евлампія і Евлампії мч.	Северина еп.
Ч	24	Филипа ап.	Рафаїла арх.
П	25	Прова і ин. муч. ☾	Хризанта і Дарії
С	26	Карпа і ин. муч.	Евариста пап. м.
Н	27	**Нед. 18 по З. с. Д.** Параск.	**23. по С.** Савини
П	28	Євтимія	Симона Юди
В	29	Льонґіна сотн. мч.	Наркіса еп.
С	30	Озія пр., Андрія Крит.	Альфонса Родр.
Ч	31	† Луки ап. і єв.	Нав. Вольфанґа

Предсказання погоди: 1—6: холодно, легкий сніг; 7—15: теплійше, з дощем; 16—22: холоднійше, з ранними приморозками; 23—31: холодно, слота, при кінци сніг.

ЗАПИСКИ НА ЖОВТЕНЬ.

Листопад - November

11-ий місяць — **1929** — **має 30 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Йоіла прор. ●	**Всіх святих**
С	2	Артемія вмч.	День Задушний
Н	3	**19 Н. по З. с. Д.** Іляріона пр.	**24. по С.** Губерта
П	4	Аверкія	Кароля
В	5	† Якова ап.	Захарії і Єлисав.
С	6	Арети і ин. муч.	Леонарда
Ч	7	Маркіяна і Мартирія мч.	Бл. Антонія
П	8	**Димитрія вмч.**	Ґотфрида
С	9	Нестора вмч. ☽	Теодора м.
Н	10	**20 Н. по З. с. Д.** Параскевії	**25. по С.** Андрея
П	11	Анастазії	Мартина
В	12	Зиновія і Зиновії	Мартина пап.
С	13	Стахія Амплія ап.	Станіслава Кост.
Ч	14	Косми і Дамяна	Йосафата свмч.
П	15	Акиндина мч.	Леопольда
С	16	Акепсіма мч.	Отмара
Н	17	**21 Н. по З. с. Д.** Йоак. ○	**26. по С.** Сальом.
П	18	Галактіона	Романа
В	19	Павла аеп. Конст.	Єлисавети кор.
С	20	Єрона мч.	Фелікса Вел.
Ч	21	**Собор св. Михаїла Арх.**	Введ. в храм П.Б.
П	22	Онисифора і Порф. мч.	Кекилії д.м.
С	23	Ераста, Ореста	Климента пап. м.
Н	24	**22 Н. по З. с. Д.** Міни, Вік.	**27. по С.** Ів. від Хр
П	25	Івана Мил., Ніля	Катерини
В	26	† Івана Золот. св.	Івана Берх.
С	27	† Филипа ап.	Валеріяна еп.
Ч	28	Самона, Гурія, Авіва мч.	Здислави
П	29	† Матея ап.	Сатурна
С	30	Григорія еп.	Андрія ап.

Предсказання погоди: 1—15: холодні, слотні дні, коло половини місяця сніг; 16—30: погода як в першій половині місяця.

ЗАПИСКИ НА ЛИСТОПАД.

Грудень - December

12-ий місяць — **1929** — **має 31 днів**

Дні		Українські свята	Латинські свята
Н	1	**23 Н. по З. с. Д.** Плят. ●	**1. Адв.** Еліґія
П	2	Авдія	Бібіяни д.
В	3	Григорія і Прокла прп.	Франца Ксав.
С	4	**Введ. в храм Пр. Богород.**	Варвари д. м.
Ч	5	Филимона ап., Кикилії	Сави ав.
П	6	Амфілоха і Григорія еп.	Миколая еп.
С	7	Катерини вмч.	Амврозія еп.
Н	8	**24 Н. по З. с. Д.** Климента	**2. Адв. Н.З.П.Д.М.**
П	9	Алипія ☽	Леокадії
В	10	Якова Перс. вмч.	МБ. Льорет.
С	11	Стефана прпмч.	Дамаза пап.
Ч	12	Парамона мч.	Александра м.
П	13	† Андрія ап.	Лукії д. м.
С	14	Наума пр.	Спіридіона еп.
Н	15	**25 Н. по З. с. Д.** Аввакума	**3. Адв.** Валєріяна
П	16	Софонія ○	Аделяйди
В	17	† Варвари вмч., Івана Дам.	Лазаря еп.
С	18	Сави Освящ. прп.	Ґраціяна
Ч	19	**Миколая чуд.**	Немезія
П	20	Амврозія еп.	Теофіля м.
С	21	Патапія еп.	Томи ап.
Н	22	**26 Н. по З. с. Д. Зач. св. Ан.**	**4. Адв.** Зенома
П	23	Мини, Єрмогена ☾	Вікторії
В	24	Даниїла Стовп. прп.	Нав. Адама і Еви
С	25	Спиридіона прп.	**Різдво Христове**
Ч	26	† Евстратія, Евгенія	**Стефана првмч.**
П	27	Тирса і Левкія мч.	Івана ап. і єванг.
С	28	Елевтерія свмч.	Дітей убитих
Н	29	**Нед. Праотців.** Аггея свмч.	**Н. по Р.** Томи еп.
П	30	Даниїла пр. ●	Евгенія
В	31	Севастіяна і ин. муч.	Сильвестра папи.

Предсказання погоди: 1—15: морози з вітрами; 16—21: трохи теплійше, сніг; 22—31: тепло, легкий сніг.

ЗАПИСКИ НА ГРУДЕНЬ.

Т. Шевченко

Учітеся, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужого научайтесь,
Свого не цурайтесь...

ДО ПРАЦІ, ВІРНІ СИНИ!

Наче ті у дорозі стовпи
Наші дні пробігають,
Й серед злоби чужої юрби
Нам літа проминають.
І все доля несе нам лиха
Один удар за другим.
Та все те нас заледви руха —
Ми не чуєм наруги.
Ми так дуже привикли уже
Чужі накази чути,
Що нам тяжко й подумать: Невже
Нам все наймитом бути?!
Невжеж справді ми — вічні раби —
Можем стати на ноги,
До святої піднятись борби
Без чужої підмоги?!
Чи-ж можливо нам стать на рівні
З дітьми вільного роду —
І порушить свій дух до борні
За майбутнє Народу?!
Бо хіба-ж можливо піднять
Нашу думку високо —
Й нашим рабським умом зібрать
Ціну волі глубоко?!
Ми-ж не можем здобути раю
Без ленінського краму,
Ні спасти рабську душу свою
Без руки Ватикану!
Наш ратунок єдино саме
У кремлівській комуні,
А до неба лиш той нас візьме,
Що в троїстій коруні!
Так то дух Малоросів у нас
І Рутенців міркує —
Не пробудить його новий час,
Бо людини він в собі не чує.
Не жаліла судьба нам зате
Ефіялтів породи,
Що чернить усе рідне святе
За чужі нагороди.
Що за Юдин срібняк віддає
Себе в службу ворожу
І найменших братів продає
У чужу огорожу.
І опльовує рідне імя,
Висміва рідну славу —
А під небо саме підніма
Москву, Рим та Варшаву.

Та приходить доба вже нова —
Тьма вступає сонлива,
До життя пробудилась знова
Душа рабська, лінива.
Не даремний кривавий весь труд
І страдання і муки!
Вже години досвітні грядуть!
Піднімає люд руки!
І підносить покірне чоло,
Стає разом до ряду —
Починає єднання діло,
Піднімає громаду.
Не даремні зусилля всіх тих,
Хто кохав Україну,
Ворогів не страхався сильних,
Працював до загину:
Щоб збудити давний дух вільний
І козацьке завзяття,
Що змете гніт ворожий, страшний
І неволі прокляття.
Зрозумів наш народ, що в чужих
Не шукать йому долі,
А на рідних основах своїх
Будувати Храм Волі!
Мов орел дужим помахом крил
Він підноситься в гору,
Від чужих не сподіється сил —
Найшов в собі опору.
В СОБІ ВІЧНЕ НАЙШОВ ЖЕРЕЛО,
СИЛУ В РІДНЬОМУ ДУСІ! —
Не спинить вже громадське діло
У визвольному русі!
Переможе вкраїнський народ
Ворогів віковічних
І зітре ефіялтський весь род
Мов гадюк скритосічних!
То-ж до праці, всі вірні сини,
Що вам мила Вкраїна!
Розганяйте тяжкі тумани,
Хай буде ясна днина!
З Новим Роком і сили нові
І новая охота
Хай кайдани лама духові!
Хай змагаєсь робота —
Щоби ми приспішили той час,
Днину кращої долі,
Що засяє з Вкраїни для нас
Ясне Сонечко Волі!

Т. Дмитренко.

СВЯТИЙ ВЕЧІР

Засяли зіроньки на небі, затих вітрець, сині і жовті іскри миготіли на сніжній пелені, котра вкрила сонну землю. Величава природа витала великий, Святий Вечір — спомин того часу, коли в Вифлеємі Пречиста Діва Марія породила Сина-Бога.

Радіє кожда християнська сімя, засідає до вечері, а опісля співають радісні коляди, славлять Рождество Христове.

Панувала ся радість в оселях села Нагорян, та лише не у всіх. На краю села стояла убога хатина, в котрій проживала Наталка Василенко з двома малими діточками. Муж її чотири роки як пішов на війну і з тої пори не було про него жадної вістки. Одні говорили, що він в полоні, а другі, що його убито. Очі свої сплакала бідна Наталка, свого любого Степаночка виглядала, світом нудила, в гіркій недолі та нужді — дні свої проводила.

Ось і наспів великий, Святий Вечір, а місце господаря порожне. Зготовила Наталка убогу вечерю, прибрала діточок, гіркими слезами їх головки змочуючи, погляділа у вікно на зоряне небо і ще важче на серцю стало. Думка думку обганяла, одна другої сумнійша... Коли се скрипнули двері і в хату увійшов старенький дідусь, підпираючись палицею і промовив:

— Христос Раждається!...

— Славім Його! — відказала Наталка. — Сідайте, дідусю, яка-ж я рада, що Господь послав мені гостя на Святий Вечір! Сідайте та повечеряємо, що Бог післав.

Сів старець і привітно та ласкаво запитав:

— Чого ти, доню, така заплакана?

— Велике горе моє, дідусю, чоловік пішов на війну і доси вістки про него не маю. Господь знає, чи жиє він, чи може в могилі спочиває... Жили ми в згоді, в любові і, як згадаю, самі сльози ллються...

Слухав дідусь, глядів на Наталку, на діточок, тяженько

зітхнув і дві сльози упали з очей його на старечу сиву бороду. По хвилі мовчаня, він знов промовив:

— Знаю, доню, що жили ви так, як Бог приказав. Тяжке твоє горе, але за ваше богоугодне християнське життя, любов і вірність супружеську, смуток твій в радість тобі буде. Діла Господні о тих, хто іде дорогою чистоти і правди, дивні і непостижимі. Вір, доню, в Божу поміч, в Його найсвятійшу ласку, а може ще й нині, в сей Святий Вечір, велика радість запанує в твоїй оселі і смуток розвіється як дим.

— Дякую, дідусю, за сердечне слово, лекше на серці мені стало... Зараз подаю вечерю на стіл.

Підійшла Наталка до печі, почала лагодити вечерю, коли се оглянулась, а дідуся нема... Що се означає?!... Стала Наталка мов сонна і лячно і радісно її стало, а в хаті наче світла прибавилось, наче пахощами хто покропив.

— Господи, се-ж не був звичайний старець, се був великий вістник ласки Божої до мене убогої і до моїх діточок!

Упала Наталка на коліна перед образом Пречистої Діви Марії і її Предвічного Сина Божого і горячо молилася...

***

З полону вертав змордований, ранами покритий Степан Василенко. Довго мандрував з далекої неволі до рідного краю... Коли гнали його у бій, тоді одягали, кормили, а тепер він нікому не потрібний; замовкли музики, скінчився кривавий танець і всьо змінилося...

Доїхав до найблищої зелізничої стації в тягаровім возі, а звідсіля ще двайцять верстов до дому прийдеться йти піхотою... Пішов Степан і думку думає: Ох, коби то на Святий Вечір в рідну оселю поспіти!... Се бажання додавало йому сил, а тут хоч би одна душа стрінулась на дорозі...

Вже й недалеко, лише ліс перейти і село буде видно і його рідну, милу хатину на краю. Летить думка, лине серце вперед, а зморені ноги відмовляють послуху. Сяду, трохи спочину, думає Степан, а роскішна зелена смерека так і манить його до себе і наче словами промовляє: — Ходи, сядь біля мене, я тебе своїм віттям прикрию, тихим шепотом заколишу, що твої рідні роблять — роскажу...

Став Степан, ноги тремтять, не вдержався. Скинув торбу, сів і притулився плечима до зеленої смереки... Опустилась голова на груди, закрились очі, а солодка дрімота, мов та журлива мати, почала його заколисувати. Починає ввижатись Степанові, що він вже дома, в обіймах своєї коханої

Наталки, на колінах любі діточки, — і солодка усмішка засновується на устах нещасної жертви війни... Нараз чує сонний Степан, що його хтось будить. Повіяло на него теплом, ледви здолав відкрити очі і бачить, що перед ним стоїть на колінах сивоволосий дідусь...

— Не спи, сину, — мовив він до Степана, — сьогодня Святий Вечір, — Христос Раждається, життя вічне в мир приходить. Встань, ходи зі мною, потіш твою бідну, вірну дружину, діток до зболілого серця пригорни!...

Взяв дідусь Степана за руку, підвів і пішли... Радісно стало Степанові, приємно і легко на душі: він не ішов, а неначе летів на крилах...

Ось вже і хатина. Видно світло, не спить ще його люба Наталочка... Ох, Боже милий, Боже Великий!... Ще хвиля і він в рідній оселі. Пройшли попри вікна; глянув, — стоїть коло стола Наталка, а коло ньої діточки. Забилось серце, затремтіло, увійшов в сіни, відчинив двері і переступив хатний поріг...

Вгледіла Наталка, скрикнула і кинулась в обійми дорогого мужа — і наче закамяніли...

— Ох, Наталко люба, — промовив опамятавшись Степан. — А де-ж дідусь, що спас мене від смерти і привів до дому?...

Кинулись обоє в сіни — нема, вийшли на подвіря й за ворота на дорогу, але дивного дідуся не знайшли.

Вернулись до хати. Оповіла Наталка мужови, що той самий дідусь перед хвилею був гостем у їх хаті.

Степан, вислухавши оповідання любої дружини, сказав:

— Не з грішної землі, Наталочко, був сей Гість, а з небесного мира Господь його післав до нас, за наші страждання, за нашу віру в Його святу поміч!...

Притулив урадований Степан Василенко до себе свою вірну кохану дружину, посадив на коліна любих діточок і плакали усі разом — сльозами радости...

А на блакитнім небі ангельські хори співали: **Слава на небі Богові, на землі мир, а між людьми Боже змилування.**

Дмитро Тягнигоре.

В 1926 році в Канаді вироблено лише 5,000 візків і залубень тоді, коли в 1910 році вироблено 60,000.

ЗАВІЩАННЯ РУДОЛЬФА.

Загадочна смерть архикнязя Рудольфа цікавила кождого, хто тільки що небудь про ню чув. Вона була закутана такою таємницею, що хоч і появлялися за кордоном всякі вияснення тої справи, люде не вірили в те, що писалося — бо писалося ріжно.

По розпаді Австрії ся справа остаточно прояснилася. Два документи особливо служать доказом, що Рудольф поповнив самовбійство і то поповнив його з розмислом і по довгій надумі.

Сі два документи, се телєґрама Франца Йосифа до папи Льва XIII. і завіщання Рудольфа.

Зараз після смерти архикнязя розіслав Франц Йосиф до европейських пануючих, що син його вмер на удар серця. Але в той самий час телєґрафував до папи Льва XIII., що Рудольф покінчив самовбійством. Котра телєґрама правдива? Безперечно ся, вислана до папи. Як дуже ревний католик, Франц Йосиф не міг писати папі неправди, а по друге, коли-б Рудольф вмер природною смертю, то навіщо-б Франц Йосиф писав папі про самовбійство, знаючи, що як самовбійникові йому церква може не дозволити на христіянський похорон.

Другий документ, се завіщання Рудольфа. У ньому встановив він виконавцем завіщання свойого батька Франца Йосифа, а головною спадкоємницею свою дочку Єлисавету. Жінці своїй Стефанії віддав в досмертне користування свої добра, які ставали з її смертю власністю дочки Єлисавети. Те право Стефанія тратила з хвилею, коли-б вийшла замуж, що й сталося.

Подрібніщі точки завіщання такі:

1) 50,000 фльоренів дарую директорові моєї канцелярії оберстови фон Шпіндлєр, а в разі його смерти його синові, а як би той не жив, то дочці.

2) 20,000 фльоренів дарую обергофмайстрови ґрафови Карлови Бомбель; на випадок, як би він не жив, гроші вертають до головної спадкоємниці.

3) 30,000 фл. розділить моя жінка по своїй уподобі моїм камердинерам і взагалі усій моїй службі, про яку вона знає, що добре мене обслуговувала.

4) Збірку образів передаю до двірського музею.

5) Мою збрую, шаблі і стрільби, як також ловецьку добичу, розділить моя жінка між знакомих і свояків на спомин по мені, а що лишиться, передаю камердинерам і прибічним стрільцям.

6) Моїх ловецьких собак передаю своїм стрільцям.

7) Всі мої убрання, білля, черевики передаю камердинерам.

ГАДЮЧИЙ ВИРОДОК

Маленький Грицик сидів на лутці і тиснув лице до шибки. Грицик пригадав, як він так само надавлював колись лицем до зеркала і як звідти дивилось на його смішне обличчя з притиснутим носом і підборіддям і з білою плямою на лобі. Грицикові захотілось і тепер побачити своє обличчя через шибку, і він думав, як би добре було вибігти на улицю так скоро, щоб ще застати своє обличчя в шибці, аби тиснути лице до шибки й одночасно дивитись на нього з надвору. Потім се Грицикові прискучило і він почав дивитись на улицю.

Улиця нагадувала Грицикові торічний ярмарок, на який він їздив з татком. Так само метушилися люде, тяглися навантажені підводи, свистіли бичі, кричали погоничі. Тілько на ярмарку не було довгих рядів козаків з рушницями, що майже без перестанку йшли серединою улиці; за ними купками їхали кінники, а ззаду в декілька пар коней провозили гармати. І все поспішалося до мосту, відки чулися гарматні вибухи. Грицик уже знав, що се не грім, а большевики. А большевик в Грицевому уявленні здавався голим звіром, схожим на людину, з густою щетиною по всьому тілі і з великими вишкіреними зубами, так само, як він бачив велику малпу в татовій книжці. В зубах у большевика ніж, а в руках сокира, бо він всіх людей ріже.

Але Грицик не боявся большевиків. Він бачив, що щось таке твориться, знав, що за Дніпром большевики, уявляв собі, як вони стріляють по городу з гармат і ходять по березі голі з ножами в зубах і з сокирами в руках, — але йому здавалось, що ні його, ні мамусі, ні татка, ні Пріськи се не торкається. Потім Грицик згадав, що вчера, як почулись ізза Дніпра гарматні вибухи, татко, дуже стурбований, побіг кудись з хати і досі не повернувся; подивився на мамусю, що сиділа біля його на стільці і плакала, і сам заплакав. За сльозами не помітив, як відчинилися двері і в хату скорою ходою увійшов татко. Він був в синьому жупані, на поясі надіті якісь ремінні коробочки, а за плечима стреміла рушниця.

— Ну, що?

Ся ще мамуся! Завжди, коли Грицикові хочеться висловити свої почуття, вона починає з татком якусь розмову.

— Погано! Козаків мало, большевиків сила нечисленна, а наші заранння перейшли вже на нелеґальне становище. Ех, Марйно, Марино, всі ми Українці у запічку, а як прийдеться до діла, так і в кущі!

— Татку, і я — Українець?

— Українець, Грицику, Українець! Ти в мене справжній козак!

Грицикові надзвичайно подобається бовтати в повітрі ніжками аж під самою стелею в міцних таткових руках. І страшно трохи і смішно, бо знає Грицик, що не пустить його татко. От тілько, навіщо у татка обросли губи такою густою щетиною. Грицик завжди морщиться, коли татко його цілує, особливо в шийку.

Татко пішов стріляти большевиків, а Грицик лишився з мамусею. Мамуся сьогодня якась незвичайна: не йде до Приськи на кухню, не варить обідати, а тільки сидить на стільци та плаче. Грицик не розуміє — чого мамуся плаче.

— Мамусю, — допитувався Грицик, — що тебе болить?

— Нічого, дитино моя, нічого!

— Може тобі дати касторки? — і заглядає в заплакані мамусині очі.

— Мамусю, а що ми будемо робити з тими большевиками, що татко настріляє?

Раптом мамуся перестала плакати і зляканими очима подивилась у вікно. По вулиці, відти, куди зранку везли гармати, бігли якісь люде в довгих шинелях і стріляли з рушниць. Засвистіли кулі, забрязкотіли розбиті шибки. Щось загуркотіло в двері, які зірвалися з петель і впали, а в хату вскочило де-кілька незнайомих людей в сірих шинелях.

— А тут хто живе?

Грицик добре знав, що се не большевики, бо вони були вдягнені, в зубах не стреміли ножі, а в руках замісць сокири вони мали рушниці, такі самі, як у Грицикового татка. Через те Грицик зробив де-кілька кроків вперед, чемно шаркнув ніжкою, як він завжди робив, коли до хати приходили гості, протяг передньому руку і похвалився:

— Грицько Ковалевський!

Потім згадав про свою розмову з татком і додав:

— Українець і майбутній козак!

Передній подивився на його зверху вниз, потім раптом увесь позеленів, очі налились кровю і він повернувся до останніх:

— Чуєте, товарищі? Вот оно змєіноє отродьє?

Чогось матуся впала на вколюшки і, простягаючи до переднього руки, заголосила:

— Се моя дитина, воно ще маленьке, маленьке, мале...

І не скінчила. Передній схопив Грициха за ніжку, розмахнувся, свиснув ним у повітрі і з звірячою силою розбив Грицикову головку об лутку.

М. Диканько.

ЩО ДУМАВ ЛЕВ ТОЛСТОЙ ПРО ЦАРЯ ПЕТРА ВЕЛИКОГО.

Між паперами Льва Толстого знайдено чимало недокінчених оповідань і романів. Між иншим виходить, що крім славного роману „Війна і мир" думав він написати ще два инші історичні романи — один з доби царя Петра Великого, другий з повстання Декабристів. Толстой дуже пильно вистудіював відповідний матеріял, роздобув від свояків Декабристів матеріял про їх переслідування. Та сей роман не докінчив мабуть з огляду на цензуру.

До великої історичної повісти з часів Петра Великого мав вже готовий матеріял, котрий збирав пильно 10 літ. До написання його не дійшло, бо Толстой по докладнім дослідженню Самого Петра збридив собі того царя так, що відрікся думки писати про нього свою повість. У своїх замітках з 1886 р. написав Толстой так про царя Петра: „Шалений пяниця, зогниле від сифілісу звіря, чверть століття нищить людей, убиває, палить, закопує живих людей у землю, вязнить свою жінку, приказує бити людей для своєї забави, стинає голови, лається, їздить з люлькою на подобу хреста, насміваєтся в найгірший спосіб з віри, коронує свою наложницю і свого любаса, нищить Росію, убиває свого сина і умирає через сифіліс. Та ніхто не споминає про сі нікчемности, звірства... Ще й досі вихвалюють сю потвору і нема кінця ставлення йому памятників". Офіціяльна історія мовчить про се. Толстой писав правду. Богато завинив Петро в тім, що тепер робиться в Росії. Той самий опир знищив Україну.

При роскопах в Палестині віднайшли в гробі статую „золотого тельця". Статуя покрита чистим золотом і має походити з часів около 500 років перед тим, як Ізраїльтяне зробили собі золотого тельця за Мойсея, підчас своєї сороклітної мандрівки в пустині.

БОЛЬШЕВИК.

— Хто ти такий, чоловіче?
— Я большевик, кождий знає,
Хто про мене не чував ще,
Той „УРВістів" не читає.

— Де твій край і вітчина є?
— Край мій рідний, земська куля:
Або й всесвіт. Україна, —
То для мене проста нуля.

— Що-ж Радянська Україна?
— Се лиш фірма комунізму,
Щоби очи замилити
Нашому патріотизму.

— Чому-ж Харків є столиця?
— То пусте, та-ж всякий знає:
Харків робить, чого Москва
В України вимагає.

— Яка-ж рідна твоя мова?
— Мова? Старі забобони,
Щоб попи людей дурили
Нею в церкві із амвони.

— А чого-ж ти у Канаді?
— Москви впливи поширити
На Вкраїнців і їх працю,
Між чужими-ж цькати, рити.

— Чому-ж не йдеш до Росії?
— Що-ж я, дурень? Усі знаєм,
Що тут ліпше. А в Росії
Ми життя нове ладнаєм...

— Як задовго забере вам?
— Того точно ще не знати:
Ми думали за днів кілька,
Та поправи не видати.

— Ой милишся, „товаришу".
— Ні, не милюсь, бо програма
Пише, що на світі мусить
Бути инша панорама.

— Яка? Скажи докладнійше.
— А так: Знищим все, що маєм;
Що віками натворили,
Ми все те споневіряєм.

Потім наново пічнемо
А, Б, Ц своє вводити:
Комунізму всіх народів
Ми ще маємо навчити.

Ми успіли досить добре
Того в Москві доконати:
Ми там мусіли з азбуки
Все наново починати.

Тепер хочемо в краях всіх
Так самісько наробити:
Аж тоді, як все понищим,
Буде краще в світі жити.

Се не байка Братів Ґрімів,
Чи Тисяч одної ночі,
А вдійсности большевик наш
Так зробити з світом хоче.

3-го Серпня, 1928.

Осмомисл.

Коли хто прийде в гості в Ісляндії, то звичай велить, щоби поцілуватися зі всіми членами родини, а навіть зі слугами, починаючи від найповажнійшого члена родини. При відході цілування починається від слуг.

**
*

Найвисша жінка на світі була Мейд Меріян, яка жила 40 років тому в Лондоні. Її височина була 8 фітів і 2 цалі.

**
*

Гавайські острови — се в дійсности верхи гір, які взносяться серед Тихого Океану 30,000 стіп понад дно моря.

Сторінка із Записної Книжки Ґенерала В. Сікевича.

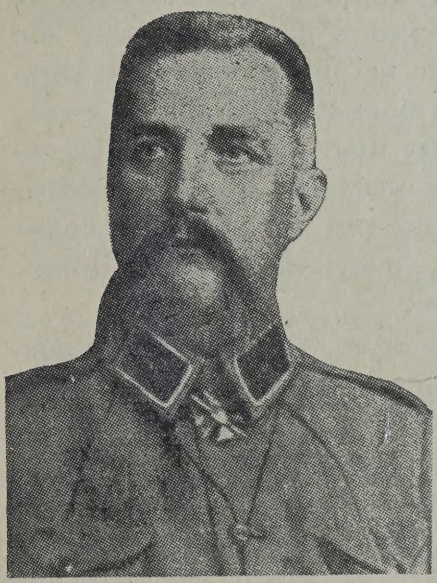

Ґенерал Володимир Сікевич

Ґенерал Сікевич родився дня 5-го серпня, 1870 р. в Таращі на Київщині в своїм маєтку. Скінчивши ґімназію, вступив до Київської військової школи, скінчив її з відзначенням і був призначений підпоручником 131-го Тираспольського полку піхоти. 1892 року був висланий на поповнення старшин варшавського округа. В російській царській армії займав посади ротного командира, баталіонного командира, начальника школи підстаршин, командира полка; занимав також ґенеральські посади командира бриґади і посаду командующого 36-ої запасної дивізії.

Підчас російсько-японської і світової війни був відзначений за хоробрість на полі битви всіма ордерами і військовою зброєю з надписю „За хоробрість". Був три рази ранений і два рази контужений.

До української армії перейшов з українізованим 6-им армейським полком, який був переіменований в 2-ий український полк, в квітні, 1917 р. 31-го березня, 1918 р., став призначений командиром славянської ґрупи, яка оперувала проти большевиків на фронті Полтава, Лозова, Славянськ, Дибальцево, Колпакова. По наказі військового міністерства був затверджений в ранзі ґенерал-хорунжого зі старшиньством з 19 січня, 1918 р. По закінченню операцій з тією ґрупою і по вигнанню ворога за кордони України, був призначений начальником ґарнізону на Черкащині і Чигиринщині. 25-го січня, 1919 р., іменовано його як голову військової санітарної місії до Австро-Угорщини в справах полонених. 3-го грудня, 1920 року, був призначений на посаду дипльоматичного посла на Угорщині, яка визнала була Україну де факто і де юре, і остав на тій посаді до 15-го травня, 1924 року, коли то українська дипльоматична місія на Угорщині була розвязана.

До Канади приїхав 9-го червня, 1924 р. Тут живо інтересується українськими справами і канадійські Українці вже мали нераз нагоду почути його річеві відчити та палкі патріотичні промови про недавно минуле Рідної Землі...

---

10 квітня 1917 приїхав я на стацію Дубно; підходжу до вартового урядника і питаю, коли піде потяг на Кременець?

— А тоді, як прийде з Луцька! — була розумна відповідь.

Бачу, що від сього добродія нічого путнього не дібєшся, отже пішов шукати військового коменданта.

Найшов його в самому куточку зелізничого двірця, куди він переніс свою канцелярію в перші дні революції, бо його канцелярію занято головою совіта салдатських і робітничих депутатів, під претекстом, що йому потрібне се помешкання для мітінґів і партійної роботи.

Комендант, поручник запаса, сидів у своїй кімнаті, як та налякана ворона; най тільки хто в двері застукає, або просто двері рипнуть, так він вже на рівних ногах, трясеться, очима лупає, ну просто не кудишний робітник на сьому становищу, а головне по сучасному менту. На запит мій, коли зможу виїхати до Кременця, комендант взяв свою книжку, переглянув її, нічого очевидно там не знайшов, подивився на мене, вискочив за двері, глянув на всі боки, повернувся до кімнати і каже тихенько:

— Тепер потяги ходять, як хочуть, без жадних „ґрафіків". З фронту їдуть так звані „дезертирни", бо ними їдуть тисячами дезертири, ріжні сімулянти та члени комітетів, але сі всі три катеґорії одно і те саме — „дезертир". А на фронт їдуть тільки навантажені амуніцією та харчами. Особові ваґони перестали ходити, бо в них уже всі двері і вікна повибивані, все обдерто і знищено. От, як хочете, то через пів години піде в напрямку на Кременець тягаровий потяг, наладований ріжними харчами. Він тут уже четвертий день стоїть, бо комітетчики не хотіли його на фронт пускати. Якась мудра між ними голова запротестувала і кричить: „Не пускайте харчів на фронт, то скорше війна скінчиться, — бо з голоду всі повтікають з фронту". Цілий час вони по прямому дроту говорили з головою армейського комітету XI армій, прапорщиком Криленком, і вкінці кінців він примусив харчі вислати до штабу армії.

— Так от бачите, яка у нас справа. Тепер потяг що тільки відчіпив від себе оден ваґон вудженого мяса для наших комітетчиків і готується в дорогу. Я дам вам перепустку і ви потихенько доїдете до штабу армії. А тут чекати, крім неприємностей і дарма витраченого часу, нічого не знайдете.

Приймаю пропозицію коменданта, беру свої річи і разом ідемо до потягу, що стояв, як казав комендант, десь тут недалечко.

Дійсно потяг ми скоро знайшли. Паротяг уже шипів і випускав хмари диму і пари.

Коло потягу стоїть кондуктор з дуже червоним лицем і товстим налитим носом.

Комендант підійшов до кондуктора, передав йому мою перепуску і каже:

— Товаришу кондуктор, візьміть на свій потяг пана полковника і відвезіть його до Кременця, куди він їде по службовим справам.

Кондуктор згодився мене взяти зі собою, коли я виплачу йому, ніби то за білет, пять карбованців.

Розуміється, я без усякої балачки передав кондукторові гроші і він відразу став дуже чемний, вмить забрав від мене мої річи і відвів мене до переднього ваґону, половина якого була відділена для службовців потягу.

Попращавшись з комендантом і подякувавши йому за услугу, я сів на лавочці, яка прибита була на передній площадці ваґона. За кілька хвилин потяг був готовий до дороги; застогнав, заскрипів, випустив зі шумом пару, штовхнув потяг назад, мало нас не повикидав з ваґона, рванув вперед і рушив в дорогу.

Їдемо так скоро, що мені пригадалось, як одного разу на одній стратеґічній зелізниці, тою самою ходою, як отсе ми їхали, їхав потяг. Дорогою стрінув жінку, яка несла на коромислах, до міста, ріжні харчі на продаж. Кондуктор пізнав в жінці свою куму, тай гукає:

— Кумо, ходіть до нас, довеземо вас до міста.

Жінка поправила коромисла на плечах і відповіла:

— Велике вам спасибіг, кумцю, але я не маю часу, бо поспішаю на ринок.

От такою ходою і ми їхали.

Їдемо, а я дивлюсь поту і другу сторону дороги. Пригадалось мені, що звідсіль почалась наша війна з Австрійцями. Бачу — скрізь величезні ями, вириті важкими німецькими гарматами. Вони такі глибокі і широкі, що козак на коні в такій ямі з головою сховавбися; богато з них уже повні води.

Кругом лежать пусті стакани від ґранат; шматки чувуна, стали і міди. Там в стороні великий кут ще не розвязаного колючого дроту.

Все поле перерізане темною смугою. То окопи наших і ворожих військ. Перед ними ще і тепер стоять повбивані в землю дручки, обтягнуті і перевиті між собою дротом.

За смугами, то тут то там, насипані могили. На могилах стоять хрести з маленькими дощинками, на яких написано, хто під яким хрестом лежить; а богато і без дощинок, і не знати, хто там спочиває.

Далеко, під лісом, коло австрійської смуги, на великому кургані, стоїть великий хрест з необтесаної берези, яку очевидно тут і зрубали. Сей курган був насипаний на братській могилі забитих Австрійців, в яку зложили вони підчас відступу всіх убитих, що під сей час були знесені сюди, без ріжниці віри, народности і поглядів... Могила всіх зеднала.

Потяг наш підїхав до розїзду, де колись стояла станція, а тепер стоять пару обсмалених стовпів і старий ваґон, який виконує всі функції стації. Гальми заскрипліи, потерлись о колеса і потяг став. Кондуктор сказав нам, що будемо тут стояти яку годину, як не більше, бо треба перепустити якийсь потяг, що ішов на зустріч.

Я зійшов з потягу і пішов в поле до тої смуги, до тих шанців, які ще недавно були повні народу, де сиділи десятки тисяч людей, де бився пульс нашої і ворожої армії... Де обидві сторони вірили в правоту своєї боротьби. Де витала надія, віра, страх і відвага, де смерть косила на право і на ліво своєю жорстокою косою... Де не один атеїст, підчас канонади, забувши про свою теорію, тихенько, в куточку, хрестився, бив себе в груди, а серцем і головою просив Того, Кого він підчас спокою рахував неістнуючим, щоб Він спас його від неминучої смерти...

Коло самої дороги, на роздорожі, біля великого хреста насипані могилки. Коло них стояла постать без шапки, лице обсмалене сонцем і вітром, на синіх очах сльози... Одягнений в уінформі союза городів... Переходить від могили до могили, читає на дощинках, хто під ними лежить і записує в свою книжочку.

Мені здавалося, що сей чоловік знайшов під сими могилами когось зі своєї рідні і тому в такій журбі. Шкода мені його стало і я підійшов, щоби тихим словом потішити його в журбі.

Підходжу тихенько; чоловік, побачивши на моїх відзнаках мою ранґу, відразу став струнко. Я назвав себе, про-

стягнув йому руку і чую, як він назвав себе — Петлюра.

В той час для мене се призвище нічого не говорило, бо я цілком його не знав. Стиснув міцно його руку і кажу:

— Яка сила народу на сьому полю лежить, які своїм життям стримали величезну навалу ворога і тим спасли від руїни величезні простори любої мені країни.

Петлюра бистро глянув на мене і каже:

— Глядіть на сі дощинки, що на хрестах прибиті і ви побачите, що сю країну спасли від руїни її же сини, які боронили сей край, як любі діти боронять матір від небезпеки. Се-ж все Українці, які по мобілізації впинилися в російських полках, що були розташовані на Україні і вони-ж перші зложили свої голови в сих страшних боях...

Довго ми стояли з Петлюрою, без шапок, перед сими могилками і які тільки думки мені в голову не приходили і які образи недавних боїв не стояли перед моїми очима...

Нога, зранена в боях, ще не твердо мене тримала, і я запропонував Петлюрі сісти при дорозі і трохи відпочати.

Сидимо і пригадуємо собі богато ріжного недавно-минулого. Підчас нашої балачки бачу, іде якась стара але кремезна постать, без шапки, в військовій шенели, з мішочком на плечах. Маленьку військову лопатку тримає в руках. Іде і впрост підходить до могилки, де стоять два хрести і на обох висять військові шапки, — одна зовсім ціла, а друга вся побита і з темними плямами крови. На одному хрестику написано: „Подпрапорщик 68 Лейб-Бородинского Императора Александра, III полка, Петро Борисенко".

Чоловік, підійшовши до сеї могили, довго стояв навколішках, землю цілував і гірко плакав. Встав, мішок скинув і могилу лопаткою обрівнав.

Спочатку я думав, що се жебрак і тому, коли він скінчив свою роботу, я покликав його до себе і запропонував йому взяти від мене пару копійок на хліб. Так ні, відмовився, не хотів взяти і каже:

— Я не жебрак, я господар. Іду з фронту до дому і дорогою прийшов поклонитися могилі мого любого Петра.

Я попросив його сісти коло нас і як що він має охоту, то росказати нам, хто сей Петро, що лежить під тим хрестом? Чоловік сів коло нас, трохи помовчав та подивився на могилу, а там набив люльку, закурив і почав:

— Я отсе, бачите, із села Буків, що на Сквирщині. У нас

підчас мобілізації забрали до війська всіх людей, які мали не менше як 21 літ, і були бодай настільки здорові, щоби могли рушницю носити. Залишились дома одинаки сини та немічні люде. Але не пройшло й пару місяців, як пішла чутка, що забирають і сиріт і одинаків синів.

— Недалеко моєї хати жив мій брат Андрій Борисенко. Старший чоловік, яких зо 60 років, але ще жвавий і дуже кремезний. З ним жила його дружина та син одинак, що пару місяців перед мобілізацією одружився зі своєю ластівочкою, як він називав свою молоду дружину.

— Се був головний робітник дома, права рука старого батька як у полі, так на городі і коло хати. Петро (так звали сина) був, як то кажуть кров з молоком: здоровий, високий, сильний, чорнявий, а такий пристойний, що кращого кругом по всіх селах не було, а до сього ще був релігійний, чесний і дуже поважав своїх стареньких родичів і сусідів. А як уже кохав свою молоду жінку, так се було на заздрість всіх сусідів. І Бог давав йому таке щастя, що в них все удавалося найкраще. Сього молодого чоловіка, не дивлячись на його молодий вік, поважали і любили всі односельчане.

— Одного разу хтось стукнув до них під вікном. Невістка отворила двері і в хату увійшов соцький з якимсь папером в руках. Зняв шапку, до образа перехрестився, старій мамі уклонився, ні накого не дивиться, та й каже: „Петре, тобі за два дні до військового начальника треба ставитися, бо вийшов наказ, щоб і одинаків синів до війська брати. Там будуть медичні оглядини і вже комісія скаже, кого забрати, а хто нездалий на фронт. Але послухай мене Петре: Я не думаю, щоб ти міг повернутись до дому; вони тільки на тебе зиркнуть, то й оглядати не будуть, відразу заберуть. Ти-ж такий здоровий та сильний, ото-ж візьми зі собою ще одну сорочку, рушники, онучі і ложку а як маєш добрі чоботи, то і їх обуй; за них тобі, як приймуть, виплатять гроші".

— Ся вістка на всіх зробила страшне враження: Мати Петра, як се почула, мало не зімліла, а там як заголосить: —„Кого беруть? Мого Петра?! Не дам, не дам, нізащо в світі не дам! Він-же у нас оден і ми без нього усі пропадемо . . ."

— Дружина Петра, що стояла біля печі і щось там робила, так з кочергою в руках і застигла, за серце ухопилась,

лице таке біле стало, як та крейда, тільки очі сльозами налились і блестять, як ті діяманти... Дивиться на свого Петра, мовчить і очей не спускає...

— Петро голову низько до долу спустив, дума важка на чолі складкою обявилася. Нараз живо підняв голову, чуприну рукою назад відкинув, випростувався та до соцького лицем повернувшись, каже: „Добре, пане соцький, наказ приймаю і в призначений день буду у військового начальника".

— Соцький ще трохи ніяково постояв серед хати, шапку в руках пімняв і пішом геть... З такої великої журби його ніхто і зостатися не попросив і до дверий не відпровадив... Тільки соцький з хати вийшов, як старий Борисенко, з млина до дому повернувся, коні до стайні пустив і в хату увійшов.

— Бачить, що дружина сльозами обливається, що молодиця до грудей Петра притулилась, голову його руками обхопила, в очі з розпукою дивиться... Зрозумів старий, що щось не добре сталося, та трівожно питає: „Що се тут у вас трапилось? Чого се ви всі як обдурманились?"

— Мовчать...

— Розсердився батько, та як гримне: „До тебе, Петре, звертаюсь! Кажи, що се таке?

— Петро, як би прийшов до себе, так і каже: „Нічого такого нема, тату! Наказ маю до двох днів до військового ставитися.

Батько на все чекав, але сього не сподівався і тому знов питає: „Що ти кажеш, Петре, хіба се правда?"

„— Так є, як я сказав, а більше нічого", — відповів Петро.

— Жінки ще гірше заголосили, старий батько на лавку важко сів, голову на руки схилив, довгі вуси аж до стола звисли; чорна баранкова шапка упала на землю, сиве волосся, ще доволі густе, розсипалось на всі боки, широкі груди сильно від зворушення віддихали. Сидить старий, нікого не бачить, в голові своїй ні одної порадної думки стримати не може... Що пічне про одно думати, як друга думка вже першу перегнала і до ладу не дала нічого привести, а тут і сама так-же скоро щезла, бо нова думка її запинила...

— Старий в журбі, але серцю волі не дає... Чує нараз

близько коло себе голос сердечний: „Тату, рідний, коханий! Порадьте нам, допоможіть, щоб нашого Петра до війська не взяли... Ми-ж без нього пропадемо з журби; а він як піде від нас, то більше його ніколи не побачимо... Так мені каже моє серце... Батьку любий, спасіть і його і нас".

— Упала невістка на коліна і коліна батькови обіймає. Батько голову підвів, шапку з підлоги підняв, з силою піднявся і за двері пішов, нікому ані слова не сказавши.

— Через годину ще сумнійший повернувся старий. Всі в хаті на нього очі звернули, мовчки чекають, що він скаже. І на решті почули: „Такий згори приказ і нічого на се не можна порадити..."

— Як пройшла та ніч і другий день, ніхто з сих людей не памятає. Петро від ранного ранку до пізної ночі, все порядкував коло господарства; він немов хотів все зробити, щоби нічого не зосталось не зроблене. А тут і після завтра настало... Прийшов пан-отець, під образами свічку засвітили, лямпку запалили. Всі навколішки поставали, молитву слухають, щоби Бог щастя дав на дорогу... Скінчилася молитва, всі повставали, під благословення до па-отця підійшли. Священик дав хрест поцілувати і свяченою водою на дорогу Петра покропив.

— Після того, по нашому звичаю, перед дорогою всі посідали на одну тільки хвилинку, а там встали і мовчки вийшли на вулицю. Петро вийшов останній, ще раз бистрим оком на все подивився, чи не залишилось ще де якої недокінченої роботи. Повернувся лицем на майдан, де видно було хрест на нашій церкві, став на коліна і до самої землі голову схилив; міцно-сердечно свою землю поцілував і в хусточку трошечки її завязав, щоб ніколи зі святою землею не розлучатись... Встав і пішов до свого воза. Сіли ми всі і поїхали до Сквири...

— Там у військового начальника почався уже побір: почали приймати до війська тих, що викликали. Прийшла скоро черга і на Петра. Записали імя, призвище, вік, точну адресу батьків і дружини, який має фах, де скінчив школу і все скінчено.... „Принят!" — почувся голос військового начальника, — „відправить в Черкаси, в запасний полк для військової науки". А через хвилю вийшов із канцелярії Петро і подався на майдан, де вже стояло пару десяток таких самих „принятих".

— Підійшов до нього підстаршина і каже: „Ну, Борисенко, попращай свою рідню, візьми, коли маєш, річі і ставай в ряд, де стоять твої земляки.

— Петро підійшов до батька і до матері, обнялись, поцілувались, батьки тремтячою рукою сина благословили і горячими сльозами його облили.

— Дружина упала перед Петром на коліна і до землі йому уклонилась. Петро підняв її як піринку, взяв в свої обійми, довго гладив рукою по її білому, як з воску зробленому обличу... Зняв з себе хрест, поцілував його, перехрестив ним дружину і заложив його їй на шию, а з її шиї її хрестик зняв і заложив собі на шию... Притиснув її ще раз міцно до себе, поцілував і пішов до свого воза, щоби взяти свій клунок з річами.

— Тут поправив упряж на своїому улюбленому коневі „Сіркові", погласкав рукою по голові, поправив гриву. Кінь, немов відчуваючи, що пращає його на довго хозяїн, жалібно заржав і очей зі свого володаря не спускав. Ще раз шапку зняв Петро, всім уклонився і пішов за підстаршиною, що нетерпеливо на нього чекав.

— — — — — — — — — — — — —

— Через три місяці прийшла чутка до нашого села, що велика офензива на фронті почалась і що всі полки богато стратили в своїх рядах побитих і покалічених та що зараз до них вислано богато нового поповнення із запасних частин. Почула про се дружина Петра і в ту саму ніч на залізнодорожну стацію Парипси побігла і з першим потягом до Бобринська поїхала, а звідтіль і до Черкас доїхала.

— На стації в Черкасах люде її розказали і рукою показали, як знайти касарні запасових полків: „Отсе, молодичко, іди просто сею вуличкою, а там за горбком, де зелізниця біжить, зараз-же по обох боках дороги будуть касарні. Там і запитай".

Побігла сердечна і зараз-же знайшла касарні. В канцелярії полку нічого їй не могли сказати, а допомогли тим, що дали їй одного старенького підстаршину і післали з ним, щоби в канцеляріях сотень довідались, чи нема де такого чоловіка, зі Сквирщини, по призвищу Борисенко, на імя Петро. Ходять вони в двох від касарні до касарні, повисипалась салдатня, до гарної молодиці залицяються; оточили їх зі всіх сторін, жартують, сміються, а бідна молоди-

ця в журбі усміхається, та свого Петра нігде знайти не може.

— Так дійшли вони до касарень осьмої роти. Там фельдфебель в книжку подивився і каже: „Так, дійсно пригадую собі, був тут у нас гарний салдат, Петро Борисенко називався, так він вже два тижні тому був відправлений до десятого армійського полку, здається на стацію Шепетівку.

— Повернулась Петрова ластівка до дому, тиха, мовчалива і почала як той віск таяти.

— — — — — — — — — — — —

— Час біжить; пробігло ще пару місяців, аж одного разу, перед вечером, приносять з почти листа до Андрія Борисенка, з печаткою дієвої армії. Всі, як збожеволіли: кожде хоче потримати в руках той шматочок паперу, який тримав в своїх руках найдорощий їх Петро. Радість засяла в цілій хаті; на жаль читати може лише старий Андрій і тому мати і невістка, потримавши в руках листа, передали його Андрієві, щоб той як найскорше передав їм, що там написано.

— Сіли всі під образами за стіл, Андрій перехрестився перед образом Спасителя, взяв листа в руки, ще раз перечитав коверту, обережно її розрізав і виняв пару листків, дрібно списаних твердим почерком Петра. Лист починався так:

— „Татові мойому, Андрію Василевичу, до землі низький поклін і від Господа Бога бажаю, щоб були здорові. Матері моїй, Горпині Павлівній, до землі низький поклін і здоровля від Господа Бога на многії літа; і дружині моїй, найлюбійшій ластівці Катерині Михайлівній до землі кланяюсь...” і так далі, нікого не забув, всім привіт прислав, а далі починає: „Я, ваш Петро, живий і здоровий, чого і вам від Господа Бога бажаю. А ще повідомляю вас, що служу в 68 Лейб-Бородинському полку, у 8-ій роті і уже був в бою. І скажу вам, що з непривички дуже билося у мене серце і я від кождої кулі, що свиснула коло мого вуха, кланявся то в один бік, то в другий; а як розірвався перед нашими окопами шрапнель, то я сам того не розуміючи, як то сталось, аж на землю повалився. Та се все нічого. Як пішли ми до атаку, я ні від кого не відстав, а як закричали „Ура!” і побігли на окопи Австрійців, то я забув і свій страх і небезпеку, і побіг наперед всіх, щоб першому до окопів ворога добігти. А бігати, як ви знаєте, я добре вмію. Отже я всіх пе-

регнав, переліз через дротяну загороду, перший вскочив до шанців. А там уже біда, Австріяки, ті, що утікти не вспіли, зброю покидали, руки до гори тримають і кричать: „Пане, я ваш". От ми їх всіх і в полон забрали. Се в більшости були Чехи і Румуни. За се мені фрейтора нашили і нагородили срібним хрестом святого Юрія четвертого степеня. Тепер я буду, поки жити-му, побирати три карбованці місячно. А ще скажу вам, що дуже мені за вами скучно і нічого мені не хочеться, тільки скорше вас усіх побачити." А далі підпис і адреса.

— Не на всіх сей лист зробив однакове враження. Батько Андрій, прочитавши листа, торжественно його зложив, високо голову підняв, плечі вирівняв і весь став дуже поважний, бо був дуже задоволений, що син його Ґеорґіївський кавалєр, та притому ще й фрейтор. Вже йому мріялось, як то Петро повернеться до дому, як то будуть на селі вибори, то безсумнівно він буде вибраний на соцького, без ведра голівки. Бо хто-ж на селі йому рівня, хто є так заслужений, та такий розумний?

— Мати витерла рукавом очі і сказала: „Як би дійсно хотіли його відзначити за ту його хоробрість, то замісць того фрейтора, пустилиб його до дому, бодай на короткий час.

— Катерина і сама не знала, що з нею. Вона одно тільки зрозуміла, що Петро її живий і здоровий, не забув її і пише... Ся маленька вісточка дала їй сили для дальшої боротьби зі своїми муками і дала надію, що може ще свого Петра колись побачить...

— На другий день свята неділя була. Всі пішли до церкви, дали священикові на часточку і просили після служби молебень відслужити. Скінчилась Служба Боже, священик молебень править.... Мати і Катерина на вколішках перед образом Спасителя стоять, горячі сльози проливають, дякуючи Богові, що до сього часу спас їм їх найдорощий скарб і просять, щоби Він Своєю всемогучою силою повернув їм Петра до дому, обіцюючи за се все, що тільки можливе буде віддати на хвалу Імени Його...

— А старий Андрій стоїть біля пан-отця; торжественний, поважний, у новій свитці, слухає молебень і ніяк не моможе за пан-отцем поспіти, молитви говорити...

— Після молебня, пішли всі до дому. Дорогою сусі-

дам по раз десятий оповідають, що в листі написано, а сусіди так уважно слухають, як би перший раз про те чули.

— За першим листом прийшов другий, третий і з дому до Петра пару листів вислали, і сі листи охоти до життя додавали.

— Наш Петро уже підстаршина, має вже три хрести святого Юрія і медаль за хоробрість. Сотник дуже ним задоволений і обіцяв, що як на відпочинок дивізія піде, то його до батьків на два тижні відпустять. Усі сим тільки тепер і жили і все чекали на ту щасливу годину. Але не все так стається, як хочеться.

— Довго не було вістки з фронту, а тут ще і чутки пішли, що ворог в наступ перейшов і що на усіх фронтах великі бої почались...

— Страшно старим стало; листів нема, бої ідуть, до Сквири богато ранених привезли. Коли то одного ранку дяк до хати Борисенка заглянув, тай каже, що пан-отець просить Андрія Борисенка до нього зайти. Андрій не заставив на себе довго чекати, одягнув свитину, вхопив шапку тай пішов разом з дяком до пан-отця.

— Священик здалека їх побачив і до почекальні попросив зайти та на лавочку присісти... А сам щось довго по кишенях шукає і очима кліпає. Вкінці кінців знайшов папірець і каже: „Сьогодня я дістав від полкового священика 68 Бородинського полку лист. Він мене повідомляє, що підчас великої німецької офензиви богато людей із їхнього полку забито, а між ними і вашого сина Петра. Його похоронено зі всіми військовими почестями, як салдата, який був нагороджений золотим хрестом св. Юрія І-го степеня і підвисшений до ранґи підпрапорщика.

— Андрій вже останнього не чув... Почувши вістку про смерть сина, він зірвався з місця і так на землю повалився. Ледви до життя привели...

— Пішов старий до дому. Дяк під руки його тримає, його очі як у божевільного, а уста безнастанно щось шепчуть. Прийшли до хати. Старенька мати на порозі їх вижидала, а як почула про вістку, то тільки закричала: „Нема мого сина" і мертва на землю повалилась... Не витримало серце матері...

— Катерини дома не було. На городі поралася і цілий час на дорогу споглядала, чи не видно її Петра. Сусідки Ка-

терині на город переказали, щоби до хати йшла. Катерина чим скорше побігла, а як увійшла в сіни і побачила, який там смуток, зрозуміла все ... Тихесенько на город вийшла і стежкою в поле, впрост до ставу пішла ... До дому вже не вернулась і ніхто не знає, де вона ...

— Андрій поховав жінку, наймита-каліку при господарстві оставив, а сам торбу взяв і пішов зі мною за могилою сина шукати. Могилу ми знайшли, і на ній Андрій присягнув, ворогові за смерть сина відплатити. Ось тут, на сьому самому місці ми стрінули маршеву сотню, що на фронт ішла. Пристали ми до них і з ними разом до 16 Ладожського полку на підмогу прибули.

— В полку нас адютант Алєхін, як старих, хотів до обозу призначити. Та ні, старий обурився і слухати не хоче. „Я", — каже, — „на фронт прийшов, щоб ворога бити, а не коням хвости підвязувати". Розсміявся адютант і обох нас в 8-му сотню до капітана Пекути призначив.

— Ну, й бравий-же був з Андрія салдат; коли він спав, коли їв, ніхто не бачив. Цілий час був на варті; як свої години скінчив, за другого стояв і без перестанку кулі із рушниці ворогам посилав. При наступі Андрій не знав страху; він ні разу не ліг, ні одній кулі не уклонився, а все пре вперед, мов яка машина. При зустрічі з ворогом бив його без пощади на ліво і на право, в полон нікого ніколи не брав, а все приговорював: „Отсе вам за Петра, за мого сина".

— Раз на варті ворожа гарматна куля живіт йому пробила ... Забрали Андрія до шпиталю, там він через три дні і помер.

— Поховав я там його, забрав свою торбу і іду тепер до дому. А вам спасибі за ласку, що поговорили зі мною; я відпочав і іду дальше ...

Не міг я стриматися, щоб не розцілувати сього чоловіка на прощання. А Петлюра встав, взяв його під руку і пішли вона разом стежкою біля зелізниці.

Довго я дивився в слід за ними, аж поки вони не зникли з моїх очей. А тоді пішов я по полю широкому, коло тих могилок милих. Хрести над ними поважно стоять, такі грізні, такі сумні видаються. Немов би ті, що під ними лежать, передали їм свою душу, яка звертається до цілого світу з запитом:

„За що і по що ви загубили наше молоде життя?.. Кому потрібні були ті сльози і та кров, що ріками напоїла землю?... Кому потрібні ті муки, від яких іде стон від краю світа до краю?... За що ви залишили наших батьків і малих діточок без опіки, без куска хліба?...

ПАХОЩІ.

Вже у давніх Індів, 1500 літ перед Христом, натирали гіндуські красавиці своє тіло олієм рожевим, рициновим, нардовим та иншими. Спалюванням наркотичних ростин накурювано мешкання, щоби викликати милі, солодкі сни — або щоби подражняти мущин до кохання. Схід з богатою, роскішною рістнею подавав ріжні ростини, яких ми не знаємо, а яких вживали Китайці, Інди, Семіти й Єгиптяне.

Принадна Єгиптянка не лиш знала всякі косметики, ружі, блянші, олійки — до прикраси й запаху тіла, але жвала живицю й инші зерна, щоби віддих її був приємний.

Навіть по смерти бажали Єгиптяне пахнути, бо казали себе бальсамувати, себто пахучими зілями й олійками виповнити місце внутренностей. Знали вже також купелі у відварах пахучих зел, як мятки і т. п., а між білля і одежу вкладали мішочки з ріденької матерії, наповнені пахучими квітами.

Греки також знали повно всяких ароматичних субстанцій та намазувалися ними.

Римлянка перевисшує всі давнійші жінки косметиками й тоалєтними приладами — а до її убору потреба було цілої громади рабинь.

До найприємнійших пахощів зачислюємо олійок рожі. Цікаво знати, як його відкрито. Перський король в дуже давних часах обходив велике свято, підчас якого мав переїздити лодкою через став. Його жінка хотіла ту поїздку ще більше уприємнити і казала перед королівською лодкою кидати на воду пахучі рожі. За короткий час рожі потопилися, але від горячи, яка там панує, пустили рожі товщ з себе; товщ лишилася на воді і дуже мило пахла — ще краще ніж свіжі рожі. Королева казала посчерпувати той олій в судини і стала вживати його до смарування свойого тіла.

Перша вистава домашного дробу в Америці відбулася в місті Бостоні, в 1849 роіц .

***

Платня президента Андори, найменшої республики в світі, яка лежить в Перінейських горах, між Францією і Італією, виносить около 115 (сто пятнайцять) долярів річно.

СКОНКА

Гринько Гладуник ледво розвідався, як робити самогонку.

Поїхав потім до найблизшого місточка, купив невеличкий казанчик, та ще й з цівочкою, і з найбільшою осторожністю перевіз його до дому. Признався лише Микиті Рябкови, що підчас перевозу казанчика був у великім страху, бо й підозрілого тягають і судять.

— Везу тоту бляшану мару, а „сухий", ніби той, що шукає за горівкою, мені з думки не сходить, — признається Микиті. — Надійде який чоловік, а я вже думаю, що то сухий. Їду й впріваю зі страху. Затріщало в лісі, а мені страх аж на плечі сів. Надлетіла ворона, а мені до голови знова инша думка. Агі! думаю собі, що зі мною за мара. Плюнув і доїзджаю до дому.

— Не дурно кажуть, що страх має великі очи.

— Ану-ж, — міркую собі, — його занесло до моєї хати. Лишаю казанчик на возі і йду подивитися. Нема й душі в хаті. Як не лусну себе по чолі, аж залунало і сам до себе кажу: Який ти, Гриню, дурний, та ще й в своїй власній хаті.

Ще таки того самого вечера Гринько наполокав бараболь, натер, додав цукру і всього иншого, так як має бути, і поставив в полову, аби собі кисло. Та страх перед сухим в одно йому у голові, як шилом вертить. Якби так наднесло його, думає собі, то дві сотні давай. Але то не всьо. Жінка вийде з хати до шіпки, понюхає вітер, покрутить носом, помахає головою і каже до Гринька:

— Гриньку, недалеко нашої хати є сконка.

Діти таксамо часто нюхають коло шіпки вітер і кажуть, що сконка відкись прийшла.

Нюхає вітер і Гринько і перечить, що то не сконка. Потім вже сам-на-сам лучше нюхає і в дусі потакує, що таки щось дуже та рощина розсмерділа, як звичайно кисла, гнила бараболя.

— Кажуть, що як смердить, то вже час варити, — думає собі Гринько.

Прийшов до казанчика, добуває його, а зпід накривки вже тече.

— Час варити...

Вже пізним вечером приніс він казанчик, — так, аби ніхто не видів, — до хати, поставив на піч і почав варити.

— Гей, чоловіче! — відзивається жінка, — ти що, сконку вариш?

— Свиням бараболю. Було троха гнилої...

— Ой, бійся Бога, возьми той банячисько на двір. То так чисто, якби сконка варилася, а не бараболя.

Затикає носа і втікає з хати. За жінкою біжать і діти та кричать:

— Бррр, сконка!

— Ой, тату, сконка!

— Ой, тату!...

— Ну, — подумав Гринько, — наварив я собі...

Взяв баняк, виніс з хати і висипав „сконку" свиням, при чім сплюнув і сказав:

— Як ти не пиріг, то не пирожися.

— — — — — — — — — — — —

На другий день рано жінка винесла безрогам їсти. Подивилась на них, заломила руки, та мерщій побігла до Гринька.

— Гриньку, наші свині поздихали! — каже вона, та далі в плач.

— Що, поздихали? — і неначе сто мурашок полізло попід його скіру.

— Та-ж кажу, що поздихали. Падоньку ти мій! Праценько моя! Потроїв гнилою бараболею свиней. От мені господар!

Зайшли до кучі. Гринько обертає на всі боки простягнутих підсвинків, штовхає, але вони не дають ніякої познаки життя.

Прикликали сусідів і ті орекли, що свині поздихали на якусь дивну заразу, бо не посиніли, ані не почервоніли.

— А що вони вчера їли?

— Гнилу, ніби троха зморожену бараболю, — похопився Гринько.

— От, тобо й є! Потроїлися!

— Відвезіть їх там в ліс і закопайте, щоби пси не розтягали стерва.

Гринько так і зробив, але глибоко свиней не закопував і не присипав землею, лише прикрив ріщем, аби потім їх спалити.

Другого дня перед заходом сонця щось зарохкало коло Гринькової хати і Гринько вибіг на двір. Підсвинки і стара льоха рохкали коло Гринька так як тоді, коли він виносив їм їсти.

Вибігла з хати з баняком в руці і Гринчиха, і дивувалася, і раділа.

— Ну, і чи не диво, люде добрі? Чи не чудо?

— Видно, що вони були лиш завмерли, — сказав Гринько. — Дати їм квасного молока, то їх прочистить і не буде так гнилизна шкодити.

Льоха, неначе у відповідь, рохнула, вибила з Гринчишиної руки баняк і покотила його рилом в долину.

— А пропалабись, колись не здохла!

— Ех, якби так свині вміли говорити, — подумав Гринько, — тото було би з мене сміху.

— Решта самогонці, — думкою присягав. — Вона не варта того. Не дурно то кажуть, що від лихого та наберешся лише богато лиха.

— — — — — — — — — — — —

Потім люде дивувалися, що Гринько, де лише була нагода, виступав немилосерно проти тих, що варили самогонку.

Коли сам чоловік затроює себе, то не розуміє того. Та лучилося таке, що затроєні дурманом свині нагнали Гриньковi до голови розуму.

Ціла пригода з безрогами булаб забулася, але Гринько розказав її по правді, як був дуже занедужав і думав, що буде вмирати.

Не дурно то кажуть, що гріх, так як і правда, мусить вийти на верх, як олива.

Аполінарій Новак.

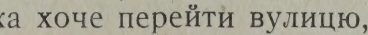

В місті Борн, в Англії, стався такий випадок: Поліціянт завважав, що качка хоче перейти вулицю, отже щоби її хто не переїхав, він спинив рух. Але качка, прийшовши на середину вулиці, сіла на землю і почала нестися. В десять мінут пізнійше качка пішла спокійно на другий бік вулиці, поліцай сховав яйце до кишені, а вози поїхали дальше.

ЯК ОХОРОНЯЛИ ЦІСАРЯ ФРАНЦА ЙОСИФА.

Один з віденських часописів оповідав давнійше дещо про охрону цісаря Франца Йосифа. На цісарському дворі було кілька родів сторожі. Прибічна ґвардія, звана між народом „палатними жандармами" повнила службу на подвірях та переходах „бурґу". Друга ґвардія у парадних мундурах, при якій старшинами служили звичайно сини шляхтичів, пильнувала вже самого мешкання. Опріч того був ще відділ кінної ґвардії, що товаришила Францови Йосифови в часі маневрів.

Найбільший клопіт для сторожі був тоді, коли цісар виїздив на прохід дорогою між палатою і Шенбруном. Дорога ся не була довга, але пильнувати на ній цісарський повіз було дуже важко. Тому треба було обставляти цілий шлях поліційними аґентами, які приходили із тих дільниць через які проходила дорога. Цісар не проїздив все в один і той час, тому за кождим разом треба було повідомляти спеціяльними депешами поодинокі поліційні станиці, коли треба виставити сторожу. Крім висилання тих спеціяльних аґентів, скріплювано також і звичайну поліційну охорону.

Одного разу трапився в часі такої поїздки смішний випадок. З одного дому вилетіла бочка (зовсім випадково) і покотилася просто під повіз. Се викликало, розуміється, рух, бо всі думали, що се невідмінно вже якийсь атентат, якого всі „пануючі" заєдно бояться. Здовж шляху находилося звичайно в ціли охорони перед атентатом 100 до 120 осіб звичайної поліції і 60 до 80 осіб цивільних аґентів.

Всі сі поліцаї і аґенти мали клопіт із тими, що в часі такого проїзду цісаря старалися вручити йому власноручно якесь прохання. Як пізнати між ними атентатчика, який під позором прохача міг дуже легко дістатися до самого повозу? Тому то й сторожа звичайно не допускала прохачів. Але ті не давали за виграну і все старалися перехитрити сторожу, щоб таки осягнути свою ціль. Оповідають про одного такого впертого прохача, що три рази йому не вдалося віддати свойого прохання, то він все таки за четвертим разом вже в церкві, до якої Франц Йосиф тоді їхав, вручив просьбу до рук цісаря.

Ходила чутка, що в часі авдієнцій, яких Франц Йосиф уділяв два рази на тиждень і потрафив одного дня приняти навіть сто осіб, приймаючи кождого зокрема, отже що в часі таких авдієнцій коли дуже легко втиснутися атентатчикови, за окремою штучною стіною авдієнційної салі була схована сторожа.

Едисон, славний американський винахідник, має більше, як 1,150 патентів на свої ріжні винаходи.

**
*

Мясо з кита продають як поживу для курей.

ПОСТРАХ МІНІСТРІВ.

I.

Року 1853 сеньор Каравеко був собі достойним урядовцем з шістьма тисячами реалів платні в провінції Х. Ніколи не розмовляв про політику, а хвалив кожде правительство. Єдиним його клопотом було удержувати жінку й шестеро дітей, що рік-у-рік родилися, одно по однім. Сумлінний робітник, він не мав амбіції, то й уважав себе щасливим.

Але одного дня прикликав його старший і сказав йому смутно:

— Чи ви знаєте, пане Каравеко, що змінилася політична ситуація?

— Так, сеньоре.

— І що тепер маємо головою уряду й міністром нашого відділу сеньора ґрафа де-сан-Луіса?

— Ах, чудова особа!

— Так отся чудова особа усуває вас з уряду, мій друже. От маєте повідомлення . . . і вірте, що се мені дуже сумно.

Сеньор Каравеко розкрив очи й рот, — зблід і впустив до долу шапку.

— Усуває, — ледви промовив він нарешті. — Але певно добродій міністер не знає, що я маю жінку й шестеро дітей?

— А вже-ж, скажіть же йому.

— Так він знати-ме, так, знатиме . . . Поїду в Мадрид!

І сеньор Каравеко пригноблений, але рішучий вийшов із канцелярії, прийшов до дому, зібрав свої злиденні манатки, перецілував пів дванацятка своїх паростків і заняв місце в діліжансі, що їхав до столиці.

II.

Сеньор Каравеко проживав у Мадриді чотири чи пять літ ще за молоду, але не знав там нікогісінько з осіб, що мали би політичний вплив.

Се його мало турбувало, бо-ж він мав віру в свою пра-

вдиву справу і в те, що шановний міністер не схоче засудити його на злиденне життя.

— Річ лиха, що сі сеньори потребують памяти, богато памяти, і що не всі мають її стільки, як треба, — казав він раз-у-раз.

Наш добродій попросив авдієнції в ґрафа де-сан-Луіса й одержав її.

— Хто ви і чого хочете? — спитав його ґраф.

— Сеньоре, я Каравеко, усунений урядовець із жінкою й шестірнею дітей і малим достатком. Бажаю знов дістати посаду, як що ваша вельможність ласкаво згодиться.

— Постараюся задовольнити вас, побачимо чи се можливо, — відповів міністер звичайною формулою, — подайте просьбу і як що не буде перешкод...

Але минуло сорок вісім годин і... нічогісінько для пана Каравеко! Він знайшов легке пояснення тому:

— Лиха память... от що.

Наслідком того наш добродій удався до двору міністра й став на чатах, аж поки побачив кариту голови міністрів. Заледви вона спинилась, як Каравеко підбіг і хапаючись відчинив одною рукою дверцята, а другою зняв шапку. Ґраф висідаючи спитав:

— Хто ви? Чого хочете?

— Сеньоре, я Каравеко, усунений урядовець, з жінкою й шестірнею дітей...

— А, так, пригадую; але я вам сказав, що зроблю, що зможу.

— Дуже дякую, ваша вельможносте.

Але Каравеко не винний, що міністер мав неслухняну память, і як вона була єдиною перешкодою, бо воля міністра була видима й висловлена, то він кілька вечерів потому пішов, щоб перестрінути його на сходах власного дому, і з тим же покірним виглядом сказав йому, витаючи його:

— Сеньоре, я Каравеко, усунений урядовець, з жінкою й шестіркою дітей...

— Знову? — крикнув міністер пізнавши його. — Не потребуєте більше клопотати себе, добродію...

— Каравеко... Каравеко... Кара...

— Добре, добре, матиму на увазі! — відповів міністер прискоряючи ходу.

По кількох днях ґраф заслаб, застудившись, що нікого не турбовало ні найменше; але кождого ранку йому приношено разом із ґазетами таку картку:

Ясновельможному Панови Президентови Ради Міністрів
Ц. Р.
Х. КАРАВЕКО
(усунений урядовець, з жінкою й шестіркою дітей)
що молиться за його многоцінне здоровля.

Сі картки вганяли в піт ґрафа й помогли йому одужати.

Але як він знову вийшов, то в дверях зустрів усуненого, який його поздоровляв, і він не міг здержати почуття прикрости.

— Мій пане, дякую за таку увагу, але мушу сказати рішучо, що ніколи не матиму змоги знову вас замістити.

І поки міністер сідав у свою кариту, бідолаха Каравеко бурмотів:

— Що я чую? Ґраф уже має добру память; але тепер йому забракло волі... Та я здобуду його терпеливістю.

І можна сказати, що саме від тоді почав свою кампанію Каравеко.

Як що міністер ішов до церкви, там був наш добродій стоячи між ним і вівтарем і невідмінно на виднощі. Як що йшов у театер, при вході й виході бубоніли над його ухом:

— Сеньоре, усунений Каравеко, з жінкою й шестірнею дітей...

В Раді Державній і в Сенаті він завжди зустрічав вічного Каравеко, насамперед при дверях, а потім у трибуні для публики, відкіля той оплескував урядових осіб.

Ґраф де Сан Луіс вичерпав усі способи, щоб відчепитися від осоружного: ні зневага, ні глузування, ні байдужність, ні погрози не могли нічого вдіяти. Він був безсилий проти сього чоловіка-мари, завжди покірного, шануючого, благаючого. Що він міг з ним зробити? За яке злочинство обвинуватити?

Але певна річ те, що ґраф не міг уже вигнати з своєї уяви усуненого, і що часом його клопотала прикрість близької неминучої зустрічи з ним більше, ніж державна справа. Він дійшов до того, що повторював сам собі машинально його імя, яке йому дратувало нерви, і навіть лягаючи спати зазирав під ліжко, непевний того, що усунений не вилізе відтіля й не почне підносити своє благання.

Наостанку безнадійний, приголомшений, ґраф приняв геройчну постанову.

Того дня, висідаючи з карети перед міністерством, замісць того, щоб остро гримати на Каравеко, він сказав йому:

— Йдіть за мною!... Ходіть до моєї кімнати!

Усунений боязко послухав і кілька хвилин пізнійше був перед міністром, який зайняв своє крісло.

— Яку платню ви побирали?

— Сеньоре, шість тисяч реалів.

— Добре: так от візьміть се іменування на десять тисяч реалів на Канарійські острови. Але застерігаю вас і клену ся, що як що в двайцять чотири години ви ще будете в Мадриді, то я вас посаджу в тюрму. Те саме буде вам, як що наважитесь вернутись. Можете собі йти.

Каравеко наляканий, збентежений, зворушений, не відповів ні слова; взяв своє іменування й вилетів як стріла.

Міністер через поліцію довідався, що того самого вечера Каравеко виїхав із Мадрида.

І тоді відітхнув легенько.

III.

Одинайцять літ по сій правдивій пригоді, був Нарваес головою кабінету а Луіс Ґонсалес Брабо міністром внутрішних справ. Одного дня останній побачив себе змушеним відставити ріжних урядовців, щоб замістити инших, а щоб не влучати на осліп, себ то на приятелів своїх приятелів, звелів подати рекомендаційну книгу.

— А-ну, — сказав він старшому над персоналом, — хто тут є, з помі-ж найстарших, найменш захищені?

З перегляду виявилось, що найбільш слабий мав каймanячу скуру.

Тільки один здавався позбавленим усякої оборони.

— А сього п. Каравеко ніхто не рекомендував? — спитав міністер.

— Ні, сеньоре, і як що ваша вельможність бажає...

— Так, пане, так, зараз-же.

Старший над персоналом вийшов, а Ґонсалес Брабо все шукав вияснення того явища, що урядовець зіставався на своїй посаді цілих одинайцять літ.

Справді, від 1853 до 1864 перебували міністрами внутрі-

шних справ панове Санта Крус (Д. Антоніо й Д. Франсіско), Гуельбес, Ескосура, Ріос Росас, Носедаль, Армеро, Бермудес де Кастро, Вентура Діас, Фернандес де ля Ос, Посада Еррера, Кальдерон Колянтес, маркіз де ля Вега де Арміхо, Родріґес Ваамоеде, маркіз де Мірафльорес, Кановас дель Кнстільо й Д. Алехандро Мон. Як се так, що ніхто не побачив себе в сумній потребі пожертвувати нешкідливого пана Каравеко?

Великий політик і світський чоловік, усе більш і більш зацікавлений, похилився над книгою і тоді спостеріг кілька слів напів стертих, написаних олівцем, руки й письма ґрафа де Сан Луіса, зараз за іменем Каравеко:

Сі слова були такі:

— Лихо тому, хто його зачепить!

Заледви прочитав їх Ґонсалес Брабо, натиснув з силою дзвінок, а на березі книжки написав також:

— Не я його зачеплю!

Педро де Ново Кольсон.

КУХАРСЬКЕ РЕМЕСЛО.

Кухарське ремесло не є ніде так поширене як в Китаю. Причиною сього є з одного боку ласунство Китайців, які кладуть велику вагу на їду, а особливо на ріжні присмаки, з другого обставина, що там мало котра родина веде кухню дома, а всі ходять до ресторацій. Тим ремеслом занимаються виключно мущини, які свої кухні переносять в двох скринях по улицях — з місця на місце, — пригрівають страви на тліючім вуглю і подають горячий „китайський чай" — без цукру, руму, соку малинового, бо те все поганить смак чистого чаю. В таких движимих кухнях або в склепиках продають головно всякі пиріжки варені, печені — з мясом, сиром, а найбільше з овочами, — все те пригріване, бо Китайці нічого студеного не їдять і не пють. Страву завивають в папір, а гість по дорозі зїдає.

Найбільш улюбленою стравою є клюски з пшеничної муки, на яйцях, у виді довгого валка, досить грубого.

До кождого обіду й вечері дають яйця на твердо — качачі або курячі — але накладані, мариновані. Сирі яйця кладуть в мокру глину або попіл, дуже насолену і закопують в землю, щоби глина не висохла. Там лишають їх з місяць. Чим довше тим більше соли всякне в яйця, а білок і жовток прибирають синяву краску. Вони дуже смачні.

Манітоба, хотяй належить до степових провінцій, має на півночі 300 миль морського побережжа.

КОЛИ НАША ЗЕМЛЯ БУДЕ ПЕРЕЛЮДНЕНА?

Двох ґеоґрафів подають цікаві відомости про те, скільки людей може вижити на землі. Один з них, ґраф Пенк, обчислив, що теперішня людність на землі — то є тільки 20 процент того, що земля в дійсности може викормити. По його думці число людей, що можуть вижити на землі, можна означити на 8 міліярдів. А тепер живе на землі міліярд вісімсот міліонів людей.

До подібних вислідів дійшов анґлійський ґеоґраф Фішер. По його думці також на землі ще далеко до перелюднення, бо на ній може міститися сміло — він подає трохи менше — 6 міліярдів людей.

Обидва ґеоґрафи погоджуються на тій точці, що Европа може вмістити 560 міліонів, а в ній живе сьогодня 460 міліонів, себто 80 процент.

В Азії живе тепер 1 міліярд 30 міліонів замісць 1 міліярд 700 міліонів. Найбільше людей відносно можуть вмістити ще Африка й Австралія. В Африці живе тепер 140 міліонів, отже тільки 7 процент людности, яку могла би помістити.

Австралія легко вмістила би стільки людей, що Европа, а тимчасом в ній живе тепер 8 міліонів людей, себто 2 проценти того, що могло би вміститися.

Південна Америка могла би вмістити 1 міліярд 200 міліонів людей, а Північна Америка до теперішних 145 міліонів могла би приняти ще понад 900 міліонів. Можна сподіватися, що в тій частині землі людність буде зростати найскорше, бо так принайменше каже припускати дотеперішня статистика. На протязі останніх сто років з самої Европи вимандрувало до Америки 41 міліонів людей, а з Азії 6 міліонів.

Як вернеш...

Як вернеш на рідні діброви,
Вклякни й молись: —
Ще не застигли струї крови,
Що тут лились.

Як меш числити гроби в ночі —
Тихо молись: —
Так багрянив тут прапор волі
Брат твій колись.

Як стрінеш сироти й каліки,
То поклонись: —
Бо незглубимі слізні ріки,
Що тут лились.

А як меш згарища минати —
К землі припадь: —
Бо так ранилась твоя мати,
Що крок, що пядь.

І при святих тих її ранах
Обіт постав: —
Щоб ти невільником в кайданах
На ній не став!...

Щоб не торкала чорна зрада
Тих місць святих...
Щоб не топтала чужа влада
По ранах тих...

Марійка Підгірянка.

„ПИСЬМЕННИК"

Кожда людина має свої бажання і мрії. Так і молода панночка Надія Горбачевська мріла про те, щоби запізнатися з яким молодим письменником. Бо лише в серці письменника вона зможе знайти святі, ідеальні почування любови, такої ніжної, солодкої. А які красні листи вона буде отримувати від нього! Не мала спокою бідна Надія від тих мрій. Ну, але-ж письменники на дорозі не валяються, треба за ними шукати.

Писала Надія до визначних письменників, але одні не відповідали, другі давали раду пошукати собі друга десь близько себе.

— Ні, — рішила Надія, — я мушу знайти друга, але він має бути письменник.

Поїхала Надія одного дня човном по ріці і побачила на горі село. Недалеко берега стояла одинока чепурна хатинка. Надія підїхала до берега і пішла до хатини з метою напитися води. В хатині застала немолоду вже жінку, котра сиділа за шиттям. На привитання Надії вона відповіла дуже ввічливо і попросила сісти, а там дала її води і жовтих, солодких грушок.

Розглядівшись по хаті, Надія побачила на стіні фотографію гарного молодця.

— Хто се такий? — запитала вона.

— То мій син, панночко, — відповіла господиня. — Зветься Петро.

— Гарний хлопець, — подумала Надія, приглядаючись до фотографії.

— А чим він занимається? — поспитала жінку.

— Він, панночко, письменник.

Надії потемніло в очах. Так ось де її солодка мрія витає.

— А його тепер в дома нема? — запитала вона жінку.

— Ні, нема, панночко, кудись вийшов.

— Дуже жаль. Я хотілаб познакомитись з ним і поговорити.

— Він, панночко, усе любить в ліс ходити, або над річкою сидить. Дуже добра дитина і серце золоте має.

— Ну, звісно як письменник, — сказала Надія. — Ви щасливі, що маєте такого сина.

— Його, панночко, усі люблять; видно в таку щасливу хвилину вродився.

— Усі люблять, — подумала Надія. — Чекай, не позволю нікому, а сама буду любити.

— Я буду завтра у вас, хочу поговорити з вашим сином, — звернулась Надія до господині. — Я певна, що від нього богато цікавого та навчаючого можна почути.

— Будь ласка, панночко, загостіть, тільки він такий несмілий! Усе на самоті ходить, одним оден у мене, як та дівчина заховується.

— Се честь йому робить, — відповіла Надія і, попращавшись, відїхала.

Довго не могла Надія заснути тої ночі. Усе ввижався їй молодий, як дитя невинний письменник Петрусь.

На другий день поспішила Надія, щоб запізнатися з Петрусем.

Застала маму і сина, як ті сиділи на каміні, біля річки.

— Дуже рада пізнати вас, — промовила Надія до Петра і подала руку.

Петро почервонів до самих ух.

— Не соромся, Петрусю, — підбадьорувала його мама, — панночка хоче поговорити з тобою.

Се сказавши, пішла в хату, а Надія, сівши поруч Петра, взяла його на допити.

— Ви тут усе віддаєтесь в обійми солодких мрій і прислухуєтесь, як муза бренить своїми срібними крильцями.

Петро видимо не розумів значіння сих слів, але відповів:

— Так.

— Ви певно богато читаєте?

— Так, читаю.

— Я певна, що ви дасьте мені яку будь гарну книжку до читання?

— Чому ні, можу дати.

— А пишете також богато?

— Часом!

— Не хитруйте, не хитруйте, мусите дати мені що небудь зі свого писання. Дасьте, правда?

— Я погано пишу...

— Але пишете; а раз пишете, то я мушу мати ваше писання. Я дуже цікава його бачити. Ходім в хату.

— Ходім, — відповів Петро.

Увійшли в хату. Петро відчинив куферок і дістав три книжочки.

— О, він, панночко, має дуже цікаві книжки, усі люде приходять слухати, як він читає, — хвалить Петра його мама.

Петро, осмілившись, підійшов до Надії і, подаючи книжочку, промовив:

— Се казочка про Бабу Ягу, се за Івана Царевича і жар птицю, а ся за Йосифа Прекрасного. Дуже цікаві книжки.

— Невже ви читаєте діточі казочки? — спитала Надія зі здивованням.

— Так, я дуже люблю читати такі книжочки. Я прочитав вже за Бову королевича і за Іллю муровця.

— Такі книжки вам не випадає читати; ви-ж письменник.

— Я не знаю, — відповів Петро.

— Письменник, панночко, письменинк, — вмішалась в розмову мама. Він що дня носить письма з міста до сільського уряду.

Надія цілком змішалась і запитала:

— Як то письменник? Той, що письма носить, називається листонош, а письменник пише ріжні оповідання і новелі.

— О, він також пише, панночко. Пише часом листи сусідам, бо він хоч і не зовсім, то все таки трохи грамотний; дві зимі до дяка ходив. А-я, дві зимі. Він і по церковному знає, усю псалтиру прочитав.

Надія спаленіла від сорому, зрозумівши, що дуже прикро помилилась. Вона попращала маму і її сина „письменника", швидко вийшла з хати і відїхала. А мама з сином довго думали, що то усе означає.

Дмитро Тягнигоре.

Найбільший ренч (випас худоби) на світі є в Північній Австралії, над рікою Вікторія. Ренч сей є завбільшки Бельгії.

ДИВНІ КИТАЙСЬКІ ЛІКАРСТВА.

Як китайський спис страв, так і китайська аптека є для чужинців попросту загадкою. Найкраще видно се з деяких популярних китайських ліків. І так, приміром, курячих жолудків уживають в Китаю при недомаганнях органів травлення, товщ соловейків дають проти перестуди, відходи лиликів помагають обігови крови, ослячий клей проти болю в стегнах і раменах, медвежу жовч уживається проти свербіння шкіри і гемороїдів, слоневра шкіра, се найліпший пластер на рани, одержані в бою, ягняча шкіра дається на окладі при глухоті, кусень так званої передпотопової кости скріпляє нирки й взагалі утробу, та служить проти страху, зуби передпотопових звірят успокоюють серце при нечайнім переляці, а гадина крім переляку є добра і проти боязни.

Але гадина мусить бути сороката. Хто сього лікарства уживає, мусить дуже берегтися перед протягом. Шкаралупки устриць є добрим проти нервовости і поту, сушені гусільниці шовківниці проти дитячих корчів (спазмів), шкіра з польових коників (цвіркунів) проти віспи і ран на тілі взагалі, а також проти хропіння.

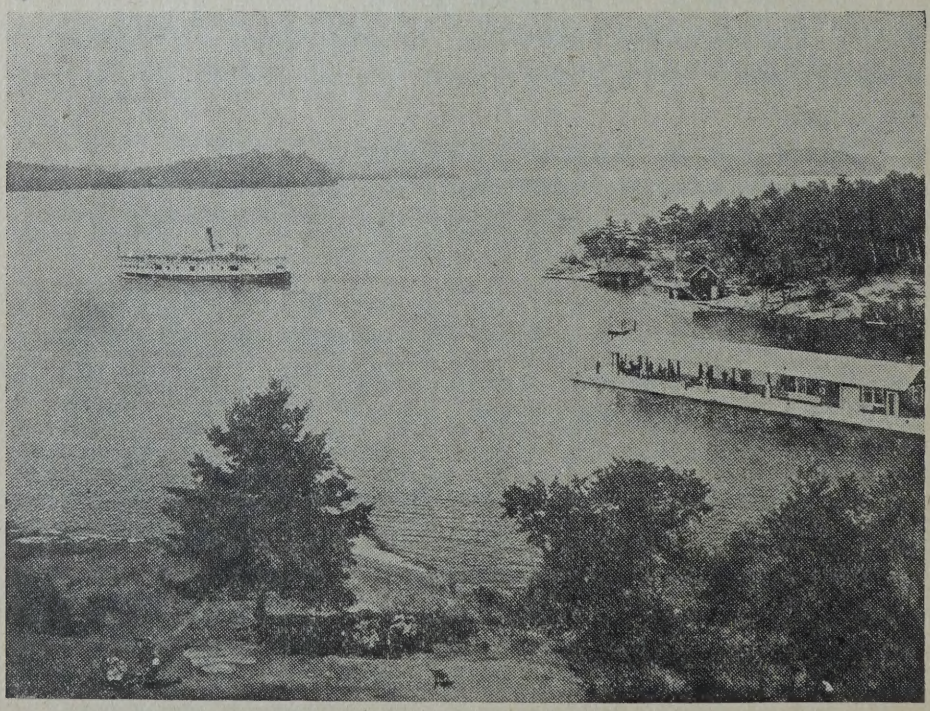

Озера Мускока, в Онтерії.

Світлина — Canadian National Railways

ЯК ПЕТЕРСОН РАДИВСЯ ЗІ СПЕЦІЯЛІСТАМИ.

Нас зібрався невеличкий гурток і говорили. Нараз Янсон, — ви його знаєте, се той, що має юридичну контору в Крокебю — промовив:

— Але-ж до біса, болить мене на нозі один палець; я почуваю через сю болість якусь млявість по всьому тілі.

— Се може бути або ревматизм, або від того, що ви носите вузькі черевики, або палець колись був приморожением, — зауважив я на його слова. — Мені доводилося досить мати до діла з ріжними лікарями в давні часи, а крім того я иноді слухав, як син студіював фізіольогію, отже я уважаю, що маю деякі знання щодо людського тіла.

— Ні, болить тільки один палець. І так болить, що краще-б біс мене вхопив! — промовив адвокат.

— Се він і зробить, тому, що рано чи пізно, а знищить таки всіх адвокатів, — зауважив аптикар Пілєрстер. — Але-ж ти ще, кажуть, молодий, зелений, і навряд, щоби такий поважний і старий чорт, як біс, приняв тебе зараз до свого товариства. Довгенько ще, хлопче, доведеться тобі блукати по „землі сліз та горя", здається мені. Але-ж я, бувши тобою, краще порадився-б з яким небудь лікарем спеціялістом.

— Я так і зроблю, завтра навіть зроблю, бо не сила моя терпіти далі такий скажений біль, — згодився Янсон.

— Ти се на правду кажеш? — запитав Петерсон, що живе з процентів свого капіталу, за що і звуть його просто „пан Петерсон".

— Так, голубе мій, се мій замір.

— В такім разі прошу всіх присутних прилучитися до мене і випити на прощання за здоровля нашого приятеля Янсона останню чарку, подякувати йому за ті веселі часи, що спільно з ним прожили, і розлучитись з ним на віки, — сказав пан Петерсон.

— Що за дурницю верзеш ти?

— Я дуже добре з сим знайомий. Я сам „радився зі спе-

ціялістами". Се досить кумедна оказія. Може вам, панове, цікаво послухати про се?

— Дуже цікаво, але тілько в тім разі, коли ти не будеш оповідати занадто довго, та не прибрешеш більш половини.

Тоді Петерсон росказав таку історію:

За добрих старих часів, коли був один лікар для всього тіла, жити ще можна було. Бувало прийде той лікар, поцокає в груди, послухає там щось, а пацієнт подише, покашляє, виявить перед ним свої гріхи і розкаже про свої муки, після того відбирає порцію лікарства, велику чи маленьку, дешеву чи дорогу, в залежности від того, які відносини має лікар до аптикаря. Річ відома, що наслідком сього були такі випадки: або пацієнт умирав, або одужував, або жив не одужавши. Але-ж тепер, коли лікарі поділили тіло нещасної людини, подібно тому, як господиня розділяє курку на сім пансіоних учительок і одного кандидата фільозофії, — тепер нещастям людським і краю немає.

Я чудово почував себе тому сім літ. Але сталося так, що мій брат у первих, знаєте, Петерсон із Сандебеккена, запросив мене до себе поласувати вишнями, та зробити полювання на молодих качок. Прожив я у нього зо три дні і раптом став почувати страшенні приступи биття серця. Але-ж коли я пішов на пораду до сільського лікаря, то він тільки засміявся і сказав, що я здоровий.

— Чи не думаєте, пане лікарю, що у мене занадто велике серце? У мене таке почуття, ніби се дійсно так.

— Ха-ха-ха! Навпаки, занадто мале! Сорок два роки, людина порядна і нежоната, — реготався сей сільський коновал.

— А знаєш, тобі конче треба звернутись до спеціяліста, бо инакше ти не одужаєш, — сказала Емма, перва сестра моєї тітки.

Річ відома, що життя найдороще за все, що істнує на світі, для того, хто не має ні жінки, ні дітей. Я звернувся до спеціяліста по хоробам серця. У нього було богато більше усяких дудочок та стетоскопів, чи як там їх звуть, ніж у сільського лікаря, і всі вони були новенькі, чистенькі, блескучі. Мені довелось зняти з себе все убрання і стати перед ним голим. Він почав вислухувати, що діється в грудях у мене, постукуючи мене молоточком то в груди, то в спину.

— Гм... гм... гм... і лікар Лінсон сказав, що се н і ч о г о.

— Ради Бога, скажіть всю правду зараз-же! Я скоро помру? — закричав я.

— Так, коли-б ви не порадились в свій час зі спеціялістом, то... Тепер доведеться вам вирядитися до Наугайму; навряд щоб зовсім ви одужали, але з такою хоробою можливо будете жити ще довго. Серце у вас побільшене і з одного боку на нім є нарости сала.

Я поїхав до Наугайму і мучив себе ваннами та дієтою, посивів, схуд і став безщасною людиною. Правда, серце ніби то трохи заспокоїлося, але шлунок мій ні на що не був здатним. Я порадився з курортним лікарем в Наугаймі і він наділив мене порошками, щоб на який час заспокоїти. При тім завважив, що у Відни жиє чудовий лікар, спеціяліст по шлунковим хоробам.

Я звернувся до сього спеціяліста. Він сунув мені в рот довжелезну ґумову кишку і так старанно виполоскав моє нутро, що я зробився таким порожнім, як гаманець у студента в кінці місяця. Потім взяв він шклянку мого шлункового соку і велів знову прийти за два дні.

Коли я прийшов до нього в визначений час, то з початку він нічого не казав, а тільки посвистував та хитав головою на всі боки, вдаючи з себе дуже заклопотаного.

— Hoffentlich ist es nicht von Bedeutung?*) — запитав я, бо в розмовній книжці показано, що так треба говорити з німецькими лікарями. Напевне се робиться на те, щоби знизити гонорар, не надаючи великого значіння хоробі.

На се лікар сказав, що на його думку життя моє ще можна зберегти, але що він ніколи не бачив такого попсованого шлунку. Він добавив, що лічити мене від хороби серця було найбільшою хибою, рівною до нападу на саме життя.

— Але-ж я почував болість тілько в серці, — сказав я.

— Натовп ґазів у животі, котрий розбухав і дальше давив під груди, — он що було. А серце у вас маленьке і ніяких ознаків на поширення немає, — сказав лікар.

— Лічив він мене два місяці і на протязі сього часу здавалось, що в животі у мене цілий цирк і дві каруселі, хоч їв я зовсім мало. Нарешті мені здалось, що я почуваю себе краще і лікар запевнив, що я зовсім одужав, і я поїхав.

Але я так ослаб і так кепсько себе почував, що повернув-

---

*) Значить: Се мабуть нічого поважного?

шись до Швеції примушений був звернутись до першого-ж лікаря, що трапився в Ґотенборзі. Він роздяг мене, виміряв свою температуру, оглянув мене найуважнійше і сказав, що з окрема всі частини мого тіла не слабі, але нерви мої на його думку нікуди не годяться.

— Вибачте, чи не було між вашою родиною з боку батька або матери божевільних? — запитав він нарешті.

— Ні, не було, коли не брати на увагу одну тітку, яку за молодих її літ довелося раз замкнути через її нещасне кохання. Але тепер вона зовсім не слаба і управляє їдальнею для учнів в Борсі, — відповів я.

— Бачите, я так і гадав. Поки що вашому розсудку не загрожує небезпека, але-ж маючи такі нерви... гм.... чи не згодилися-б ви вступити на якийсь час до моєї лікарні, тоді було-б виднійше.

— А що-ж то за лікарня?

— Се... гм... так, се власне лікарня для божевільних, але ви, звісно, будете там жити тільки для спостережень, і ви вільні виходити і приходити по свойому бажанню, і кімната ваша буде зі звичайними вікнами.

Тепер я дійсно почував себе на шляху до повного божевілля і не сперечуючися пішов за лікарем, але з серцем повним розпуки і думкою, що нарешті і я попав до спеціяліста для божевільних. А про те у нього мені було добре. Після того, як він виграв у мене триста корон, і застукав мене на горищі в той саме час, коли я цілував його сестру, що завідувала господарством лікарні, — він сказав, що спокій і ліки мали на мене гарний вплив і що я мало в чім ріжнюся від звичайних людей. Одначе порадив мені одружитись з дівчиною, котра має деяке знання щодо хорих на душу, на випадок... на випадок... І ось я лишився на якийсь час в Марстранді. Одначе в ріжних забавках я брав участь дуже обережно, та воно цілком і зрозуміло для людини, у якої духові і фізичні сили зіпсовані. Раз в курортну салю завитав молодий і відомий лікар із Штокгольму. Він в Марстранді був випадком, подорожуючи. Познайомившись зі мною він сказав, що дуже цікавиться історією моєї хороби, про котру десь чув. Я розказав йому все з подробицями і добавив, що тепер почуваю себе так гарно, як давно вже не почував. На се лікар усміхнувся якось то сумно і сказав:

— Маленький антракт, після якого хороба знов появиться з більшою силою... гм... гм...

— Але-ж Боже милосердний, що ви сим хочете сказати?

— Бачите, голубе мій, я спеціяліст (тут він згадав одну хоробу дуже погану, але цілком виразну) і на се то ви слабуєте. Серце, шлунок, голова, нерви, всі органи сі дійсно у вас слабують, але-ж не самі по собі, а в залежности від того, що вся ваша кров отроєна. Ви...

— Але-ж, пане лікарю, сього не може бути! Коли на те, то я зовсім святий і...

— Та-та-та! Але-ж се може передаватись в спадщину, а крім того отрута може пройти в кров ріжними шляхами навіть без вашого відома.

Я зблід і благав його сказати, чи є ще яка надія на виліченння. Рішучо він не міг нічого сказати, але будучи спеціялістом, запропонував довіритись йому і...

Ну, і витримав я курс ліків, та такий страшенний, що кілька разів волів би повернутись до мого приятеля психіятра, рискуючись зробити жертвою його сестри. За який там місяць я проковтнув невимовну масу меркурію.

Як раз в часи моїх тяжких ліків прийшла звістка, що батьківщина моя в дуже сумнім становищі і мені загрожує банкроцтво. Я в мить зібрався і поїхав до дому. Там я не покладаючи рук працював, щоб визволити з небезпеки хоч те, що можливо було визволити. Я залишив геть дієту, працював як віл і ніколи не мав на думці про хоробу душі та тіла. Там дуже шанував мене старий приятель мого батька, там я закохався в доньку батькового приятеля, притиснув її до свого серця в один чудовий серпневий вечір і хотів уже зробити освідчини, коли ніби то блискавка промайнула в моїй голові думка: „ Отак оказія! Так ти забув про свої хороби і тепер зовсім здоровий!" І дійсно, з моєї голови давно вилетіли всі дурниці про хороби. Я стрепенувся і думкою зробив огляд з окрема всім частинам свого тіла. Свіжий, здоровий, як оріхове зернятко! Всі мої більш чи менш небезпечні слабости, ображені моєю неувагою, щезли безслідно. Серце моє боліло тільки тоді, коли Еві довго де небудь барилась. Шлунок мій ніколи не нагадував про себе, він майже не вимагав цілий день їжі, коли Еві сиділа рядком зо мною і розмавляючи дивилась мені в очи. Що в мене є нерви, довелось почути тілько один раз, коли якийсь молоденький пан звернув на Еві пильну увагу. Що-ж до розуму, то Еві оголосила, — і вона й тепер се підтверджує, що я є найрозумнійша людина на всім світі.

— Але-ж навіщо розпочав ти, Петерсоне, ті експерименти над своїм тілом? — запитали ми його.

— Правду кажучи, я й сам про се довго не знав. Але в минулім році зустрів я того сільського лікаря, до якого спочатку звернувся і який ще тоді сказав мені, що я зовсім здоровий. Зустрівши його, я був цілком здоровий і дуже чемно вклонився.

— Гало, пане Петерсон! — гукнув він мені. — Чи відомо вам, — скор після того, як ви до мене заходили порадитись про своє серце, биттю якого я не міг знайти причини, запросили мене до слабої покоївки вашого брата. Жінка його була до мене дуже ввічлива і запропонувала мені каву. Як тільки сьорбнув я тієї кави, зразу-ж відсунув геть шклянку і сказав: „Люба фрав Петерсон, та се не кава, а луг! Невже ви пєте таку міцну каву!" Вона сказала, що так. Тоді тільки я зрозумів причину биття вашого серця. Але я певен, що ви зразу-ж, як тільки перестали вживати сей декокт, одужали.

Я розказав йому про все. І він, сей маленький сільський лікар, не пропустив з мого оповідання ні словечка про своїх визначних колеґ, хоч тим часом і кусав держачок свого парасоля, щоб не зареготатись; але в його очах блищав посміх, і я гадаю, що своїм оповіданням зробив йому велику приємність.

— А тепер я вам от що скажу, — закінчив Петерсон, — коли ви невідмінно бажаєте йти до лікаря, то йдіть до одного, котрий візьметься лічити весь ваш корпус відразу. Але прошу вас, остерігайтесь „спеціялістів".

Переклав **Юр. Сірий.**

———=○=———

Томас Дровнс, з Лондону, випив 67 гальб пива на сніданя.

**
*

Міди вживали в Єгипті 7000 років тому назад.

**
*

Жірафа , помимо своєї довгої шиї і горла — не має голосу.

**
*

Кістяк комах не є в тілі, але знадвору тіла.

**
*

В океанах знаходяться полоси, де нема ані морських трав, ані риб.

ОДИН СПОМИН З ВІЙНИ

1918 року в початках квітня, я гнав зі своєю славянською групою червоних з України, через Лозову на Славянськ і дальше за кордон. Памятаю, під Барвінковом, невелике місточко коло зелізничої стації, по дорозі на Славянськ наш наступ затримали червоні під командуванням Єгорова і Лазарева, що йшли з кавказького фронту. Три дні і ночі ми вели з сими отрядами бої, щоб дати можливість німецьким частинам обійти ліве крило ворога, через стацію Язикова на німецьку кольонію і далі. Підчас сих боїв ми окопалися і засіли в шанцях, маючи перед очима все, що робиться у ворожому таборі. Я дуже любив в такі періоди боїв обходити свої частини і при всякій нагоді говорити зі своєю старшиною і козаками: про минуле, про події сучасного менту, або мрії на будуччину.

Одного разу, перед вечером, пішов я між Гайдамаків, дивлюсь, вартовий старшина вартової сотні, Микола І. сидить дуже зажурений: очі горять, як діяманти, кулаки сціплені, вся постать нагадувала дику звірину, що от ще хвиля і кинеться на свого ворога і розірве його на шматки. Я підійшов до нього, сів на колоді і питаю: „Чого се ти, хлопче, зажурився?" Він підскочив так, як би його електричний ток підкинув, випростувався, віддав гонор і каже: „Ні, се нічого, так ріжні думки та образи недалекого минулого не дають мені спокою, батьку!" „Сідай, — кажу, — хлопче, тут коло мене і розкажи мені, яка журба твоє козацьке серце гложе і які образи спокою тобі не дають". Сів сотник на землі коло мене і почав:

— Хочеться мені, пане отамане, поговорити з вами, щоб думку розсіяти і боюся, що не так зрозумієте мою душу, та ще може і бабою вилаєте.

— Ні, — кажу, — прошу тебе, говори зі мною так, як зі своїм побратимом, з яким ти отут разом сидиш, оберігає батьківщину від ворога своєю зброєю, а як прийдеться, то і душу за рідний край віддамо. Чи не правду я кажу, сотнику?

— Правду, батьку отамане, правду кажете. Наколи так, то слухайте:

— Я і брат мій Василь були студентами університету св. Володимира у Київі на правничому факультеті на другому курсі. Мати моя, вдова, і три сестри після смерти батька переїхали з Новоросійська до Київа, щоб дати можливість нам всім закінчити висшу школу. Жили собі на Безоковській улиці тихо, мирно. Я з братом тільки і мріяли, щоб скорше скінчити свою науку і дати нагоду нашій мамі і сестрам жити не в нужді і під усякими зглядами не бідувати. Дві сестрі були на педагогічних курсах, а середня на медичних. Кождої суботи сходились до нас їх приятельки, одна другої краща, одна другої веселіща, дотепна. Зберемося, диспутуємо, співаємо, гуляємо, сваримося, годимось, таке життя, що здається, кращого не треба. А тут ще одна найблища приятелька середущої сестри, Ніна В., попала мені через око в саме серце. Що я не робив, як не старався, щоб і мені зайти до її серденька тою-же дорогою, нічого не виходило, тільки дрочиться. Дні зміняються ночами, ночі днями, уже скоро і вакаціям кінець і знова до університету йти, третій курс студіювати і через два роки на тверді ноги станемо, до берега припливемо. Яка то радість, яке щастя...

Коли одного разу, в початку серпня, як грім ударив з ясного неба, так мене в памороки ударило, як вийшов я на вулицю і побачив на мурах скрізь наліплені великі плякати, що оголошували мобілізацію. Стою, не рухаюсь, бачу перед собою плякати, перечитую очима, а думка одна другу переганяють, що робити, як бути? Я прапорщик запаса і мушу на другий день ставитись до рапорту у військового начальника. А як-же мати, сестри, дівчина, університет? Не знаю, скільки я простояв, пішов до дому, бачу, що всі у дома про се вже знають, бачу, що всі перед сим дуже плакали, але як я тільки увійшов, то в ту мить за мною і брат Василь вскочив до хати і почав всім зі сміхом говорити, як він на війну піде, як ґенералом повернеться, Німців цілу купу до полону забере і скаже їм замість нас службу дома нести і всім в роботі помагати, і так жартами не дав серцю почуття свого вилити і страшну думку з голови до язика не допустив. Як-же воно тепер буде?

На другий день пішли з братом до військового начальника на Печерськ, дістали від нього наказ негайно піти до штабу 130 херсонського полку, в який призначили нас на службу. Загуділо все у Київі, як в тому улию.

Всі гімназії під лазарети віддали, ріжні нові інституції повставали. Я попав в сотню Куденки і разом з ним увесь похід перейшов і від нього і сотню приняв, як його ворожа куля забила. Мене в Галичині три рази ворожа куля зачепила. Рани мої, не дивлячись на фізичні муки, робили мені велику приємність, що я зможу до Київа дістатись і хотяй і в шпитали, але буду оточений своїми рідними, любими мені близькими. Підчас одного мого ранення, дівчина моя допустила мене до свого серденька і протягнула мені руку, як згоду на наше спільне кохання, життя. Се мене так підбадьорило, що я не дивлячись на тяжку рану, хотів зараз-же бігти на фронт, щоб розбити ворога, закінчити війну і повернути до дому, до свого щасливого життя.

Третий раз куля пробила мої груди, я стратив притомність, а коли відчинив очи, то побачив себе в окруженню своїх рідних. Як вони побачили, що притомність до мене повернулась, радість зі сльозами запорошила їх очі і тільки сестра-жалібниця ледви утримала мене, щоб я не кинувся в обійми своєї матері, сестер і нареченої. Щасливий мент мого життя! Я лікувався в шпитали, з вікон якого був чудовий вид на Дніпро, Труханів остров, куди ми підчас спокою на човнах їздили, пікники робили, раків ловили, а як добре місяць зійде і почне купатись в хвилях Дніпра, з піснями і сміхом повертались до дому.

Одного ранку на весні 1917 року, коли в Росії шаліла революція, чуємо, як по цілому Київу на всіх вежах дзвони гудять. Кинувся я до вікна, увесь Київ жовто-блакитними прапорами покритий. Дивлюсь на Дніпро, а він високо підняв свої піною покриті хвилі і реве здається з радости, що побачив в хвилях своїх прапор своїх князів, своїх прадідів. Хвилі, як діти, весело переганяють одна другу, обнимаються, цілуються і в обіймах понеслись поміж берегами Дніпра до порогів, до Січи, до Чорного Моря, щоб зі всіми по дорозі поділитися своїми радощами — радощами українського народу. А на улицю висипало все, що тільки було живе у Київі і все се кудись біжить, про щось з радістю передають один другому. Схопився і я зі свого місця і не дивлячись на всі протести сестри жалібниці, одягнувся, перевязав рану і геть на вулицю, щоб скорше до дому добігти і з ними поділитися нашим святом — святом визволення українського народу від кайданів ворога. Не встиг я і на Крещатик зійти, як зустрінув я на дорозі свою середущу сестру і наречену, які з сею

самою радісною вісткою бігли до мене. Як малі діти схопилися ми всі троє за руки і побігли за народом на Софійський майдан, де народу, як в тому вулию пчіл. Все гуде, шумить, а дзвін святого Рафаїла на дзвіниці величаво, поважно на увесь Київ гуде, бам, бам, бам... Люде стискають одні другим руки як на Великдень, цілуються, сміються, очі горять.

Коло памятника Богдана Хмельницького, що на сім майдані стоїть, юрба народу. Студенти і робітники повилазили на монумент і збивають російський напис: „Волим под царя восточного, царя русского, православного". „Гетьману Малоросійсскому, Богдану Хмельницькому благодарная Россія". А замісць того памятник прибрали квітами і рушниками. Кругом поставлені плякати. На одному написано: „Єдина неділима Україна, від Сяну до Кубані". На другому: „Витаємо тебе, Матір Україно, що розбила кайдани свої і зібрала під свою опіку всю Україну". На третім: „Хай живе вільний український нарід у вільній незалежній соборній Україні" — і богато-богато инших. Кругом стоять депутації із поздоровленнями: від Жидів з хлібом і солею; від Поляків, невелика група Росіян; в стороні коло дзвіниці стоять полонені Австрійці, шапки поздіймали, а деякі на колінах стоять, плачуть. Питаю: „Хто сі люде"? „Та се, кажуть, наші люде, Галичане-Русини, що в неволи у нас підчас війни сидять".

На разі почали дзвонити у всі дзвони, люде шапки поскидали, дивимося, а з двох сторін церковні процесії йдуть; з одного боку з Михайлівського Монастиря, а з дугого з Собору св. Софії. Священики в найкращих ризах, хоругви золотом на сонці переливаються. Хори співаючих в митрополичих кафтанах. Йдуть всі поважно-торжественно. За попами іде маленький чоловік з великою бородою. Довідався, що то професор Грушевський, український історик, за ним тьма ріжного народу, між якими відразу видно Петлюру, Чижевського, Сеницького, Шульгина, Левицького, Вілинську, Черняхівську та богато-богато инших. Почалася коло памятника Служба Божа, всі впали на коліна і чути тільки, як скрізь гуде: „Слава Тобі Боже, слава Тобі!" Після Служби Божої промовці говорили, орхестри грали і перший раз на майдані Київа після 300 років залунав наш гимн „Ще не вмерла Україна" А яка була після сього „слава", певно Київ доки стоїть, такого не чув.

Я притиснув до себе сестру і наречену і здається, від радощів готов був увесь мир цілувати, так було гарно, так

почував себе добре... бо радість, надія так і витають на кождому обличчю.

Пройшли дні першого щастя, пройшли ілюзії, наступила і реакція. Всі захотіли бути панами, ніхто не хотів бути підлеглим. Партії зі своїми утопіями в самому початку почали нищити молоде коріння державности. А в сей час вороги наші, щоб загубити волю нашу, радість, нашу надію, почали в ріжних кінцях закладати ріжні комітети, ріжні організації, які в кінці кінців зєдналися під одним гаслом: „грабуй награбоване, нищ буржуїв" і повстало нове „українське правительство" в Харкові на чолі з Москалем Медведєвим, з Жидівкою Евгенією Бош і Українцем Ю. Коцюбинським. Се товариство зєдналося з російською ґрупою Криленка і діставши від нього поміч на чолі з російським жандармом Муравьовим, сунулося на столицю України, на Київ. Горять кругом села, тече потоками кров українська. Хижацька крівава рука нищить все на своїй дорозі, суне як та хвиля, все вперед. А у нас в сей час дебати, зброю віддали Чехам, свої частини розігнали, бо статут партійний не дозволяє армії мати. Хаос кругом, анархія. Думали, що червоні побачивши, що у нас нема армії, нема зброї, не будуть нас воювати, повернуть назад. Так отут пізнали ті, що на паперцях хотіли будувати Україну, що то за велике горе, як Господь від чоловіка розум відбере. Уже недалеко ворог, уже в середині столиці аґенти Бош, чужий нарід до повстання підготовляють. Уже кругом гармати чути. Уже на Лівобережжю майже все в руках ворогів.

Не стерпіло серце чесного Українця, який побачив, що ще мент і від нас тільки щепки полетять. Гукнув Петлюра, щоб всі чесні громадяне, що люблять волю, до куріння Слобідської України записувались. Пішов і я, записався, а брата коло мами залишив. Цілі дні в боях Київ обороняли і до анархії не допускали. Прийшла вістка, що під Крутами наш відділ чисто червоні вирізали. Жах мене взяв, бачу, біда сунеться. І у Київі пекло стало, кругом горить, ґранати через увесь Київ летять, людей лякають, калічать і на смерть убивають. Насунулась на Київ хмара червоних, як та саранча все обліпила, а Жидівка Бош через своїх Жидків у Київі повстання червоних зробила. Ще день, ще два, сил не вистарчило і пішли ми на мандрівку за Київ до Житомира. Перші відійшли Січові Стрільці з Центральною Радою, за ними ріжні установи, а потім ми з своїм батьком Петлюрою. Відходили ми пев-

но ще гірше, як армія Наполєона після „Березини". Але на щастя наша мандрівка була коротка.

Уряд наш завязав стосунки з центральними державами. які за харчеву допомогу обовязались вигнати большевиків з України з тим, що Українська Армія піде в авангарди німецьких сил. Ми з радістю приняли сю вістку і зараз-же в дорогу вирушили. Червоні почувши, що німецька армія дала нам підмогу, давай Боже сили і почали втікати; за короткий час в більшости уже за Дніпром були. Через два дні ми уже на передмістях Київа через Святошин переходимо, за нами крок в крок наш батько отамам С. В. Петлюра, а другі відділи з отаманом Присовським через другі дороги таксамо до Київа ввійшли. Проходимо Святошин, очі горять, серце від радощів бється, в ногах якась така сила, що впрост як на крилах несе тебе до своїх... Люде повиходили з домів, витають нас, але бачимо, що сльозами гіркими залилися їх очі. З початку думалось, що то сльози радости. Підійшли, потішаємо, щоб не плакали, бо вже більше Київа нізащо не кинемо... Так де там, ще більше плачуть і впрост кричать: „На що ви нас у Київі покинули, нащо сиротами залишили, бо ті, що полягли тут від руки катів наших, вже не встануть і нас з сирітства не виведуть... Підіть, кажуть, до театру, до Маріїнського Двірця, на Володимирську гору, в Михайлівський Монастир, в льох в Липках, де містилася чека і ви на свої очі побачите те, що ніякими словами не розказати". Серце замерло, у мене дух заперло, в голову кров ударила, ноги подеревіли. Що сили я зірвався з місця, рушницю до грудей притиснув і що було сили, посунувся на Безаковську улицю. щоб бодай одним оком тільки своїх побачити, а там знову нехай на цілу ніч, на варту.

Прибіг... Гримаю в двері... Старша сестра, бліда як смерть, двері відчинила і палець на уста положила, як ознаку, щоб тихо було... Питаю по тихо, що таке? Не витримала і гримнула непритомна на підлогу... Кинувся я до неї, переніс до кімнати, в якій все понищене, поломане, розбите. Ледви привів сестру до притомности. Люде, сусіди посходились. Питаю, що се таке? Де мама? Де брат, сестри? Де наречена? Сестра подивилась на мене так страшно, такий відчай був в її очах і закричала, що було сили „нема мами" і знову стратила притомність... Тут сусідка почала просити, щоб тихо було все, бо молодша сестра в горячці в сусідній кімнаті, непритомна, догоряє.

Чому? — питаю, — з чого се сталось?... Де мама моя, кажіть, люде добрі... кажіть, прошу вас... От одна і каже:

„Як ви відійшли з Київа, насунулись на нас хмари арештантів, що недавно з тюрми повилазили. Грабують, нищать все, а де опір побачуть — ріжуть, стріляють. Одного разу в день зайшло до вас пару червоних салдат і з ними Жидок комісар, що на кутку нашої улиці часописи продавав. Питають, де ваш брат. Ваша мама каже, що пішов до лазні і скоро вернеться. А тут якраз двери отворилися і увійшов ваш брат, Василь. Вони зараз до нього: „покажи документи", а у нього була червона карточка, що Центральна Рада видавала підчас свого істнования всім, хто у неї зарегіструвався. Вони подивилися на карточку, а Жид каже: „контрреволюціонер, в Маріїнський Двірець відвести". Мати ваша вхопилася за його шию і непускає, просить, благає відпустити його, бо він нічого не знає, крім своїх університетських студій. Та ті не слухають, тягнуть його, відривають матір, а як вона з рук сина не випустила, то один червоний баґнетом в спину її проколов, а другий прикладом голову розбив... Молодша сестра ухопила брата за ногу, не пускає, то її баґнетом проколов, проклятий. Старшої сестри не було дома, а середуща і наречена підчас того, як вашого брата тягнули, на сходи з улиці входили. Побачивши се все, що сили закричали: „Ратуйте, люде добрі! Дивіться, що робиться"... Де там... хто ратувати буде, коли кождого така доля чекає. Забрали разом з братом і обох дівчат На улиці їх чекала уже немала юрба арештованих і всіх повели, як кажуть, до Маріїнського Двірця. Більше про них як і про инших не чути нічого..."

Не дав я її скінчити, а як божевільний вискочив на улицю і побіг з Безаковської на Крещатик, звідти через Царський Сад до Маріїнського Двірця. Коли я біг, я не звернув уваги, що разом зі мною біжить страшенна юрба народу в тому-же напрямку. Бо усі Кияне, як почули, що червоні кинули Київ, а прийшли свої, всі побігли шукати своїх рідних, милих, дорогих. А де шукати? Куди бігти? От кождий біг туди, куди всі. Кругом Двірця стояла вже юрба народу. Дехто розкопував величезні кургани і витягав з відтіль трупи і укладав їх в рядки, почали зносити трупи із кручі, що над Дніпром стояла, де тисячами в день розстрілювали людей. Не знаю чому, але я що сили пробивався до двірця, якась сила мене туди гнала. З великими труднощами, обдертий зі

шмаття я дійшов до передпокою, а звідти в льох. Боже! Яке повітря. Людей повно, всі шукають своїх. Я як божевільний кидаюсь від трупа до трупа і нігде не можу знайти своїх. Бачу в кутку, гора трупів лежить. Кругом кров, на стінах мозки і темні плями.. Обережно, як саме дороге, здіймаю труп з трупа, приглядаюся, нема. Нарешті бачу у одного на правій руці татуовану відзнаку, таку саму, як у мене. Як ми йшли на світову війну, то ми оба зробили собі у знакомого матроза сі відзнаки, щоб де ми не були, щоб з нами не сталося, скрізь один другого міг пізнати. Засунув свою сорочку, дивлюсь, ті самі знаки. Нема сумніву — брат, рідний брат. Шукаю голову — розбита в щепки, нічого не зосталось. Притулив тіло брата до свого тіла, цілую, обнимаю... Нема брата, нема мами...

Піднявся з підлоги, трупа як дитину малу підняв і поніс до дверий, а за мною піднялася вся громада і кождий забрав свого, хто сам, хто в двох, в трох. Вийшли на улицю, юрба замовчала, шапки поскидали, тиша така, яка хіба у могилі буває... Один за одним виходимо, виносимо десятки, сотні трупів. Хто брата, хто батька, хто жінку, а хто і чоловіка несе. Враз хтось як закричить: „Дитина моя, радість моя, що з тобою зробили?" Там знову істеричний крик — і тиша.

Чуємо, юрба почала кричати „помста, помста", чуємо, як кії ломлять, як зелізну огороду розбивають, і все се сунеться — на кого? Кого бити? На кому мститися? Як на кому, та червоні прийшли до нас по наказу Троцького, а Троцький Жид. У Київі лютувало міністерство внутрішних справ, а на чолі його була Евгенія Бош; а хто вона?—Жидівка. А комісарі хто, а голови чрезвичайки хто?—Жиди. Бий Жидів! І от в сей мент, як ми несли наші дорогі тіла, як позаду нас лютувала юрба, бачимо знизу від Купецького Зібрання в гору їде авто, за автом кіннотчики Ляховича. Підїхало авто, вийшов із него Головний Отаман Петлюра. Рукою дав знак — всі стали.

— Любі брати! — каже. — Вшануймо память сих, що лягли тут за нашу свободу. Хай наші прапори схиляться перед ними, а ми на колінах віддаймо їм першу честь — і перший не став, а упав на коліна і сльози залили його обличчя, а за ним і ми всі упали на землю.

Жовто-блакитний прапор схилився до самої землі. Хвиля, дві, встав отаман і каже:

— Зачекайте хвилинку, а ти сотнику зі своїми козака-

ми, що є сили, по всьому Київу збирайте всіх візників, авта, і всіх сюди тягніть, щоб небіщиків ми могли до хатів відвезти, прибрати, а за пару днів урочисто поховати. Тих, що не мають тут рідних, забрати до головного шпиталю і там прибрати. А коли поховаємо їх, то призначимо судову інспекцію, яка розбере, хто тут винний і хто за всю збродню відповідати буде.

І от там у Київі стримав сю помсту божевільних той, якого одного тільки послухала ся юрба і не зробила такого знищення, перед яким всі попередні були-б нічо. Стримав той, якого Жиди обвинувачують в погромах.

Тут сотник замовк, бо в окопах почався рух, почало свитати і в шанцях ворога наші козаки побачили два стовпи, до яких були прибиті наші два козаки, що вчера пішли на розвідку і пропали. Здалека в біноклю було видно, що на грудях у них вирізано тризуб; з голови звішувався шматок шкіри з волоссям, як шлик, на ногах вирізані шматки тіла, як козацькі лямпаси. Сього було уже годі, ніяка сила не змогла стримати сю стихію. Всі як один козак вискочили з шанців і з гуком помсти кинулися на десятеро сильнійшого ворога. Я хвилинку затримався в шанцях, щоб попередити німецьке командування, що ми почали наступ і зараз-же рушив за своїми частинами.

По дорозі, яких 200 кроків від ворога, побачив пару трупів наших козаків, а трохи далі бачу якусь постать, що силиться підвести і знова падає. Побіг я до неї, се був мій сотник Микола. Бачу, смерть вже знесла над ним свою безжалісну руку... Бачу, що очей з мене не зводить і ледви чути, просить „Батьку, дай рушницю, дай, щоб я міг в останнє післати їм свою кулю помсти за маму, брата, сестру, наречену..." Не встиг Микола останньої кулі своєї пустити. Витягнувся, руки в кулаки сціпив, зуби затріщали і дух випустив... і з помстою на той світ пішов.

Гайдамаки взяли позицію; з великою почестю поховали ми всіх забитих в сьому бою. Німці прислали свою депутацію і свій вінець, а командант висловив своє страшенне здивування, як довідався, з якими силами ми розбили ворога.

А хіба перед такими людьми що устоїть, хіба-ж є така сила, яка-б стримала їх від виконання їх вікових мрій?

Ні, нема. Хай вороги се памятають і не тратять сили.

(З „Записної Книжки" **ген. В. Сікевича**).

ЧОМУ ВОНО ТАК?

(Сторінка сучасности.)

Думав:

На очах родичів діти забувають свою рідну мову, Бога, церкву.

В одній хаті говорять двома мовами — родичі ще рідною мовою, діти чужою.

Рідні говорять між собою двома мовами...

Тяжко подумати.

Кажуть, що нас не легко асимілювати...

Може... Але лише загляньте до богатьох хат, добре прислухайтеся, а почуєте, як діти рідного слова не промовлять до матері і як мати болюче відчуває те, чого не повинно бути. Та якось те, „чого не повино бути", таємно вперте...

Що-ж батько на те?...

Сердиться, сварить, грозить, інколи заскрегоче зубами, але дарма: безрадність супроти поведінки дітей вперто царить. Якась безконечна, незбагнута безрадність, до якої неначе-б людина й привикла, але на ділі відчуває, що та безрадність, заваджає і гнітить. Не дає думкам ніякого полету, не дає дійсного вдоволення, бо з рідною мовою, тою найдорозшою перлиною, що повставала віками, — що з нею станеться?

Молоде покоління настолочує вже на рідну перлину одною ногою...

Як страшно, як душа болить, що діти одних родичів вже не говорять одною мовою.

В одній сім'ї гомонить дві мові — пануюча і рідна; се одна сторінка з української сучасности.

Велику силу має пануюча мова, бо велику силу має пануюча нація.

Але також велику силу має рідна мова, бо вона веде боротьбу з пануючою мовою в своїй рідній хаті.

Котра побідить?

— — — — — — — — — — — — — — — —

Сила — то Пан Володітель.

Вона і в рідній хаті скаже: „Не смій!"

Аполінарій Новак.

Спостереження Гарасима Чорнохліба

НА МАРСІ.

Ви пригадуєте мій святовечірний сон? Тоді снився мені сам святий отець Николай. І від того часу богато важних снів мені переснилося. І все сняться в ночі під велике свято.

Воно і не без дива. Самі ви знаєте, що під великі свята знахорі збирають лічниче зілля; що хитруни богато чарівниць тоді коло коров половили. Тай ще неодно буває. Видно отже, що і мої сни мають з святами якусь лучність.

Про оден важний такий сон хочу вам розказати.

В суботу перед Зеленими Святами мав я балачку з захожим хрунем. Він аж з дальших околиць, та забрив в нашу сторону за якимись своїми хрунівськими справами.

Стрів я його, як богатьох людей стрічаємо — припадково. Заговорили про се і те, а як бесіда зійшла на громадську роботу, питаю я:

— А чи в вашій околиці є хруні?

Нічого я злого не сказав, як самі чуєте, а чоловік, як не визвіриться на мене:

— І що воно таке, що тілько зачни з ким говорити, а він тобі зараз хрунів згадує! Хіба нема про що инше говорити? Хіба-ж те слово таке смачне, чи що? Ей, лиця ви, люде, не маєте... І кажете, що ви якісь ніби християне, а гірші за поган...

Він своє, а мені зараз щось шепнуло:

— Се, Гарасиме, хрунь, тому так людей зацитькує, щоби про хрунів не говорили. Хруні се слово з усіх словників повишкробували би, колиб могли, та що-ж, коли не вишкробають з людської свідомости...

Розказав я про те жінці, та їй тоді було не до балачки.

— Богато їх на світі, — каже вона, — та нехай вони собі в сій хвили. Краще подбаймо, щоби все гарно до свят прибрати. От на подвірю повно сміття...

Поралися ми того дня завзято. Діти з повдіря все не-

потрібне попрятали, позамітали. Я їм помагав. Жінка бігала сюди і туди, прятаючи. Самі-ж знаєте, як воно тоді буває в статочних людей. Вечером позамаювали і стріху і коло порога і коло воріт, а між хатою і ворітьми зелену вуличку зробили. Так, як то і в вас буває. Дуже гарно! Здається вам, що то не ваше подвіря, а якогось вашого статочного сусіда, або що.

Ще краще позамаювали в сінях та хаті. Кругом зелень, аж глянути любо, аж дихати хочеться. А як вже в саму Зелену Неділю ранком посипали татарського зілля пахучого (що то по мочарах росте і в вас воно чи шуваром, чи якось так називається), то жінка й каже:

— Бачиш, Гарасиме, як в раю! І хіба людям на земли чогось більше треба над отсе? Таки, Гарасиме, дуже гарно, таки дуже гарно!...

Тай справді було дуже гарно. Глянув я на жінку, а вона так по святочному настроєна, аж відмолодніла цілком. Ніби їй десяток літ назад вернувся. І подумав я:

— Серед гарного окруження, то і люде бувають гарні. Коли кругом тебе гарний світ та ще гарні люде, то і ти сам гарний чоловік. Булиб ми коло святих, то і самі святости набралибся. А будеш коло поганого, то нехотячи до него діткнешся і вже та грішна саджа на твою душу переноситься. Тоді мий, витирай, вишкробуй, поки твоя душа стане такою, як була...

— — — — — — — — — — — —

Та не про свята хочу я вам розказати, а про сон, що мав під свята.

Полягали ми спати того вечера пізненько. Тоді саме, як деякі люде вже на другий бік перевертаються.

Заснув я не знаючи коли, бо за дня добре натомився. І як тільки заснув, зараз почало мені снитися...

Сниться воно, що я ніби на Юпітері, а ніби на Марсі. І таки на Марсі. Полетів я туди як птах, тілько що не крилами, але руками махаючи. Так летів з пів години, коли не більше.

Стрінуло мене там зараз кількох марсіян, розпитують:

— А ви звідки, чоловіче?

— З Землі, — кажу їм.

— З яких сторін?

— З Канади, — кажу, — а почта моя ось така то...

— Ага! — кажуть, — а як ваше імя?

— Гарасим Чорнохліб, — кажу я їм.

— Гарасим Чорнохліб! — скрикнули вони. — Адже-ж ми про вас знаємо. Добре знаємо! Наш оден учений духом літав на вашу Землю, отже потім про вас розказував. Бо він в нас також пише свої „Спостереження", як і ви.

Так почалася наша балачка. Зачали вони розпитувати, чи погідна в нас була весна, як збіжжа виглядають, чи дощу є подостатком, а як зійшли ми на громадські справи, питають вони мене:

— А чи хруні на вашій Землі жиють?

— Жиють! Жиють! — кажу я їм тай дивно воно мені стало, що і тут про хрунів розпитують.

— А на кілько рас ваші хруні діляться? — питають мене дальше.

— Не знаю, — відповідаю їм, — але є їх кілька рас. Є цілком неписьменні, є письменні трошки, а є і такі, що в університетах вчилися. Всякі є, — кажу.

— Еге, то так, як і в нас, — зробив увагу оден марсіянин другим, — видно, що воно на цілій вселенній те саме . . .

Тай повели мене з собою.

— — — — — — — — — — — —

Опинилися ми на великім майдані, може такім широкім та довгім, як з Вінніпеґу до Ґімлі. А народу-народу! . . . Сотки тисяч, а може і більше. І все самі марсіяне — чоловіки, жінки, діти.

— Що се в вас за празник? — кажу я до своїх знакомих.

— Се, — кажуть, — наукове торжество. З усіх кінців Марса посходилися вчені і будуть застановлятися над дуже важною справою.

— Якою? — кажу.

— А такою: будуть застановлятися над тим, до якого роду сотворінь належить хрунь. Бачиш, — кажуть, — він і на людей похожий і близько стоїть до всіх инших звірів. Хочуть, бачиш, в школах про хрунів вчити, тай тяжко їм відповідний підручник скласти. Отже зїхались на наради. А народ зібрався, щоби прислухуватися.

— А чи мені також буде можна послухати? — питаю.

— Можна, — кажуть, — про хрунів всім можна слухати. Се ніяка державна, ані громадська тайна. Се справа наукових дослідів.

Посадили мене потім на переді, недалеко самих учених, сказали, щоби я не курив, бо оден з тих вчених диму стерпіти не може і почав я слухати.

Та що звернуло ще мою увагу: ніхто з марсіян не курив, навіть ті, що далеко були. А жінки — так ті слухаючи й одного слова до себе не промовили. Видно, що нарід там більше терпеливий, ніж у нас.

Еге! В нас дослухає чоловік половину Утрені, тай виходить курити. По Утрени знов виходить. По проповіди знов, на „Иже херувими" знов, на „Прийдіте ядіте" знов. А є і такі, що коли прийде до церкви помолитись, то ціле богослуження пересидить коло автомобіля і все курить. До церкви і не загляне. Особливо молодші. А є і такі, що до церкви цілком не йдуть, в дома курять.

Вчених тих було там пятнайцять. Всі сивоволосі, сивобороді, з довгими козацькими вусами. (А „чаплінових" маленьких вусиків таки між всім марсіянським миром я не бачив).

Вчені сиділи при круглім, великім столі. Наради почалися молитвою — знак, що марсіянські вчені люде реліґійні. Казали, що в них всі великі справи молитвою зачинаються.

Але в який час дня наради зачиналися, того вам не скажу. Раз те, що на Марсі світ мені не так стояв, як в нас, а друге, що день був хмарний і годі було вгадати, яка се пора була.

— — — — — — — — — — — —

По молитві й формальнім отворенню нарад, секретарі повивішували на таблицях портрети найріжнороднійших хрунівських типів тай пик, до яких опісля вчені в бесідах зверталися. Що до самих типів, то були ріжні. Одні в сорочках поверх штанів, в инших сорочка захована. Були з довгим волоссям, а були і стрижені. В одних сорочка була на шиї торочком звязана, другі були в краватках, в окулярах, з паличками. Але все-ж той самий хрунівський рід.

Важне ще ось що: як тільки ті портрети повивішували, зараз від них понесло таким якимсь немилим духом. Ніби „сконкою" заносило, ніби свинюшником, ніби ще якось. Від самих портретів!

Як там кождий вчений говорив, того вам подрібно оповідати не буду. Раз, що я не записував (бо і паперу коло себе не мав), а друге — того було би дуже богато. Я розка-

жу вам загально, що я там чув. Головний отже зміст бесід був такий:

1. Хрунь належить покищо до сотворінь неозначених. На чоловіка похожий, але чоловіком не є. Тіло подібне до людського, але душі не має, совісти не має, сорому не відчуває.

2. Голова збудована в той спосіб, що передна часть звичайно сильно розвита, себто так, що хрунь може дуже богато їсти, пити і дуже кричати, коли його хто боїться. Ніс великий, ознака великого табачного, тай всякого иншого нюху.

3. Хрунь живиться всячиною. Найлюбійшою поживою є ковбаси і дриглі і коли їх запах почує, то покидає жінку і дітей і до ковбас машерує. Нічим його тоді не здержите, бо ланцюхи розриває, шнури перегризає (бачите, які хруні на Марсі!). Але при браку ковбас і дриглів може їсти щобудь инше — бараболі, кулешу... В рільничих школах на Марсі роблено проби: через два місяці годували хунів ячмінною половою і ті жили. Тілько трошка схудли.

4. Пити може все — воду, молоко, маслянку, але найлюбійшим його напитком є горівка та пиво. І оскілько горівка простійша, остілько більше за нею рветься. Любить таку, що зверху сива, а на споді аж сина — своєї роботи.

5. Ходить звичайно на двох ногах, але може ходити і на чотирох. І деколи так ходить, головно, коли в дуже веселім настрою.

6. Хрунь належить до тих сотворінь, що жиє по більшій части на сухій земли, але не боїться і мокрої. Може спати на постели, а може і в болоті. Сказатиб — земно-болотне сотворіння.

7. Розуму в нього нема, як в чоловіка, але дещо розпізнає. Раз робили такі проби: намастили зелізну руру ковбасою і показалося, що хрунь облизувався, підсміхався, але до неї не торкався. Але коли вложили зелізну штабу в ковбасу, так зїв нічого не завваживши.

8. Щодо нюху то хрунь перевисшає всяку иншу тварину. Він чуе нюхом не тілько на віддаль простору, але також на віддаль часу. Вибори мають бути за 8 місяців, а він вже такий веселий, так жваво поміж народом звивається — ковбаси та карбованці чуе. Раз десь там на Марсі пропали ковбаси в різника. Поліція шукала сама, шукали при помочи

привчених до того собак, та все дарма. А при помочи хруня зараз віднайшли.

9. Хрунівський нюх найсильнійше зазначуєсь в відношенню хруня до хруня. Учений світ на Марсі встановив, що хрунь хруня почує проти вітру через ліс 20 марсіянських миль (американських пять йде на одну марсіянську). Кілько з вітром, того ще не знати.

10. Хруні, се сотворіння, що ходять самопас. З привязі втече, коли захоче, але держати його коло громади дуже легко. Треба кождого ранку кидати по кусочкови ковбаси, а від села не відженеш. Роблять і так, що вішають на високій жердці фунт ковбаси — від такої жертки ніколи не відійде. День і ніч ходить, заглядає . . .

11. Хрунь сотворіння понятливе, можна його богато чого навчити. А й сам любить людей наслідувати, як малпа, або папуга. При людях навчиться говорити — хоч не буде говорити так розумно і совісно, як чоловік. Бачить, що люде моляться, то він і собі губами рухає. Побачить танці, то і собі до танцю чвалає. Навчиться також співати, хоч звісно не так гарно, як люде. Але співає завзято, головно коли горівки покушає.

12. Натура в хруня досить напастлива; свиновата. В суперечці любить послугуватися доносами, любить страшити других державними законами. Вдає всюди великого патріота, дарма, що всі на світі громадські і державні зрадники тільки з одних хрунів рекрутуються.

13. Хрунь сотворіння крайно ліниве, але в небезпеці дуже швидко тікає. Через Марсові канали без труду перескакує.

14. Не маючи душі, в позагробове життя не вірить і через те лише про земне життя дбає. Поза гробом, — каже він, — нехай само про себе журитьея.

15. Серед сприяючих відносин хрунь може дожити і сто літ. Однакож на Марсі таких рідко знайти тому, що марсіяне роблять на них лови і їх винищують. Стріляють, троять, топлять, вішають. А довго жиють лише ті, що їх в менажеріях тримають та по цирках возять і людям показують.

16. Але (як я чув) є на Марсі якась держава, Ляхія її звали, так вона має окремі загороди, в яких виховує расових хрунів. Вже богато нових родів виплекала. Ними вона задумує провадити т. з. „культурну війну" з иншими народа-

ми, бо хоче Марс „од моржа до моржа" завоювати. До звичайної війни хрунь не надається, але в „культурній" ніхто йому не дорівнає. Він як донощик, як брехун, як провокатор, як юда, як зрадник всіх переважить. Важне, що ті расові хруні вже на око гладші, на масть культурнійші. І за ковбасами, дриглями та горівкою вже не так рвуться. Зате мають великий апетит до грошей і взагалі до нагромаджування маєтку. Щоби маєток зробити, в способах не перебирають. Але майна на користь обертати не вміють. Бувають навіть такі, що сидячи на мішку з грішми з голоду гине. Жалує гроша на хліб видати. Звичайно хрунь!

17. Праця для хруня, що чемериця для носа. Не любить він її. Все шукає дурнички, як циган — краде, рабує, витуманює.

18. Сорому майже не відчуває. Плюньте йому в лице, а він деколи ніби і не чує. Обітреся тай пійде собі посвистуючи.

19. Жалю в хруня не дошукалися вчені ні дрібки. За ковбасу, за гріш віддасть хрунь на загибіль батька, матір, громаду, цілий народ.

20. Хоч хруні на людей похожі однакож тримаються більше свого хрунівського гурта. Ходять до себе на празники і взагалі всюди люблять з собою балакати. З людьми не люблять приставати. Нарікають, що від людей совістю та релігією заносить.

— — — — — — — — — — — —

Окремо говорили вчені про те, яка користь може в будуччині для людей з хрунів вийти. Кажуть:

— З одних сотворінь є піря, з других вовна, з третих молоко, з четвертих мясо, з пятих ще щось, а яка користь може бути з хруня? Піря нема, вовни нема. Мясо давали собакам і свиням, так ті погинули понаїдавшись. Кажуть — має в собі отрую. До праці за лінивий. Корисної думки думати не вміє.

Одно, що лишаєсь, то шкіра. І на Марсі вже навчилися хрунівські шкіри виправляти.

Ся частина нарад була дуже ітнересна і вам її точнійше перекажу.

Звичайні шкіри виправляють на Марсі так, як в нас, почавши від Володимира Великого, завсігди виправляли. Мочать в воді дубову кору, накидають туди шкір, потім ті шкі-

ри мнуть та крутять на великих коловоротах. Деколи і коня до такого коловорота запрягають.

А шкіру хруня виправляють там, як вони кажуть — радикальними способами.

Найважнійше те, що хрунівську шкіру треба виправляти на живім. Здеріть з хруня шкіру і виправляйте, так вам на ніщо розлізеся.

Тай дубова кора не має тільки сили, щоби нею хрунівська шкіра виправилася.

Виправлювання хрунівської шкіри відбувається так:

Два здорові хлопці привязують хруня до великої колоди, або чогось подібного. Потім беруть... — не думайте, що дубову кору, бо вони кори цілком не беруть. Вони кору гарненько пообстругують і тоді тим відземком зачинають виправляти.

В такій роботі треба пильно уважати, щоби шкіру потовчи дрібно-дрібнесенько раз коло разу — перше в оден бік, потім в другий. Опісля натирають добре солию і горячим смальцем поливають. Потім мнуть та крутять на коловороті, якої пів години. Потім знов починають так, як з початку. А все в двійку. Як хрунь вже старий, то чвірнею.

Таку операцію треба повторити більше разів, відповідно до того, чи шкіра твердша, чи мякша. Зрештою за богато ніколи не буде, а за мало може бути. На се там пильно вважають.

Ви певно запитаєте ще мене:

— А що з таких виправлених шкір роблять?

Але того я вам не скажу, бо і сам не знаю. Марсіяне того дня про таку справу цілком не говорили, а я окремо забув запитати. Як зачав розглядатися по людях, та по тих каналах, що то астрономи через телєскопи на Марсі бачать, так і забув. Та нехай. Може вже иншим разом запитаю.

— — — — — — — — — — — —

Встав я рано, тай оповідаю жінці, а вона:

— Щож... На гадці в тебе був хрунь, отже і приснився. Я чула, що ти час від часу щось бурмотів.

— Се я з марсіянами балакав, — кажу я жінці, — я там вже знакомих маю.

Говорю я, а мій пятилітний хлопчик слухає, та:

— Тату!

— А шо, сину? — питаю.

— А те, — каже хлопчик, — що хруням на земли ліпше жити, ніж на Марсі. Тут на них не полюють, не троять, не вішають. Вони повинні на землю перенестися.

— А то-ж нащо, сину, — аж скрикнула моя жінка, — хіба-ж наших нам не досить? Хто знає, які тамті, може ще лютійші, ніж наші...

— Е, ніщо! — відповідає хлопець. — Я того не боюся. Я хочу, щоби було на кого богато полювати, як виросту. Тай шкіри їх буду виправляти. Зроблю собі такий коловорот, тай буду мняти...

Засміялася жінка, тай мені смішно стало. І кажу до жінки:

— Бачиш? Козацька кров! А що то буде, як він виросте!

Жінка нічого на те не сказала, тілько погладила хлопця по головці. Певно думала: „Коби Бог дав!"

На свята мав я що розказувати людям. Довго говорили ми з кумом Павлом про мій сон і він порадив мені, щоби такий небувалий сон і вам розказати. От я і розказую вам на розраду та науку.

ДЕЩО ПРО ГОДИННИКИ.

Греки й почасти Римляне, а також народи індійські не вміли обраховувати час. Аж до часів імператора Августа довжина людської тіни була єдиним „годинником". За те ще давнійше, в асирійсько-вавилонську та єгипетську епохи знали вже так званий соняшний і водяний годинник

Асирійці були першими, які поділили день на частини. Вони вживали згаданих уже водяних (або водних) годинників. Се були металеві посудини у формі вальця, куди вливали 6 збанків води. Вода витекала краплинами крізь малу дірку так, що за день треба було наставляти валець шість разів. Усі такі „годинники" наповняли мешканці міста одночасно, на знак стражника, що стояв на вежі гей би нинішнього ратуша; спеціяльні „возьні" викликували „години", себто час наповнювання водою посудин, по вулицях міста.

Єгиптяне видосконалили той первісний годинник до того, що назверх змайстрували кружок з числами та однею вказівкою. До вказівки був причеплений шнурок з корком, що плавав по воді. Коли вода спадала щораз нище, спадав тако жкорок і тягнув витягнутим шнурком за вказівку. Такі годинники були дуже дорогі і їх шанували, як щось надзвичайне. І коли в 62 році перед Христм Помпей повернув до Риму з побідного походу на Схід, то найціннійшою добичею,

яку він привіз, був саме такий годинник. Він був зі щирого золота, вказівка була прикрашена рубінами, на кружку було 24 чисел, висаджених сафірами.

У первісних народів Півночі не було жадних годинників. Германи доручали своїм невільникам обраховувати час. Досвіта невільник клав перед шатром свого пана два шеломи, з яких один був наповнений камінчиками, а другий порожний. Невільник поволеньки пересипував камінчики з одного шелому до другого (се тревало яких 2 години!) і за кождим разом, коли шелом вже спорожнів, ударяв мечем об щит.

Первісні Словяне теж не мали годинників. Вони давали собі раду так, як се роблять по нинішній день селяне, які цілий вік не мають в хаті годинника, кермувалися сходом і заходом сонця, півнями, довжинами своєї тіни в день та зорями в ночі.

Після упадку римської держави щез з Европи всякий годинник. Щойно каліф зі Багдаду, Гарум ан Рашид, післав франконському Карлові Великому в доказ приязни великий водяний годинник. Годинник був із бронзи, богато позолочений, мав кружок (щит) із цифрами та механізм, що голосив години. Оловяні кульки спадали до металевої миски і так видзвонювали години. Згодом той самий Карло Великий казав збудувати величезний пісковий годинник, протягом 12-ти годин пісок сипався з одного боку в другий. У Китаю змайстрував один астроном уже дуже давно годинник, що вказував 5 планет, сонце й місяць; той самий годинник показував місяці й тижні, а штудерні фігурки появлялися й щезали та вибивали молотком у дзвін поодинокі години.

Перший правдивий годинник повстав лише в 1374 році; його винахідником був один Араб. Той годинник важив 250 кільо. Про перший кімнатний годинник чуємо щойно в 1518 році, коли французький король Франц I. переслав його в подарунку папі Клементові VII. Перший кишенковий годинник зробив Німець Генляйх із Норимберґії також в 16 століттю. Він ужив на пружину свинячої щітини, а колісцята получив струною із вказівкою. Потім занялися удосконалюванням годинників головно в Швайцарії (яка й по нині славиться найкращими робітнями годинників).

———═══«»═══———

Президент Злучених Держав побирає річно 75,000 долярів платні і 25,000 долярів на кошти подорожі і на покриття офіціяльних принять.

**
*

В Пекіні, в Китаю, є часопис, який виходить регулярно від 618 року по Христі.

**
*

Волосся, щодо своєї будови, є двояке: плескате і кругле. Плескате волосся кучерявиться.

„В СВОЇЙ ХАТІ, СВОЯ СИЛА"

(Уривок з записника).

Входжу до одної хати і бачу на стіні перед дверми великий напис:

ПЕРЕСТОРОГА ДІТЯМ:

Говорити по українськи!
Иншою мовою говорити в моїй хаті забороняється.
За зломання приказу — кара.
Голова родини.

Говорю з вічливим Українцем про се і те, про погоду і врожай, та все поглядаю на пересторогу.

Зауважив господар моє зацікавлення і вже без мого запиту пояснює:

— То, знаєте, таке. Коли ми приїхали до сего молоком і медом текучого краю, нам в одно мужі політики і всякі инші говорили і писали, що ми в себе дома можемо говорити в хаті своєю рідною мовою. „Сего вам ніхто не забороняє і не заборонить". Та поза домом і в школі треба, для свого власного добра, вчитися мови державної. І ми, сказати, того трималися і тримаємося. Я хоч старий, але мови сего краю таки навчився. Моя дружина ще калічить по троха, але чого її треба, то всього накупить і ніхто її, сказати, вже не оциганить. Діти поза школою і в школі навчилися державної мови, якби своєї і говорять нею кілько хочуть. Але в моїй хаті, то вже моя сила.

— З бігом часу я одначе зауважив, що діти в хаті починають уживати рідної мови чимраз менше. Се не гаразд, думаю собі. Чим дальше, то по українськи кинуть за цілий день якесь слово, або й ні. Біда, думаю собі. Якби прийшов мій рідний батько, то вже не сказав би, що то мої діти, бо не міг би своїх внуків розуміти.

— Одного разу сидимо при вечері і мої діти аби тобі заговорили по українськи хоч одно слово, то ні. Мене вхопило за серце. Я розсердився, тупнув ногою і сказав: „Від

нинішнього дня, як котре не заговорить по українськи, то хоч би від самого стола, а викину за двері і не дам цілий день їсти".

— Для пригадки повісив я на стіну отсей напис, що вас так дивує. Я свого не попущу.

— — — — — — — — — — —

Другого дня я подався за справунками, а господар пішов на цілий день до роботи.

Ще було далеко до вечера, як я прийшов знова на нічліг до згаданого дому.

Немало здивувало мене, що напису пересторогн на стіні вже не було. Господиня завважала моє здивування та притишеним голосом пояснила:

— То, уважаєте, таке: Як мій пійде на цілий день з хати, то я пересторогу на той час здіймаю, бо яке ніби то тримати в хаті напис, гей в міськім парку.

— А чоловік що на се?

— Чоловік? Якби він про се дізнався, то вже-б мені було; але що не знає, то йому добре і мені.

І пригадалися мені слова Тараса: „В своїй хаті — своя сила".

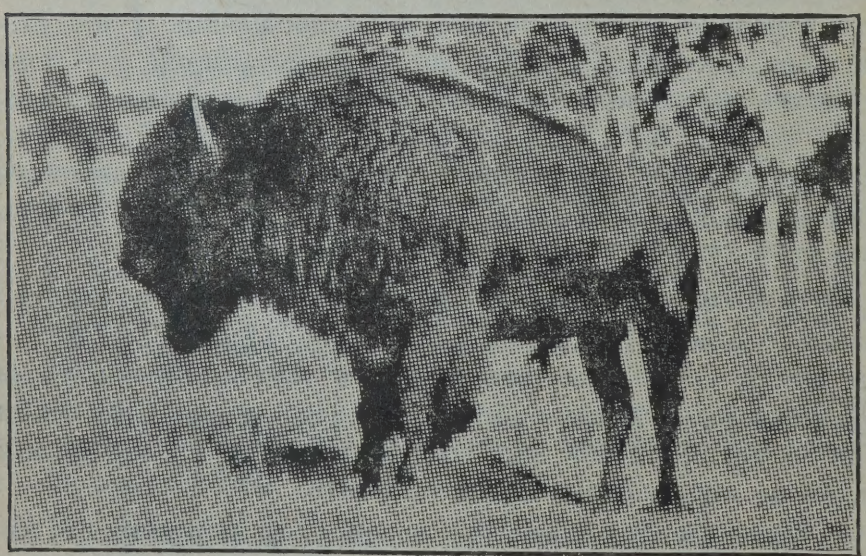

Буйвол — в Державнім Парку Вейнрайт.

Світлина — Canadian National Railways

Значіння Історичної Традиції.

Хто з нас жив в Галичині, та ще й на селі, то може пригадує собі, яке то значіння має там слово „господарська дитина", — „господарський син", або „господарська дочка". Се означає молоду людину з усіми прикметами доброго виховання. Коли хлопець, або дівчина робить щось негарного, то звичайно вистарчає пригадати, що „господарська дитина" так не повинна робити, і сей хлопець, чи ся дівчина спиниться. До найбільших докорів належить сказати: „Ти негосподарська дитино!"

Під „господарською дитиною" розуміється не тільки дитину добре вихована, але й дитину порядних родичів, порядного роду. „Господарською дитиною" є така дитина, котрої родичі, діди і прадіди мали добре імя. Коли на селі удержується память, що в якійсь родині був злодій, розбишака, обманець, покритка, то про потомків сеї родини не говориться, що вони „господарські діти". Ні, в разі, коли вони щось злого зроблять, їм пригадується тільки їх поганих предків; мовляв, годі чогось кращого сподіватися від потомків такого злодійського, чи якого там не було-б, накорінку. Отже імя „господарської дитини" являється цінним скарбом, який кожда дійсна „господарська дитина" стараєся зберегти і своїм потомкам передати.

Говориться між нами нераз про ріжницю між дітьми, вихованими в Старім Краю, а дітьми вихованими в Канаді. Ріжниця виходить на некористь Канади. В Канаді справді родяться такі самі добрі і такі самі злі діти, як родилися в Старім Краю, а все таки тут діти, загально беручи, гірше виховуються. Яка сему причина? Одною з найголовнійших, коли не одинокою причиною, є те, що тут нема традиції про „господарську дитину", а як що вона й є, то се пустий звук, бо тут діти або зовсім не знають про свій рід, або знають дуже мало про своїх батьків. Слово „господарська дитина" має значіння лише для батьків, котрі ще зі Старого Краю принесли розуміння того слова, але для дітей, що тут виховуються, вони не мають ніякого значіння. Що зна-

ють наші діти про своїх предків, коли дуже частенько навіть чоловік не знає, як називаються по імени родичі його жінки, а жінка не знає, як називаються родичі її чоловіка? А ніхто так богато не може дітям оповісти про їх предків, як їх родичі. Коли-ж наші діти не знають нічого доброго, гарного, похвального про свій рід, то природна річ, мусять робити з того найльогічнійше заключення, що в тім роді не було нічого доброго, гарного і похвального, — а за тим, що ніякий поганий вчинок не може понизити слави їх роду.

Переконання про славу, велич і цінність свого роду є одною з найважнійших принук робити добре, робити так, щоби добру славу сего роду вдержати і своїм потомкам передати. Титул „господарської дитини" має величезне моральне значіння у нашім старокраєвім селі. Се є постійний заповіт для молодих людей, щоби поступали так, аби постійно збільшувати добру славу свого роду, а ніколи її не надщербити. Упадок всякої людини зачинаєся з того, що вона зачинає собі легковажити добре імя свого роду, в першій мірі добре імя своїх батьків. В котрих родинах з покоління на покоління переходять відомости про вартість і славу свого роду, то такий рід удержується добрим і славним, а то й набирає більше слави і поваги.

Коли родичі переказують своїм дітям, діти внукам, внуки правнукам про славні і взагалі гарні хвилі з минувшини свого роду, то се переказування називається традицією, точнійше — родинною традицією. Традиція є латинське слово, що так і значить передавання, або переказування. А традиція, розуміється, може бути не лише родинна, а й громадська, державна і національна. Однакож в кождім разі се є переказування відомостей про те, що в даній родині, громаді, державі, чи нації колись було. І звичайна річ, що традиція передає слідуючим поколінням гарні, славні, добрі відомости.

Як в родині традиція дає спромогу членам родини ставити опір покусі, здержує їх від такого, що принесло би неславу родині, а заохочує до гарних і добрих вчинків, так є воно і з иншими, загальнійшими родами традиції. Для нас в сей момент найважнійша є національна традиція. Як родинна традиція наказує сільському хлопцеви поступати так, як пристоїть „господарській дитині", так національна традиція наказує нам поступати так, як пристоїть дітям нашої нації.

Національна традиція має за свою основу історію. Тим-

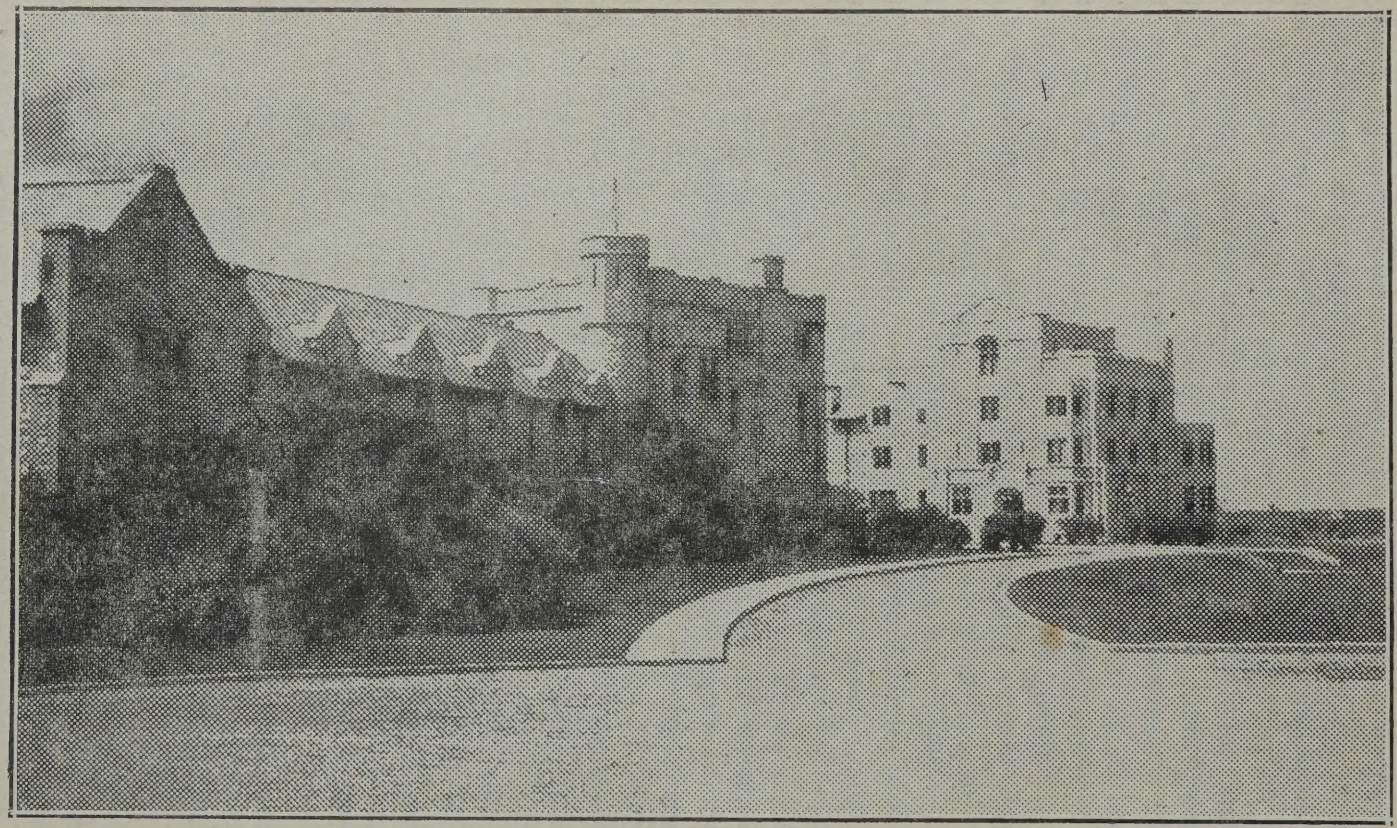

Саскачеванський Університет в Саскатуні.
Світлина — Canadian National Railways

то її називається також історичною традицією. На сім місци треба підчеркнути: Національна традиція має за свою основу історію, але історія і історична традиція не є одно і те саме. Історичною традицією можнаб вже скорше назвати лекції з ріжних найзамітнійших моментів в історії, підчас коли сама історія є холодною збіркою дат і документів про те, що колись діялося. Звичайно історія з самих дат і документів не пишеться і треба би бути дуже „сухим" істориком, аби написати історію і не додати до неї бодай якоїсь маленької домішки історичної традиції.

Як родинна традиція відграє велику ролю в удержуванню якости роду, так ще більше важну ролю відграє історична традиція в удержуванню якости нації. Точно говорячи, заледви чи й може істнувати нація без історичної традиції. Бодай кожда з тепер істнуючих і колись істнуючих націй має, чи мала свою історичну традицію. Нації, що творилися, творилися враз з тим, як творилася їх історична традиція. Повставали держави без історичної традиції, але не відомо, щоби повстала коли яка нація без історичної традиції. І держави, що повставали без історичної традиції, звичайно так скоро падали, як скоро змінялися відносини, в яких повстання держави було можливе, або й конечне. Однакож нації з історичною традицією вдержувалися нераз сотки літ, а навіть тисячі літ — хоч би й без своєї держави. На примір нехай послужать Жиди, або й самі Українці. Тим то кожда держава старається витворити свою традицію, старається стати нацією в повнім значінню того слова.

Історична традиція — се той цемент, що споює людей часом навіть ріжного походження і ріжної мови в одно. Се бачимо ми, приміром, таки в Канаді, а ще більше в Злучених Державах. Злучені Держави мають нині звиж 110 мілiонів душ населення. Се населення складається з потомків буквально всіх народів і мов світа. Американець, се мішанина, — не кождий Американець, але пересічний Американець. Між своїми предками находять Американці людей білої, чорної, жовтої і маляйської раси. А між тими Американцями, що хваляться чистотою своєї раси, звичайно найдете предків усякої можливої европейської народности. Гордий потомок борця за самостійність Злучених Держав, якби міг зібрати своїх предків за два послідних століття, то звичайно найшов би перед собою цілий інтернаціонал. Він може називати себе гордо Американцем і носити англій-

ське імя, але його батько був жонатий з Німкинею, а дід по батькови був жонатий з Французкою, а дід по матери був жонатий з Ірляндкою, а чотири прадіди були жонаті зі Скотляндками, Еспанками, Італіянками, Голяндками, і чим дальше в минувшину, тим більша мішанина. Потомки тої мішанини говорять переважно анґлійською мовою і почуваються одним народом. Що-ж зробило з них один нарід? Спільна традиція. Споріднила їх з собою не так звязь крови, як память про те, що їх предки боролися за самостійність Злучених Держав, боролися за волю віри, волю совісти, волю думки і слова, боролися за волю людини. Боролися, або-ж працювали разом, щоби край пустий і дикий перемінити в найбогатшу частину світа. І коли вони дивляться на те, чого доконали зусилля їх батьків, то гордяться тим, що вони є дітьми таких батьків. Гордяться і стараються зробити ще щось більше в тім самім напрямі, щоби й їх діти могли гордо споминати: Мій батько зробив таке, а моя мати таке, а мої діди ось що. А коли й не мають причини гордитися вчинками своїх батьків, то бодай вдоволяються тим, що мають нагоду брати участь в продовжуванню праці Вашинґтона і Лінколна.

Американець дуже мало застановляється над тим, що його білі предки не так довгі віки жили в Америці, що може його дід і прадід приїхав з Европи, а в Европі минувшина його роду може й була зовсім неславна. Се вже дрібниця. Те, чого не варто споминати, в його традицію не входить. Для Американця традиція зачинається звичайно в Америці. А що американська історична традиція є славна, хоч і коротка, то вона притягає до себе навіть нових пришельців. Вони стараються достроїтися до тої традиції, приймають її за свою, і американська нація росте, як не росла ще перед тим ніяка друга нація.

Як росте американська нація, так росте і канадійська. Канада також вспіла вже утворити свою історичну традицію і коли наші діти ходять до тутешніх шкіл і учаться канадійської історії, то находять в ній вже досить такого, що дає їм підставу казати гордо: „Я Канадієць! Я маю продовжати роботу Монкальма, Фронтенака, Шамплєна, Папіно, Мекензія, МекДаналда і Лорієра". Те, що одні Канадійці говорять по анґлійськи, другі по французьки, а ще инші иншими мовами, поволи тратить своє значіння. Спільна канадійська традиція щораз скорше робить з Канадійців один нарід

канадійський без уваги на ріжниці походження і мови. Нині канадійському Французови Канадієць анґлійського походження з Онтеріо, або з Саскачевану, є далеко близший, чим Француз з Франції. З Французом з Франції канадійського Француза традиція майже не вяже; звязь між ними майже урвалася; що між ними є спільне, то тільки мова, але й в ній вже зайшли великі ріжниці. Одначе канадійські Французи не тому поріжнилися з француськими Французами, що може поанґлійщилися, зовсім ні. Їм до поанґлійщення нині не близше, чим на ту пору, коли Анґлійці завоювали Квебек (1763 р.) Зближила їх до Канадійців анґлійського походження спільна історична традиція півтори сотки літ. Тай Канадійці анґлійського походження, ті що їх предки через кілька генерацій жили в Канаді, далеко висше ставлять те, що вони Канадійці, чим те, що вони Анґлійці. В дійсности вони не менше мають відразу до того, щоби називатися Анґлійцями, чим їх родимці по другім боці Великих Озер, Американці.

З одного боку нова канадійська традиція, з другого боку фактичний брак традиції з Франції та Анґлії пособляє твореню нової канадійської нації. Бо коли говоримо про Канадійців анґлійського та француського походження, то мусимо мати на увазі, що вони є потомки не якихсь лордів, не визначних державних діячів, тільки потомки анґлійської та француської голоти, людей, що в своїм краю не мали ніякого значіння. В дійсности се були здебільша втікачі а навіть вигнанці з рідного краю. Їх викинено на канадійську землю, щоби вони зачинали тут своє власне життя, порвавши всі нитки з Европою; вони були кинені на канадійську землю без традиції все одно, якби були окремо в Канаді Богом сотворені. Для них були всі дані для того, щоби творити свою власну, зовсім нову традицію, так родову, як і національну.

Канадійська національна традиція ще тільки твориться і канадійська нація ще тільки твориться. Отже канадійська історична традиція може комусь ще не вистарчати як переконуючий доказ її значіння для нації. Далеко кращий доказ свого значіння для нації дає анґлійська історична традиція.

Коли говоримо про народи, то уявляємо собі щось вічне, невмируще. Тим бо ріжниться нарід від одної людини, що людина родиться, поживе кількадесять літ і вмирає, а нарід живе і живе. Сей погляд про вічне життя народів не

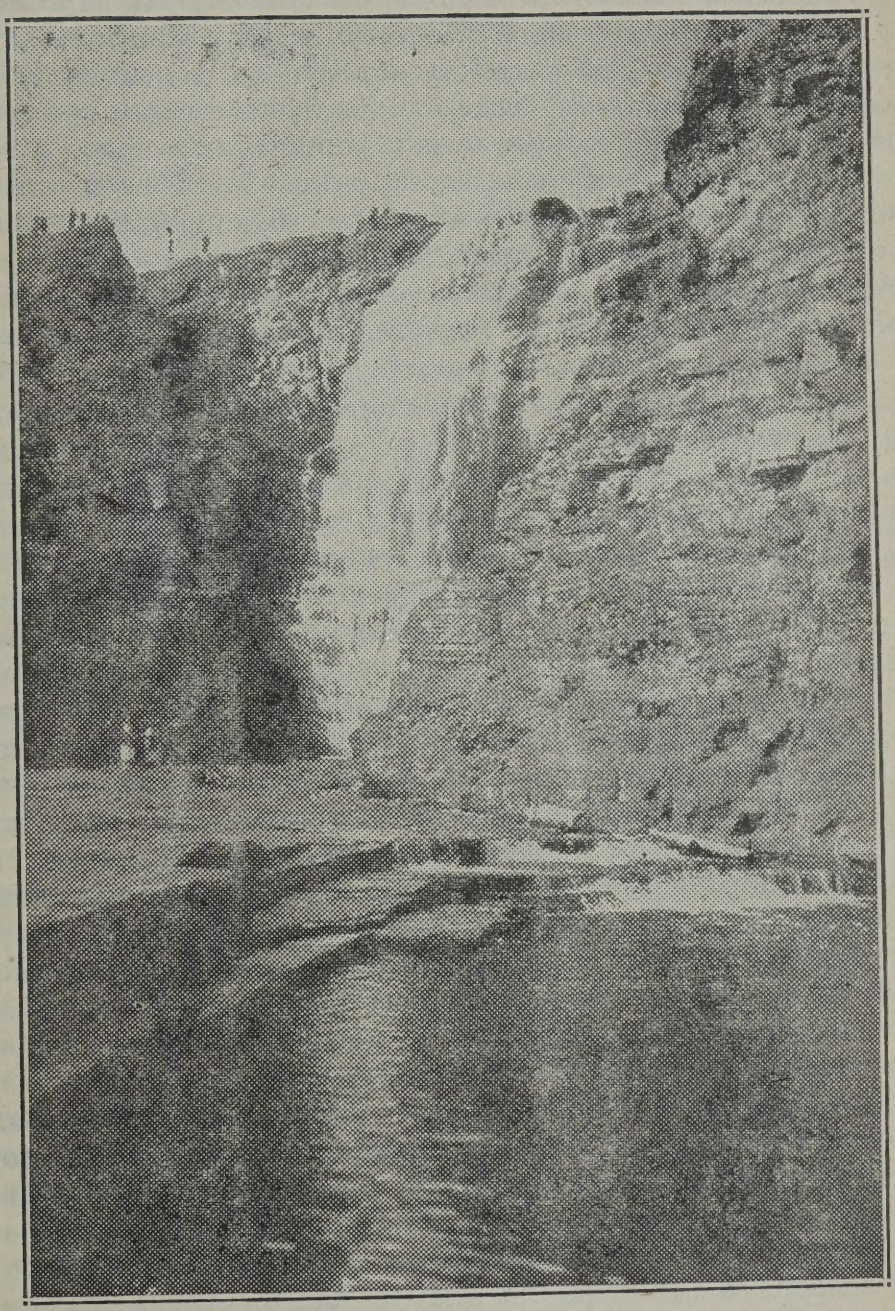

Водопад Какабека, близько Порт Артур, Онт.

Світлина — Canadian National Railways

витримує критики. Народи також родяться і вмирають. Історія записала вже богато народів, що колись були на земли, а тепер і сліду з них нема. Так само не знає історія сказати нічого про минувшину деяких народів, які є нині великі і славні. Просто тому не знає історія нічого сказати про них, що вони давнійше не істнували. Одним з таких народів, що повстали вже в історичних часах, є Анґлійці. Півтори тисячі літ тому не було на світі Анґлійців. Був край, де Анґлійці тепер живуть. Були люде, з яких Анґлійці повстали, але Анґлійців не було. Анґлійці — се найдивнійший витвір мішанини ріжних племен і народів, який тільки коли де був.

На скільки історія запамятала, то найстаршими мешканцями теперішньої Анґлії були Кельти. Над Кельтами запанували менше-більше в часах Христа Римляне і панували над ними кілька сот літ. Що за той час не мало лишилося римської крови між Кельтами, про те нема що й говорити. Відтак зачала падати римська держава, римський ґарнізон уступив з Анґлії, на Кельтів зачали нападати їх сусіди Скоти та Пікти. Кельти покликали собі на поміч з північної Німеччини племя Саксонців, які прийшли і поселилися в полудневій Анґлії. Саксонцям сподобалася призначена їм на поселення земля і вони захотіли її більше, а що Кельти не хотіли її по доброму дати, то Саксонці обернули зброю проти них. На поміч покликали собі Саксонці инші німецькі племена знад рік Ельби і Везери, як Ютів і Анґлів, і поволи опанували більшу часть острова Британії. Племя Анґлів з часом взяло верх в новоздобутім краю і його ватажок Еґберт в 827 р. назвав сей край Анґлією, Анґлєлянд. Напади одначе не переставали. На Анґлію нападали Данці, які в один час були опанували майже цілу Англію. Часть з них поселилася в Анґлії. Відтак завоювали Анґлію Норманці, нарід, що вийшов з теперішньої Норвеґії, а на ту пору був вже заселив північно-західний окрайчик теперішньої Франції, який і доси називається Нормандією. Норманці, завоювавши край, поділили всю землю між себе, а попередніх мешканців повернули у своїх підданих. Норманські завойовники є й досі головними властителями землі в Анґлії. Треба сказати, що ті Норманці були сильно пофранцужені і через кілька сот літ Анґлійці мали над собою властиво французьку зверхність. На королівськім дворі панувала французька мова, урядові документи писалося, як не на французькій, то на латинській мові. Анґлія була все одно, якби якою провінцією

Франції. Серед всего того вироблялася анґлійська історична традиція і вироблялася та анґлійська нація, котра нині без сумніву займає перше місце в Европі, коли й не в цілім світі. Потомки напасників помішалися кровю з потомками нападених, але память про ріжні славні вчинки і великі наміри як одних так других давала продуктови сеї мішанини підставу гордитися своїми предками і нині нема народу більше гордого, більше себе шануючого, чим Анґлійці. Анґлійці, потомки розбишак та грабіжників, найшли себе і ублагороднили через історичну традицію, яка підносить в історії гарні діла, а погані виправдує і каже забувати.

Що за величавий примір дають нам, Українцям, Анґлійці зі своєю історичною традицією! Анґлійці гордяться вчинками своїх дідів, прадідів, бо навчилися клясифікувати їх. Вони вибирають з них те, що було гарне, славне, гідне наслідування і хваляться тим, говорять про се, ставлять се перед собою, як примір, і стараються йти дальше в тім самім напрямі. Можете мати, яку хочете, думку про імперіялізм Великої Британії, про її намагання підчинити під свій вплив як найбільше країв та народів, та для Анґлійця все те є тільки старання обняти як найбільші простори землі благодатними впливами Анґлії, поширити культуру, піднести цивілізацію, збільшити свободу, забезпечити справедливість, піднести понижених. Анґлійський соціяліст в душі такий самий імперіяліст, як і найконсервативнійший лорд з лордів, бо він вірить, що Анґлія має місію до виконання в світі. Історична традиція анґлійського народу говорить йому, що він має місію перед собою. А що в анґлійській історії є темного, негарного, соромного, те Анґлійці навчилися виправдати — людськими слабостями. Анґлійський король Генрик VIII. належить до найтемнійших особистостей в історії світа, однакож анґлійська історія не кидає на него каменем. Його злочини вона оправдує людськими слабостями. І прочитавши в анґлійській історії про Генрика VIII, мусите чути перед ним бодай респект, коли не хочете з ним симпатизувати.

Українська історія куди величнійша від анґлійської. Правда, були і в українській історії темні моменти. Не все вона є історією успіхів та великих подій. Історія України нотує богато невдач і розчарувань. Та на загал беручи, українська історія побіч анґлійської історії виглядає як оповідання призначене дя піднесення моралі, побіч звідомлення про справу в суді. Українська історія є майже зовсім чи-

ста від ганебних вчинків, душегубств, зради, моральної рознуздности. Українцеви нема що вагатися, чи можна дати своїй малолітній донечці до прочитання історію України, де подана строга історична правда. Але незабарвлену історію Англії не все може Анґлієць подати своїй невинній донечці. Історія України — се історія геройського, чесного, доброго, взірцевого, але нещасного народу з високим почуттям моральности. Ніякий другий нарід в світі не може похвалитися такою чистою історією, як нарід український. Таким особистостям з української історії, як князь Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, Роман і Данило Галицькі, а дальше Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Іван Виговський, Дорошенко, Полуботок, Орлик, як полковник Іван Богун, можуть дорівнати хіба герої зі старинної грецької історії. Ніякий нарід в світі не має кращої історичної традиції, чим український нарід. І се є найбільша траґедія українського народу в нинішню пору, що він **не знає** своєї історичної традиції.

Не знаємо своєї історичної традиції, бо не знаємо своєї історії. Ми не читаємо своєї історії, не вчимося її і нам здається, що в нас нема історії. На сю слабість звертав нам увагу ще Тарас Шевченко, коли в своїм безсмертнім „Посланію" глузував, що ми

„Колись будем
І по свойому глаголать,
Як Німець покаже,
А до того й історію
Нам нашу розкаже".

Ми споминаємо Шевченка, деклямуємо його поезії, кождого року обіцяємо свято, що сповнимо йго заповіти, але чекаємо, щоби Німці, чи Анґлійці розказали нам нашу історію і переконали нас, що в нас історична традиція славнійша, чим у них. Га, може колись до того і прийде, але — коли в нас є яка крихітка самопошани, не допустім до сего. Вчімся самі своєї історії, читаймо її. Як побожний християнин старається постійно світити свічку перед образом Пречистої, так кождий Українець повинен постійно держати під руками примірник історії України, щоби ся книжка йому як свічка освічувала славну історію українського народу і піддержувала його національну самопошану.

При сій нагоді слід звернути увагу на ще одно лихо,

яке йде в нас в парі з незнанням своєї історії. Се є намагання ріжних невідповідальних, зведених лихим образованням на бездорожа, людей, опльовувати свою історію. Називається се опльовування критичним обговорюванням історії. Більше на місци булоб називати його кертичним обговорювання місторії, бо се є підкопування нашої історичної традиції в підступний, цинічний спосіб, як кертиці зі споду підкопуються до корінців збіжжа. Зійшла на деяких, навіть на інтелігентних наших людей, котрі повинні би більше знати, манія нищити все те, що є додатне в нашого народу, нищити його віру в Бога, віру в людей, віру в правду, віру в справедливість, віру в себе самих. Вони усе критикують, але не критикують в той спосіб, щоби важити зле з добрим, тільки в той спосіб, щоби вишукувати саме зло і немов доказувати, що крім зла — для нічого доброго на світі нема місця. Говорять такі люде про теперішний стан української справи і всіх проводирів гудять. Петлюра такий, Петрушевич сякий, Винниченко недобрий і Грушевський злий. Та коби то ще бодай сказав, чому той, або сей злий. Ні, наш мудрагель в подробиці не вдаєся, він лише загальниково осуджує. Кілько то ріжні наші політичні „критики" не накидалися доси громів на „петлюрівщину", — виходило-б, що се Бог знає, яке лихо, але не так легко найти денебудь зрозуміле пояснення, що саме лихого, чи бодай дивного, є в тій страшній петлюрівщині. Здається, що загадки треба шукати лише в самім звуку назви . . .

Критикувати теперішніх діячів в такий деструктивний, руйнуючий, підлий спосіб, як се в нас водиться, є злочинно, але ще більше злочинно є відноситися в такий спосіб до історії народу та до визначних історичних осіб. Коли другі народи стараються виправдати похибки, або промахи своїх історичних осіб, а навіть виправдати такі злочини, як різня в ніч св. Бартоломея, то в нас можна завважати більше замилування до того, аби на найчистійші історичні постати кинути тінь, а такі рухи, як козацтво, гайдамаччина обкидати болотом. Ми, здається, є одиноким народом в світі, котрий може повеличатися не тільки звичайними письменниками, але навіть істориками, котрі здобули собі в нас самих славу тим, що лаяли нашу історію.

А що потягає за собою таке невідповідальне критикування? Потягає руйнування історичних традицій, потягає поширення серед самих Українців погляду, що український

нарід нікчемний, підлий, що в його історії не було нічого гідного і тому краще закинути все своє а причепити свої тачки до чужого воза. Перестати вірити в своє значить — зачати вірити в чуже і пійти за чужими. Отже наші невідповідальні критики, що обкидають болотом своїх великих людей і великі моменти своєї історії, працюють для ворогів свого народу, байдуже, чи роблять се свідомо, чи несвідомо.

Мир. Стечишин.

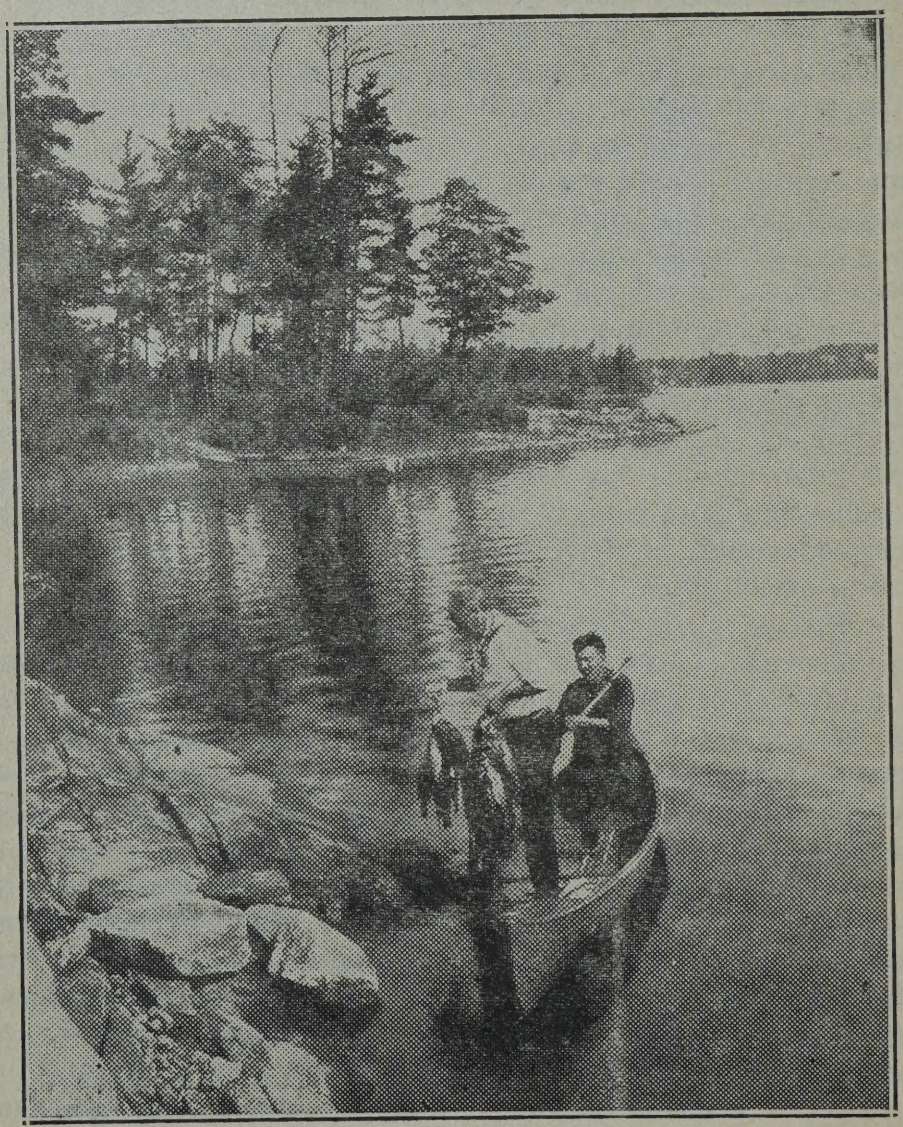

Озера Мускока, в Онтерії.

Світлина — Canadian National Railways

ЯК МАКСИМ ЗБИРАВСЯ НА ТОЙ СВІТ.

Було то вже давненько на Великій Україні в Брацлавськім повіті. Прийшлось мені одного дня проходити попри цвинтар села Боблова. Дивлюсь, старенький чоловік копає яму. Спинився я біля него і питаю:

— Хто се, дідусю, помер?

— Та ще, паночку, ніхто не помер, — відповів дідусь опершись на рискаль.

Се мене зацікавило. Я увійшов в цвинтар і привитавши старого, питаю:

— Якже се так, що ніхто не умер а ви могилу копаєте?

— Та то, паночку, таке, що богато говорити, а мало слухати. Се я для себе могилу копаю.

— Як то для себе? Та-ж ви ще живі і хвалити Бога видно здорові, коли здужаєте копати.

— То-ж для того я й копаю поки живий і здужаю, а як умру, тоді не буде кому копати.

— То ви десь певно вдовець і дітей не маєте? — кажу.

— Коби то я, паночку, був вдовець і мав дітей, то не потребував би сам собі могилу копати.

Вся та бесіда видалась мені вельми дивною і я сказав:

— Раз ви маєте жінку, то-ж її обовязок поховати вас.

— То не жінка, паночку, а кальвин. Повдовів я три роки тому назад, побув рік вдівцем, тай думаю собі: оженюся: не для гріха якого, а щоб було кому обійти та поховати. Ото-ж почали мені раїти одну вдовицю, Мотрю Бондар. Подумав я і сам не знав, що робити, бо вона молодиця ще в силі, як мур, а я вже наче та гнила колода, отже було якось страшно, але вона як зложилася, як почала: „Я вас догляну, я вас буду шанувати". Думаю собі, може й справді, а то візьму таке старе лубя як сам, то лише клопіт буду мати. Ото-ж здурів на старість і оженився в лихую годину. З пів року було нічого, доки моя Мотря не віджила, доки усе до своїх рук не прибрала, а опісля, прямо, кажу вам, сказилась баба, хоч

кидай хату і йди у світ за очи. Як розходиться, то не переслухаєш, паплюжить мене старого, клине, а іноді то й до качалки береться. „Здихай вже, стара собако", кричить до мене, „годі тобі тут смердіти, а я собі чоловіка візьму до вподоби". Піду я до сусідів свій жаль та кривду оповідаю, а ті сміються: „Не треба було, кажуть, молоду жінку брати". А самі-ж безувіри радили.

— Ото одного дня присікалась Мотря до мене і своє: „Здихай стара собако і здихай". А я кажу: „Пожди трохи, я й сам рад вмерти, поховаєш мене і будеш мати волю". А вона каже: „Кого, тебе ховати, таке стерво старе? От покличу дурного Хому, що з здохлих коней шкіри лупить, та й виволоче тебе з хати". Ну, думаю собі, дожився я до краю і постановив сам себе поховати: Збив собі трумно з дубових дощок, пішов до пан-отця, два тижні робив за то, щоб поховав мене як слід по християнськи, тиждень дякови робив, два тижні пильнував садок старому Сидорови, щоб псалтиру біля тіла читав і два дні помагав Семенові дзвонарові, щоб в дзвони по душі подзвонив, та ще двом сусідам помагав бараболі садити, щоб на цвинтар занесли і яму закидали, а отсе вже кінчаю хату для себе і буде кінець.

Сумно мені стало і жалко старого, все-ж таки хотів довести розмову до кінця і питаю:

— А звідки-ж ви, дідусю, знаєте, що вже пора вам вмирати?

Старий глибоко зітхнув і відповів:

— Знаю, паночку, знаю, сеї неділоньки помру.

— Звідки-ж ви, дідусю, знаєте?

— Якби не знав, паночку, тоб і не лагодився на той світ. Моя покійна жінка Марія, дай її Боже царство небесне, кличе мене до себе. На другий тиждень, паночку, як будете переходити попри цвинтар, то побачите тут свіжо висипану могилу, спитаєте, хто в тій могилі похований, то вам скажуть, що старий Максим. Ще завтра хрест злагоджу і якусь деревину тут посаджу.

Скінчив дідусь розказувати і взявся до роботи, а я попращавши його пішов дальше.

На другий тиждень я з цікавости пішов до Боблова, підходжу до цвинтаря, гляджу, а на тім місци, де дідусь копав яму, насипана могила, хрест стоїть і деревце посаджене.

— Хто в тій могили похований? — питаю я чоловіка, що проходив попри цвинтар.

— Старий Максим, — відповів той.

Аж тоді я переконався, що слова старого дідуся сповнилися.

Дмитро Тягнигоре.

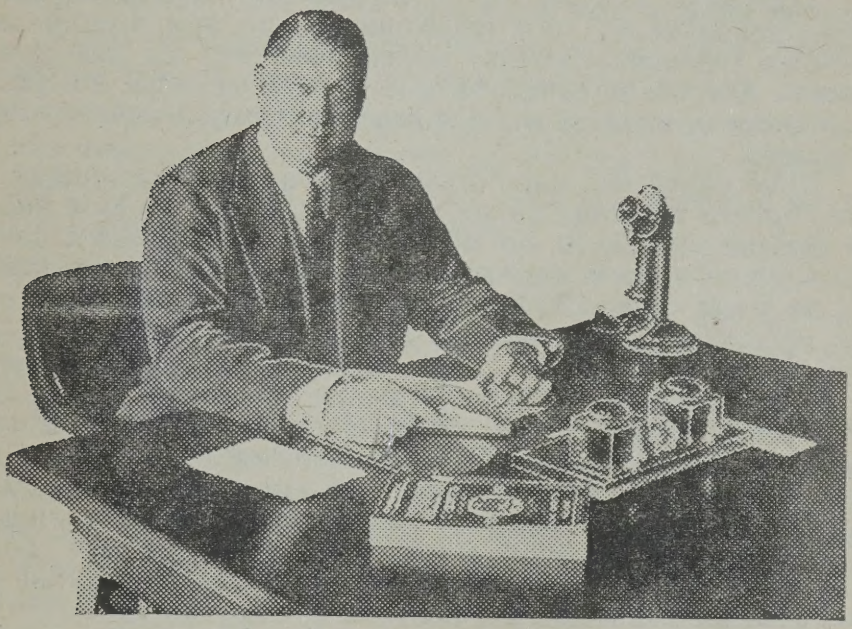

Сер Генрі Торитон,
Пезидент Канадійської Національної Зелізниці.
Світлина — **Canadian National Railways**

НАШЕ ТІЛО.

Людська скіра числить більше, як два міліони маленьких отворів (порів), через які випливає піт, а людський кістяк числить більше, як 200 окремих, більших і менших кісток.

В одній мінуті через серце переходить така скількість крови, яка є в цілім тілі. Вмістимість легінів є приблизно 320 кубічних цалів. При кождім вдиханню людина втягає в себе одну третину кварти воздуху і віддихає 18 разів на мінуту. Жолудок людини випродуковує денно девять фунтів жолудкових квасив, які перетравлюють поживу. Вмістимість жолудка є около кварти і одної чверти.

Тіло числить більше, як 500 окремих мускулів і таке-ж саме число нервів та кровних проводів.

Вага серця є від 8 до 12 унцій. Воно бється 100,000 (сто тисяч) разів на добу (24 години).

Пересічний чоловік потребує пять і половина фунтів поживи денно (включаючи пиття), отже один тон річно.

„НЕЩАСЛИВЕ" ЧИСЛО.

Число 13 вважається загально нещасливим числом. Одначе дотепер не знати, чому се число вважається нещасливим. Анґлійський учений каже, що причини того забобону треба шукати в передісторичних часах.

„Пралюде — каже він — числили на пальцях до 10. Опісля прийшли до того переконання, що при помочі двох палюхів (великих пальців) можна означити ще два дальші числа. Але вже поза 12 розум пралюдей не сягав, а через те найбільше число (13) все мало значіння чогось тайного й невідомого".

Таке пояснення має богато доказів ще в теперішних часах. Богато сучасних диких племен ще тепер не вміє числити дальше, чим до 10, бо лиш на стільки вистарчають пальці обох рук. І в богато диких племен число 11 має таке значіння, як у нас число 13. Є ще одначе й такі племена, що стоять культурно так низько, що вміють числити лиш до 3 або навіть й не так далеко. Яуко-індіяне в полудневий Америці числять лиш до 3. Коли мешканці андаманів хочуть сказати число більше від 2, то кажуть „богато", а при тому підносять один палець. Отже, наприклад, 5 виглядає у них так: „1, 2, богато, богато, богато". Коли так дійдуть до 9, то на 10 кажуть „все". Бразилійські ботокуди числять лиш до 2, для кождого дальшого числа мають слово: „урагу" (більше). Але чікіта-індіяне вміють числити лиш до 1. Отже для них вже число 2 є таке страшне, як для других 13.

НАЙСТАРШИЙ ПАРЛЯМЕНТ В СВІТІ.

Найстарший парлямент на світі се ісляндський альтінґ. В 1930 році святкуватиме він тисячеліття свого істнування. Вже тепер приготовляються до того ювілею. Альтінґ основано в 930 році. Засідання початково відбувалися під голим небом у місцевости Тінґваля.

Члени того парляменту — були то начальники племен. Що їх предсідник сказав, се було законом. Він умів усі закони на память, бо щойно в 1117 році записано їх в книжку. Під кінець 18 століття перенесено осідок парляменту до Рейкявіку (столиця Ісляндії).

Найвисші дерева, які до тепер відкрито, ростуть в Австралії. Вони досягають височини понад 500 стіп.

***

Майже половина фармерів в Швеції вживають елєктрики для освітлення і ріжної праці при господарстві тоді, коли в Злучених Державах лише 3 фармері на 100 вживають елєктрики.

„ФЛЮ".

Микита Халабуда ходив, якби сам не свій. Від коли закон перетворив пяних людей в тверезих, то терпів так довго, доки не розійшлася чутка про варення домашньої горівки.

Полишив він дома дітей і жінку і пішов розпитувати, як робити горівку. Але дома сказав, що йде шукати роботи.

Ходив по сусідних кольоніях дві неділі і ніби шукав за роботою, але вдійсности перенюхував, як варити горівку. Коли зразу не міг нічого про варення горівки розпитати, то думав чмикнути через границю до Стейтів і там ходити по оселях і таки діпняти свого. Вже його так нечистий опутав, що він хотів конче йому наймитися. І наймився. Зате він поміг йому скорше навчитися, як варити самогонку.

Микита Халабуда до Стейтів вже не їхав, але до дому. Жінці сказав, що не може найти роботи і треба найти якусь роботу дома.

Варити горівку не то йому підшіптувало, але неначе його тручало. Наквасив він бараболь, додав кукурузяної муки, житної, пшеничної, вівсяної, ячмінної, додав дріжджів, цукру, всякого коріння, ба навіть кілька зерен всякого збіжжа і рижу і петрушки пушку кинув. (За капервас чув і хотів вкинути, але не міг дістати). Не треба було довго чекати, як квашениця почала смердіти, але для Микити се були найкращі пахощі. Як вже рощина добре крутила в носі, він її виляв до старої баньки від сметани, повісив з середини до накривки банячок, і почав варити.

Сидів коло варення цілу ніч, налапав в банячок вонячої самогонки щось дві фляшки, та таки теплу попивав. А над ранком, коли варення кінчилося, повну фляшку за одним махом випив. Не минуло й кілька хвилин, — як він вхопився за голову, скорчився в двоє та бебех собою до землі.

— Ой-ой-ой-ой . . . вмираю, — почав заводити не своїм голосом, та качатися по землі як несамовитий.

А потім перестав качатися і лише ревів, як худобина.

Жінка наробила крику, поприбігали стрівожені сусіди і не знали, як Микитови радити. Рішили, що він дістав нагле „флю", що від того ради нема та що мусить перетерпіти. Потім пішли до дому.

Боялися зарази.

Микитиха сама — дай її Боже здоровля, — почала Ми-

киту відтирати і прикладати до живота теплі обклади. Микита, по довгих трудах жінки втихомирився троха, але там знов почав синіти і здавалося, що от-от буде йому капут. Та якось видержав. Як би був так слабший, то зовсім невинно був би помер від „флю". Сталося однак, що зло вийшло на добро, бо від того часу Микита не міг до горівки навіть навернутися.

— Я знаю, чим вона пахне, — приговорював тоді, як його заставляли пити, — а ви, як хочете знати, то пийте здорові.

Аполінарій Новак.

ТОРНАДО.

Торнадо, — се є найстрашнійша буря, яка буває на землі. Своєю силою вона перевисшає навіть південні ураґани й єдина добра прикмета в ній та, що треває не довго, кілька мінут, і захоплює лише дуже невеличкий простір.

Причина торнадо взагалі та сама, що всяких великих бур з громами або з градом. Стрічаються два вітри. З заходу або північного заходу дує холодний вітер, який верствою холодного воздуху вкриває верству теплого, мокрого воздуху привіяного з півдня або південного захду. Поверхня, на якій вони стрічаються, похила, знижується до землі і в тому місці, де вона приблизно яку милю заввишки, вона прориваєьтся. Твориться хмара у виді височенного комина чи „труби", що вертиться довкруги себе з незвичайною скорістю і коли на своїм шляху попаде на дім, то той розсипається у тріски. Власне й не буря його розтріскує, а він сам розсипається. В нутрі комина чи труби не має зовсім воздуху й коли та порожнеча обхопитть дім, то теплий воздух в його середині усе розсаджує.

Передбачити торнадо неможливо. Все таки торнадо можна бачити з далека і можна ратувати хоч життя. В деревлянім домі зовсім безпечно можна заховатися в льоху. Деревляний дім торнадо „здіймає", не нарушуючи фундаментів. За те в мурованім домі „бейсмент" найбільш небезпечний підчас торнадо. Дім розсипується і каміння та цегла засипують льох.

***

Один Голяндець винайшов фотоґрафічний апарат, яким можна фотоґрафувати предмети на віддаль 3½ миль.

***

Місто Бофало, в стейті Ню Йорку, підноситься пів стопи кождих 100 років.

***

Молочарні в Лондоні вживають паперових фляшок.

ЯК ВИРОБЛЯТИ ДОБРУ СМЕТАНУ

Колись був звичай, що господарі продавали свіже молоко до молочарень, де відділювали сметану і робили з неї масло. Ще й тепер є молочарні, в яких роблять після сего пляну. Але таких молочарень є дуже мало в Західній Канаді. Такі молочарні мають надзвичайно добру нагоду виробляти масло як найліпшої якости, та за се вони спричиняють дуже богато роботи і клопоту господарям. До таких молочарень господарі мусять доставляти молоко що дня. Се вимагає часу і роботи. Крім сего молоко, від якого відібралось сметану, є змішане з молоком від инших черід. Се сприяє поширюванню слабостей. Як в одній череді є слабість, її можуть дістати і в инших чередах, коли беруть відділене молоко з молочарень в господарства, щоби годувати ним телята. Таке молоко є звичайно зимне і се також не сприяє здоровлю телят, або инших звірят, які таке молоко споживають. Від напою молоком в неоднаковій температурі, молоді звірята дістають жолудкові слабости. З боку виробу масла в молочарнях, де відділюють сметану від привезеного молока, є поважна невигода в тім, що таке відділювання підносить кошт виробу масла. Кожда така молочарня мусить мати великий сепаратор та відповід-

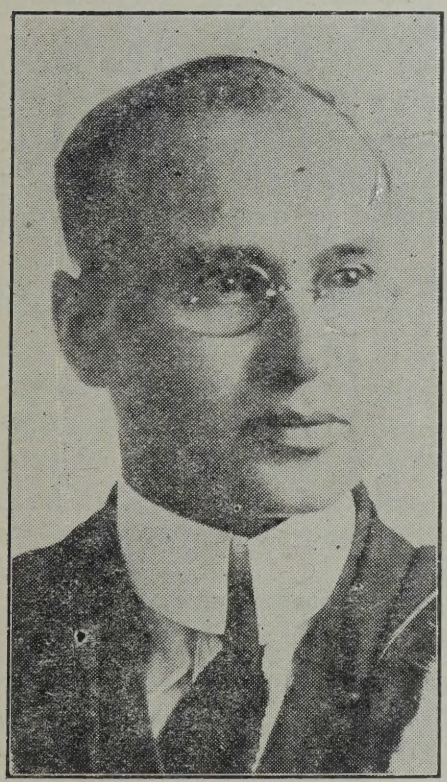

К. С. Продан.

ну робочу силу, щоби скоро відділювати сметану. Тому виріб масла в таких молочарнях є звичайно дорощий. Се все стало причиною, чому в Західній Канаді заведено такі молочарні, до яких господарі доставляють не молоко, а сметану, і то тоді, коли їм вигідно.

Доставляти сметану є значно вигіднійше, а се тому, бо відділене молоко, яким годується телята, поросята та кури може бути тепле. Крім сего, будучи від власних коров тільки, таке молоко рідко коли може стати причиною слабости в череді. Також сей спосіб не вимагає достави молока що дня, а се заощаджує чимало часу і роботи, а то й кошту. Тому то молочарні, в яких роблять масло зі сметани, яку посилають господарі, є більше розповсюднені. Показується, що лише такі молочарні мають будучність.

Досвід показує, що молочарні можуть виробляти масло однаково доброї якости як зі свіжо відділеної сметани, так і зі збираної від поодиноких господарів. Треба лиш уважного та відповідного обходу коло молока і сметани, щоби вони були чисті, мали добрий запах і солодкий сметанковий смак.

Чинники, які мають великий вплив на якість молока та сметани, є:

1. Корм і вода для коров.
2. Чистота коров і доєння.
3. Чистота в стайнях.
4. Чистота посудин.
5. Чистота сепараторів.
6. Густість та рідкість сметани.
7. Спосіб і місце перетримування сметани, і
8. Як за часто доставляється сметану до молочарень.

Сі всі чинники є майже однакової ваги. Як один з них не сповниться, а инші виповниться так, як належиться, то якість сметани буде зменшена. Тому треба бути дуже уважним, щоби заходи, які робиться, не йшли задармо, але щоб всякі проби і старання приносили більший хосен.

Корм і вода для коров.

Про корм згадується в міру того, о скільки він впливає на якість набілу. Ріжні корми мають ріжні запахи і смаки. Деякі з них мають навіть острі запахи, які переходять у набіл, коли корова зїсть їх. До таких можна зачислити: ча-

сник, цибулю, „стинк від", брукву, капусту, ріпак, жито і стухлі сіна та квашениці, які мають в собі оливи, що дають їм їх своєрідний смак і запах. Коли корова зїсть такого корму, хоч і в малій скількости, вкоротці перед доєнням, сі оливи перейдуть в молоко, а звідтам у сметану. Сметана, яка має такий запах або смак, не добра на масло. Більш острі з сих кормів не треба давати коровам ніколи, а менш пахучі можна давати чотири або пять годин перед доєнням, а ще ліпше по доєнню, коли набіл забралось зі стайні. Острі корми є цибуля, часник і „стинк від".

Стухлими кормами, хоч би вони походили з найліпшої якости, ліпше не годувати не тільки задля небезпеки зіпсуття сметани, але й задля здоровля коров. Стухлими кормами можна часом потроїти корови. Менше острі корми, як бруква, капуста, ріпак можна давати навіть у більшій скількости. Се треба робити, як сказано повисше, від чотири до пять годин перед доєнням, або по доєнню. В протягу такого часу оливи, які надають запах сим кормам, випарують з орґанізму корови, нім її доїться другий раз. Тоді молоко від деяких коров, не має ані знаку запаху з сих лихо пахучих кормів. У всякім разі, для виробу найліпшої якости сметани ліпше не годувати коров кормами, які мають острі запахи та смаки, котрі переходять в набіл.

Коли зважимо на те, що молоко має в собі коло 87 відсотків води, побачимо, яку велику вагу має вода та який великий вплив вона може мáти на якість молока та сметани. Якусь скількість сеї води корова має з кормів. Більшість же всеї потрібної води вона дістає з пійла. Для сего її треба коло трох до чотирох путень води денно, а на видаток молока ще більше. Треба отже уважати, щоби корова мала завсігди подостатком свіжої та чистої води.

Коли корова пє воду з мочарів, багнів та ровів, де вода стоїть, сметана буде мати неприємний смак або запах. В такій воді ростини та водні животини гниють і надають їй неприємних та небезпечних для здоровля запахів. Також стояча вода має в собі величезне число всіляких бактерій. Деякі з тих бактерій погинуть в жолудку корови, а деякі є нешкідливі. Але найбільша небезпека є в тім, що коли корова пє воду з таких місць, її треба зайти в болото або воду. Вона в сей спосіб набереться болота і иншого бруду, який буде на її ногах, шерсти і вимени. В болоті звичайно є богато

бактерій, які при доєнню можуть дістатися в молоко. Отже зі сторони здоровля корови, як і зі сторони доброго смаку сметани, треба уважати, щоби корови не пили води з місць, де вода є нечиста і нездорова або недобра. Доброї води корова випє більше і буде здоровшою і запах та смак сметани буде ліпший.

Достаточна скількість соли є потрібна для корови. Сіль помагає корові травити корм ліпше, а також сприяє більшому видаткови молока. Досвід показує, що сіль надає ліпший смак і запах сметані; також сметана від коров, які споживають достаточно соли, тревае довше солодкою, чим від тих, які не мають нагоди споживати достаточно соли. Скількість соли, яка корові потрібна, є пересічно около двох унцій на день. Звичайно сіль тримають в такім місци, де корови моглиб її споживати, коли їм забагнеться.

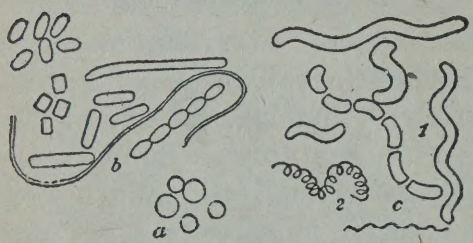

ФОРМИ БАКТЕРІЙ: *a)* Круглі бактерії. *в)* Довгі. *с)* Спіральні.

Для виробу доброї якости сметани треба уважати, щоб корови їли добрі корми, пили чисту, добру та здорову воду і споживали потрібну скількість соли. Коли сего не зробиться, то не можна сподіватися, щоб корови видали з невідповідного матеріялу добру сметану.

Чистота коров і доєння.

Як згадано повисше, з нечистих коров бактерії можуть дістатись до молока. Чим більше буде бруду на корові, тим більше може дістатись нечистоти до молока, підчас доєння. Тому, що в порохах є богато бактерій, вони надають сметані, коли будуть у відповідній температурі, запах і смак, який вони сами мають. Чим менше порохів та иншого бруду дістанеться до молока, тим лекше буде затримати сметану з такого молока у добрім стані.

Корови належиться чесати що дня. Чесання не тільки зменшить скількість нечистоти на корові, але сприяти-ме ліпшому здоровлю корови. Чиста шерсть та шкіра помагають бігови крови та відсвіжуванню її. Здорова корова видасть здорове молоко і в більшій скількости. Перед доєнням

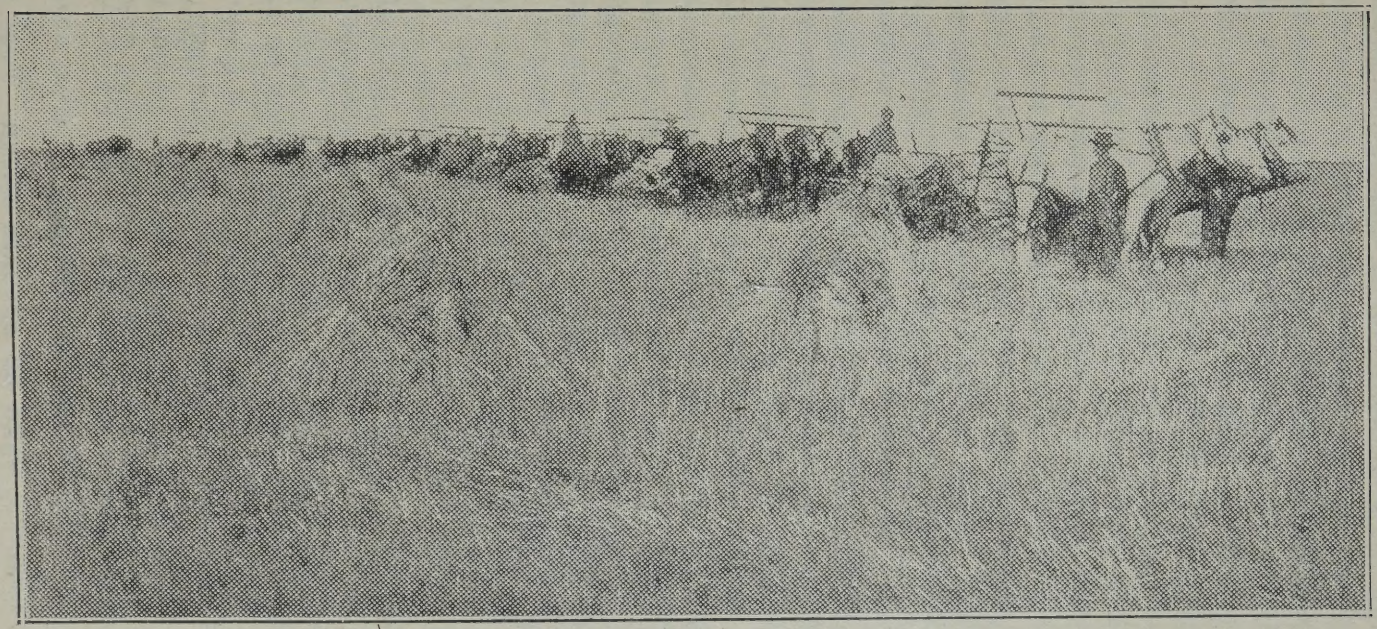

Сцена підчас жнив в Західній Канаді.

Світлина — Canadian National Railways

вімя, бедра та боки корови треба витирати вогкою шматою, щоб витерти порохи. Як не буде порохів на згаданих частях, вони не будуть падати у молоко підчас доєння. Сю шмату пожаданим є мочити у воді, до якої додається трохи дизинфектанту (препарат, який убиває бактерії). В разі вімя є дуже нечисте, його треба перед доєнням обмити теплою водою, а потім добре обсушити.

Перед доєенням коров в стайні не повиннося збивати порохів, щоби менше їх мало нагоду впасти в путню з молоком. Коли є конечність робити щось таке, що спричинить порохи в стайні, або близько місця доєння коров, його треба робити або по доєнню, або задосить перед часом доєння, щоби порохи могли осістись. Таке, як, приміром, годівля сіном, треба робити або по доєнню, або задосить перед доєнням, щоби порохів як найменше літало у воздусі.

Доїти треба сухими руками. Мочити руку або пальці в молоці, або воді є крайно брудним. Се є одна з найбруднійших навичок. Її треба конечно позбутись, бо завдяки сему дуже богато бактерій дістається до молока. Перші дві або три струї молока з дійок можна видоювати у горнятко, або бляшанку, а то таки й на землю. В сім молоці є дуже богато бактерій (часом є надто непожадані бактерії). Отже видоюванням сих струй поза дійницю не дасться нагоди бактеріям, які є в такім молоці, дістатись до сметани. Корови, яких дуже напастують мухи та комарі літом, можна накривати старими бленкетами або міхами, щоб корови менше вимахували хвостами та не перескаджали доєнню.

Щоб ще більше зменшити можливість паданню порохів в дійницю, в яку доїться молоко, дуже пожаданим є вживати дійниці, які мають верхи напів закриті. Такі дійниці є дуже санітарні. Малі отвори в таких дійницях не дають нагоди порохам, які літають у воздусі, падати в молоко. Сим зменшиться скількість бактерій в молоці. Завдяки чистому молокови і сметана буде чистійша. Як інші чинники будуть вдоволяючі, то сметана з такого молока повинна бути добра.

Чистота в стайнях.

Стайня повинна бути на високім місци. Тоді в стайні буде лекше затримати сухість, а суха стайня є богато здоровша для коров. Крім того в сухій стайні буде менше бактерій. Купи гною, хліви для свиней та курники для курий

повинні бути як найдалі від стайні, де є дійні корови, бо в таких місцях плодиться дуже богато мух. А мухи є одним з найнебезпечнійших чинників, які розносять слабість. Коли згадується про те, щоб хліви та курники були як найдальше від стаєнь для коров, то очевидно, що тримання свиней та курей разом з коровами є крайно непожадане. Там де свині та кури є разом з коровами, там не можливо сподіватись здорових коров та найліпшої якости набілу. Навколо стайні має бути як найчистійше. Дуже пожаданим є, щоби навколо стайні висипати шутром. Як буде сухо навколо стайні, то і в середині буде лекше затримати чистоту.

Підлога в стайні повинна бути тверда. Цементована підлога є найбільше санітарна. Дехто думає, що вона є зазимна для коров. Та на се можна зарадити в той спосіб, що на підлогу стелиться достаточно підстілки. Богато господарів кладуть підлогу з дощок на верх цементованої і в сей спосіб уникають шкоди, як є яка, від зимної підлоги. У всякім разі середний прохід або прохід коло задних ніг коров, де збирається гній, повинен бути цементований. Тоді буде лекше чистити стайню і вона буде більше санітарна.

Вікон у стайні повинно бути стільки, щоби на кожду корову припадало по чотири квадратових стопі скла. В світлій стайні буде менше бактерій, бо сонішне світло є найдешевим і можливо що найліпшим дизинфектантом.

Часто на сволоках та перегородках є богато порохів та павутиння. Їх треба змітати час від часу, щоби в стайні було їх як найменше. Як їх є в стайні богато, то при найменшім подуві вітру порохи будуть літати по всій стайні і падати в дійниці з молоком.

Дуже пожаданим є білити стайню раз або і два рази на рік. Таке білення або мащення вапном у стайні улекшить тримати її чистою, світлою і здоровою. Се буде помічю у виробі доброї сметани.

Гній зі стайні треба виносити або вивозити що дня, щоби він не стояв там і ферментуючи псував воздух у стайні. Сим також можна причинитися до виробу сметани доброї якости.

Чистота посудин.

Досвід на Експериментальних Фармах в Злучених Державах і в Канаді показує, що чистота стаєн, а ще більше чи-

стота посудин, в яких тримається набіл, є найважнійшим чинником у вироблюванню доброї сметани. Як посудини є відповідно чисті, набіл треває найдовше. Тому посудини повинні бути такі, щоб їх найлекше можна мити. Деревляні дійниці або глиняні горшки є невідповідні для перетримування набілу. В таких посудинах є забогато шпар та дірочок, в яких бактерії мають де перебувати. Їх дуже тяжко відповідно вимити. В молочарнях та на фармах, де мають набіл найліпшої якости, вживають бляшаних посудин. Добрі бляшані посудини можна добре вимити.

Дійниці з ґалванізованої бляхи, або які є погнуті та побиті або поржавілі, не є відповідні. Такі посудини не можливо вимити чисто. Посудини з ґальванізованої бляхи є також часто причиною невідповідної якости набілу.

Посудини, з якими набіл має стичність, треба мити як найскорше по тім, як їх пересталось вживати. Коли оставити їх на довше, що аж набіл в них висохне, мити їх дуже тяжко. Перше всего посудини треба сполокати чистою водою. По сполоканню їх уважно вимити у майже кипячій воді. Коли миється в такій воді, треба вживати щітки, а не шматини. Щітка вибризкує з кутиків та щілин бруд, а шматина розтирає його і часто напихає у шпари та дірочки. До води треба додати соди для миття. Мила не можна вживати до миття таких посудин. Після миття посудин в такій горячій воді, їх треба пополокати у чистій кипячій воді. Як можливо, їх можна постерилізувати, се є парити їх в парі протягом двайцяти мінут. По сім їх треба висушити. Се робиться в той спосіб, що посудини ставиться на сонце десь у тихім місци, де нема порохів, або над кухнею, в якій палиться. Витирати посудини шматою не можна. Витиранням полишається порохи на обмитих посудинах і тим занечищується їх.

Цідилка, крізь які цідиться молоко по видоєнню, також повинні бути чисті. Теперішними часами продається богато всяких металевих цідилків. Богато з них є недалеко від того, щоб були цілком безвартісні. Найпрактичнійші цідилка є з чистої білої матерії, як „чіз клат", зложеної в двоє, або в троє. Такі цідилка треба добре виполікувати, щоби вони були чисті.

Завдяки чистій посудині можна зменшити число бакте-

рій найменше є одну четвертину. Се також допоможе у виробі доброї сметани.

Чистота сепаратора.

Про чистоту сепаратора можна було обговорювати в розділі про посудини. Але тому, що в богатьох господарствах на сепаратори звертається мало уваги, обговоримо се в окремім розділі.

Місце, де сепаратор стоїть, має бути чисте, світле з достаточною вентиляцією. В стайні не є відповідне місце для сепаратора. Там є забогато стаєнних сопухів, які переходять у молоко або сметану, коли перепускається їх через сепаратор. Сим знижується якість сметани.

Сепаратор треба тримати в чистім місци і мити його по кождім вживанню.

Дуже важним є, щоби сепаратор крутився тихо і рівномірно. Всяке гаркання та холітання сепаратором спиняє його хід і тим самим зменшає видаток сметани. Також для рівномірного бігу сепаратора треба його мастити оливою, яку фабрикант рекомендує. Сим продовжиться вік сепаратора і він сповняти-ме роботу у більш вдоволяючий спосіб.

Коли крутиться сепаратор, треба уважати, щоби: 1) Біг був відповідний. Заповільний біг сепаратора, як вже згадувалось, не відділювати-ме всего товщу з молока, а се буде втратою для господаря. 2) Плив молока в сепаратор має бути одномірний. Як молоко ллється за скоро в сепаратор, сметана буде рідша і не увесь товщ піде в сметану. Якась скількість товщу зістанеться в молоці. 3) Температура молока, яке перепускається через сепаратор, має бути около 90 степенів Фаренгайтового термометра, або навіть і вища. Се означає, що молоко треба перепускати через сепаратор зараз після видоєння. Коли перепускається за зимне молоко, товщ не відділюється так добре, як тоді, коли воно є тепле.

Про місце для сепаратора і обхід з ним згадується, щоби більше було сметани і щоб вона була густійша. Коли є більше сметани — скорше наллється баньку. А коли сметана є густійша, вона довше зістається в добрім стані.

По кождім відділенню сметани сепаратор треба розібра-

ти і помити так, як миється посудини, в яких перетримується набіл.

Миття всіх частий сепаратора, до яких доторкається набіл, є дуже важною роботою. Від чистоти всіх тих частей залежить у великій мірі якість сметани. Коли відділюється сметану від молока при помочі сепаратора, молоко і товщ, які є в нім, роздроблюються на малесенькі кроплі. Сі кроплі розкроплюються і розлітаються завдяки центробіжній силі. Як сепаратор є чистий, сі кроплі не набирають в себе запахів. Вони зістаються такими, якими вони були в молоці. Коли-ж сепаратор є невідповідно чистий, кроплі сметани наберуться запахів та нечистоти, які можуть бути в нім на той час. Сим не можна легковажити. Зневаживши се можна понівечити всі старання відносно чистоти кормів коров, стаєнь та посудин. Нечистий сепаратор є одним з найбільших чинників, які знижують якість сметани. Чистий сепаратор не тільки, що не погіршить сметани, але ще й сам довше зістанеться в добрім стані.

Як загуста має бути сметана.

Рідка сметана має в собі богато води, або молока. Се молоко при відповідній температурі скоро кисне. Тому то рідка сметана скорше квасніє, чим густа. З сего слідує, що густа сметана є ліпша.

Деякі господарі думають, що чим більше вишлють сметани, тим більше дістануть грошей. В сім є помилка, бо сметана платиться не після скількости на міру, але після того, скільки товщу в ній є. Як сметана є рідка, з неї можна зробити менше масла і тому за ню менше платять. Відділювати сметану, щоб вона була густа, є вигідне для господарів ще й тим, що відділене молоко зістається в господарстві. Його не відсилається і не платиться за него коштів перевозу. Яка ріжниця може бути, наведемо слідуючий примір:

Коли вишлеться 140 фунтів сметанкового товщу у формі сметани, яка має двайцять процентів товщу в собі, треба доставити 700 фунтів сметани. Се означає, що треба вислати 16 пяти-ґальонових баньок сеї сметани. З такої скількости сметани в господарстві зістанеться 3300 фунтів відділеного молока (молока від якого відібрано сметану). Коли доставиться 140 фунтів товщу в формі сметани, яка має 30 процент товщу в собі, треба доставити 466 фунтів всеї сметани. На баньки се винесее 11 пяти-ґальонових баньок. Відділеного

молока зістанеться на фармі 3534 фунтів. А коли доставиться 140 фунтів сметани, яка має в собі 40 процентів товщу, треба вислати 350 фунтів всеї сметани або тільки 8 пяти-ґальонових баньок. Відділеного молока зістанеться на фармі 3650 фунтів.

З вище наведеного приміру видно, що скількість висланого товщу була однакова. Се означає, що сума грошей з молочарні була однакова. Зате двайцяти-процентової сметани вислалось 16 баньок, а сорок-процентової сметани вислалось тільки вісім. Се означає, що висилкою густої сметани заощадилось вісім висилок а також на фармі остало 350 фунтів відділеного молока більше. За се молоко не треба було платити коштів достави.

Дехто посилає богато густійшу сметану, чим повинен. Коли посилати дуже густу сметану, заощаджується кошт достави, але якась скількість товщу не дістається до сметани, бо сепаратор не відділює всего товщу, коли сметана є загуста. Крім того в разі, як якась скількість сметани розіллється, то більше товщу стратиться. Також з густою сметаною молочарі мають дуже богато клопоту, коли беруть зразок сметани для тестовання. А найважнійше є те, що таку сметану візьме задовго зливати, щоби наповнити баньку. Довге зливання та перетримування сметани дома дуже не сприяє тому, аби мати добру сметану. Загально беручи, найлучше посилати сметану, яка має в собі між 35 до 40 процентів товщу. З такою сметаною мало втрачається товщу, бо сепаратори відділюють її добре тай молочарям є лекше зробити добре масло. А добре масло лекше продати, отже більший оборот, а через се і господарям, котрі занимаються молочарством, буде ліпше.

Спосіб і місце перетримування сметани.

Хоч як чисто ходиться коло набілу, в сім разі коло сметани, в нім все знайдеться якась скількість бактерій. Сі бактерії при відповідній температурі та вогкости будуть множитись. При помножуваннюся та істнованню вони споживають цукор, який є в сметані і тим роблять її квасною. Щоби спинити їх помноження, сметану треба тримати в студенім місці. Се значить, що сметану треба тримати в такім місці, де вона мала-б 50 степенів тепла в собі. При сій температурі бактерії множаться дуже мало, то-ж і сметана зістанеться довше солодкою.

Також при збиранню сметани не можна зливати теплої сметани зі студеною. Зливання теплої з холодною сметаною сприяє скорому множеннюся бактерій, тому, що тепла сметана підносить загально температуру сметани. Се у свою чергу заставить бактерії скорше множитись і тим вони скорше зроблять сметану квасною. До студеної сметани треба доливати тільки студену сметану. Як доллеться, її треба добре вимішати, аби вона не збилась в грудки.

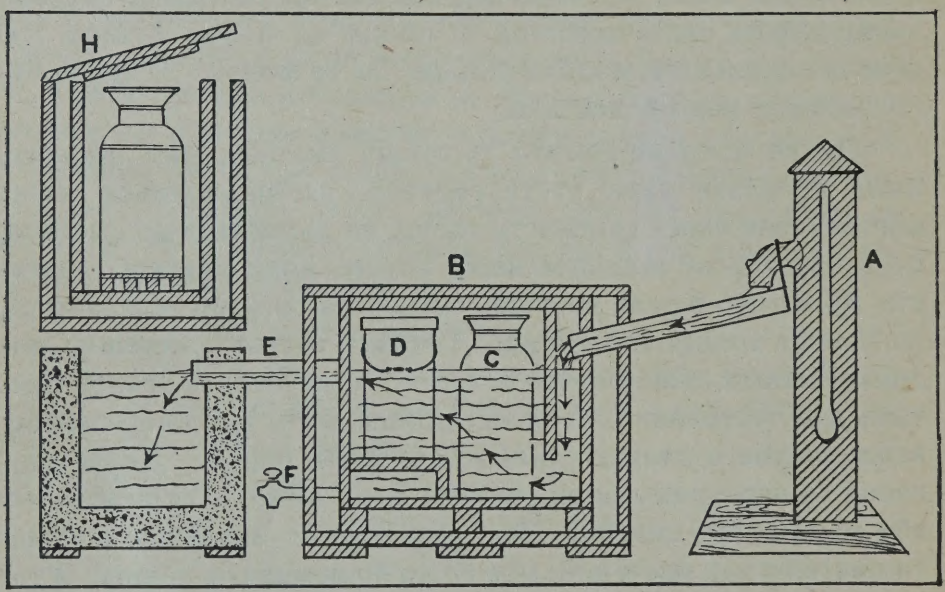

ПРИЛАД ДЛЯ СТУДЖЕННЯ СМЕТАНИ.
A. Помпа над керницею. B. Кадка для баньки і коновки зі сметаною. C. Банька, в якій посилається сметану. D. Коновка, в якій студиться теплу сметану. E. Рура для переливу води з кадки до жолоба. F. Чіп для спорожнення кадки. G. Жолоб для наповання скота. H. Як кадка виглядає з боку.

Сметану остуджують найбільше в той спосіб, що перетримують її в студених місцях. Такі місця є льох, ледівня і вода.

В льохові буває холоднійше, чим буває на дворі в літню пору, але те „холоднійше" не є вистарчаюче, щоби там було відповідно тримати сметану. Там температура не міняється так скоро, як на дворі, але вона не є відповідна для виробу найліпшої якости сметани. Там пересічна температура є коло 58 до 62 степенів Фаренгайта. В такій температурі неможливо тримати сметану в її найліпшім стані на протязі 36 годин. Масло з такої сметани скоро псується і його мусять продати дешевше чим те, яке є зроблене з доброї сметани. З сего видно, що перетримувати сметану в льохах не є добре.

А коли зважимо й на те, що в льохах є ярина і инші річи, які мають запахи, що наповняють воздух, з якого і сметана набирається тих запахів, то побачимо, що льох є одним з найбільше невідповідних місць для перетримування сметани.

На перший вигляд видається, що перетримування сметани в ледівні є найлучше. В сути річи воно так не є. Порівнання між обома місцями є таке: Коли трималось сметану в льохові і ледівні на протязі 36 годин, то сметана з льоху мала в собі квасности 470 тисячних одного проценту, а сметана з ледівні мала 415 тисячних одного проценту квасности Ріжниця, як видно, є дуже мала; видно також, що ледівня є трохи ліпшим місцем для перетримування сметани, чим льох.

Молочарський термометер.

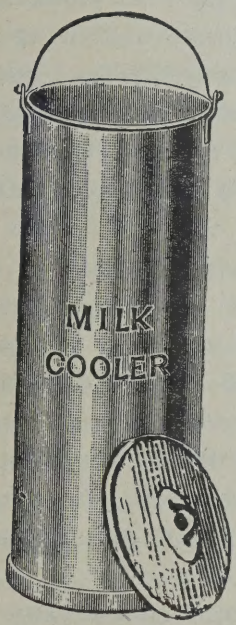

Коновка, в якій остуджується свіжо відділену сметану.

Найвідповіднійше перетримувати сметану у зимній воді. Воду добре тримати у спеціяльно зробленій для сего кадці, або у бочці. Кадка з подвійними стінами є найвідповіднійша. Образок тої кадки є на попередній стороні. Між стінами можна мати трачовиння. Се допоможе затримати воду студеною на довший час, а як до сеї води додається ще леду, що треба робити, то сметана буде як найдовше в добрім стані і леду не богато минеться.

Як сметана остуджується у воді, яка є в бочці або кориті, то до води треба докидати леду. Лід в такій воді буде топитися і студити воду, а вода в свою чергу буде остуджувати сметану. Вода доторкається до поверхні баньки зі всіх боків, отже тут сметана найскорше остудиться. У ледівні сметана остуджується скоро тільки з того боку, де лід доторкається до баньки. Там де воздух доторкається до баньки зі сметаною, остуджування є дуже повільне, бо воздух є все не такий холодний, як є вода. Для порівнання наведемо таблицю, яка показує наглядно де найліпше тримати сметану:

В льохові сметана мала 63 степені температури, 470 тисяч-

них одного проценту; в ледівні сметана мала 54 степені температури, 415 тисячних одного проценту квасности; у воді з ледом сметана мала 55 степенів температури, 230 тисячних одного проценту квасности. Всю сю сметану трималось на протязі однакового часу, і вся вона була одна і та сама, бо одну баньку було поділено на три части.

З висше поданої таблиці видно, що сметана, яку трималося у воді, була найліпшої якости, дарма, що температура сметани, у воді з ледом була навіть о один степень теплійша, чим сметана, яка була в ледівні. Се правдоподібно тому, що сметана у воді з ледом скорше остудилась, чим та, яка була в ледівні. Завдяки коротшому часові холодження, менше бактерій мали нагоду розмножуватись і тому сметана у воді мала менше бактерій, а тим самим і менше квасности. То-ж ясно, що вода з ледом є найліпшими помічниками в перетримуванню сметани, щоби вона була доброї якости.

Богато господарів перетримують сметану в керницях. Се є добрий спосіб, але тільки тоді, як не вживається воду з тої керниці. Коли-ж вживається воду з тої керниці, в якій остуджується сметану, то сей спосіб перетримування сметани є дуже небезпечний. Часом може розлятись якась скількість сметани у воду в керниці, що може зробити воду невідповідною для пиття ні людям, ні скотові. А як треба очистити таку керницю, то часто муситься вичерпувати з неї всю воду. А се є велика робота.

Зі згляду певности, вигоди і користи сметану найліпше остуджувати у воді з ледом. Така вода буде мати около 50 або 55 степенів тепла в собі і може затримати сметану солодкою на протязі 36 годин. Се є добрий і чистий спосіб, бо як воду міняється зчаста, або що дня, вона не буде мати непожаданих запахів та смаків, які можуть бути в инших місцях, де перетримується сметану.

Як часто доставляти сметану.

Се залежить від обставин в господарстві. Як є відповідне місце на перетримування сметани, можна тримати її дома довше. Як нема відповідного місця на студження і перетримування, то треба доставляти її як найскорше по відділенню. Се залежить також і від того, як завелика є череда коров від котрих дістається сметану. У всякім разі чим ча-

стійше доставляється сметану, тим лучшою вона може дістатися до молочарні. А се значить, що більше грошей дістанеться за неї.

Час достави коштує богато. Він забирає робітника і робочу силу часом на цілого пів дня. Се є втрата. Сю втрату можна значно зменшити. Для сего треба порозуміння, згоди, доброзичливости та умірковаиости між сусідами. Можна порозумітися, щоби доставляти сметану в чергу. Одного дня один везе сметану для всіх, другого дня — другий, а третього третий і так далі. Як є шість сусідів, то кождому прийшлобся їхати раз на тиждень. А як є дванайцять, то один раз на два тижні вистарчив би. Се була би кооператива, до якої не треба робити грошевої вкладки, а тільки згоду, ввічливість та умірковаиість. Як така кооператива не може істнувати, то велика кооператива, яка не є основана на примусі в роді контракту, заледви чи зможе довго істнувати. При згоді можна богато здобути. Тому, щоби зменшити кошти достави, дуже пожаданим є мати таку кооперативу.

При доставі сметани літом баньки треба накривати мокрим рядном, або веретою, щоби сонце не так скоро загріло сметану. Сим затримається добру якість сметани на довше. Зимою, знов, пожаданим є накривати сметану, щоби вона не замерзла. Замерзла сметана також не є дуже пожадана.

Коли є чистота та уважність, можна мати добру сметану, з якої можна зробити добре масло. З лихої сметани ніхто не годен зробити доброго масла. Для доброго масла — треба доброї сметани.

К. С. Продан.

Щоденне спожиття молока в Анґлії виносить менше, чим дві третих горнятка молока на одну душу.

**
*

Молоко, як пожива, має в собі всі потрібні складники для будови і підтримання тіла. Під сим зглядом молокові дорівнують тільки устриці (ойстерс).

**
*

Вечірне молоко від корови є ліпше, як ранішне.

**
*

Одна корова в Новій Скошії, в Канаді, дала в одному тижні 392 фунтів молока. По відтягненню 12 кварт молока і 1½ кварти сметани для домашнього вжитку, решта сметани видала 20½ фунтів масла.

Роди Пшениці На Хліб

Безперечно, що через минувших 20 років ріжні річні доходи з пшениці для жителів Канади становили найбільші доходи. Жаден инший земний продукт не може дорівнати тому відживляючому впливови на економічне життя, який має пшениця в цілім краю і ніщо инше не звернуло на себе так великої уваги в инших краях, як канадійська пшениця, яка є найлучшої якости в світі.

Теодор Боднар.

В західних провінціях Канади, де продукується тепер майже 90 процент пшениці для ужитку в Канаді і продажі за границею, почали сіяти пшеницю десь в 1811 році. Тоді лорд Селкірк з малим числом кольоністів зі Скотляндії, які осіли на побережжу ріки Ред, де лежить тепер місто Вінніпег, почали перші управляти пшеницю на хліб.

До 1882 року менші і більші фармерські кольонії, як в східній так і західній Канаді пробували управляти ріжні роди пшениці, спроваджувані зі старих країв, з більшим або меншим успіхом. Правдоподібно в тім році Давид Файф в Онтерії спровадив трошка пшениці від приятелів в Скотляндії, яка по певних пробах показалася дуже добра на муку і на видаток, а коли розповсюджено її, то названо після него „Ред Файф". Від сего часу в Канаді почали фармері загально управляти сей рід пшениці (Ред Файф), аж поки не появився світом прославлений тепер рід „Маркіз", яких 26 років пізнійше.

На підставі якости роду пшениці Ред Файф, заснований був спосіб грейдування пшениці і початкові грейди мусіли мати певний процент сего роду пшениці, щоби бути спроданими. Важне є також і се, що майже всі провідні роди пшениці в Канаді навіть тепер є більше, або менше споріднені з Ред Файф.

В західній Канаді, з побільшенням числа населення, значно поширено управу пшениці Ред Файф, однак по кількох роках проби показалось, що хоч вона видає знамените зерно на муку, то на її збір не можливо було стало полягати. Вона дозрівала за пізно, щоби уникнути вчасних осінних морозів, снітий, чи головня нападали її легко, а крім того має за легке стебло і тому часто вилягала на буйних землях в Манітобі.

В 1886 р. правительство зорганізувало і заложило систему Експериментальних Фармів і Др. В. Сандерс, якого призначено їх директором, скоро зрозумів, що коли широкі степи на заході мають стати славними по продукції пшениці, то фармері мусять дістати такий рід, який дозрівав би скорше, чим Ред Файф.

Початково він старався зібрати богато ріжних родів пшениці з ріжних частей світа, щоби випробувати їх вартість в сім клімати на Експериментальних Фармах. Вкоротці показалося, що один такий рід пшениці, „Ладога", з північної Росії найлучше тут надається, бо дозріває о тиждень скорше, чим Ред Файф, однак мука з такої пшениці не була добра для печива.

По кількох роках проби з спроваджуваними родами пшениці, др. Сандерс, бачучи, що не можливо дістати бажаної якости пшениці, взявся до витворювання нових родів через штучне заплоджування попільців цвіту з більш обіцюючих родів пшениці і початково взяв роди Ладоги і Ред Файф за родичів. Ціль його була — злучити бажані прикмети скорого дозрівання Ладоги із прикметами доброї якости на муку зерна Ред Файф в їх потомство і в сім він був вчасти успішний. З богатьох таких комбінацій він витворив роди пшениці „Престон" і „Стенлей", які дозрівали скорше, чим Ред Файф і видавали трохи лучшу муку, чим Ладога, однак не були вповні вдоволяючими. Дальше, через запліднювання инших родів пшениці, він дістав роди „Гюрон", „Персей", „Ирлей Рига" і „Ирлей Ред Файф", роди, які і тепер ще управляють в деяких частях Канади.

ПШЕНИЦЯ РОДУ „МАРКІЗ".

В 1892 р. через заплодження попільців цвіту Ред Файф і скоро дозріваючого роду пшениці з Індії званої „Гард Ред Калкота", отримано продукт, з якого др. Карло Сандерс (брат др. В. Сандерса) в кільканайцять літ пізнійше витворив рід пшениці, який назвав „Маркіз". Головні прикмети, які відріжняють пшеницю Маркіз від Ред Файф є ті, що вона дозріває від 6 до 10 днів скорше, має трівкійше стебло, не висипається так легко, як Ред Файф, може лучше опертися ржі і видає більше з акра. До того часу ніякий инший рід пшениці не мав стільки бажаних прикмет і не надавався для управи в ріжних місцевостях, як Маркіз і тому виплекання та розповсюдження сего роду пшениці було новою епохою в рільничому та індустріяльному життю Канади.

В 12 років після того, як її видали для загальної управи, 90 процент пшеничної землі в Канаді, а 60 до 70 процент в Злучених Державах засівали фармері пшеницею Маркіз. Обчисляють, що завдяки сим змаганням д-ра Сандерса на Експеріментальних Фармах і витворенню пшениці Маркіз, лише самою надвижкою в видатку по 5 бушлів з акра більше, чим могла видати Ред Файф, Канада збогачується о 100 міліонів долярів річно.

Загально сказавши, рід пшениці Маркіз є найлучший до управи ще й тепер, бо ще жадний инший рід не випередив її. Всі инші роди пшениці, які змагаються о перше місце в західній Канаді, в теперішній час є більше-менше споріднені з пшеницею Маркіз, від якої вони одідичили свої добрі прикмети.

РІД ПШЕНИЦІ „ПРЕЛЮД".

Хоч пшениця Маркіз показалась загально добрим родом, Експеріментальні Фарми і дальше працювали, щоби дістати рід, який ще скорше дозрівав би і 1913 р. роздали фармерам такий рід, який надзвичайно скоро дозріває і називається „Прелюд". Ся пшениця дозріває майже два тижні скорше, чим Маркіз, видає велике червоне зерно, є добра на муку і має коротке, тонке стебло. Вона головно надається на землях, де росте буйне стебло, однак вона не показалась доброю на видаток і тому її сіють хіба лише там, де бувають дуже вчасні морози. Хоч Прелюд не занимає важного місця між уживаними родами пшениці, вона є цінною у

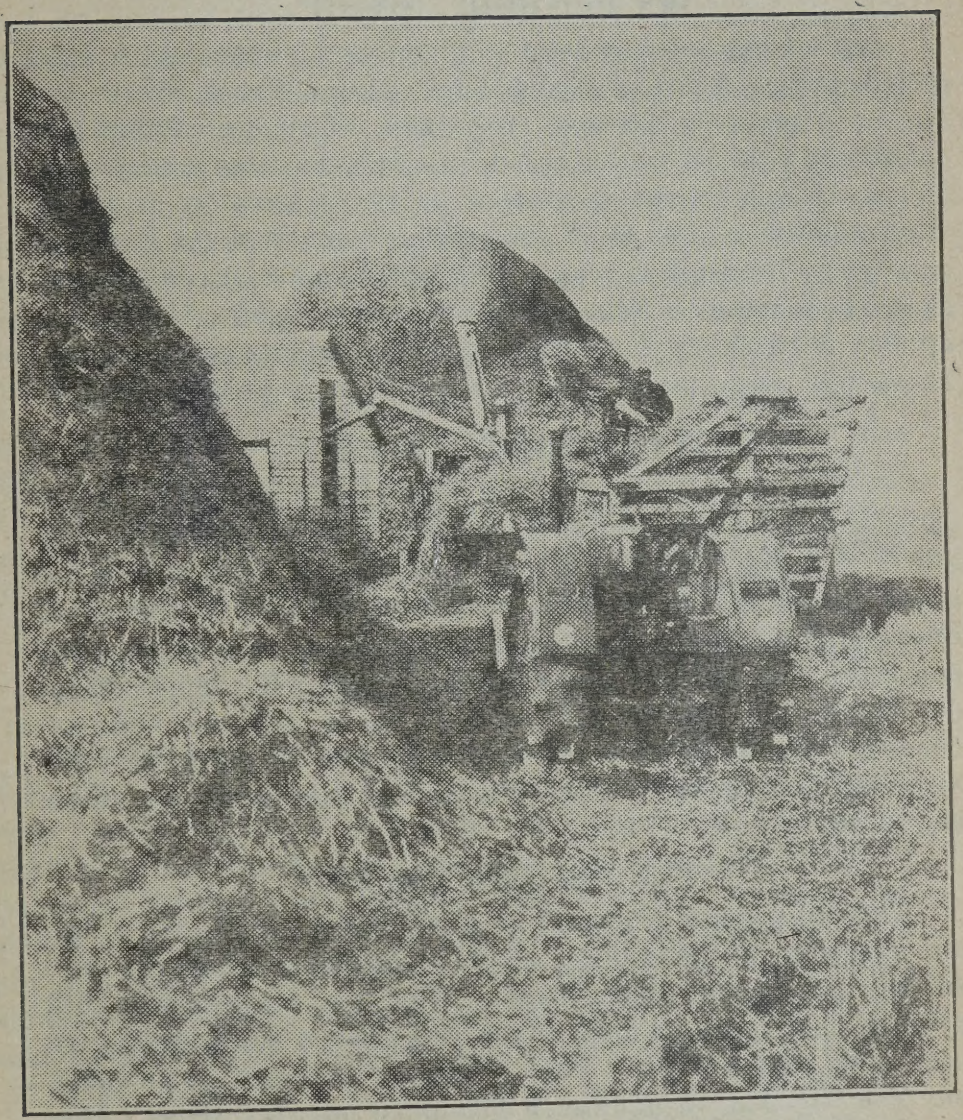

Молочення збіжжа на фармі родини Москрип,
в Мейджор, Саск.
Молотільня МекКормік-Дірінґ.

Світлина International Harvester Company.

витворюванню инших скоро дозріваючих родів пшениці, як рід Рівард.

РІД ПШЕНИЦІ „РУБИЙ".

Сей скоро дозріваючий рід пшениці виплекано в 1905 році через сполучення Ред Файф і „Ирлей Риґа", тому „Рубий" і „Ґарнет" є близько споріднені. Пшениця Рубий дозріває від 5 до 10 днів скорше, чим Маркіз і має стебло довше, як Прелюд, отже надається на тих землях, де росте за коротке стебло, а на муку вона рівняється з Маркіз. Вона видана для загальної управи в 1915 році, щоби сим збільшити видаток пшениці в Канаді для воєнних потреб. По довгих пробах показалося, що Рубий не видає добрих зборів, а коли дозріє, легко висипається і має проте за мягке стебло.

РІД ПШЕНИЦІ „ҐАРНЕТ".

Сей рід дозріває разом з Рубий, видає значно більше з акра, має трівкійше стебло і менше витрясається, чим Рубий або Ред Файф. Виглядає, що Ґарнет займе поважне місце в тих околицях, де фармері потребують скоро дозріваючої пшениці, її видано на продаж в 1926 році, після того, як 3,000 фармерів дістали від 2 до 4 бушлів кождий з Експериментальних Фармів для проби. Обчисляють, що в 1927 році було засіяно в західних провінціях 300,000 бушлів сеї пшениці, отже вкоротці її становище між лучшими родами пшениці буде вирішене.

РІД ПШЕНИЦІ „РІВОРД".

Пшениця роду „Ріворд" не є розповсюджена, але тому, що є значно розголошена, варто коротенько спімнути про неї. Ріворд є потомством Маркіз і Прелюд, виплекана в 1912 році на Експериментальній Фармі в Отаві, в надії, одержати рід, який включав би в собі прикмету скорого дозрівання, яку має Прелюд, та прикмети більшого видатку зерна і довшого стебла, які має Маркіз. Вона ще не має добре усталених прикмет і потребує дальших студій і проб. Ріворд дозріває так заскоро, як Ґарнет (часом пару днів пізнійше) і видає гарні зерна, добрі на муку. Стебло її є середної довжини і дуже трівке, але видаток не показався так добрий, як Ґарнет

КІЛЬКА ИНШИХ РОДІВ ПШЕНИЦІ НА ХЛІБ.

Тому, що виплекування нових родів пшениці вимагає

богато років постоянної і дуже уважної праці, длятого Домініяльні Експериментальні Фарми видавали фармерам нові роди пшениці. Через минулих кільканайцять років в західних провінціях занялися рільничі факультети університетів витворюванням або вибиранням лучших родів пшениці, а навіть деякі фарми вибирали „нові форми". Приміром недавно університет в Альберті видав рід пшениці „Ренфрю", яка правдоподібно є продуктом пшениці Маркіз і Ред Файф. Пшениця Ренфрю видає добру муку для печива, однак вона дозріває трохи пізнійше, як Маркіз. Сіґер Вілер, фармер з Ростерн, Саск., видав нові форми, які виплекані і вибрані ним і які він назвав „Кіченер" і „Ред Бабс". Однак оба сі роди нападає дуже ржа.

Ред Бабс була трохи змішаного роду і пізнійше п. Вілер перебрав її і вибрав дві инші форми, які він назвав „Ирлей Трайомф" і „Супрім". Сі роди є дещо розповсюднені в певних околицях Саскачевану і Альберти. Деякі инші форми родів, як „Харків" в Альберті і „Паркер Маркіз" в Манітобі коло Давфіну, є знані тільки в своїх місцевостях.

ПЛЕКАННЯ РОДУ ПШЕНИЦІ НА ХЛІБ, ЯКА БУЛА-Б ВІДПОРНА НА РЖУ.

Відколи ржа почала нищити пшеницю в рості, головно в Манітобі і почасти в Саскачевані, особлившу увагу звернули знавці зернових ростин на виплекання роду пшениці, який міг би опертися ржі і видавав би вдоволяючі збори та пожадану якість зерна на муку. Від 1916 року, коли то ржа знищила на заході пшениці вартости богато міліонів долярів, виплекано кілька нових родів пшениці, які показалися відпорними на ржу, однак є слабі на збір та не видають бажаної якости муки, що маємо приміром в пшениці „Маркіз".

Часто повторяючі напади ржі від того часу прискорили домініяльний департамент рільництва в 1924 році побудувати і устроїти лябораторію для розсліджування ржі в західній Канаді. Ся лябораторія знаходиться на площі манітобської Рільничої Академії у Вінніпеґу. Там працює певне число учених знавців зернових хоріб, кооперуючи з иншими інституціями, як зі всіми рільничими академіями в західних провінціях і деякими в Злучених Державах, над витворенням нового роду пшениці, яка була-б відпорна на ржу, або над новим способом нищення ржі. Така робота потребує довго-

літної праці, однак згадані вчені є вже на дорозі до бажаної ціли.

ПШЕНИЦЯ „ДЮРУМ" НА МАКАРОНИ.

Се є цілком инший рід пшениці, який надається для виробу тіста, макаронів і тим подібне. Тому запотребования на неї є ограничене і ціна буває кількадесять центів на бушлеві низша, як на пшениці на хліб. Головнійші роди сеї пшениці є „Міндум" і „Кивалка".

Сей рід пшениці має більшу відпорну силу проти ржі, чим пшениця на хліб і тому через минувших кілька років богато фармерів продукує її, головно в полуднево-західній части Манітоби, де ржа за той час дуже панувала. Де можливо є дістати добрі збори з родів пшениці на хліб, там непорадним є сіяти „Дюрум" пшеницю тому, що, як сказано, запотребования на неї є ограничене і ціна низша, а вдодатку вона може змішатися з пшеницею на хліб і тим знизити її вартість.

Тео. Боднар.

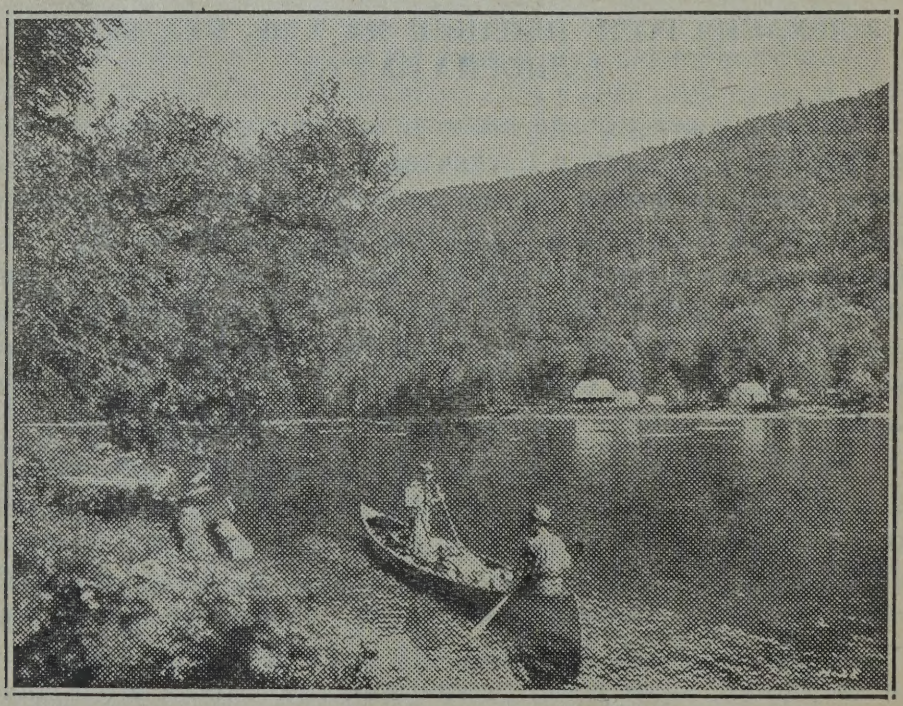

Ловля риб — в Озерах Мускока, Онтеріо.

Світлина — **Canadian National Railways**

КІЛЬЧЕННЯ НАСІННЯ ПЕРЕД СІЯННЯМ

Для найбільших зборів зерна доброї якости першою умовою є вибір доброго насіння. Часто збори збіжжа є зменшені і якість зерна знижена через сіяння насіння, яке не може витворити рівних, сильних рослин, які булиб в силі видержати несприяючу погоду в часі росту. В часі дозрівання, кошення та при виповнюванню перед молоченням зерно з ріжних причин може бути о стільки ушкоджене, що його вратість на насіння може бути знижена, або цілком знищена.

Ушкодження зерна для насіння міряємо тим, як забогато його сила життя, або сила росту є ушкоджена чи знищена. Що до вівса, то ми лише через його кільчення можемо довідатися, яку витревалість зерна мають. Порадним є випробувати ту силу життя (росту) всякого насіння перед сіянням, бо хоч зерна є повні і під всяким иншим зглядом виглядають здорові, то помимо того можуть бути цілком невідповідні на насіння. Знов-же зерна насіння, які не є повні, а зморщені, з якої би там не було причини, не повиннося сіяти, тому що такі зерна не мають вистарчаючого запасу поживи в собі для вживлювання молоденьких рослин, поки вони пустять коріння. Зморщені, благі зерна насіння можуть також видати рослинки в сприяючих обставинах, однак і в найлучших обставинах ті рослинки будуть слабі і коли стрітять несприяючу погоду, зараз гинуть.

Силу росту зерна, або його силу життя, вказують результати проб кільчення. Такі проби показують процент здорових, сильних зерен і, що рівно-ж важне, їх енергію для кільчення та силу зросту. Дві скількости насіння можуть мати майже однаковий процент скільчених зерен, однак на полі вони витворуть значно ріжну пропорцію здорових і сильних рослин. Можність насіння витворювати сильні рослинки, навіть в несприяючих обставинах, залежить від його енергії при кільченню, яку показують проби для кільчення насіння.

Причини слабого здоровля насіння.

До більш звичайних причин, які ушкоджують насіння на фармах, належуть: мороз, недозрілість, несприяюча погода по скошенню, спарення, невідповідна погода для виповнювання зерна по скошенню, цвіль і вогкість.

Овес: — Мороз найбільше ушкоджує насіння вівса. Оден або два степені морозу в той час, коли зерно вівса є в молочку, вистарчить, щоби знищити його для насіння. Змерзле насіння вівса є трудно пізнати по вигляді.

Пшениця: — Морозом ушкоджену пшеницю можна скорше пізнати, як яке инше зерно по зморщеній шкірі і зіпсутій барві зерна. Пшениця, яка вже добре дозріла перед морозом, звичайно є мало ушкоджена для насіння.

Ячмінь: — Недобра погода звичайно скорше ушкоджує ячмінь, як яку иншу зернову рослину. Недостаточне висушення зерна є звичайною причиною невідповідної сили кільчення. Змерзлі зерна ячменю пізнається по їх зморщенім вигляді і по тім, що лупина легко облущується з зерен.

Вартість всякого насіння збіжжа є знижена, коли воно має велику пропорцію малих, недозрілих або зморщених зерен і насіння бурянів. Хоч такі зерна можуть скільчитися, їх енергія є ослаблена і вони ніколи не витворуть здорових, сильних рослин на полі.

Випробовування насіння.

Кождому фармерові поплатиться випробувати насіння перед сіянням.

Манітобський фармер вислав оден фунт насіння вівса до Домініяльного Департаменту Рільництва (до Відділу Насіння) для випробування; з него скільчилось лише 31 зерен на кождих 100 зерен. Другий саскачеванський фармер вислав оден фунт вівса, з якого скільчилося 96 зерен з кождих 100; однак там було 472 зерен шкідливих бурянів, 588 зерен всяких инших бурянів і 108 зерен пшениці. В третім фунті вівса, висланім для випробування також з Саскачевану, скільчилось 95 зерен на кождих 100; в цілім фунті сего вівса не було насіння шкідливих бурянів а було лише 4 зерна дикого вівса та одно зерно ячменю. Тут ясно бачимо, котрий фармер робив добрий початок, щоби дістати добрий збір. На 34 фунти в бушли вівса і 2½ бушлях на акер другий

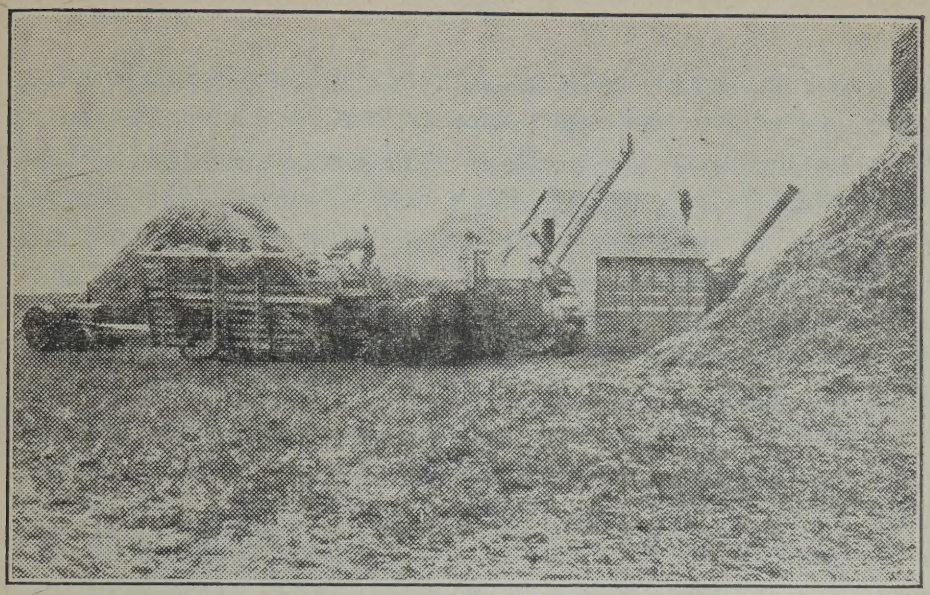

Молочення збіжжа на фармі родини Москрип, в Мейджор, Саск.
Молотільня — МекКормік-Дірінґ.

Світлина International Harvester Company.

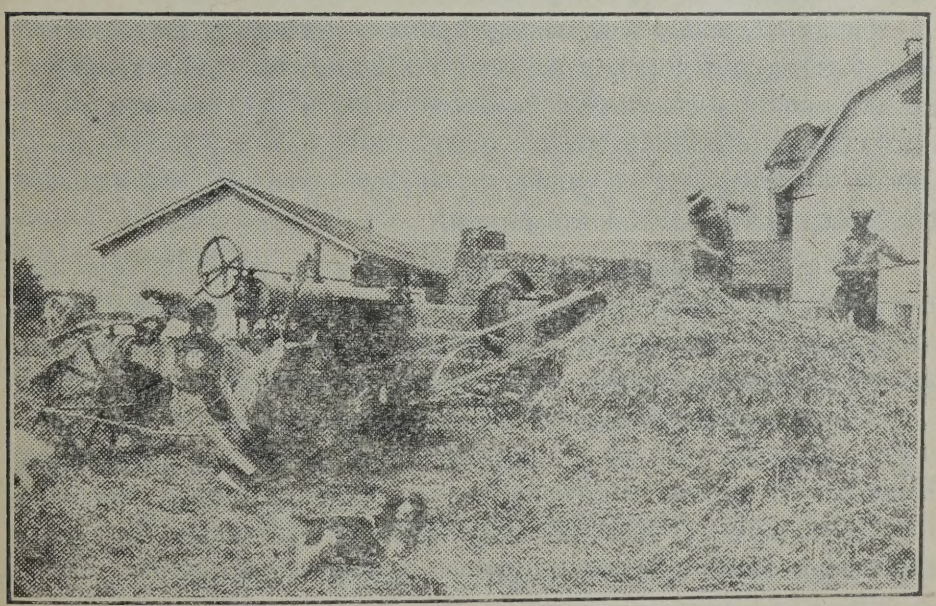

Прасування сіна. Трактор і праса — МекКормік-Дірінґ.

Світлина International Harvester Company.

фармер сіяв 40,120 зерен шкідливих бурянів, або разом 48,-280 зерен всіх бурянів на однім акрови.

Домініяльний Департамент Рільництва випробовує (тестує) і клясує (ґрейдує) насіння для фармерів, для складів з насінням на продаж, для орґанізацій чистого насіння і для своїх інспекторів насіння. Вони випробовують 5 ріжних якостей (по одному фунтови кождої) насіння річно для кождого, хто сего бажає, без жадної оплати, коли вишлеться їм насіння в будь котру пору року, тільки не на весні.

Через три місяці — лютий, березень і квітень — ляборатории сего департаменту є дуже перетяжені тестованням насіння, за що вони змушені жадати 50 центів за кожде тестование насіння, щоб сим заохотити фармерів висилати свої пробки в прочих девятьох місяцях року. Одно-фунтові пробки насіння з Манітоби, Саскачевану і північного Онтеріо повиннося висилати на адресу: Dominion Seed Branch, 137 Portage Ave. East, Winnipeg, Man. З Алберти і Брітіш Коломбії висилати на адресу: Dominion Seed Branch, Calgary, Alta. Пробки для випробования треба висилати в сильнім, мягкім папері, або полотняних мішочках. Шклянні посудини, пачки з твердого паперу, звичайні коверти, або мішочки з тонкого паперу розриваються в перевозі почтою.

Насіння травки і олсайк конюшини висилати одну унцію (6 ложечок від чаю), а червоної конюшини, „світ кловер", і т. п. висилати дві унції (12 ложечок від чаю). Насіння пшениці, вівса, ячменю і гречки висилати оден фунт. При збиранню пробки треба уважати, щоби вона репрезентувала пересічну якість зерна до сіяння.

Властителі насіння для власної фарми можуть самі випробовувати собі насіння. Перше треба зібрати малу скількість його з ріжних місць купи (не лише трошки з вершка купи), вимішати добре і тоді його переглянути.

Щоби довідатися, як чисте є насіння, відважте оден фунт зерен збіжжа, або одну унцію насіння трави чи конюшини. Висипте на чистий білий папір і виберіть всі зерна бурянів і насіння иншого збіжжа. Обрахуйте число зерен бурянів і иншого насіння на акер, колиб се насіння сіялося.

Для кільчення вирахуйте дві купки по 100 зерен, беручи повні зерна і малі так, як приходить. Посійте їх в землі в мілкій пачці, або в великім вазонку, а можна також роз-

сіяти зерна між мокрими картками бібули, чи між плахтами грубого сукна, чи між двома тарілками від зупи, перевернувши одну поверх другої. Маленьке насіння конюшини можна легко кільчити між мокрими картками бібули. Овес і ячмінь кільчиться лучше в землі. Пшениця кільчиться добре в землі і між бібулою. Але якого способу не вживалосяб, треба тримати зерна в мірній вогкости та в кімнаті середної теплоти. Зерна збіжжа повинні скільчитися від 10 до 12 днів, а конюшини від 6 до 8 днів. При кінці сего часу порахуйте число зерен, які видали сильний пучок і корінці рослини. Рвність при кільченню вказує на рівний ріст збіжжа на полі і на рівність в дозріванню. Завжди порадним є кільчити дві якости насіння разом, одно коло другого для порівнання їх сили росту.

Регістроване насіння поплачується.

Як звірята, так і рослини, зводяться і тому чистоту їх роду треба підтримувати через постійне вибирання.

Коли сіється чисте, регістроване насіння, воно видає богато кращі збори, чим видає звичайне насіння того самого роду і назви збіжжа. По кількох роках уживання того самого насіння, приміром пшениці „маркіз", навіть коли не змішаємо його з иншим родом, бачимо, що між нею є вусаті колоски, довгі і короткі, одні дозрівають скорше, а другі пізнійше, є богато зерен білих, инші знов цілком не подібні до роду „маркіз" і т. д. Значить, колишнє чисте збіжжа з однаковими прикметами звелося і сіяння такої міщанини не видасть добрих зборів, хоч ми і кажемо, що сіємо пшеницю роду „маркіз".

Щоби притримати чистоту насіння, треба часто засівати осібно малий кусень поля, пару акрів, або й більше, як треба, регістрованим насінням, збір якого малобся сіяти на слідуючу весну на полі, з якого збіжжа призначене на продаж.

Що таке регістроване насіння.

1) Регістроване насіння є що найменше 99 процент чисте що до якости роду.

2. Регістроване насіння є відповідно вичищене,

3) Всяка скількість його є випробована для кільчення.

Регістрована пшениця мусить скільчитися найменше 95 зерен на 100; овес 90 зерен; а ячмінь 90 зерен на 100.

4) Кождий мішок є осібно інспектований і запечатаний інспектором домініяльного правительства, який також запечатує картку на кождім мішку, яка вказує рід і ґенерацію зерна, число інспекції і імя продаючого таке насіння.

5) Тільки роди випробованої вартости і доброї якости, доказаної на експериментальних чи инших призначених фармах, є приняті до регістрації.

6) Регістроване насіння є інспектоване на полі перед кошенням. Коли збіжжа не є правдивого роду, вільне від хоріб і чисте що до роду, його не приймають до регістрації.

7) Регістроване насіння є зерна витворені рослинами, які були вибрані задля таких вартісних прикмет, як здібність великого видатку, відпорність проти посухи, хоріб і морозу, трівкість стебла і инше. Такі прикмети насіння є більше пожадані і кориснійші для сіяння, чим насіння куплене звичайним способом, якого якість є незнана.

8) Регістроване насіння є продуктом зарекордованого збіжжа доброго роду, вільне від нечистоти і насіння бурянів, доброго вигляду, великої витревалости, вичищене, зґрейдоване і запечатане.

Що говорять фармері, які пробували сіяти регістроване насіння.

„Ми купили два бушлі регістрованого насіння „маркіз" пшениці минувшої весни і посіяли його по три рядки на 5-ох акрах землі, де була перед тим кукуруза, і намолотили 180 бушлів його сеї осени (36 бушлів з акра). Колоски того самого роду пшениці звичайного насіння, зараз попри сих пять акрів, виглядали маленькі і нещасні в порівнанню і видали богато менше з акра."

Другий каже: „Я дістав моє перше чисте насіння в 1921 році і тоді купив пшениці на насіння від двох сусідів. Одно поле видало 18 бушлів з акра, а друге 22 бушлі з акра, а поле, засіяне регістрованим насінням, видало 51½ бушлів з акра."

Регістроване насіння видають Експериментальні Фарми і Рільничі Школи. Деякі фармері також продукують таке насіння і від них можна дістати впрост, або від складів на-

сіння. Його можна дістати першої, другої, третої і т. д. ґенерації.

Теодор Боднар.

Персічний Канадієць їсть 337 яєць річно.

***

Мало хто знає, що пил з муки, цукру, крохмалю або збіжжа в відповідних обставинах має більшу вибухову силу, як приміром динаміт.

***

Обчисляють, що одну десяту всіх засівів збіжжа зїдають насікомі.

***

Обчисляють, що град, який падає по всім світі, наносить річно шкоди на 200 міліонів долярів.

***

В зоольоґічнім парку в Ню Йорку є гіпопотам. Він їсть денно 150 фунтів сіна, 15 бохонців хліба, 5 головок капусти і 60 фунтів кукурузи.

***

В західній Вірджінії, в Злучених Державах, забито безрогу, яка мала два серця. Головне серце було природної величини і форми, а друге було завбільшки курячого серця, але поза се мало всі прикмети нормального серця.

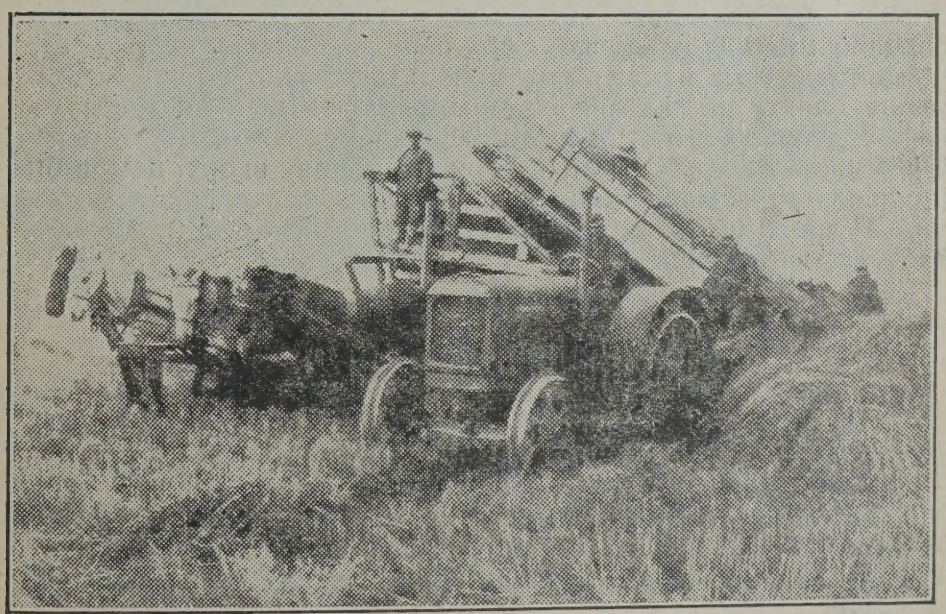

Подавання збіжжа на фіру машиною на фармі родини Москрип, в Мейджор, Саск.

Світлина International Harvester Company.

ВПЛИВ МІСЯЧНОГО СВІТЛА НА ЛЮДЕЙ, ЗВІРЯТ І РОСТИНИ.

Поети й залюблені прославляють місяць і його сяйво. Але й звичайні люде знають про таємничий вплив місяця на землю. Рибалки запримітили, що підчас повні збільшається смертність риб. Огородники від дуже давних часів вірять, що місячне світло впливає на ріст ростини. Про лунатиків знаємо вже всі. За те довгий час не знали пояснити сього явища.

Місяць, як звісно, не має власного світла. Проміння, яке висилає місяць, то відбите соняшне світло. Воно хемічно має великий вплив; прискорює в клітинах ростини розпад молекулів крохмалю на два молекули: глікозу і крохмальний цукор. На тому основується сильнійший ріст ростин підчас місячного світла і збільшена сила кільчення насіння, засіяного при місячнім світлі. Також на нерви ділає се світло, а саме збільшує зворушення (схвильовання). Само собою слаба нервова система риб підлягає впливам такого схвильованя і вони скорше гинуть. Таксамо з людьми. Слабі нервово є під впливом місяця (лунатики), а сильнійших нервово — але залюблених очаровує.

ЯК СПЛЯТЬ ЗВІРЯТА

Заки пес уложиться на сон, то крутиться на місци, моститься. Се вважають зоольоги останком по предках, які перед відпочинком мусіли собі передше витолочити траву. Орангутан (рід малпи) спить на взнак, як людина, менші малпи сплять на галузях і мають все затиснені пястуки, неначе-б держалися галузей. Жирафи підчас сну кладуть свою довгу шию на хребет. Олені держать голову вгору, немов би не спали. Коні мало коли лягають, дуже часто сплять стоячи. Безроги й носорожці кладуться на бік, бо не годні підтягнути ніг під себе.

ПЛАТНЯ ПОСЛІВ В КАНАДІ.

Посли до домініяльного парляменту (до Оттави) побирають річно 4,000 долярів. Посли до провінціональних парляментів отримують таке винагородження: В Алберті, Бритіш Коломбії, Манітобі, Онтерії і Квебеку — по 2,000 долярів, в Саскачевані по 1,800 долярів, в Новім Бронсвіку і Новій Шкотії по 1000 долярів, в Принс Едвард Айленд по 400 долярів.

Юрій Гавтон, Оліян, Злучені Держави, має кота, який кождого дня знаходить і приносить до дому яблока. Одного дня приніс 40 яблок.

БУРЯНИ

Канадійські степові провінції уважаються шпіхліром світа. І сегорічний урожай, котрий, як обчисляють, буде найбільший до тепер в історії Канади, є дальшим доказом сего твердження. Канада, яка експортує чотири пятих зі свого урожаю річно, дійсно може уважатися шпіхліром світа. Та при такій величезній продукції збіжжа не може обійтися без ріжного рода продукційних проблєм та трудностей. Посуха, град, мороз, ржа, комахи, хроби і буряни належуть до найбільших перепон в чисто збіжевій господарці.

Іван Г. Мадюк.

Декотрі з сих перепон є спричинені природними чинниками, над якими ми не маємо жадної контролі. Инші знова можуть бути під цілковитою контролею людей. До сих послідних належуть буряни.

Сімдесять процент бурянів, які знаходяться тепер в Канаді, походять з старих країв, головно з Европи. Сі буряни були занесені до сего краю з насінням збіжжа. Коли люде причинились до розповсюднення бурянів, то так само повинноб бути в силі людей буряни нищити. Причина, чому фармері не здавали собі справи з того, яким великим ворогом є для них буряни, була та, що в Европі велось господарство інтензивне і буряни там не представляли жадної проблєми. Та в Канаді господарство ведеться екстензивне і буряни мають надзвичайно добру нагоду розповсюднюватись. Колись фармері думали, що їм бурянів нема чого страхатися.

На сім вони завелись. Буряни під теперішню пору в декотрих місцевостях виганяють фармерів з землі. В инших місцевостях буряни значно зменшують доходи з господарства, а то навіть спричиняють втрати. Тому то під теперішню пору питання, як нищити буряни є дуже актуальне.

Саскачеванський Департамент Рільництва обчислює, що провінція тратить річно 30,000,000 долярів через буряни. Се виносить пересічно 90,000 долярів на один сільський округ (муніципал), або 250 долярів на кожду фармерську родину. Страти сі виглядають неімовірні, але на жаль вони є дійсні.

Молочій в скошенім збіжжу. Коли молочій висохне, вітер розносить насіння і занечищує поле кільканайцять миль навкруги.

О скільки то фармерам краще жилосяб, як би добробут сеї провінції стояв о 30 міліонів висше.

Сі величезні страти здебільшого походять з отсего: В теперішніх часах через буряни лишається поле перелогом що третий рік. Значить — з даного поля збирається урожай два роки з трох. Иншими словами дохід річно приходить лише з двох третих фарми. Отже на першім місці є втрата в тім, що не використовується річно всеї урожайної землі. Дальше, поле занечищене бурянами і лишене перелогом, вимагає безперестанного, цілолітного догляду, оброблювання. Се в значній мірі збільшує кошти продукції, а тим самим зменшує доходи.

Вівсюга (Вайлд Овте). Зі всіх річних бурянів вівсюга є найбільше розповсюднена. Дозріває скорше від звичайного вівса і насіння витрясається на поле. Насіння вівсюги може скількитися навіть по 5 або 6 літах перебування в землі.

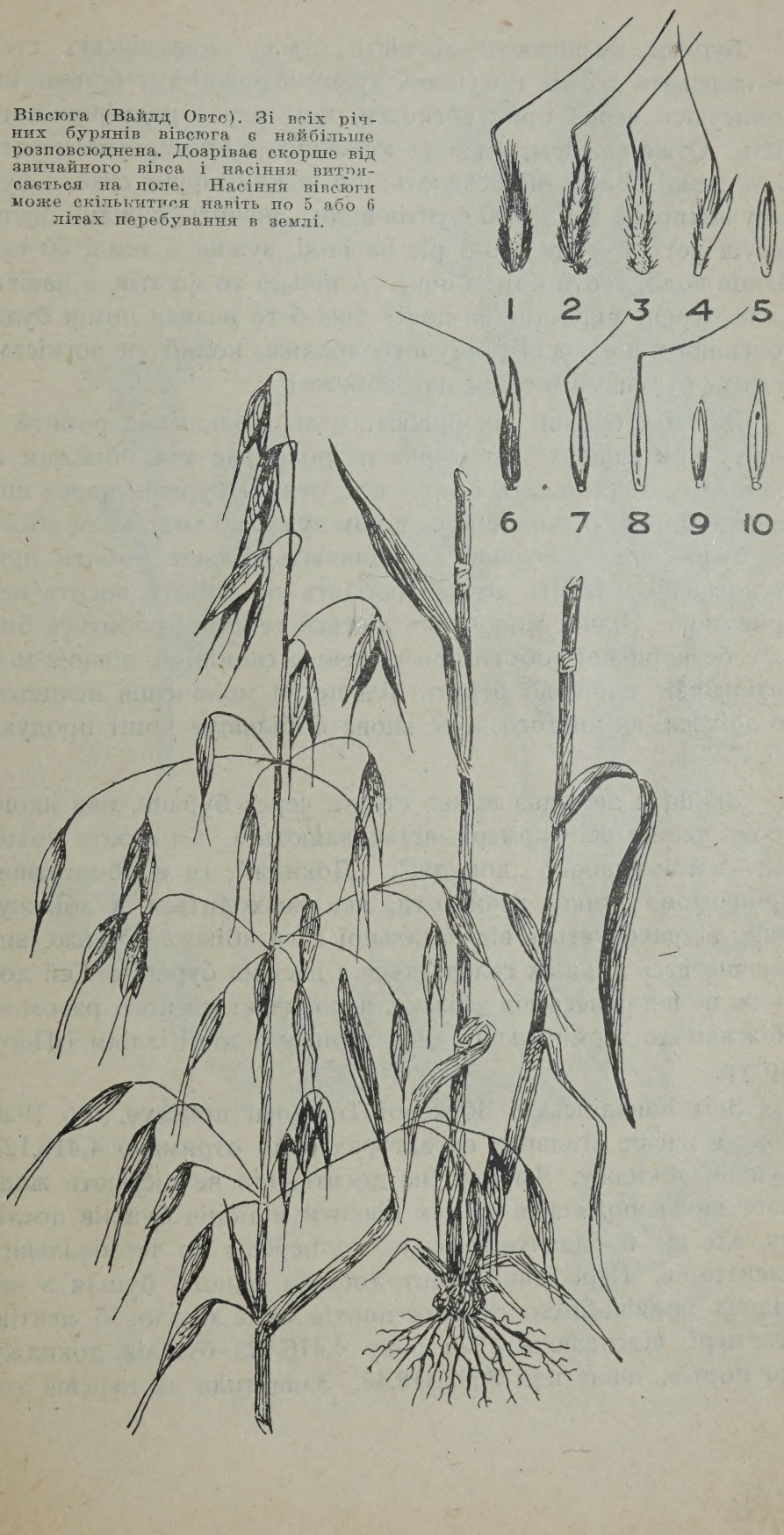

Буряни зуживають вогкість землі. Канадійські степи належать до пів посушних країн. Урожаї тут більше не дописують через брак вогкости, чим через надмірну вогкість. Отже важним, а навіть конечним є консервувати вогкість землі. Вчені обчислюють, що кождий фунт сухого буряну витягає з землі 500 фунтів води. Значить, кождий фунт висушеного буряну, який ріс на полі, зужив з землі 50 гальонів води, себто одну бочку. А кілько то фунтів, а навіть тонів буряну виростає на полі? Яка-б то велика поміч була посушного року для ростучого збіжжа, колиб ся вогкість, зужита бурянами, остала для збіжжа?

Дальше, буряни причиняються до збільшення роботи і кошту при жнивах. Жниварка не розбирає між збіжжам а бурянами; вона косить і вяже все, отже і буряни, через що уживає богато більше шнурків чим зужилаб тоді, коли збіжжа булоб чисте. Буряни спричиняють більше роботи при стукованню, а навіть деколи роблять сю роботу досить неприємною. Підчас молочення діється те саме: робиться богато безкорисної роботи при воженню снопів, як рівнож молотільники звичайно беруть більше за молочення нечистого збіжжа, як чистого, а се знова побільшує кошт продукції.

Вкінці є ще одна важна страта через буряни, над якою не все тай не всі фармері застановляються. Ся страта походить з так званого „докидж". „Докидж", се є обчислення процентово всякої нечистоти, яка знаходиться в збіжжу і яку відраховується від загальної ваги збіжжа. Майже виключно весь докидж складається з насіння бурянів. Сей докидж не відділяєсь від збіжжа, а посилається його разом зі збіжжам до термінальних елєваторів у Форт Вілліям і Порт Артур.

Звіт Канадійської Збіжевої Торговлі показує, що 1926 року в висше згаданих елєваторах було отримано 4,416,123 бушлів докиджу. Фармері не досить, що не дістають жадного винагородження за тих півпяти міліонів бушлів послі ду, але ще й оплачують за нього перевіз до термінальних елєваторів. Пересічний кошт достави одного бушля з західних провінцій до східних портів буде около 15 центів. Фармері, відсилаючи 1926 року 4,416,123 бушлів докиджу до портів, заплатили $662,418.45. Заплатили за перевіз то-

Осет (Канада Тистл). Щорічний, дуже шкідливий бурян, котрий рівняється щодо шкідливости з молочієм. Корінь росте в діл від 10 до 15 цалів, а опісля стелиться попід землю. Насіння мохнате і розсівається при помочі вітру.

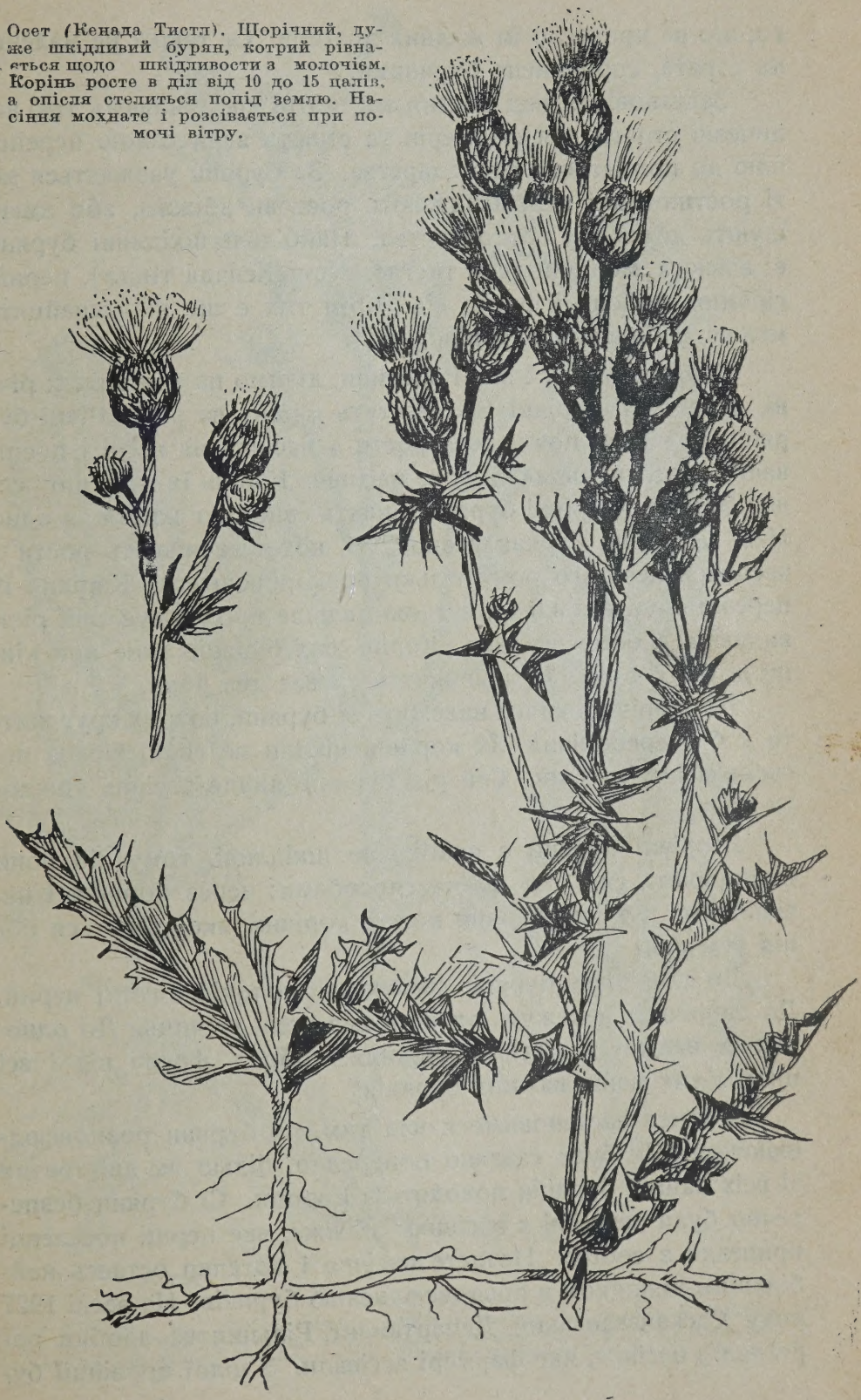

го, що не принесло їм жадних доходів. Се також не маленька страта, спричинена бурянами.

Застановімся над ростинами, котрі спричиняють такі величезні страти для фармерів та стають величезною перепоною до поплатного господарства. За буряни уважається всі ті ростини, які перешкаджають ростови збіжжа, або зменшують доходи з господарства. Найбільш шкідливі буряни є: вівсюга, молочій (сов тистл), осет (Кенада тистл), перий, гірчиця, лобода і френч від. Крім тих є ще кільканайцять менше шкідливих бурянів.

Буряни, так як і инші ростини, ділимо на три кляси: річні, дворічні і щорічні (які ростуть з року на рік). Річні буряни, се ті, які починають рости з насіння на весні і доспівають в осени, видаючи нове насіння. Корінь їх гине що осени. Значить — річні буряни кінчать свій круг життя за одно літо. Дворічні буряни є знова ті, котрі зачинають рости з насіння і першого року тільки розкорінюються. Коріння їх перезимовує в землі і з весною дальше продовжує свій ріст, видаючи в осени насіння. Корінь сих бурянів гине при кінци другого року. Їх круг життя треває два роки.

До щорічної кляси належуть ті буряни, котрих круг життя є безперестанний. Їх коріння ніколи не гине, хіба з несвоєвласних причин. Сей рід бурянів видає насіння кождого року.

Щорічні буряни є найбільше шкідливі, тому, бо вони поширюють свій рід двома способами: через коріння і насіння. Всі щорічні буряни мають коріння, яке стелиться попід землею.

До щорічних бурянів належать: молочій, осет і перий. До дворічних належуть оден чи два роди гірчиць. До однорічних належуть вівсюга, гірчиця, лобода, френч від і всі инші з тих менш важних бурянів.

А тепер застановимося над тим, як буряни розповсюднюються. Як було сказано попередно, більш як дві третих зі всіх наших бурянів походять з Европи. Сі буряни безперечно були занесені з насінням збіжжа, яке перші поселенці привезли з собою. Нечисте насіння і дотепер остаєсь найбільшим чинником в розповсюдненню бурянів. На весні 1927 року Саскачеванський Департамент Рільництва зробив перегляд з насіння, яке фармері засівали. З цілої провінції бу-

Молочій (Переніял Сов Тистл). Один з найбільш шкідливих щорічних бур'янів. Коріння стелиться яких 5—6 цалів попід землю і часами сягає 24 стопи довжини. Насіння (кілька тисяч з одного корча) розповсюднюється при помочі вітру.

ло зібрано 912 прубок пшениці. З них 718 мали в собі зерна шкідливих бурянів, помимо того, що майже кождий фармер млинкував своє насіння. Се є ще один доказ, що буряни розповсюднюються найбільше через сіяння нечистого насіння.

Другим важним чинником при розповсюдненню бурянів є годування домашних звірят, а головно коней нечистим збіжжам. Дуже часто для годівлі коней лишається збіжжа, яке є пів на пів з бурянами. Зерна бурянів, крім вівсюги, є досить малі, до певної міри олійні і мають досить тверду верхню лушпину. Переходячи через жолудок коня, сі зерна буряну (їх ядро) остають не ушкоджені і пізнійше дістаються з гноєм на поле.

Перий (Ковч Грес). Щорічний бурян. Коріння стелиться попід землю. Найліпше нищити перелогом. Коріння витягається на поверхню землі гаками, де вони сохнуть, а відтак згортається і палиться або вивозиться.

Дальше, буряни скорше дозрівають, як збіжжа. Заки ще збіжжа достигне, то велика скількість бурянів висипається. Вітер також причиняється дуже богато до поширення бурянів. Буряни, такі як молочій і осет, які мають мохнате насіння, найбільше розповсюднюються при помочі вітру. Другі важні чинники, які розповсюднюють буряни, є пливучі води, фармерські знаряди, молотільні, звірята і птиці.

Тепер слід застановитись над нищенням і контрольованням (не допускати до того, щоби вони повстали) бурянів. Найголовнійшою вимогою при контрольованню бурянів є сіяння чистого насіння. Другою важною вимогою є годування коней і инших домашних звірят збіжжам, в якім ядро насіння бурянів вже знищене. Се осягається через мелення або парення збіжжа. Ще одною дуже важною вимогою є — недозволити бурянам дозрівати. Часом поплатнійше скосити збіжжа на пашу, ніж дати бурянам дозріти. Се головно тоді, коли в збіжжу знаходяться такі буряни, як вівсюга,

Гірчиця (Вайлд Мостард). Се є річний бурян і треба витревалої праці кількох років, щоби його знищити. Один корч видає кілька тисяч зерен. Зерно може скільчитися навіть по 15 роках перебування в землі.

гірчиця або френч від. Насіння вівсюги буде стояти закопане в землі через довгий час, але все таки задержить силу кільчення. Гірчиця і френч від мають ту властивість, що зерно буде стояти заховане в земли навіть через 12 років, задержуючи силу кільчення. Коли візьмемо під увагу, що пересічний корч гірчиці чи френч від видає около 20,000 зерен насіння, то можемо уявити собі, як конечним є не давати бурянам дозрівати.

Коли поле вже занечищене, то найвідповіднійша нагода убивати буряни є тоді, коли поле лишається перелогом. Та тут знова треба знати, з якими бурянами мається до діла. Коли се річні буряни, то їх треба нищити при помочі зеленого перелогу. Се тому, бо річні буряни зачинають свій ріст що року з зерна. Важним отже є, щоби підчас перелогу як найбільше зерен бурянів кільчились і зачали рости, а тоді нищити і убивати їх. Се звичайно дається повторити кілька разів через літо. Кождий фармер може змінювати спосіб нищення річних бурянів після своїх обставин; але вимогу, щоби зерна бурянів кільчилися і зачинали рости, а опісля їх нищити, — треба завжди мати на увазі.

Спосіб нищення річних бурянів вповні відповідає для нищення дворічних бурянів.

Зі щорічними бурянами справа мається инакше. Коли зелений переліг є успішний з річними і дворічними бурянами, то не відповідає він на нищення щорічних бурянів. Не відповідає тому, бо щорічні буряни мають корінь, який не гине ані за один рік, ані за два, а остається живим з року на рік, і що раз більше розкорінюється. Винищувати саме насіння, а не клопотатись корінням, не осягне бажаних наслідків. Треба знищити також і корінь.

Ростини живуть в той спосіб, що тягнуть соки з землі і розсилають їх по всіх листочках, де при помочі соняшного світла і складника званого „хльорофил", який знаходиться в листю, ті соки перетворюються в цукор і крохмаль. Тим цукром і крохмалем ростини живляться. Листя так само становить легені ростин. Ростини вдихають листям воздух. Знаючи сі дві річи про ростинне життя, можемо доходити способу нищення щорічних бурянів. Коли не дамо бурянам живитись і дихати, то можемо бути певні, що їх знищимо. Всякі ростини, отже і буряни, не маючи листя, не можуть іст-

нувати. Щоби знищити щорічні буряни, не треба давати їх листю виходити поверх землі через ціле літо. На се служить так званий чорний переліг, який не дає нагоди листкам рости.

Знаряди, які придаються до нищення бурянів, є плуг, борони, диски, культіватор, гаки або пружинові борони і „ротарі род" або „кейбл відер". Сі знаряди уживаєсь найбільше при оброблюванню парини і нищенню бурянів. При помочи одного або двох повисше згаданих знарядів можна тримати переліг в добрім стані через ціле літо. Рекомендувати котрісь певні знаряди трудно тому, бо то залежить від якости землі, її поверхні і бурянів, та від вподоби самого рільника. Культіватор, „ротері род" і „кейбл відер" надаються до тримання перелогу чорним. Гаки надаються до винищування перию.

Лобода (Лембс Клартер). Річний бурян. Нищити зеленим перелогом. Зрадлива тим, що не сходить що року. Коли покажесь в вбіжжу на весні, добре заволочити легкою бороною, коли збіжжа підійде яких чотири цалі.

Новою надією в боротьбі з бурянами в сей час являються хемікали. Сі хемікали тепер що лише знаходяться в експериментальній, випробовуючій стадії, і певних додатних чи відємних висновків годі ще робити. Сі хемікали мають ту властивість, що вбивають всі широколисті ростини. Більшість зі шкідливих бурянів є широколисті. Сі хемікали розводиться водою і при помочі сприси кропиться зелені ростини. На підставі сегорічних спроб, сі хемікали показуються досить надійні. Ширші звідомлення про них появляться сеї зими в рільничих часописах.

На закінчення треба підчеркнути слідуюче:

1. Буряни що річно спричиняють величезні страти для фармерів.

2. Чинники в розповсюднюванню бурянів є: нечисте на-

сіння, нечисте збіжжа для годівлі домашних звірят, вітер, вода, знаряди, як молотільні і инші.

3. Головною вимогою контрольовання і нищення бурянів є: не дати змоги насінню бурянів дозрівати. Річні і дворічні буряни винищується зеленим перелогом, щорічні чорним перелогом.

Памятаймо, що чиста земля приносить стократні плоди і добре винагородження для хлібороба за його труд. Чисте поле свідчить про доброго господаря. Який господар, таке поле.

Іван Г. Мадюк.

Є рід щурів, яких називають „щурами-міняйлами". Се тому, бо такий щур ніколи річей не „краде", а „обмінює", — коли візьме якусь річ, то на її місце завжди лишить якусь иншу річ, звичайно таку, якої не потребує.

***

Мотиль, як і лилик, спить головою в долину.

***

В Абисинії вживають як грошей топки соли, вартости около 54 центи.

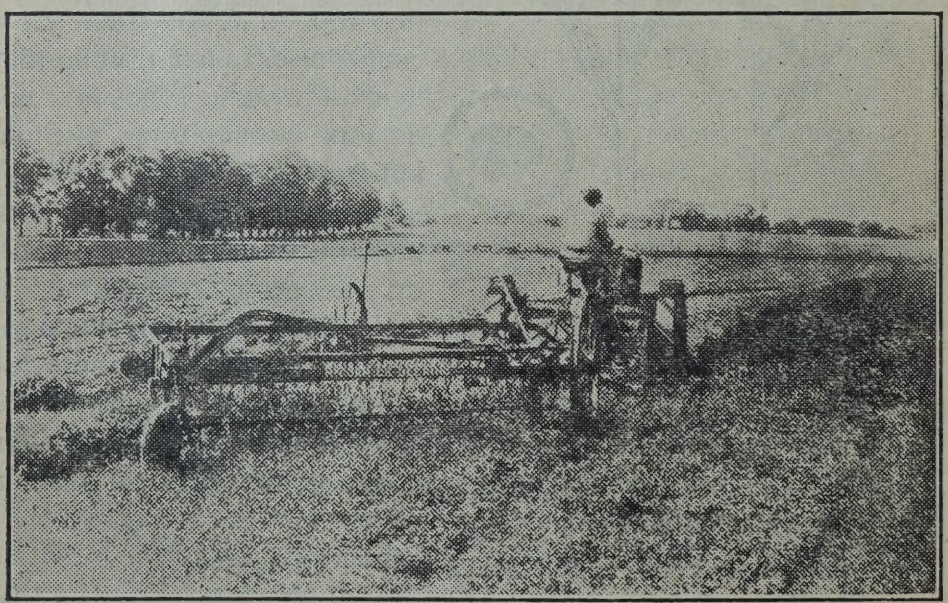

Кошення і громадження люцерни знарядами МекКормик-Дірінґ.
Світлина International Harvester Company.

ВІДДІЛ
СОЮЗА УКРАЇНОК
В КАНАДІ

Скарб матері.

НАШ ШЛЯХ.

Перший раз в Канаді українське жіноцтво показує певні ознаки ширшого громадянського життя. Перший раз Українка-громадянка виступає на сцену, як важна одиниця свого народу і вказує на те, що вона для свого народу повинна і може зробити. До такої громадянської праці треба було нам зорґанізуватись в Союз, котрий повстав тому майже два роки і котрий від тоді зорґанізував богато відділів. Союз також виєднав сторінку в „Українськім Голосі", а сего року згадане видавництво відпустило Союзові місце в своїм календарі.

Можна сміло сказати, що ми доконали богато за час істнования нашої орґанізації. Ми доказали, що віримо в свої сили і здібности, які є так конечні для нашого народу, доказали поза всякий сумнів, що жіночі орґанізації для нашого народу є необхідні, доказали також, як богато жіноцтво може зробити для місцевих орґанізацій, як Народних Домів і церков, та скільки шляхотного впливу воно може мати на громадське життя взагалі. А все се неаби які здобутки, бо ще до недавна жіночими орґанізаціями в нас легковажили, вартости жінки на народнім і громадськім полі недоцінювали.

Віримо, що наша дотеперішна праця буде як слід оцінена та що вона продовжиться на слідуючі роки. Віримо в ще більші і кращі успіхи в будуччині.

На початках в нас не було ні життєвої практики, ні відваги. Та сьогодня ми вже маємо певні докази своїх сил, маємо і деякий досвід, отже віримо, що наша орґанізація поширить ся по цілій Канаді, де тільки живе наш нарід, і згуртує все наше жіноцтво, молодше і старше, до спільної праці для добра нашого народу, для того, аби він став свідомий свого національного „я", та аби став на рівні з другими культурними народами.

Союз Українок в Канаді, розуміючи велику вагу культурно-просвітних орґанізацій, буде завсігди кооперувати з другими орґанізаціями та товариствами, які мають ті самі завдання і цілі, що й ми, — а то піднесення українського народу.

— — — — — — — — — — — —

Можна сміло сказати, що в життю нашого народу в Ка-

наді настала нова доба, яка відзначається, так би сказати, пробудженням української жінки.

Минули часи, коли Українка в народнім громадянськім життю не відогравала жадної ролі. Минули часи, коли інтеліґентна Українка була в Канаді рідкістю. Ми нині маємо в Західній Канаді сотки українських учительок, які мають в своїх руках виховання тисячів наших дітей, і прийде час, коли мущина учитель буде незвичайним явищем так, як се є вже між Анґлійцями. Прийде час, коли Українка буде не лише на полі учительськім, але також на полі кождої професії. Нам отже треба вже тепер подбати, щоби наша українська жінка була відповідно приготована взяти на себе ті народні обовязки, які на її плечі спадуть.

Минули часи, коли жінка була лише челядиною в домі. Жінка здобула і дальше здобуває собі горожаньство так в культурно-просвітнім життю, як і в державнім і наша будучність залежить тепер однако як від мущин, так і женщин. З сеї зміни — зміни на краще — ми можемо лише радіти, бо тепер жінка може користати з усіх тих душевних богацтв, якими природа обдарувала її. Але се також наложує на жінку великий обовязок, — обовязок через ціле життя удосконалювати себе. Коли-ж піднесемось на відповідний уровень досконалости, тоді зможемо прихильно впливати на окружаюче нас життя.

———═══«»═══———

Більше, як одна третина всіх дівчат, які виходять заміж в Саскачевані, є понизше 20 літ життя.

**
*

Пані Сінклєр, Філаделфія, получила недавно лист, який був висланий до неї 23 роки тому.

**
*

В Злучених Державах виробляють кождого року перфуми на суму 20 міліонів долярів.

**
*

Нема ніяких доказів на те, щоби діти в старинній Греції і в Римі мали будь які забавки.

**
*

Найновійше обчислення показує, що вигодувати дитину від уродження до 18 року життя коштує около 1,238 долярів.

**
*

Панна Катруся Чарлей, в Злучених Державах, говорила без перестанку 43 години. — Та ми знаємо жінок, які ціле своє життя говорять без перестанку.

СТРІЧА НОВОГО РОКУ.

Над містом С. царювала неспокійна ніч. Вітер люто метав старим і новим снігом. Електричні лямпи по обох сторонах вулиць видавались тільки невиразними ясними плямами. Прохожим здавалось, що якійсь невидимій силі ходило о те, щоби закрити перед їх очима будучність аж до тої хвилі, коли вона стане теперішністю. Та людський розум все ставив і ставить опір природі. Отже прохожі хоч не бачили, то уявляли дорогу перед собою і йшли повільним, але певним кроком вперед. А прохожих було богато, вулиці міста були оживлені, помимо неспокійної погоди. Була се ніч перед Новим Роком.

Марта довго ждала, заки почула легкий, але енергічний стук в двері, котрі воно скоро отворила і з щасливою усмішкою привитала гурток неясних та обсніжених постатей, які збиточно притаїлась до стіни невеличкого деревляного будинку, щоби трошки налякати тіточку.

— Прошу! Прошу! — кликала добродушно Марта, широко отворивши двері, — ви не ошукаєте старої.

На прихожих повіяв теплий хатній воздух і мило привитало їх лагідне, рожевою умброю придушене світло.

— Ви спізнилися, — почала ніби то сердито тітка, поцілувавшись з Галочкою, котра почала роздягатися та обтрушувати з убарння сніг.

— Галочко, чому ти не постарался, щоби ви прийшли скорше? — продовжала Марта, все таки ніби сердито, помагаючи Галочці роздягатися.

— Е, тіточко, як би ви знали, яка там заверюха на дворі, то не винували-б нас — оправдувалась Галочка. — Ми ледве дібрались сюди.

Тітка, не дослухавши оправдання Галочки, побігла до молодих мущин, щоби забрати від них шапки та плащі.

Гурток сих молодих людей, котрий складався головно із старших студенток і студентів, умовився стрічати Новий Рік у Марти, старенької тітки Галки.

Що до самої Галки, то вона відзначалась між студентством не тільки своєю красою, але і надзвичайною здібністю. Її любили всі, а головно ті, які шукали в школі не тільки за майбутньою посадою і легким хлібом, але і за відповіддю на деякі життєві питання, на які самі не були в силі відповісти.

Молоді хлопці і дівчата принесли з собою всячини, щоби не турбувати тітки перекускою. Посідавши вигідно де кому подобалося, вони радо розмовляли.

— Тіточко, я чула, що ви вмієте ворожити. Поворожіть нам, — просила одна з дівчат.

— Поворожіть, поворожіть, — просили всі.

— А як вам ворожити — з карт чи з руки?

— І з карт і з руки, тіточко...

— Ну, добре, добре, що з вами робити, — вдоволено нарікала Марта. Вона була рада, що стане осередком заінтересування та що не буде почувати себе ні в сих, ні в тих між молодими та ще й вченими людьми.

Скоро появились карти і молоді люде обступили тіточку.

Тітка з великою серіозністю та з виразом якоїсь незбагненої тайни розкладала карти.

— Ось, слухай-же, моя дитино, що стоїть тобі у картах: Високий, з синіми очима молодець, котрий вже давно віддав тобі своє серце і... один, два, три, чотири, пять, шість, сім — рахувала тітка шепетом карти, — ну, і ти здається його також трохи любиш.

Галочка виразно почервоніла.

— Тіточко, що ви таке говорите? Де-ж се можливе?

— Ну, не перебивай — спинили її заінтересовані вже дівчата.

— Дальше стоїть тобі, — продовжала тітка знов рахуючи карти до девять, — що ти з тим-же молодцем під вінець станеш, ще нім скінчиться Новий Рік.

— Себто завтра? — питала здивована Галочка.

— Е, де-ж ти так скоро хочеш, я кажу нім цілий рік скінчиться, — поправила її тітка.

— От, де ми потанцюємо! — сміялися хлопці.

— Справді цікаво, — говорила Галочка ще більше червоніючи і кидаючи крадьки один погляд своїх карих очей в сторону Мирона, котрий сидів найдальше, але Галочка, не дивлячись на него, чула на собі його палкий погляд.

Тітка ворожила всім по черзі і знаючи добре молоді романтичні душі дівчат та хлопців, всім ворожила, як не про весілля, то про любов або знакомство.

Так проминуло пів ночі. Всі здивувались не мало, коли нараз до хати долетіли звуки дзвонів, свист машин та вся-

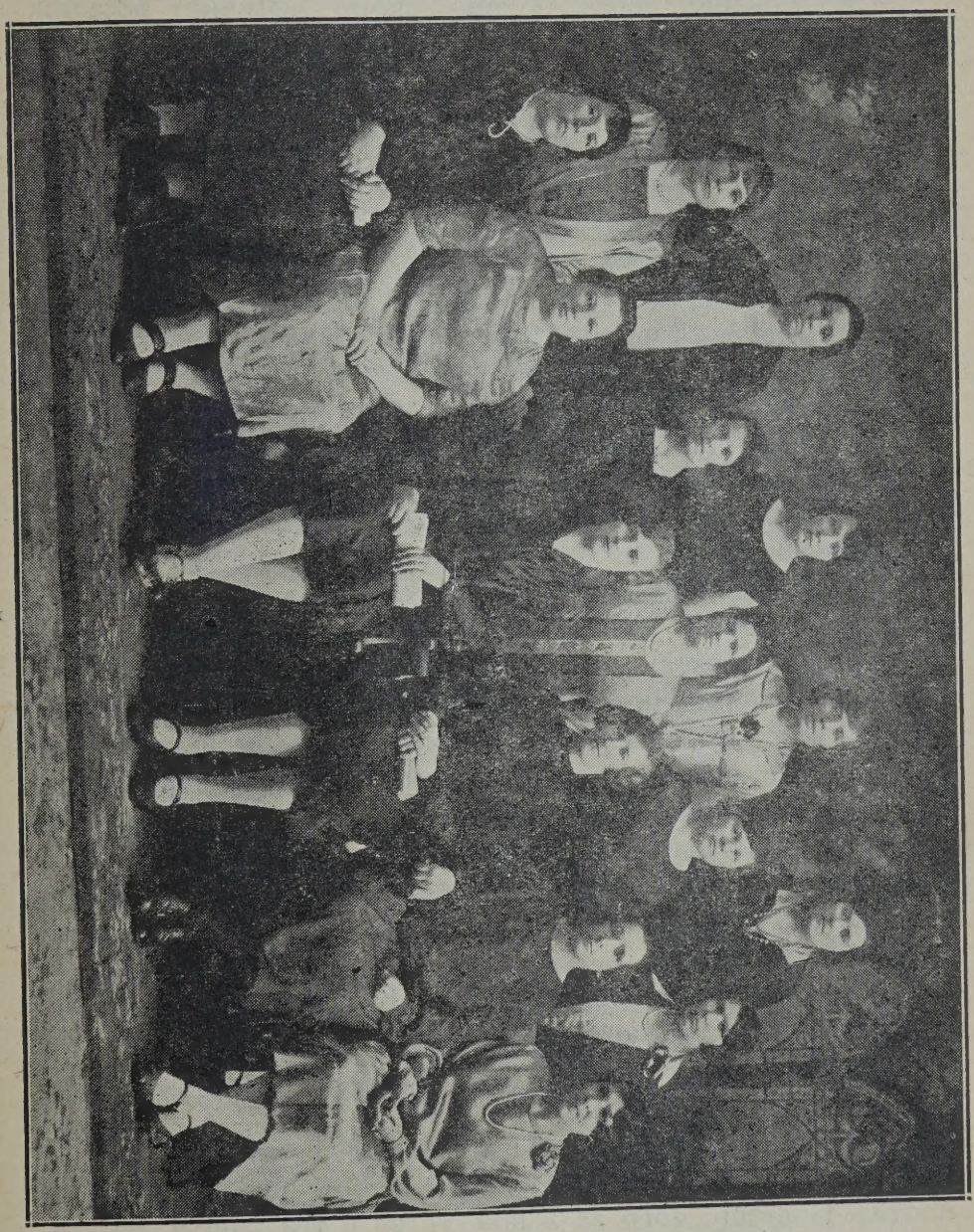

Жіноче Товариство при Українській Православній Церкві в Монтреалі.

кий инший гамір. Ніхто не сподівався, що то вже може бути дванайцята година.

Несподіваний свист і гамір скоро замінив веселий, байдужний настрій на серіозний, а навіть торжественний. Всі відчули, що то минає ще один рік, який треба буде зачислити до минувшини. Відчули, що стрічають Новий Рік, котрий приносить з собою все невідоме, незбагнуте. Новорічні дзвони спонукали кождого відчути в ту хвилю, що ми тільки в гостях на сій землі, що вік наш міряється кількадесятьма такими роками, як ось сей, що тільки закінчився. Кождий рік приніс для нас щось несподіване, кождий рік сподівався від нас нових здобутків. Бо прийде час, коли ми будемо примушені забиратись з немилою думкою, що ми не сповнили своїх обовязків як слід.

Довшу хвилю панувала мовчанка. Дівчата поналивали до чарок чистої холодної води, замісць вина, і подала всім. Всі встали. Першою говорила Марта. Вона промовила тихо, але певно:

— Діти мої! Велику приємність справляє мені нині ваша присутність. Ви спонукали мене нагадати собі свої молоді літа, коли я оттак, як ви нині, сподівалась чогось красного, чарівного від кождого Нового Року. Нема нічого кращого в життю, як надія, а головно та рожева надія молодих літ. Не забувайте, діти, що ви є надією уркаїнського народу. Уважайте, щоби він не розчарувався на вас так, як нераз доводиться нам розчаровуватись у своїх власних надіях. Тому ми випємо за вас, за здоровля наших будучих провідниць і провідників, очей нашого народу! Хай живе український нарід!

Потім говорили инші, говорили дівчата і хлопці. Всі висловлювали свої бажання з Новим Роком. Нарешті прийшла черга на Галочку. Вона піднялась і задумалась на хвильку. Всіх очі були звернені на неї.

— Тіточко, товаришки і товариші! — почала нарешті Галочка. — Я підношу тоаст в чест нашого українського жіноцтва. Підношу його за жінок, та не в тім змислі, що колись — за їх карі очі, рівні брови та малинові уста. Ні, ми випємо за новий тип української жінки. Хай живе жінка-патріотка! Жінка — матір українського народу, яка є його душею і не позволить йому заснути в кайданах! Най жиє жінка людина, а не невільниця! Най жиє жінка друг, а не іграшка! Най жиє жінка, яка розуміє обовязки наложені на

неї і виконує їх як слід. Най живе жінка вихователька великих людей, бо тільки любов шляхотної, мудрої та чесної жінки може збудити мущин до великих, геройських діл! Тому ми випємо води кришталевої за новий тип української жінки. Випємо за матері геніїв і героїв! Випємо за жінки, які причиняться до відродження українського народу!

Галочка говорила з сильним чуттям. В її очах відбивались огонь і щирість, які були в її душі. Вона так говорила, що кождому передала частину того зворушення, яке відчувала. Всі цокнулися чарками і випили воду. Дівчата вмить накрили стіл і всі засіли до перекуски. При їді запанував веселий настрій і посипались жарти. Тільки Мирон сидів мовчки, блідий, з сумовитим виглядом, та час від часу поглядав в сторону Галочки. Його палкі довгі погляди напоювали її великим щастям і ще більше зворушували і так вже зворушену душу. Галочка старалася закрити своє зворушення ще більшою веселістю, від чого Мирон попадав у ще більший сум. Вона бачила його терпіння і в душі жалувала його. Її хотілось підійти до него і спитати, чого він сумний, чи може він гнівається на неї, а коли так, то за що... Та між ними немов стояла якась невидима стіна, яка не позволяла на таке поведення. І Галочка дальше сміялася та жартувала з усіми.

Буря вже зовсім притихла, як гості почали розходитися, дякуючи тіточці за так гарну забаву. Мирон чекав на Галочку, котра дуже довго пращалася з тіткою, желаючи її всякого добра з Новим Роком.

Вони вийшли разом. Мирон взяв несміло Галочку під руку і звернув на більш мертву вулицю міста. Ніде не було видно живої душі. Небо було чисте і зоряне. Було виразно видно, як дим з незчисленних коминів поволи снувся вгору.

Ані Мирон, ані Галочка не могли почати розмови. Вони відчували щось спільне, про котре обоє знали в душі, але жадне не відважувалось висловити його словами.

— Галочко, я маю щось сказати вам, — почав нарешті Мирон тихим і зворушеним голосом.

Галочка любувалась його голосом в сій хвилі, як найкращою музикою. Він справді мав дуже гарний голос і се була одною з його прикмет, що причарували її серце до него.

— Щось важного маєте сказати мені? — спитала вона, ніби нічого не відгадуючи, але голос її також дрожав.

— Щось дуже важного, Галочко, — відповів ще тихійше Мирон і знов замовк на хвилю. Нарешті став і скорим рухом вхопивши Галочку за рамена вище ліктів, обернув її лицем до себе.

— Галочко, я люблю вас! Люблю цілою душею... Галочко!... в вас ніжна душа і ви мусіли відчути мою любов до вас... О, Боже, скільки мрій я перемріяв, скільки снів переснив я про вас! Ви мусіли відчути все те і може нераз насмі-

Жіноче Товариство ім. О. Кобилянської в Саскатуні, першого року свого істнування.

ялись наді мною в душі так, як сміялись у тітки при вечері... Я поглядом посилаю вам свою душу, серце вириваю з грудей, а ви сміетесь безжурно, немов глумитесь наді мною... Смійтеся і тепер, Галочко, коли хочете, але я довше не міг носити в душі сеї невиявленої любови. Я довго мовчав, але чині, коли ви говорили про новий тип жінки, я так погоджався з вами! Я так подивляв кожде ваше слово! Я тоді бачив в вас мій ідеал женщини більше, як коли небудь перед тим і тоді я рішив признатись вам у своїй любові... Може та моя любов небажана... тоді вибачте, Галочко.

На него дивились двоє темних від зворушення очей, а уста щасливо всміхались. Иней, що осів на її волоссю і на

тісно обтуленому ковніреві, довкола її шиї, додавав Галочці казкової краси і шляхотности. Мирон дивився на неї мовчки через довшу хвилю, а там спитав тихо:

— Галочко, не маєте нічого сказати мені?

— Маю, Мироне, — відповіла вона нарешті, — маю так забогато сказати, як і ви... Се правда, що я давно вже відчувала вашу любов. Та вона не була непожаданою, бо і я вас любила не менше, Мироне. І в мене було богато мрій та снів. Я не знаю, в кого та любов зродилася скорше, та я знала, що вона є, знала цілий час, а коли хочете, щоби я була отвертою, то скажу вам, що я нетерпеливо чекала того дня, коли то ви наберете задосить відваги і скажете мені про все.

Галочка збиточно всміхалась, дивлячись на сіяючого від щастя Мирона. Він щасливо пригорнув її до грудей і поцілував в холодне личко.

— Пташко моя, чомуж ти не обявила мені в якийсь спосіб, що ти любиш мене? — допитував щасливий Мирон.

— Бо я думала, що ще не час, — відповіла Галочка. — Ходім, Мироне, — докінчила вона, тулячись до його рамя.

На дворі почало розвиднятись. Щаслива пара дивилась на сном повите місто, мов на якийсь новий світ, котрий від нині мав належати виключно до них.

— Галочко, — говорив Мирон, стискаючи сильнійше рамя своєї будучої дружини, — чи знаєш, до кого найбільше належить сей Новий Рік?

— Знаю.

— До кого?

— До нас.

Тетяна.

В Злучених Державах відбувається 15 розводів на кождих 100 слюбів. Більшість жінок, які розводяться зі своїми чоловіками, подають як причину сього кроку або жорстоке поведення мужа, або дезерцію.

***

Одна жінка в Англії, стягаючи черевик, потягнула з такою силою, що зломила собі кістку в лівім стегні.

***

Між деякими індіянськими племенами в Північній Америці є звичай підстригати що тільки повдовівшим жінкам волосся, після чого вони не сміють виходити заміж, аж доки їх волосся не виросте знову.

РАЇНА МОГИЛЯНКА, КНЯГИНЯ ВИШНЕВЕЦЬКА.

Українська історія знає богато жінок, які прислужилися свому народові. Вони або помагали йому волю здобувати, або розвивати культуру, або обороняти віру та славу свого народу.

Одною з таких жінок була Раїна Могилянка, княгиня Вишневецька.

Княгиня Вишневецька визначилася в нашій історії своєю глибокою побожністю і твердістю в батьківській вірі. Щоби се оцінити, треба увійти в тодішні обставини. Се були часи великої національної боротьби, яка була зведена на релігійне поле. Польща попала тоді на новий плян винародовлення нашого народу через заведення унії. Вона силою відбирала в православних Українців церкви і церковні маєтки і всякими способами змушувала людей до унії. Отже унія була рівнозначна з винародовленням Українців, була зрадою українства. Хто покидав православну віру і переходив на унію, уважався зрадником.

Деякі люде таки повірили ворогам і переходили на унію, але дійсні оборонці української справи боролися проти неї, а виступали в обороні православія.

Щоби устояти при православній вірі в тодішних часах, вимагало богато зусиль і дійсного почуття обовязку супроти свого народу. І коли княгиня Вишневецька, як жінка, за свого життя могла побороти ріжні спокуси того віку і твердо трималася своєї церкви, а тим самим і своєї народности і зберегти цілу родину Вишневецьких для України, то вона заслугує собі на велике признання в нашій історії. А ще більше можна її подивляти за те, що вона робила таку велику прислугу своїй прибраній вітчині, бо сама була родом з Молдавії.

Раїна Могилянка була дочкою Єремії Могили, молдавського господаря, і кузинкою київського митрополита Петра Могили, та бабкою польського короля Михаїла. Батько Раїни, Єремія Могила, був одним з найлучших правителів Молдавії і відзначався глибокою побожністю і приклонністю до православної церкви. В часі свого правління він роздавав гроші на благородні цілі. І так до смерти він остав найбільшим благотворителем і покровителем православного львівського брацтва.

Мати Раїни, Єлисавета, дочка сенатора з Трансильванії,

була також побожною жінкою і по смерти свого чоловіка продовжала жертвенність львівському брацтву. Таким чином Раїна перейняла тверду засаду в вірі і тим зберегла православіє, а рівночасно і національність в своїй родині в тих непевних часах.

Раїна була старшою дочкою Єремії. Крім неї було ще три сини і три дочки. Всі дочки були видані заміж в Русь і Польщу. Дві сестри вийшли заміж за Поляків, але се не вплинуло на них і обі остали при православній вірі. Сей примір релігійної стійности, котрим родина Могил визначилася, було чимсь надзвичайним в тім віці у висших сферах.

Раїна вийшла заміж ще за життя свого батька, в році 1605. В тім самім році її муж, князь Михаїл Вишневецький, записав в книгу люблинського трибуналу велике віно і дари мололої молдавської княжни. Князь Вишневецький побіч сего ще сам записав її 50,000 червінців, як дар, а пізнійше ще 100,000 червінців. По тім можна судити, яке велике було придане Раїни.

Князь Михаїл Вишневецький, муж Раїни, нічим не відзначився, але він був маєтним. До него належало кілька міст на Волині і Київщині та широкі простори на лівій стороні Дніпра, які тягнулись широкою полосою через всю нинішну Полтавщину і часть Чернигівщини. В той час сі простори не були заселені, аж доперва в 17-ім століттю почалися вони заселювати.

Раїна перевела молоді літа подружнього життя невесело. Її щастя було омрачене безперестанними огірченнями і родинними роздорами через наслідство молдавського престола по смерти батька. Її брат Константин нарешті здобув молдавський престіл, але в турецькім поході попав в неволю разом із зятем. Та ще до сего скоїлося друге нещастя. Зять вийшов на волю і по повороті з мандрівки по Італії вернув католиком. Сам Константин мусів відступити від престола по повороті з неволі. Не трудно представити собі, якою гіркою вісткою було се для родини Могил.

Та на тім не скінчилося горе Раїни. Її муж був в молдавськім поході і занепав на здоровлю так, що за три роки помер. Раїна осталася з малолітними дітьми, найстаршому синові Єремії було лише чотири роки. Над дітьми лишився опікун Юрій Михайлович Вишневецький, брат мужа Раїни. Він не хотів допустити Раїну володіти наддніпровськими

землями. Справа пішла до суду, поки смерть Юрія не положила спорові кінця. Та знайшлися другі претенденти до маєтків Вишневецьких, котрі процесувалися з княгинею аж до її смерти.

Княгиня Вишневецька померла в дуже молодім віці, але лишила по собі світлу память на своїй прибраній батьківщині, Україні, як основателька православних монастирів. Ті вікові памятники мали велике значіння, бо в своїм часі були великими культурними огнищами серед народу. В тих монастирях печаталися книги і світло науки розходилося далеко по Україні.

На розказ Раїни змінено один монастир на жіночий, де Раїна веліла давати молодим дівчатам науку релігії. Настоятельство монастиря віддано сестрі київського митрополита Ісаії.

В році 1619 княгиня Вишневецька віддала Ісаії повновласть побудувати на її землі ще один монастир. Вона відступила для него матеріял, що остався після перебудови замку в Лубнах, і обдарувала сей монастир землями рибними і ловними. Все се пішло в завідательство Ісаії. Поза се вона припоручила Ісаії завідувати всіма церквами в її маєтностях. В тім часі Ісаія був найбільшим національним оборонцем і тому прихід з тих маєтків, які йому Раїна передала в завідательство, йшли на народні цілі.

Щоби обезпечити вічність в маєтках на будуччину, Раїна наложила клятву на нарушителів її волі:

„А хто би мав ту фондацію нашу нарушувати і касувати в потомні часи і одіймати те, що ми раз надали тим святим містам, або на старожитную, благочестивую, восточную, православную віру нашу наступати і одміняти хотів, тоді нехай на нім буде клятва, і розсудиться той зі мною перед маєстатом Божим".

Княгиня Вишневецька померла в 1619 році, лишаючи сім-літного сина Єремію в опіку його дядька Константина. Константин виховав Єремію в католицькім дусі і десять літ після смерти Раїни Єремія відбирав монастирі його матері з рук Ісаії та перемінював їх на стиль польських костелів для Бернардинів і Домініканів. Таким чином Єзуїти захопили великі маєтки на Україні. Бідна княгиня не думала, що першим нарушителем її волі буде її рідний син.

Раїна померла в 30-ім році життя, проживши всего 14

літ на українській землі. Вона полюбила свою прибрану вітчину, так як її двоєрідний брат митрополит Петро Могила, і віддала богато свого маєтку і труду для українського народу. Вона оставила по собі віковічну память своєї глибокої побожности і привязання до українського народу.

(За „Київською Стариною") **Савеля Стечишин.**

ЖЕРТВА ЯПАНСЬКОЇ КРАСУНІ.

В часі страшного землетрусу в Токіо в 1923 році залишилася в цілости славна святиня Асакура. А про ту святиню ходить у Японі стара леґенда, що вона збудована на гробі молодої дівчини, яка була закопана живцем під середною колюмною святині. І ще сьогодня є Японці, що вірять, начеб то та жертва дівчини вратувала святиню від землетрусу.

Захоплена вірою в ту леґенду молода Японка Тсуне Карасумопсо, одна з найкращих дівчат в Токіо, що походить з дуже визначної родини, заявила, що вона радо згодиться, щоб її закопали живцем під другою токійською святинею Меїї Тенно, щоб таким робом забезпечити її перед якою небудь катастрофою. Вона зложила як жертву на вівтарі тої святині своє прекрасне чорне волосся, а 89 других дівчат, її товаришок і знайомих пішли за її прикладом. Та життя свойого в жертві для святині вона не дасть, бо на те не погодилися власти.

ХОЧУ ЖИТИ.

Хочу жити й відчувати,
Хоч би тільки біль самий.
Краще се, як отупіння —
Той байдужий стан сонний.

Хочу жити й відчувати,
Хоч би й докори самі.
Хочу жити і співати,
Хоч пісні мої сумні.

І нехай душа у мене,
Мов ті струни скрипкові,
Все здрігаєсь й відзиваєсь
На вражіння життєві.

Я не дбаю, що жизнь моя
Повна буде лиш терпінь,
Бо терпіння одинокі
Вказують життя глибінь.

Я перейду всяку пробу
У життєвому вогні;
Колись може пригодиться
Досвід той комусь, й мені.

Тетяна.

ЖІНКИ СТАРИННОЇ ГРЕЦІЇ.

„Я волів би бути пастухом на землі, як королем в підземеллю", — сказав Ахиль, грецький герой. І він, і вони всі любили свою Грецію з вічно усміхненим золотим промінням сонця, голубим небом; з марморовими кольонами святинь, де поліхромія фронтонів була рівно ярка, як лучі полуднего сонця. Всі вони любили свою Грецію з алябастровими статуями богів, ясними притворами своїх домів і синіми як небо филями теплого моря, на котрім колихалися часто воєнні кораблі навантажені озброєними героями у безсмертній славі.

Чи рівнож ясним було життя жінок в сім яснім погіднім краю? Богато віків перед Христом жив старий сліпець поет Гомер. Його то уважають автором двох великих грецьких епопей: Іліяди і Одисеї. Дві ті поеми є одиноким жерелом, з котрого можна черпати відомости про життя в тих найдавнійших мітичних часах. Я там без сумніву згадки і про жінок. Зі згляду отже на літературні жерела і ріжне становище жінки, треба поділити студії над жінками на дві части: 1) жінки в часах Гомера, 2) жінки в часах історичних.

1. ЖІНКИ В ЧАСАХ ГОМЕРА.

На підставі розкинених по обох поемах (то є Іліяді і Одисеї) фраґментів з домашнього чи родинного життя, постараюся змалювати після можности образ з життя тогочасної жінки. Займуся з черги: а) її становищем в родині і суспільности, б) її домашніми заняттями.

Щоби зясувати життя жінки, загляньмо до грецьких домів. В Іліяді чи Одисеї стрічаємося назагал з родинами богатих володарів, героїв чи королів. Ті, коли не боролися або не блукали по світі, то провадили спокійне життя при домашнім огнищі. Ідеальний є такий образ домашнього життя у Алькіноя, короля Феаків: Дочка, гарна Навзикая, що росла без журби, як квітка у своїх родичів, відсилає Одисея до дому свого батька. А там окружена службою, при огні сидить її мати Арета і пряде пурпурову вовну. Коло неї щасливий і спокійний Алькіной попиває з чаші вино. Але головною особою є тут мати. І Навзикая каже, що коли Одисей хоче зєднати собі ласку батька, хай вперед матері до ніг упаде. Також і Атена каже Одисеєві, що Атену шанують під-

дані, любить її муж і діти. Коли можна судити з сього одного ідеального образу, то жінка займала почесне місце в родині. Відношення її до мужа є часто сердечне, як то читаємо в Іліяді. Там, коли Гектор, пращається з жінкою своєю Андромахою, як іде під Ілїон битися, вона каже: „Ти мені є батьком і матерію і братом достойним, ти — молодий мого життя товариш". І Гектор журиться її судьбою, бо передчуває, що згине під Ілїоном. А королева Пенельопа! Що через 20 літ додержувала вірности неприсутньому Одисеєви, чи-ж не є досконалим приміром супружої вірности?

Але ясні картини домашнього життя належать, на жаль, до виїмків, тому що супружество в Греції не заключувано з любови. Жінку від її батька брав той, хто більше за неї заплатив. Купна жінки довершувано за біжутерію, дорогі предмети, одежу і дари з натури. Якийсь Іфлям дав за свою жінку тисячу свиней, тисячу овець і кіз. Також батько давав дочці посаг, але й сам вибирав для неї мужа. І так Менеляй заручив під Троєю неприсутню дочку зі сином Ахиля. Той сам Менеляй привіз для сина зі Спарти жінку. Як на ту залежність задивлялися жінки — о тім каже Навзикая, що сама ганила би, коли би дочка зріклася послушенства щодо родичів перед шлюбом.

Що гірше, коли жінка ставала вдовою, вона мусіла вертати до дому батька і лиш сей мав право видати її вдруге заміж. Одисей, що їхав під Трою, каже жінці своїй Пенельопі, що коли би він згинув, а син виросте і не треба буде йому опіки матері, най вона вертає до родичів і виходить вдруге заміж. То-ж, коли коло Пенельопи громадяться конкуренти, Атена радить синові її Телємахові, що коли мати має замір вдруге одружитися, най він прогонить конкурентів, а маму вишле до родичів, щоби її видали заміж. Але в такім разі дорослий син мав обовязок звернути батькові своєї матері її придане. Син був під неприсутність батька головою дому і рідні. Його розкази усі мали слухати і Пенельопа часто то робить. Як бачимо, про особисту свободу жінки гомерицьких часів ані мріяти не могли.

В мужеськім товаристві рідко можна бачити жінку тих часів — а коли вже так є, як то з самого початку ми згадали про Арету, жінку Алькіноя, то все вона мусить бути занята працею при кужелі чи веретені. Вона все окружена слугами, бо сама стидається. Коли Пенельопа в товаристві слуг виходить між конкурентів, то спускає на лице тонку за-

слону і показуєсь звичайно на порозі кімнати, або переходить з одної хати до другої. Лучалося також, що жінка переступила поріг дому. Однак до того мусіла бути якась важна причина. В часах мира виходили жінки з хати, коли мали брати участь в обрядах релігійних. При тій нагоді складали собі візити.

ЯКІ БУЛИ ДОМАШНІ ЗАНЯТТЯ В ТІ ЧАСИ?

Найважнійшим їх заняття — то кросна або веретено. Пенельопа все сидить при кроснах. Андромаха ткає навіть тоді, коли Гектор бореться під Іліоном. А Гелена жертвує Телємахові власноручно роблену шату. Як з того видко, багато часу проводили жінки над кроснами.

Друге заняття — то веретено. Пенельопа сидить часто похилена в дверях кімнати і пряде. То само робить вище згадана Арета. Сидять вони все зі слугами. Слуг було богато — у такого Алькіноя було їх 50. Одні приладжували для пані дому до прядіння вовну, чесали її, крутили, пакували до кошів, а пані пряла.

Крім того працювали коло господарства, прали білля, прятали кімнати, мололи збіжжа. Про кухню нічого не говориться ані в Іліяді, ані в Одисеї. Між слугами були невільниці, котрих пан дому привозив з далеких виправ воєнних, вибираючи звичайно що найкращих і з найіпших родів. Завдяки спільности ділання витворювалися часто між панею а слугами сердечні відносини. Вони тішилися її радістю, сумували і плакали разом з нею.

Так виглядає становище жінки в часах Гомера. Не занадто воно щасливе, але сміло можна сказати — дуже корисне в порівнанню зі становищем в слідуючій добі, то є в часах історичних.

2. ЧАСИ ІСТОРИЧНІ.

З гори треба зазначити, що між грецькими жінками племен іонських а племен дорійських була велика ріжниця, тому треба сказати про жінки кождого з тих племен зокрема. Як уже при кінци першої части зазначено, життя жінок часів Гомера не було надзвичайне, але однак було воно о ціле небо краще від життя жінок в історичних часах. Чому змінилося воно на гірше? В чім лежить причина? На се трудно відповісти, бо між добою Гомера а часами історичними є протяг віків, коли то наступило устроєння нових відносин

грецького життя, а з сеї власне доби брак нам всяких літературних жерел.

Життя політичне, перевороти в державі, котрі принесли грецьким горожанам волю, втрутили в неволю жінку племен іонських, відсуваючи її від світа і людей і роблячи її життя подібним до життя жінок на сході.

Вже хоч би то, що в часах історичних нема купна жінки, вказує на се, що її вартість стала меншою. В часах Гомера, коли мущина купував собі жінку — можна було надіятися по нім певного роду заінтересування жінкою, котру вибирав, а може й любови. А коли мущини часів Гомера всі свої вільні від воєнних занять проводили при домашнім огнищі, то може часом вони бажали мати в жінці вірного приятеля свого життя. В часах історичних, коли мущина брав за жінку ту, котра мала більший посаг, він трактував ту справу як добре поладнаний інтерес. Тож годі говорити тут про любов. А по тім життя державне займало мущині весь час. Він пробував чи то на ринку в товаристві софістів, чи то в суді або ґімназіях і займався політикою. Жінка сиділа дома — де було для неї призначено осібне мешкання в глубині будинку. Мущини, що мусіли на цілий день покидати жінок самими, не вірили їм, замикали їх під ключем, а навіть замикали перед ними спіжарні, головно вино. Жінкам казали заниматися зарядом домового хазяйства, стереженням домового добра, наглядом над слугами. Обовязком їх було послушенство зглядом мужа, а чеснотою — мовчання!

Таке становище жінки в родині випливало почасти зі становиска, яке займала супроти неї держава. Права державні понижували жінку. Демостен, славний бесідник грецький, що жив в 4 віці перед Христом, каже в однім зі своїх творів, що права державні уважали неважним всяке полагодження справи, до котрої жінка приклала свою руку, приміром, купно чи продаж нерухомости. Також нерівні були права для мущин і жінок, котрі відносилися до їх супружого життя. І так мущині вільно було мати діти з иншими жінками і забавлятися з гетерами*). А жінка мусіла бути сліпо послушна своїому мужові і бездоганно моральна. Коли муж прилапав жінку на тім, що ся потайки вийшла лиш за браму дому, підозрівав її о зраду і мав право жадати розводу. А коли схопив її на невірности супружій, мусів з

*) Гетери — жінки легких обичаїв.

нею розійтися, бо коли би дальше з нею жив, стрінула би його, як каже Демостен, нечесть. Віроломній жінці був також заборонений вступ до святинь. Причиною до розводу був рівнож брак дітей. Першим отже і найважнійшим обовязком жінки було родження дітей і жінку вважано як конечне зло потрібне дл розширення рідні. Позатим сходила вона до ролі що найвище вірної невільниці, а відношення її до мужа могло бути лиш о стільки ліпше, оскільки вона походила зі славного роду або мала великий посаг. Дуже рідко лучалися бідні дівчата, а життєписець Непос оповідає, що бідні дочки заслужених горожан держави діставали посаг з каси держави. На посаг складалися гроші, одежа, прикраси і невільниці.

ЧИ ЖІНКИ ПОКАЗУВАЛИСЯ НА ВУЛИЦЯХ МІСТА?

Славний Аристофан, автор численних грецьких комедій, каже, що тяжко було жінці вийти з дому. Тому то жінки пересиджували залюбки у вікнах або заглядали у двері, уважаючи, щоби їх на тім хто небудь не прилапав. Право ограничувало виходження жінок з дому через установу сторожів, котрі мали за тим стежити. Виходити з дому могла жінка тоді, коли мала взяти участь в релігійних обрядах, а й то в обрядах на честь богині Деметри брали участь лише замужні. На купно в місті не ходила жадна жінка з доброго роду. Ходили там невільниці, а по найбільшій части мущини. При появі жінки на вулиці товаришили їй слуги, а коли їх не мала, мусіла наймати собі слугу „до виходу". Рівнож до жерела по воду ходили лиш біднійші жінки.

ЧИ ЖІНКИ ХОДИЛИ ДО ТЕАТРУ?

Фільозоф Плятон каже, що на трагедії вільно було іти лише дорослим жінкам. На комедії не ходили, хіба гетери. На пири не ходили також жінки іонських племен, а навіть не брали участи в обідах, де засідали до столу кревняки. На старих мальовилах вазових стрічаємо образки, де жінки є при обіді. Але є се обід у двійку з мужем, де вона після звичаю сидить на краю софи, на котрій лежить муж. Одиноким виїмком були учти весільні — і в них власне було вільно брати участь всім жінкам за виїмком гетер.

В сім місці можна згадати про звичаї весільні. Весілля зачиналося молитвами до богів, а також до богині Пейтої, котра мала ту силу, що могла серце молодої позискати для її

мужа. Се є зовсім зрозуміло, бо дівчина перед шлюбом не бачила ніколи свого будучого мужа, з котрим лише батько укладав о неї торг. Рано, в день весілля, дівчина купалася в воді святого жерела Каллірое, а відтак жертвувала свої дитячі забавки і стяті куски волосся богині Артеміді. Тому, що дівчата виходили заміж між 16 а 20 роком життя, тож нічого дивного, що часто мали ще свої дитячі забавки. По кровавій жертві для богів зачинався весільний пир в домі молодої, де брали участь також жінки. Число гостей весільних було ограничене. Вечером відвозили молоду до дому мужа. За возом ішла її мати з горіючим смолоскипом в руках і в той спосіб переносила святий родинний огонь на нове хазяйство дочки. На порозі нового дому очікувала молодих мати мужа з гранатовим яблуком в руці, що було символом плодовитости. Треба згадати, що весь час молода мала лице закрите ніжною заслоною, а відслоняла його щойно в домі мужа в весільній кімнаті. В инших учтах жінки участи не брали. А коли на вазах стрічаємо образ учти з участю жінок, то є то певно жінки легких обичаїв, котрі були танцюристками або грали на флеті при учті мущин. Ще одною нагодою, коли жінці вільно було переступити поріг дому, були похорони. Але в них вільно було брати участь лише найближчим своячкам, на чорно убраним з обтятим на знак жалоби волоссям. Без ограничення правом могли ходити на похорони ті, що мали понад 60 літ.

Домашні заняття жінок іонських не ріжнилися нічим від занять жінок з часів Гомера. На вазах грецьких є численні сцени з життя жінки. Вони складають білля, прикравують матерію до шиття. Позатим є безліч сцен туалетових. Там видко жінок, як приглядаються в зеркалах, прибираються в прикраси, забираються до купелі, а навіть на одній вазі видно молоду атенку на гойданці.

Щодо освіти жінок тих часів, то сміло можна сказати, що ніхто про се не дбав і жінки біднійших родів оставали часто неграмотні. У заможних — дочку учила читати звичайно мати або нянька, котрі тих мудрощів научилися також від своїх мамів. Освіту дочки доповнювано оповіданням з митольогії, а часом учено їх музики. От і все.

Таке було на загал життя племен іонських. Очевидно і тут лучаються виїмки, хоч дуже рідко. І так правдива гармонія панувала між подругами в домі Грека Ісхомаха. Той Ісхомах, однак, то був одинокий виїмок між мущинами. Він

розумів, що бере з дому батьків молоду 15-літну дівчину, виховану в кутку жіночої кімнати, котрій мати вкладає вже рано в голову острі засади послушенства зглядом мужа; він знав, що коли така дівчина знайдеться в чужій хаті і з чужим вибраним їй батьком мущиною — не зуміє собі дати ради з уложенням нового життя, що є ще дуже дитинна і не розуміє обовязків, які її чекають. Тому посвячував свої вільні хвилі жінці, розмовляв з нею, вказував, що має робити і як поступати. Він навіть радив, щоби уживала богато руху внутрі дому, місила тісто, тріпала одежу, а через те не буде мусіла уживати як всі жінки шмінки і пудри. Однак такі відносини як між Ісхомахом і його жінкою були гідні зависти. А звичайно плило життя жінки іонських племен вище змальованим сумним шляхом — а коли вона сповнила совісно свій обовязок, то муж задержав її у вдячній памяті; а може казав вирити на її гробі епіґрам, подібний до того, про який згадує Антипатер з Сидону. Він каже, що пять символічних знаків прикрашувало гріб жінки. Були то: лук — котрий був символом господарности, пес — символ її заслуг коло виховання дітей, бич — символ справедливости, гуска — символ сторожа домового огнища і сова — символ робіт жіночих.

Пригляньмося з черги життю жінок племен дорійських. Постанови Лікурґа, великого праводавця спартанського з 9 віку перед Христом, кажуть, що задачею вільної спартанки є родження здорового потомства. А щоби вона осягнула потрібні для того сили й здоровля, має віддаватися вправам ґімнастичним, як мущина, а також боротися на кулаки і вправлятися в бігу. Постанови Лікурґа увійшли в життя і дівчата спартанські не лише вправлялися в руханці, але виступали також в змаганнях наго або в коротких хитонах. Після постанов Лікурґа виховувалися хлопці разом з дівчатами. Так мали нагоду оба поли привикнути до себе, а се мало і ту добру сторону, що супружества наступали по обопільнім пізнанню і ролю в них грала любов.

Цікаві були звичаї весільні спартан. Молодий викрадав по заручинах молоду наречену з дому її родичів і заводив до свого дому. Там його мати, або старша сваха, обтинали дівчині волосся, перебирали її в мужеський одяг і казали їй спати на соломі аж до дня весілля. Молодий жених довго крився зі своєю женячкою; він перебував серед мущин і обідав з ними, а тільки деколи потайки викрадався до жінки.

Замужні жінки скріплювали своє тіло вправами рухановими. Ткання матерії, прядіння та инша домашна робота не належали до вільної спартанки; то було ділом невільниць. Спартанка здорова й сильна добре рядила домом і виховувала здорові діти. Муж уважав її за приятельку, любив і шанував, й коли хтось запитав раз спартанку Ґорґо, для чого одні лише спартанки мають право приказувати мущинам, та відповіла: „Бо лиш ми одні родимо мужів".

Ольга Парфанович-Буляндова.

Достаточною причиною на розвід в Китаю є те, коли в подружжу не родяться діти мужеського пола.

***

Один німецький письменник з сімнайцятого століття рекордує, що в деяких округах Німеччини був закон, силою якого молодий рільник не мав права оженитися, доки не насадив певне число оріхових дерев.

***

Анґлійська королівська родина побирає річно 600 тисяч фунтів штерлінґів, або приблизно 3 міліони долярів. З сеї суми король і королева побирають 110 тисяч фунтів або 536 тисяч долярів.

АФОРИЗМИ.

Життя, то паперу біленький листочок,
Де кождий з нас може писати рядочок
Або й два, не більше, бо ніч вже надходить
І вічні прощання з собою приводить.
Починай-же нині! Починай щось красне,
Поки тепла іскра у душі не згасне!
Не зови злим вчинком невдалі змагання,
Нескінчену працю і зайві страждання;
Лиш ціли лукаві і пляни низькії, —
Се злочини дійсні, се гріхи тяжкії!

Думки як посієш,
Діла будеш жати;
Діла як зародять,
Навичку меш мати.
А навичка добра,
Характер породить —
Характер людину
До ціли доводить

ЗДОРОВЛЯ І КРАСА.

„Коли би жінки хотіли бути здоровими, так як хочуть бути гарними, то ми нині мали би богато не тільки здорових, але і гарних жінок". Таке сказала одна визначна українська жінка. І слушно. Бо тільки здоровля веде до краси. Иншими словами — краса, се ознака квітучого здоровля.

А в нас так богато хорих жінок, які дорогими убранями та всякими иншими поверховними прикрасами стараються осягнути красу. Але на жаль їх старання не приносять результатів. Невже-ж нема виходу? Є. Вони вперед мусять старатися стати здоровими, а се вони можуть осягнути через нормальний спосіб життя. Мусять дбати більше про своє тіло так, щоби розвивати і зміцнювати його, а не нищити.

Жінки повинні бути здоровими і гарними. Вони повинні бути такими, бо вони відвічальні за здоровля і красу будучих поколінь. Не можемо ми розвивати тільки душу, а занедбувати тіло, або противно. Тут треба рівномірности. А ми з певністю не станемо самі гарними, ані не причинимось нічим до краси наших дітей і внуків та правнуків, коли будемо тільки зверха прикрашувати себе.

Нічо так не сприяє розвиткові і здоровлю, а тим самим і красі тіла, як руханка. Тому жінки повинні брати як найбільше участи в спорті, або самим в хаті робити відповідну руханку, але треба уважати, щоби не надуживати або не занедбувати деяких частей тіла.

Для лиця знова нема кращого ліку, як красні, взнеслі думки. Гарна думка лишає постійно гарні сліди і лице нарешті прибирає гарні, шляхотні черти. Коли-ж людина в більшости має злобні, низькі думки, то се з часом лишає свої сліди на її лиці.

Отже, жінки, коли хочете бути гарними чи ще гарнійшими, то беріть участь в спорті, виробляйте і зміцнюйте своє тіло. Також старайтеся ставати ліпшими, шляхотнійшими, а здобудете певну і тревалу красу лиця.

Памятайте, що здоровий, вродливий нарід, то заслуга жінок; а хирлявий, бідний на вроду нарід — то вина жінок.

На мумії (забальзамоване тіло), яке відкопано в Єгипті, доглянено знаки віспи, що вказує, що віспа була знана в Єгипті вже 2,000 літ перед Христом.

В ЗДОРОВОМУ ТІЛІ ЗДОРОВА ДУША.

Один визначний лікар сказав, що коли-б всю медицину вилляти в море, то на тім скористало-б людство, а потерпіла-б тільки риба. Не знати, наскільки в тім є правди, але правдою є, що коли-б ми більше дбали про своє здоровля, ще перед тим, нім його стратимо, нім якась недуга звалить нас з ніг, то ми з певністю немали-б ніякої потреби медицини вживати, ані операціям піддаватися та витрачувати стільки грошей.

Під теперішню пору надзвичайно поширилося уживання ріжних пігулок. Богато наших людей, головно жінок, купують їх і вживають без поради лікаря, не думаючи, що в кождій такій медицині є певна скількість отруї, яка затроює систему. Розуміється, що нераз потрібно заживати ліки, але се повинно робитися тільки за порадою лікаря.

Тому, що здоровля є головною основою всякої праці, розвитку і поступу, та тому, що від жінки головно залежить не тільки її власне здоровля, але і здоровля цілої її родини, ми застановимося кортко над головнійшими засадами здоровя, після яких треба жити, щоби бути здоровим.

1. СВІЖИЙ ВОЗДУХ І СОНЯШНЕ СВІТЛО.

Нема нічо дешевшого і лекшого до набуття, як свіжий воздух і соняшне світло, а помимо того так мало з нас використовують сі благодати! Всім повинно бути відомо, що сонце — то перший лікар. Соняшними лучами лічать богато таких недуг, на котрих ще нема лікарства. Користаймо отже з соняшного світла. Нехай наші доми будуть ясні, нехай будуть заллиті лучами золотого, ясного сонічка.

Воздух є такий конечний для людської системи, що всі ми, наповнивши ним перший раз свої легені по приході на світ, вдихаємо і віддихаємо його постійно, аж доки не покинемо сего світа на все. Коли-ж той воздух такий потрібний для нашого життя, то чому-ж нам не вдихати свіжого, чистого воздуху, замісць густого, нечистого, повного всяких трупних газів? Він-же нас нічого не коштує. Все, що треба зробити, то отворити одно вікно, щоби чистий воздух входив до хати, а друге, щоби зужитий і нечистий воздух виходив з хати.

Було-б дуже добре, коли-б вчені винайшли апарат до міряння чистоти воздуху так як міряється температуру воз-

духу. Тоді ми не потребували-б полягати тільки на наш нюх, як одинокого вказувача на чистоту воздуху, але мали-б щось більше досконале. Можливо, що тоді не забували-б так часто провітрювати кімнати, в котрих мешкаємо, як тепер се лучається.

2. ЧИСТА, ЗДОРОВА ВОДА.

Чиста, здорова вода є конечна до здоровля. Тому кожда господиня повинна дбати, щоби вода, котру її родина вживає, була чиста і не мала в собі ніяких шкідливих мікробів Вода є потрібна для життя з богатьох причин. Вода помагає в травленню і у вичищуванню системи через вичищування жолудка і кишок та через почення, а також заосмотрює систему в певні мінеральні складники. Вживаймо отже богато здорової, чистої води.

3. ВІДПОВІДНА ПОЖИВА.

Відповідну поживу не так легко набути, як соняшне світло, воздух і воду, але се ще не значить, що відповідна пожива мусить бути дорогою поживою. Дуже часто дорога пожива є власне дуже невідповідною поживою, бо нездоровою. Щодо поживи, то треба мати на увазі отсе:

1) Треба мати ріжнородність в поживі.

2) Не вживати мяса більше, як один раз денно.

3) Не вживати поживи печеної чи смаженої на товщі. Така пожива є дуже тяжка до травлення.

4) Вживати молоко, ярину і овочі щодня.

5) Памятати, що в ярині і овочах верхня частина має в собі найбільше поживи. Тому треба обирати їх дуже тоненько.

6) При варенню ярини, з котрої юшку не думаєте вживати, треба лити дуже мало води, щоби як найменше поживних складників відливати з водою.

7) Їсти дуже поволи і пережовувати все добре.

8) Їсти все впору.

4. ЗАНЯТТЯ.

Богато людей ще і тепер є тої думки, що праця є причиною більшости недуг. Се є дуже мильне поняття, бо праця в міру не тільки що не шкодить, але дуже а дуже сприяє здоровлю, а безділля, коли не приносить лиха в иншій формі, то з певністю вкорочує вік. Тому кожда здорова лю-

дина повинна мати якесь заняття, котре вона любить і в котрім би вона була заінтересована, хоч би її зовсім не треба була працювати на життя. Всяка праця розвиває і зміцняє нас, коли тільки не працюємо понад сили, а всяке безділля ослаблює.

5. РУХАНКА.

Рівномірність між умовою а фізичною працею є конечна. Отже люде, що працюють умово, повинні по праці мати руханку на свіжім воздусі, себто ходити на проходи, брати участь в ріжних спортах і т. п. А ті, знова, що працюють фізично, повинні по праці читати і взагалі займатись чимсь таким, щоби фізично відпочивати, але за те розбуджувати мозок.

6. ЧИСТОТА.

Чистота є дуже важним чинником в плеканню та зберіганню здоровля. Памятати, отже, треба про чистоту в їжі, убранню та помешканню, а спеціяльну увагу треба звернути на чистоту нашого тіла. Тому часті купелі цілого тіла є конечні.

7. УБРАННЯ.

Убрання також відограє деяку ролю в здоровлю людини.

Треба мати на увазі те, щоби убрання було вигідне і не стіснювало рухів та позволяло на відповідний оббіг крови. Дальше треба памятати, що ріжні пори року потребують зміни в убранню. Приміром на весні, коли є болото і мокро, треба уважати, щоби не замочувати ніг, отже треба відповідного обувя і т. д. Се важне головно для дітей, котрі ходять до школи.

Повисше сказане включає найголовнійші засади здоровля: Коли будемо жити після них, то не маємо чого лякатися недуги, бо наша система буде надто сильна, щоби її піддатись.

Тетяна.

Між деякими індійськими племенами мова, якою говорять жінки, ріжниться від мови, якою говорять чоловіки.

***

Найбільший чорний діямант, який будь кол изнайдено, був величини середного кулака.

ВІДДІЛ СОЮЗА УКРАЇНОК В КАНАДІ ІМ. М. МАРКОВИЧЕВОЇ В КАНОРІ, САСК.

Жіноче товариство ім. М. Марковичевої заснувалося в жовтні 1926 року, а до Союза Українок прилучилося на початку 1928 року. Членкині сходяться на вечірки, читання, відчити, театральні штуки, концерти і дебати.

Крім само-освідомлення, товариство помагає всяким народним справам — як льокальним, так і загальним.

Тому, що через Канору переїзджають потяги з ріжних сторін, товариство має на увазі опікуватися Українками, які в своїх подорожах спиняються в Канорі. Також, щоби українські діти не бігали по вулицях міста, товариство думає отворити „Діточий Садок" під наглядом якоїсь старшої женщини.

ЛИСТ НЕМОВЛЯТИ.

Німецький лікар, проф. д-р Еміль Франц видав лікарську книжку з порадами для широкого загалу. Оригінальність тої книжки в тім, що ціла вона написана в формі дуже приступних листів. Як зразок подаємо із сеї книжки „Лист немовляти", в якому дається поради матерям, як поводитися з маленькою дитинкою.

Ось він:

„Дорогенька Мамо! Ти знаєш, я ще не вмію говорити,

лише кричати тай ще як. Та я мушу, бо ти так довго не розумієш мене. Але я зараз перестаю кричати, коли ти зробиш те, що треба. Я кричу, коли мене щось болить або коли мене щось сердить, коли щось хочу. Часами скрикаю з радости. Але тоді лице моє не є гнівне. Ми діти можемо лише кричати, також муринські і індіянські діти. Ми діти маємо всі однакову мову, отже, коли я кричу, то мене щось болить або я голодний, або приключилося мені щось людського. Роблю також комедії, коли мене занадто тісно опоьинули, так що не можу й ворохнутися, коли загорячо, ко-

ли мене щось кусає або свербить, або коли ти загубила в моїй перинці шпильку від волосся і вона давить мене. Як би там не було, ти мусиш поглянути чи все в порядку, заки зробиш яку дурницю і даш мені ссати тому, що гадаєш, що я голодний а тимчасом то блоха з нашого смішненького песика. Коли я кричу і фиркаю ногами, що аж пяти почервоніють, то знай, що мене болить жолудок. Коли-ж не знаєш чого я кричу, то порадься вуйка доктора, бо тоді я хорий. Він уже пізнає, що мені хибує. Але я ніколи не кричу зі злоби, се обіцюю тобі, бо я з доброго дому. Коли мені добре, то я не ворухнуся, навіть тоді ні, як прийшла пора ссати, бо ти держишся точно приписів вуйка доктора. Коли я вже не голодний, то хочу мати спокій і спати, бо я так привик. Не треба будити мене до ссання, я вже сам збуджуся, як зголоднію. Цілую Тебе, твоє немовля".

ДЕЯКІ КОРИСНІ ПОРАДИ.

Проти ржавіння. Поставте малий кусок скалки з устриці до самовара. Коли скалка стратить краску, викиньте її, а вкиньте зовсім свіжу і чисту.

Добрий блеск (ґлянц). Змішайте пасту від зелізних печий з оцтом і одробиною цукру. По вичищенню такою мішаниною піч буде блискучійша, а чищення буде тревалійше.

Чи є щось краще для людей
На стежці життєвій, сумній,
Як те святе чуття в душі,
Що вяже в вік дві людині?

Що віру вщепить в доброту,
Що будить много мрій і снів,
Й тугу до кращого життя —
Злітати аж до хмар вершків?

Що запоруку їм дає,
Що ріднить їх на вік цілий,
Щоб взаїмно усе ділить,
На шлях пустившись життєвий?

ГОЛОВНІ УСЛОВИНИ ЗДОРОВЛЯ.

ПРИРОДНА ЇДА.

Один славний лікар сказав, що хорувати є злочином. І воно справді так є.

Хто не присвоїть собі головних условин здоровля, той щодня поповняє щодо свого здоровля лише самі злочини. Коли тих злочинів назбирається так богато, що здоровля людини не в силі їх видержати, тоді людина попадає в недугу, отже тим самим стає жертвою несвідомих щоденних злочинів.

Головних засад здоровля треба вчитися в дуже великій мірі від природи.

Природно жити — значить дихати свіжим воздухом, удержувати себе в чистоті, споживати лише більш природну їжу. Чим штучнійша і вибагливійша пожива, тим менше в такій поживі корму, менше дійсно-поживних складників, а більше таких, що занечищують орґанізм. Вибагливі присмаки вдоволяють лише язик, а не цілий орґанізм людини. Лише ті продукти, яких достарчає при помочи людських рук сама природа, є найздоровші. Факт, що люде відбігли задалеко від природи і пустилися на стежку штучностей, є причиною незчислимих і чимраз новійших недуг.

Вже такий закон природи, що за всяке переступлення границі природа карає. По численних експеріментах лікарі переконалися, що люде караються найбільше вже не так через обжирство, але навіть через незначне перебрання мірки в їді. В головних условинах доброго здоровля стоїть, що волієш недоїдати, чим переїдатися.

Дивно, що люде не зрозуміли як слід природи і не навчилися тої найлекшої науки, яку вона дає нам на кождім кроці. Куди не поглянемо, всюди природа учить нас, що условини доброго здоровля не найдете в курних хатах, ані в пишних палатах, лише там, де богато сонця, де чистий свіжий воздух і де богато природної їди — ярини і овочів.

В предавній давнині люде навчилися їсти мясо тому, що то нераз був їх послідний ратунок від голодової смерти. Тепер сего сказати не можна, а все-ж люде не вспіли ще зрозуміти, що через надмірне споживання вибагливо прилагодженого та випеченого мяса хорує великий процент людей.

Природною їдою можна назвати всю ту поживу, від якої чоловікови найздоровше. Буває, що людина їсть певну

страву з великим смаком, але з того ще не виходить, що вона вийде її на здоровля. Така страва може ділати шкідливо на певні орґани і ослабляти їх до тої міри, що наступає недуга. Одним з найліпших примірів в сім згляді є надмірне їдження мяса.

Яка-ж є природна їда? Природною їдою уважається ту, яка має в собі мінеральні і орґанічні елєменти та богато життєвих та будуючих складників. До таких належить найперше молоко, ярина і овочі. Головне є те, щоби природну їду так добирати, щоби не їсти якоїсь одної поживи забогато. Добір поживи повинен бути зрівноважений так, щоби було в ній як найбільше таких орґанічно мінеральних складників, що відбудовують кров. Такою поживою є якраз ярина і овочі і тому їда повинна складатися в більшости з ярини і овочів. Понизше слідує ліста уґрупування ярини і овочів, після складників орґанічних мінералів.

ЯРИНА.

1) Протеїна будує і направляє орґани. Будуючі прикмети має слідуюча ярина: лінта, фасолі (сухі), горох, біб і взагалі стручкова ярина (суха).

2) Орґанічні цукри, крохмаль (карбогайдретс) витворює тепло і енерґію. Їх дає нам така ярина: цукрова бараболя, ліма васолі, бараболі, пастернак, горох, кукурудза, дині, бураки, і морква.

3) Орґанічні мінерали: зелізо, поташ, маґнезії, калцій, целюній.

а) Орґанічне зелізо є помічне в будованню червоних тілець крови і до такої ярини належуть: шпінак, салата, шпараґи, тичні фасолі, капуста, салера, редьквиця, дині, помідори, морква, бруква і цибуля.

б) Поташ (очевидно орґанічний) помагає будувати клітини тіла. Сей орґанічний мінерал має в собі така ярина: шпінак, салата, салєра, помідори, капуста, пастернак, бруква, кукурудза (недозріла), бураки, шпараґи, каляфйори, морква, тичні фасолі, бараболі, редьква і цибуля.

в) Маґнесій помагає будувати нерви і він находиться у кождій висше згаданій ярині.

г) Калцій будує кости і таксамо є складником висше згаданої ярини.

ґ) Целюлій зміцняє мускули і є складником у висше поданій ярині.

ОВОЧІ.

Дехто каже, що овочі витворюють кваси і тому дуже шкідливо їсти овочі тим, що терплять на ревматизм. А вже Боже борони давати овочі немовлятам. Але то неправда. Овочі можуть заступити найвибагливійші ласощі і заощадять видаток на лікаря. Тому практичнійше давати дітям більше овочів, чим купувати їм ласощів, солодощів, цукорків і т. ин., а потім ще платити за нераз шкідливі ліки. Головно немовлятам добре давати соку з помаранчі. Зачинати від ложочки і збільшувати так, аби до пів року збільшити до одної (після спромоги) помаранчі на день.

Щодо овочів, то приміром ананасовий овоч має так богато пепеїну (жолудквий квас), що може травити мясо. Понизше вичисляємо рід овочів, між якими все можна вибрати потрібні (беручи під розвагу їх складники):

Помаранчі мають уміркований цитрусовий квас, чистять кров і каналики, мають богато вітаміну і орґанічного цукру.

Цитрини мають сильний цитрусовий квас, який чистить внутренности і помагає на задуру голови.

„Ґрейпфрут" має богато цитрусового квасу, гіркого тоніку і очищує жолудок.

Суниці (ягоди) мають цитрусовий і яблоковий квас і є помічні на задуру.

Черешні мають тонік і гіркости.

Калина має цитрусовий квас і зелізо.

Аґрест має цитрусовий квас.

Афини мають зелізо.

Яблока мають яблоковий квас, котрий добре ділає на прочищення.

Грушки мають зелізо, поташ і цукор.

Морелі, бросквини, априкоти очищують внутренности, а також мають цукор.

Сливки мають ляксативний, салітровий квас і цукор.

Виноград має в собі поташ, зелізо, тартаровий і фосфоровий кваси.

Родзинки — се сухий виноград, мають ті самі складники, що виноград.

Ананас має в собі жолудковий квас (пепсін) і цукор.

Фіґи мають цукор і ділають на прочищення жолудка.

Дактилі мають майже самий цукор і є ляксативні.

Мельон має цукор, освіжує і очищує.

А. Н.

ШТУКА ЧИЩЕННЯ ПЛЯМ.

Кождій жінці неприємно робиться тоді, як заплямиться одіж, головно білу сорочку, а вже найгірше шовкову суконку. Та вже найприкрійше, як синок або донечка заплямить нераз фарбою біле льняне одіння. Тоді то вже хоч би ціле убрання кидай і купуй нове — і знова новий видаток. Та коли знає, як пляму усунути, вона засміється з такого випадку.

В кождій кімнаті до прання, або в якім иншім відповіднім місци, де не могла би опинитися рука дитини, повинна находитися поличка або шафочка з фляшочками потрібних квасів до чищення плям. Треба уважати, аби фляшочок не могла досягнути дитина тому, що вони понад своє свійство чищення є трійливими. У фляшочках повинні находитися слідуючі кваси: сіль цитрини („салт оф лемон" або „салт оф соррел"), боровий квас (борекс), шалвієвий квас (оксайд оф есид), розрід до білення (блічінґ солушен), білий оцет (чистий), амоняк (плинний), деревляний алькоголь („метілейтед спиритс"), ґазоліна або бензина та терпентина. Цитриновий сік і сіль можна уживати замісць соли цитрини або соли соррелу, все-ж вони не мають такої сили ділання, як сіль цитрини („салтс оф лемон") і тому не зможуть усунути сильнійших плям. Маслянка або квасне молоко усувають дуже свіжі плями чорнила, коли те місце матерії намочиться в маслянці (без кропок товщу), або в кваснім молоці на кілька мінут.

НАЙПЕРШЕ ПРОБУВАТИ ЗВИЧАЙНОГО СПОСОБУ.

На усування майже всіх плям маємо кілька способів. Все треба пробувати найзвичайнійшого способу, а коли не поможе, то пробувати сильнійшої субстанції. Всякі плями на бавовняних або льняних тканинах — коли знаєте, що не виперуться в пранню, — не треба їх прати, бо тепла вода і мило спричиниться до того, що таку пляму буде тяще усунути опісля. Коли, приміром, пустимо горячої води з цівки чавуна на пляму спричинену овочами, то вона звичайно відмиється, та коли ту саму річ випереться, а потім висушиться, то до такої плями потрібно буде солюції від білення (блічінґ солушен).

Солюція білення є сильною субстанцією щодо усування плям. Вона є така сильна, що усуне краску з усякого по-

лотна, а коли полишиться її в повній силі на якій матерії довший час, то ослабить нитки, або й поробить дірки. Осторожне і мірне уживання солюції від білення є справдішним добром для кождої господині тому, що всяке білля можна удержувати білою як сніг. Все-ж до шовкових і вовняних матерій не слід сеї солюції (мішанини) уживати. Солюцію до білення приготовляється в той спосіб, що вариться протягом кількох мінут дві кварті води разом з домішкою двох фунтів соди. Потім додавати постепенно пів фунта хльорію-вапна; мішати час від часу, а потім оставити аби осілося вапно, відтак очищений плин перецідити і уживати. Держати в шкляній, щільно затканій посудині. Солюцію від білення ніколи не держати в алюміневій або бляшаній посудині, бо сей плин переїдає всякий металь.

Щоби усунути плями, треба вмочати два або три рази заплямлені частини матерії в солюції до білення. Як лише щезне пляма, так ту саму матерію треба замочити в білім оцті в тій ціли, аби зупинити дальше ділання солюції і не допустити до ушкодження волокон. Коли яка річ або скатерть має на собі богато дрібних плям, або не є білою, то її можна зробити білою як сніг. Вляти до трох кварт води пів горнятка солюції і варити такі річи через кілька мінут. Виполокати в кількох водах, щоби змити як слід усю солюцію.

ЯК ПОЗБУТИСЯ ПЛЯМ ВІД РЖІ.

Плями від горячого зелізка осувається горячим розпуском цитринової соли, зливаючи її прямо на плями. Великі плями ржі від зелізка усувається так, що ставиться на них кришталки „оксалик есиду" і зливається горячою водою. По ужиттю оксалікового квасу матерію треба замочити в амоняковім плині, щоби перервати дальше ділання квасу, який є дуже сильний і може ослабити волокна тканини. Як нема під руками амоняку, вистане матеріял добре виполокати. Плями чорнила можна дуже легко усунути також висше поданим способом. Плями чаю або кави на бавовняних і льняних матеріях усувається в дуже легкий спосіб: коли плями свіжі, зливається наскрізь матерії дуже горячою водою. Коли були вже раз в пранню, треба ужити солюції до білення або скропити бораксовим квасом і намочити таке білля на якийсь час у воді, а плями щезнуть. Плями чаю або кави на тонких шовкових або сатинових суконках можна усунути

стираючи сплямлені місця губкою, змоченою у слабій і теплій бораксовій воді. Стирати кілька разів, але перше треба поставити під спід рушник, щоби втягав воду і не було по висушенню плям на шовкових убраннях.

Плями сметани або чоколяди на бавовнянім або льнянім біллю можна випрати тоді, коли білля намочиться перед пранням в зимній воді. Плями овочів або вин можна змити, коли пуститься через тканину добру струю горячої води, але коли плями давні, треба ужити солюції від білення. Майже всі плями медицин щезають, коли їх намочити в деревлянім алькоголю перед тим, нім вони йдуть до прання. На плями від трави треба уживати найперше сала, масла або керосини, а потім доперва прати, або можна стирати плями алькоголем. Доперва аж тоді таке білля можна буде носити.

ПЛЯМИ ПЛІСНІ ЩЕЗАЮТЬ.

Заплісняні плями щезають, коли намочиться їх в маслянці і виставиться на сонці, аби вибіліли. Задавнені плями треба усувати солюцією від білення. Плями фарби усувається звичайно витираючи їх терпентиною. Коли пляма була на одіжі через кільканайцять годин і фарба вже затвердла, то треба мочити пляму довший час в терпентині. Плями крови треба намочити в зимній воді, до якої додається білизневої соди, або коли треба усунути малі плями без мочення, натирати розпуском борового квасу (у зимній воді). На задавнені плями, або плями що остали від усування перших плям, треба уживати солюції до білення. Водневий перекисень (гайдроджен пероксайд) усуває плями крови з шовків.

На плями від чорного шміру треба уживати перед пранням смальцю або масла. Плями товщу на шовках, або сукнях чи вовняних тканинах усувається натиранням (сухою шматою) ґазоліни або бензини. Треба поставити на спід якусь бавовняну матерію в ціли втягання просякаючої ґазоліни, щоби потім не видно було знаків чищення. Легко припалені плями натерти зимною водою і виставити на сонци. Жовті плями від дихання (випускання слини) усувається стиранням або намоченням в бораксовій воді, коли виставиться до вибілювання на сонци; коли-ж не вибіліють, треба ужити солюції від білення, та лише тоді, як мається до діла з бавовняною або льняною тканиною. Жовті плями від соку цибулі усунеться натиранням свіжо перетятим хрищем сале-

ри. Зрештою всякі того рода плями усуне солюція від білення.

В случаю непевности, що до ділання якої субстанції на заплямленій матерії, треба найперше випробувати її (коли можливо) на куснику такої самої матерії, на якій є пляма, або десь на убранню, де наслідок ділання на пляму не буде при ношенню одягу видний.

Анастазія Новак.

Чи таке хто в світі бачив,
Щоб вода, що розпливаєсь,
Знялась вище, чим та струя,
Звідки вона випливає?

Чи таке можливе чудо,
Щоб людство піднялось вище,
Коли матір людства того
Є де була, або й нище?

ВІРЯТЬ, ЩО ОКУЛЯРИ ПРИНОСЯТЬ ЩАСТЯ.

Китайці виявляють для окулярів забобонний пошанівок. Носять окуляри Китайці не лише для поправи зору, але й для — щастя! Бо Китайці вірять, що чоловікови, „озброєному" в окуляри не може статися нічого злого, нічого не вдіють йому демони темряви. Тому часто буває, що носять окуляри люде, які мають знаменитий зір. Китайці роблять окуляри спеціяльним способом; рогову оправу з панцира „святих" звірят, а скла з „кристалів щастя" із святих гір. Такі скла навіть після ошліфування є досить матові і дуже примітивні. Тепер богато привозять скла зза границі. Коли Китаєць стріне свого начальника, на знак пошани здіймає свої окуляри. Коли-б не зняв їх, то се вважається великим товариським нетактом.

Британська імперія обнимає одну четверту всієї суші на кулі земській. Вона чотири рази більша від Злучених Держав, а 65 разів більша від Німеччини.

**
*

Загально беручи, чоловік, який числить 50 років, за весь час свого життя працював 6000 днів спав, 6,500 днів працював, 800 днів ходив, 4,000 днів забавлявся, 1,500 днів їв і 500 днів хорував.

**
*

В морі живе рід риби, в якої очі є на верху голови.

ПРО ПЯНОГО ЧОЛОВІКА.

(Леґенда.)

В ті блажені часи, коли ще Христос з апостолами ходив по землі, назустріч йому попався скажений пес на дорозі.

Петро перестрашився й каже:

— Звернімо з дороги, Господи, скажений пес біжить.

Христос усміхнувся й відповів:

— Чого, Петре? Він пробіжить повз нас і не зачепить.

Посторонилися кришку — пес пробіг.

Другого разу йдуть вони селом, а на зустріч їм — пяний чоловік йде. Від плота до плота колесить вулицею. Світа божого не бачить.

— Христос тоді й каже:

— Ось тепер, Петре, звернім і то, як мога швидше до кого будь на подвіря, — пяний чоловік йде нам на зустріч.

Петро здивовано питає:

— Чому се так, Господи? Пса скаженого не боїшся, — а се-ж чоловік!

І попростували собі вулицею назустріч.

Але той перший, як тільки порівнявся з ними, так і давай їх картати на чому світ стоїть. Вже він лаяв їх, і бештав їх, з кулаками скакав — до схочу. Доки язик йому не задубів . . .

Тоді Христос і каже до Петра:

— А що, не казав я тобі Петре, звернімо з дороги — пяний чоловік йде!...

ВТОПИВСЯ ДІДУСЬ...

На мості стоїть хлопчина,
Плаче і ридає,
Аж тут якраз попри нього
Прохожий минає.
— Чого плачеш так, хлопчино,
Чого зажурився?
— Бо тут, пане, під сим мостом
Мій дідусь втопився.
А прохожий як на щастя
Був пливак із роду,
Одіж з себе, розігнався
Й скочив з моста в воду.
Немов щупак, то пірнає,
То знов випливає,
А хлопчина дальше плаче,
Плаче, не вгаває.
Шукав пливак під водою
Більше як годину,
Врешті виліз і промовив:
— Нема діда, сину.
— Та то, пане, булоб чудо,
Колиб дід зявився,
То вже буде зо шість років,
Як він тут втопився.

Мих. Кумка.

СОВІТСЬКИЙ КАТ

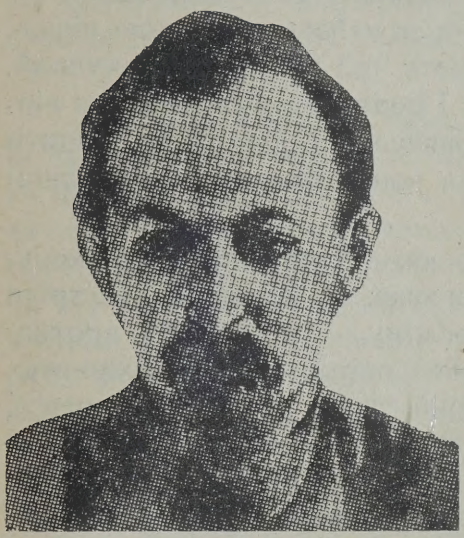

Фелікс Дзєржинський, який був творцем і головою совітської Чрезвичайної Комісії, якої задачею було вислідживати та вбивати противників большевизму. Помер в 1926 році, вбивши за час свого урядування около два міліони людей.

Те, що большевики втримались при владі до тепер, вони завдячують так званій чека (скорочена назва Чрезвичайної Комісії), тоб-то большевицькій терористичній орґанізації, яка вбиває **без жадного суду** кожду особу, проти якої є підозріння, що вона відноситься ворожо до совітськго уряду. Творцем чека і її зверхником через сім літ був Фелікс Дзєржиньский, Поляк по народности, який помер в 1926 році.

Дзєржиньский уявляв собою один з найчуднійших характерів, які історії людства є звісні, і за час свого панування замордував, чи то власними руками, чи руками підлеглих йому чекістів, не менше як 1,956, 650 **(один міліон, девятьсот пятьдесять шість тисяч, шістьсот пятьдесять)** осіб. Се число подає не хтобудь, а „товариш" Шпіцберґер, правний дорадник (адвокат) чека, отже такий, якому тайни чека відомі, при чому відоме також і число її жертв.

На згадане число замордуваних Дзєржиньским ворогів большевизму припадає: **31 епископів, 1,560 священиків, 8,640 учителів і професорів, 9,200 адвокатів і суддів, 7,540**

акторів і танцюристів, 9,205 лікарів, 16,367 студентів висших шкіл, 56,340 офіцерів, 76,900 публичних урядовців, поліцаїв і т. п., 268,000 салдатів і матрозів, 65,890 великих землевласників і купців, 250,900 високих урядовців і дворян, 196,000 РОБІТНИКІВ і 890,000 СЕЛЯН.

Як вже згадано, Дзєржиньский представляв собою дуже інтересний, хоч і страшний та на пів божевільний характер. Вбити людину, — се для него було найзвичайнійшою річчю, але навіть його вороги признають, що він був непідкупний, був щиро відданий своїй жені і родині та був наскрізь вірний свому обовязкови, — обовязкови безпощадно нищити ворогів большевизму, хотяй би вони були його найблищі приятелі і рідні.

Свої обовязки совітського ката Дзєржиньский виконував у питомий йому спосіб. Він знав, що прилюдні розстріли противників большевицького режіму, — тим більше противників широко відомих не тільки в Совітах, але й за границею, — мали-б на населення небажаний ефект, і тому він старався, щоби його жертви безслідно зникали. Так і ставалося. В більшости випадках вони попросто не вертали до дому, і се було все, що їх рідня і знакомі напевне знали. Де-ж вони ділися, що з ними сталося, — про се знав тільки сам Дзєржиньский і його найблищі помічники.

Згідно з сим способом усування ворогів совітського режіму, Дзєржиньский **працював ночами,** а спав днями. Кімнати його канцелярій були малі, брудні, найчастійше в підваллях (в салєрах), а всі його вбивства були майже завжди виконані ночами, в підземеллях. Дзєржиньский вбивав свої жертви найчастійше в той спосіб, що стріляв до них з револьвера з заду у шию. А щоби екзекуція відбулася як мога найтихійше, револьвер був заосмотрений у прилад, який притишує гук вистрілу. Але коли було можливо, то Дзєржиньский послугувався також своєю „тихою ґільотиною", то є великою деревляною довбнею, яка за потиском ґузика спадала зі стелі на „ворога революції" і **розторощувала йому череп на дрібні кусні.** Що-ж до трупів його жертв, то Дзєржиньский спрятував їх всіх в однаковий спосіб. Хто-б тільки не впав жертвою чека, — епископ, дворянин, робітник чи селянин, — з нього здіймали перше одіж, вдягали в лахи і розстріливши віддавали його трупа до трупарні, звідки його ховали, як ніби невідомого волоцюгу, якого знайдено замордованого на вулиці.

В перших роках його урядування, як зверхника чека, було много спроб підкупити його. Сі спроби були роблені так ріжними одиницями, які хотіли позискати для себе його прихильність, як рівнож шпіонами уряду, який хотів переконатися про вірність свого ката. Дзєржиньский не давався підкупити. Вислухавши підкупника до кінця і довідавшись про те, що йому було треба знати, Дзєржиньский казав своему спокусникови обернутися до него плечима, при чому **стріляв його в шию і вбивав на місці.**

***

Троцький, Каменєв, Крассін і инші головні большевицькі провідники боялися Дзєржиньского, хотяй входили за його великих приятелів. Вони не знали, коли він може направити на них дуло свого револьвера... Кажуть, що навіть Лєнін боявся його. Одного разу він спитав його для проби, чи він погодився-б вбити Троцького (який був тоді на найвисшім щаблі своєї слави), коли-б показалося, що „права рука Совітів", як величали тоді Троцького, почала бути шкідливою для інтересів большевизму?

— Так, вбив би, — відповів Дзєржиньский без вагання. -- Я не спинився-б перед відрубанням „правої руки", коли-б се мало вратувати життя Совітів.

— А чи ти вбив би мене? — спитав далі Лєнін.

— Тебе ні, бо ти є голова Совітів, а лікар не відрубує голови свому пацієнтові.

Здавалося-б, що така відповідь повинна була задоволити Лєніна. Але навряд, чи задоволила, бо Лєнін завважив, що Дзєржиньский трохи завагався, нім дав йому відповідь, а се не ворожило добре на випадок, коли-б він (Дзєржиньский) перестав уважати його (Лєніна) за „голову Совітів".

Що побоювання Лєніна не були безпідставні, свідчать слова Дзєржиньского, які він промовив до одного зі своїх визначнійших чекістів, коли той розплакався на вістку про смерть Лєніна.

— Не плач, — сказав йому Дзєржиньский, — а будь вдячний, що Лєнін помер природною смертю а до того якраз в час, так, що зможемо окликати його героєм і святим. **Він скінчив свою роботу вже давнійше і послідними часами почав бути тільки завадою. Отже було-б дуже неприємно, коли-б треба було усунути його за поміччю кулі чека.**

Чекіст зробив великі очі на такі слова свого зверхни-

ка і мимоволі помацався рукою за шию в те місце, в яке Дзєржиньский звичайно ціляв засуджених ним самим на смерть.

**
*

Одного разу питали Дзєржиньского, чи не думає він, що вбиваючи близько два міліони людей без суду, він міг нераз помилитися і вбити людину невинно?

— Ні, відповів Дзєржиньский. — Я певний, що я майже не помиляюся. Я завжди знаю свою жертву.

Тоді спитали його, що він думає про тих 400 осіб, яких він замордував зараз після замаху на життя Леніна. Чи не поповнив він там помилки?

— Ні, — відповів Дзєржиньский. — Правда, ми довідались опісля, **що більшість тих 400 не були замішані в заговорі, але що вони були ворогами большевизму, то їх страчення не було помилкою. Ми могли були стратити ще що найменше 2 міліони людей, яких імена є на нашій лісті, і ми були-б не помилилися, але така загальна чистка була-б зляклала глупих мужиків, які ніц не мають розуму.**

**
*

Дзєржиньский дуже любив поезію і тому наказав аґентам чека, щоби лишали поетів в спокою і не чіпали їх навіть тоді, коли-б вони в своїх поезіях вихвалювали монархізм. В злуці з сим розпорядженням стався одного разу такий цікавий випадок:

Один молодий офіцер, який брав участь в заговорі проти совітського уряду, був засуджений на смерть. Коли тюремний сторож прийшов, аби вивести його на розстріл, офіцер подав йому записану картку паперу і сказав:

— На сей папір і зараз занеси його голові вашої проклятої орґанізації!

— А що се таке? — спитав счудовано сторож.

— Що? Се поезія! Віднеси її зараз свойому зверхникові!

Сторож був неписьменний, отже не знав, що робити. Вкінці рішився піти до Дзєржиньского. Той спав, але встав і, прочитавши поезію, кликнув:

— Та-ж се ґеній! Щастя маєш, що ти його не застрілив, а то я був би застрілив тебе!

Дзєржньский казав випустити офіцера і в додатку дав йому від себе банкнот на 10 рублів золотом.

Дзєржиньский показувався між людьми дуже рідко, бо боявся, аби хто не спробував на нім своєї кулі. Але в себе дома чи в канцелярії був дуже спокійний і ввічливий, **головно до своїх приятелів, яких мав застрілити.** Ось випадок з суддєю Народнього Трибуналу (большевицького найвисшого суду), — Панкратовом. Суддя Панкратов був близький приятель Дзєржиньского і се мабуть було причиною, чому він (Панкратов) відважився брати хабарі.

Одного вечера Дзєржиньский запросив до себе Панкратова на вечерю. Вечеря була дуже богата. Не бракувало і дорогих напитків. Говорили про се і про те, аж вкінци суддя попросив Дзєржиньского, як старого приятеля, о дарунок в формі одної фляшки дорогої, заграничної горівки, яку підчас вечері попивали.

— Дуже радо, приятелю, — каже Дзєржиньский, — але всі мої напої в пивниці. Ходім, вибереш.

Вони зійшли тайними сходами до пивниці і увійшли до кімнати, яка була переповнена ріжними напитками. Дзєржиньский взяв одну фяшку і промовив:

— Ось, дорогий напиток, аж з Хін.

— Ох, приятелю, — промовив Панкратов у захваті. — Ти є дійсно спеціяліст від напитків.

— А ти, мій приятелю, є спеціяліст від набивання своїх кишень майном, яке по справедливости належить до держави, — відповів Дзєржиньский спокійно.

Панкратов кинувсь, споглянув перелякано на Дзєржиньского і промовив:

— Що ти під сим розумієш, товаришу?

— Хіба ти не затримав в себе пять шнурків сафірів і перлів, які належали до родини Васильчикових та родинні клейноди Стриґонових? А се все належить до правительства.

— Так, але правительство не виплатило мені моїх коштів та не звернуло того, що я витратив з свого майна на революцію так, як се було обіцяно, отже я думав затримати собі сі цінности до часу, коли уряд виплатить мені мою належитість.

— Велика шкода, старий приятелю, — відповів Дзєржиньский жалібним голосом. Він подався наперед, поцілував Панкротова в чоло і промовив:

— Пращай, приятелю!

Разом з тим Панкратов почув на шиї дотик зимного

твердого предмету, завбільшки срібної монети. То було дуло револьвера, яке укритий чекіст приложив йому до шиї.

Дзєржиньский почув приглушений вистріл з револьвера, а вслід за тим удар трупа його бувшого приятеля об поміст, але навіть не оглянувся. Він вибрав фляшку напитку і пішов спокійною ходою на гору.

***

Великою задачею совітського уряду було знайти відповідних людей для завідування фабриками, які уряд перебрав від приватних властителів на власність держави. Зразу уряд назначив управителями звичайних механіків, але се показалося таким коштовним експеріментом, що треба його було закинути і покликати на управителів людей зпоза фабрик. Але і тут урядови не щастило, бо нові управителі більше дбали про свої кишені, чим про державну касу.

В наслідок такого „завідування", фабрики не приносили зиску, тільки страту. Прийшло вкінци до того, що уряд віддав управителів фабрик „під чека". Результат був такий, що **богато управителів безслідно зникли,** а на їх місце прийшли нові.

Одним з таких управителів був близький приятель Дзєржиньского. Одного разу він стрітився несподівано з Дзєржиньским і його серце забилось трівожно. Він того тижня присвоїв собі більше державного майна, як звичайно, отже мав повну причину боятися стрічі зі своїм страшним приятелем. Але Дзєржиньский привитався з ним мило, дав йому сиґаро та спитав про здоровля. По кількох мінутах приязної балачки, Дзєржиньский промовив:

— Коли-б ти украв тільки 25 відсотків чистого зиску фабрики, були-б уважали тебе за патріота; коли-б 50 відсотків, було-б не так зле; коли-б 75 відсотків, були-б пропустили. Але вкрасти весь зиск — се забогато!

При сім Дзєржиньский **витяг револьвер і застрілив свого приятеля на місці.**

***

У приватнім життю Дзєржиньский мав певні, дуже строгі моральні засади. Він, приміром, цілою силою ненавидів кабарети та инші форми розпусного життя. Йдучи одної ночі вулицею, він почув музику та голосні співи, які походили з кабарету Філіпова. Не надумуючись довго, увійшов до середини. Про те, як його всі боялися, свідчить факт, що

він сам один заарештував всіх гостей, які були в кабареті. Майже половина з них були низькі державні урядовці, яких платня ніяк не позволяла на таке гойне життя. Звідки-ж вони брали гроші? Відповідь була одна: з хабарів! Дзєржиньский се знав і тому в короткому часі по сій його виправі жінки тих урядників, які були заарештовані ним в кабареті, повдовіли, хоч коли саме се сталося, то ані вони, ані ніхто другий, з виїмком хіба Дзєржиньского та його одного-двох прислужників, не вміли сказати.

***

Дзєржиньский нераз говорив своїм помічникам:

— Революція є або позитивна, або негативна: або успішна, або невдатна. Середної дороги немає. Провідник маси мусить завжди бути вправі, инакше пропаде. Коли підете на компроміс, або почнете прислухуватися сентиментам, — маса вас знищить. **Ділайте скоро і згідно з вашим переконанням; ніколи не пояснюйте; ніколи не відкликуйте; а коли який дурень питає вас, чому робите так, а не инакше, то відповіджте йому — кулею!**

Між властителями кабаретів в Москві був один на імя Петро Ровд, якого обвинувачували в тім, що він підкуплював митових урядників та деморалізував через підкупство аґентів чека. Він згромадив великі гроші, а се діялося підчас голоду, коли інтеліґенція в Москві гинула з голоду. Дзєржиньский попав на цікавий помисл. Він казав покликати до себе Ровда. Сей, будучи певний, що його чекає смерть, впав на коліна і почав просити Дзєржиньского о помилування. Дзєржиньский, направивши на Ровда револьвер, промовив:

— Ти є злодій і повинен умерти. Але я дарую тобі життя, коли ти погодишся харчувати поетів, яких я примістив в таких то двох домах на передмістю.

Ровд на се погодився і так добре виконав своє зобовязання, що здобув собі ласку в Дзєржиньского і той віддав йому контракт достави провіянтів для всіх бараків і вязниць в Москві.

***

Попри його велику слабість до поетів, Дзєржиньский мав велику слабість до рудих осіб. Він вірив, що особи з рудим волоссям були з природи відповідні на тайних аґентів чека. Рудий вязень, хоч би й призначений на розстріл, майже завжди уникав смерти, коли тільки погодився стати

чекістом. Ся слабість Дзєржиньского до рудих осіб мала для Совітів злі наслідки, бо вороги большевизму малися на осторозі перед кождою рудою особою, а по селах увійшов був звичай вішати кождого рудого пришельця.

**
*

Чи не найбільше клопоту мав Дзєржиньский з селянами, які відказувалися обробляти більше землі, як потребували для їх власного вжитку. Урядова статистика чека говорить, що **за се було розстріляно 890,000 селян.** Більш як певно, що се число треба подвоїти, бо тяжко повірити, аби чека виявила точне число своїх жертв.

Большевицький уряд мав також чимало клопоту з православною церквою, яка не хотіла повірити в большевицький рай. Хоч церковні землі і майна були урядом сконфісковані, а церкви в більшій части позапирані, то духовенство і дальше тішилося не аби якими впливами між населенням. Через се уряд віддав боротьбу проти церкви в руки чека. Дзєржиньский взявся до неї дуже енергійно. Він взяв собі до помочи трох аґентів, яких спеціяльно вибрав з 22,620 чекістів. Сі аґенти перебрались за монахів і одної пізної ночі відвідали в закритих автомобілях всіх непокірливих епископів та священиків, представляючи себе як монахів з певного монастиря. Вони сказали, що нечайно довідалися про те, що чека думає всіх їх рано арештувати, отже приїхали, аби їх про се повідомити. Вони дальше запропонували їм виїхати в закритих автомобілях до їх монастиря і там скритися, аж доки не мине небезпека. В такий спосіб Дзєржиньский поарештував без жадного розголосу всіх небезпечних духовників і опісля примусив їх підписати заяву, що більше не будуть виступати проти уряду. **Хто-ж не підписав такої заяви, той був розстрілений.**

На якийсь час перед своєю смертю Дзєржиньский довідався, що жінки Каменєва і Крассіна виїхали за границю, де перепроваджували для совітського уряду певні торговельні трансакції. Дзєржиньский заінтересувався сим о стільки, що післав своїх аґентів, щоби ті слідили за жінками. Показалося, що обі вони мали за границею в банках великі гроші, а крім сего поведення їх було таке, що викликало підозріння. Дзєржиньский чекав нетерпеливо на їх поворот до Росії, але ті не вертали. Тоді він зателєфонував до їх чоловіків, запитуючи, як вони годні такий довгий час бути без своїх любих жінок, та дав їм до зрозуміння, що краще буде, як во-

ни безпроволочно відкличуть їх до дому. На се отримав відповідь, що обі жінки перебувають за границею в особистих справах та що Дзєржиньский най краще — не мішається в не своє діло!

Після того Дзєржинский їв тільки дома, бо боявся, щоб його не отроїли. Але не встерігся. Він помер в наслідок жолудкових корчів, які його напали зараз по тім, як напився горівки зі свіжо отвореної фляшки. Нема отже сумніву, що до горівки була додана отруя.

Коли на короткий час перед смертю сказали Дзєржиньскому, що він убив близько два міліони людей, то він мав відповісти:

— Майже половина того, кілько треба було убити...

КРУК (ВОРОН) У НАРОДНИХ ВІРУВАННЯХ.

Старинні народи вважали крука мудрою птицею, що має дар віщування. З їх лету, голосу й з того, як приймали корм, жреці відгадували будуччину. Український нарід уважав круків (чорна галич) вістунами нещасть. Відбивалося се вірування в народних піснях. Вікінґи (старинні північні морські герої) Скандинавії все брали з собою на мандрівку кілька круків, яких пускали час до часу, щоби дізнатися, чи вони найдуть сушу. Так мали відкрити Ґренляндію. Також у старинних Ґерманів відгравав крук ролю. Подекуди вважають круків вістунами гострої зими, а головно великі стада тих птиць. Безперестанне крякання тих птахів звіщає недалекий дощ („каня дощу просить"). Коли ворони сідають на свіжу косовицю, то небаром буде погода. Нога ворони має приносити щастя мисливцеві. Є такі забобонні мисливці, що носять при собі ногу ворона. Навіть у німецьких селах, як заколять безрогу, кидають кусень мяса „для ворони" або завішують на дереві „для крука". Є такі забобонні, що вірять, будьто би крякання сих птахів було вістуном чиєїсь недалекої смерти. Коли ворон закряче тричі, то вмре мущина, коли двічі, то жінка .

В Злучених Державах є около 4½ міліонів більше автомобілів, як телєфонів.

***

Обчисляють, що в Канаді є стільки саме щурів, як людей. Кождий щур наносить річно шкоди на 2 доляри.

***

В старинним Римі мясо з папуги уважалося за не аби які ласощі.

Запомогове Брацтво св. Михаїла у Вінніпеґу.

Товариство було засноване 21 травня, 1922 року. Членами його є переважно Українці з Буковини, котрі в більшости гуртуються при православній церкві св. Михаїла, яка знаходиться під ч. 110 Дізраелі вул. у Вінніпеґу. Нині Брацтво числить около сто членів. Його майно виносить поверх 2,500 долярів. Ціллю Брацтва є: 1) Нести моральну і матеріяльну поміч своїм членам, головно на случай слабости, або смерти члена. 2) Підтримувати віру і обряди Православної Церкви. 3) Утримувати Рідну Школу для дітей і старших та поширювати національну свідомість. 4) Виховувати членів та їх дітей на добрих горожан Канади. До заряду Брацтва входять: Іван Бриндзій, голова, Василь Данилюк, секретар рекордовий.

ЧИ НА МІСЯЦІ ВСЕ МЕРТВЕ.

В науці астрономії загально принята думка, що на місяці нема ніякого життя, що все там мертве й холодне, вигоріло й закаменіло. Одначе й поміж ученими астрономами, що довгі літа студіювали місячне обличча, дехто каже, що завважив на ньому деякі чудні зміни і догадується, що там може не все таке помертвіле, як здається.

Професор В. Г. Пікерінґ, що через много літ придивлявся місяцеви з знаменитої обсерваторії Гардвардського Університету, описує саме такі зміни, які він завважив з кратерів місячного вулькану Ератостенес.

Як відомо, на місяци є гори, між ними один ряд гір, який названо Апенінами. Він кінчається саме тим величезним кратером, яких трийцять сім миль завширшки. Професор Пікерінґ придивлявся внутрішним похилостям того кратеру і помітив там змінчиві темні та темносірі поля, які неустанно зміняють форму положення і красу, то линяють, то знов темніють та простелюються на поверхні. Помітно їх на віть тоді, коли на місяци є полудне, значить не може бути тіни, і зрештою на місячні тіни, які бачимо через телєскоп і знаємо з фотоґрафічних знимок, вони ніяк не похожі. Появлення і зникання тих темних піль та зміни в їхній формі, положенню і інтензивности, проф. Пікерінґ пояснює істнуванням якоїсь місячної ростинности, що росте, розвивається і зогниває. Звичайно, се не такі ростини, як на землі, але щось в тім роді і щось, як думає проф. Пікерінґ, живе.

Зрештою він не один, що помітив якісь переміни на місяци. Кілька літ тому анґлійський астроном Ельгер рішучо протестував проти твердження, яке неустанно повтаряється мало не у всіх учебниках астрономії що на місяці ніколи нема ніяких змін.

Між иншим помічено було темніння дна місячного кратеру Плятон і деяких так званих „озер". Озерами називають ті темні пятна на місяци, які видно й простим оком. Се широкі темні простори, богато нище полжені, як ясні частини місяця. Ще одна зміна, яку обсервовано, се наче туман понад малими кратерками. Догадуються, що вулькани на місяци ще не зовсім і не всі вигасли, хоч вибухи тепер вже розмірно лагідні і обмежуються до малих кратерів. Врешті проф. Пікерінґ та ще деякі инші астрономи бачать на місяці сніжні

поля, що також пересуваються і зміняють своє положення з рухом сонця.

Одначе й проф. Пікерінґ признає, що хоч на місяци є ще що небудь і в якій небудь формі „живе", так те життя є тільки в деяких околицях, які він називає „оазами", й які відділені одна від одної широчезними зовсім пустими просторами.

ПРАКТИЧНИЙ ПОЄДИНОК.

Французький письменник Шол написав в часопису „Фіґаро" статю, в якій закпив собі з одного визначного політика.

Шоль думав, що зачіплений політик визве його зараз на поєдинок. Одначе політик ані вусом не моргнув.

Тоді Шоль помістив ще одну статтю в якій назвав політика останнім боягузом, який боїться взяти до руки шаблю або пістолет. Аж тоді надійшов лист від політика. Лист звучав: „Мій пане! З такими бандитами, як ви, ніхто не буде поєдинкуватися. Такому чоловікови просто обтинають вуха і я власне се роблю писемно. Прошу приняти за доконану річ, що ваші уха обтяті!"

Шоль відповів на сей лист і написав: „Відповідаючи на ваш ласкавий лист, посилаю вам почтою шість куль в вашу голову. Сим способом я вас вбиваю листовно. Прошу вважати себе від прочитання першої стрічки сего листа за мертвого. Поручаюсь ласкавій памяти вашого трупа, остаю з належною пошаною. Шоль".

В сей спосіб відбувся поєдинок скроплений каплями — атраменту.

Один чоловік відфотоґрафував на протязі 45 років 4,600 сніжних плахтинок, між якими нема ані двох однакових.

**
*

Перша бездротна телеґрама була переслана 28 березня, 1899 року, а семе через Атлянтійський Канал з Довер до Вимерлю.

**
*

Нога слона побільшується, коли він стане на неї, а зменшується, коли її піднесе.

**
*

Олі Томаселло, Гемонтон, Ню Джерсі, Злучені Держави, зїв 100 устриць (ойстерс) в менше, як в одній годині часу.

**
*

В полудневім підбігуновім морі зловлено кита, який був 125 стіп довгий і який видав 175 бочок смальцю.

ВІДМОРОЖЕННЯ.

Коли яка небудь частина тіла наражена на гостре зимно, в ній стягаються чи звужуються кровоносні посуди й через те до неї допливає менше крови й через те зменшається в ній звичайна теплота тіла. Найлекше потерпіти можуть від зимна пальці на руках і ногах, кінці вух та ті частини лиця, де шкіра простягнута по кости, як ось ніс та борода, але зрештою ніяка частина тіла не забезпечена від такого захолодження, а то й так званого відмороження.

Відмороження не все однакове й однаково шкідливе і трафляється у всяких відмінах — починаючи від невеликої пухлини й міхурів аж до повного занапащення відмороженої частини ґанґреною. Перша познака його в тім, що затронуте місце біліє, немає в нім крови і затрачується в нім чуття.

Лікування повинно бути таке, щоб його ступнево огріти і привернути в ньому круження крови. Одначе треба уважати, щоб не огрівати його надто раптово й чим небудь дуже горячим. З давен давних є в таких випадках звичай натирати відморожену частину снігом. Але всілякі дослідники, що їздили далеко на північ, до бігуна і місяцями та роками проживали серед ледів і на морозі, сумніваються, чи воно добрий спосіб. З свого досвіду вони кажуть, що найліпша й найпростійша річ — помало огрівати захолоджену частину теплотою власного тіла, наприклад, приложити до неї руку та легко натирти або, коли відморожені пальці, вложити і тримати їх під пахами під одежою. Коли вже кров знов кружить, вистарчить, щоб захолоджена частина була суха і тепла, значить, нічим не смарувати, з окрема нічим товстим, а просто легко забандажувати вовняною або бавовняною матерією. Коли потворились міхурі, розрізувати їх може лише лікар. Таксамо лікарської уваги і звичайно навіть операції треба, коли загрожує ґанґрена.

На нещастя, коли яка частина тіла вже раз була відморожена, вона стає вразлива на зимно і дуже швидко може відморозитись знов. Є також люде особливо вразливі на остру температуру, одначе можна заздалегідь загартуватись чи то призвичаїти свої кровні посуди до наглої зміни температури. Для того треба на протязі кількох тижнів раз-у-раз купати чи все тіло чи його окремі частини на переміну раз в дуже горячій, то в дуже холодній воді.

ЗБОРИ.

Часто лучається, що люде не знають, як оголошувати та перепроваджувати збори. Ось тут кілька практичних зауваг та порад у сій справі.

Збори оголошується довший час наперед в часописах, або публичними оголошеннями. Збори скликає один чоловік, комітет з кількох, або орґанізація. Порядок зборів може бути такий:

Хтось зі скликуючих поясняє зібраним ціль зборів і завзиває до вибрання предсідника і секретаря (а може хтось бути предсідником і без вибору). Предсідник мусить бути чоловіком свідомим; секретар повинен вміти скоро писати.

Предсідникови дають (коли він не має) програму зборів, після якої він збори переводить. Він бере по черзі справу за справою, ставить їх на чергу нарад, завзиває до обговорення (до дискусій), після чого присутні ставлять внески, над якими голосується. Приняті внески записується до ухвал, а цілий перебіг нарад секретар записує до протоколу. Коли збори відбуваються правильно час від часу (як в орґанізаціях), або над якоюсь справою раджено вже попередно, то на зборах читається наперед протокол з попередних зборів.

Коли один ставить внесок то хтось мусить його внесок підперти і тоді його береться під голосування. Коли-ж нема кому підперти, то знак, що за внеском нема нікого більше і він відпадає.

Присутні на зборах повинні заховуватися спокійно, не зачинати сварок та балачок з сусідами, триматись порядку нарад і говорити коротко, річево і лише про те, про що таксамо не говорив ще ніхто.

Не ображатись, коли когось не вибрали сим або тим. Всіх вибрати не можуть, се одно, а друге — кождому повинно більше ходити о справу, ніж о себе самого.

Найдовша телеґрама на світі була переслана з Лондону до Ню Йорку 22 травня, 1882 року в формі новинки для ґазет. Був се зміст поправленого видання Нового Завіту і займав поверх 16 повних ґазетних сторін.

**
*

В Японії росте рід вишні, яка цвите без перестанку цілий рік.

ВСЯЧИНА

ВОГКИЙ ТЮТЮН ШКОДИТЬ.

По правді кажучи, шкодить кождий тютюн — сухий чи мокрий. А всеж таки мокрий більше шкідливий. Після дослідів д-ра Геллєра вдихує курець о много більше нікотини з вогкого, ніж зі сухого тютюну. Причиною сього є те, що горіюча часть тютюну має в сухім тютюні вищу температуру, ніж у вогкім. При висшій температурі розкладається о много більше нікотини і уходить, зникає, ніж при низшій температурі вогкого тютюну, де при спалюванню значна частина тепла зуживається на відпарованння води. Безпосередними дослідами виявилося, що дим із сухого тютюну містить більше нікотини, ніж з вогкого.

При будові пірамід в Єгипті вживали таких великих плит, що в одному випадкові двом тисячам робітників забрало 3 роки часу, аби доставити одну плиту з камінолому на місце будови.

**
*

Закоркована фляшка, вкинена в море коло Пернамбуско, Бразилія, була витягнена в Порт Артур, Тексас(Злучені Держави) у 2½ років пізнійше. За той час фляшка переплила 5000 миль.

**
*

В Ріо Віста, Невада, в Злучених Державах, є хата, побудована виключно з фляшок від пива. Ся дивна хата є 20 стіп довга і 16 широка і має дві кімнати. На збудованння її пішло 10 тисяч фляшок.

**
*

В шестім століттю перед Христом дві ворожі армії спинили битву і заключили мир через те, що підчас битви сталося затьміння сонця.

**
*

Серце Ливінгстона, славного анґлійського місіонара, який довгі роки працював між африканськими дикунами, було поховане в Середній Африці, а тіло в Лондоні.

**
*

Один чоловік в Полудневій Африці випапірував стіни своєї кімнати старими почтовими стемплями. На се треба йому було не богато, лише пів міліона стемплів.

**
*

Австралійське правительство будує нове столичне місто, яке називається Кенберра і яке буде 12 миль довге і 12 широке. В ньому зможе помістится 2 міліони мешканців.

**
*

В 1926 році помер славний китайський карлик, який хоч був лише 28 цалів високий, за те мав на 13 стіп довге волосся.

Недавно відкрито румовища міста Капернауму, про яке так часто згадується в святім Письмі. Воно положене над Галилейським Морем.

**
*

До державної каси в Злучених Державах вертається кождого дня около 4 тони (2,000 фунтів) паперових, ушкоджених грошей (банкнотів).

**
*

Один мешканець міста Ливерпул, Анґлія, обїхав біциклем Европу девять разів, при чім зробив около 50 тисяч миль дороги.

**
*

Є в морі один рід риби, сиво-зеленої краски, яка в часі небезпеки обороняє себе в той спосіб, що, надувшись скоро, прибирає вигляд кулі (бальона).

**
*

В цілім світі нараховують 2,976 ріжних мов. Сюди вчислено також мови всіх знаних диких племен, які живуть в ріжних закутках світа.

**
*

Стація для літаків в Кройдон, Анґлії, яку тепер побільшують, зможе дати приміщення 35 найбільшим літакам, які тепер є в ужитку.

**
*

Дві тисячі фунтів (один тон) води з Червоного Моря видає, коли випарує, 187 фунтів соли. Така сама скількість морської моди видає лише 81 фунтів соли.

**
*

Японці їдять мясо з кита неварене. Січуть його на дрібно і мішають з огородиною.

**
*

Форест Леймен, Валтон, Злучені Держави, може зодягатися, голитися, чесатися та митися — ногами.

**
*

Один купець в Ст. Луіс, Злучені Держави, носить сподні, які носив перший чоловік його жінки 25 років тому.

**
*

Леон Веленс, Бельґієць, потрафив випити 9½ кварт води без перестанку.

**
*

Анґлієць адмірал Виловбі був ранений в битвах 555 разів.

**
*

Найдовший тунель на світі — се тунель лондонської підземної зелізниці, який є 16 миль довгий.

**
*

Злучені Держави зуживають більше, як половину всієї бляхи, яку світ випродуковує.

**
*

Крокодиль має надзвичайно добрий слух.

В однім стейті в Пенсилвенії, в Злуч. Державах, є банк, в якім двері до каси є 45 цалів грубі і важать 80,000 фунтів.

**
*

В Японії начислено на протязі 7 років 8,000 землетрусів, з яких богато наробили великої шкоди.

**
*

Першу підводну телеґрафічну линву в Америці побудовано в році 1842, а саме між містом Ню Йорку а одним островом.

**
*

Найсильнійший елєктричний маґнет на світі знаходиться в університеті в Альзації.

**
*

В Китаю є около 18 ріжних говорів (мов), але є тільки одна мова, якою можна писати.

**
*

Соняшне світло, яке подорожує 186,000 миль на секунду, потребує 8 мінут і 20 секунд, аби дійти до землі.

**
*

Середної величини дерево випродуковує на одну добу около 20 фунтів крохмалю.

**
*

Алюміній був відкритий 103 роки тому; відкрив його Данець др. Ганс Орстед.

**
*

В Індії вмирає річно більше, як 20,000 людей від вкушення їдовитих змій.

**
*

В фабриці сталі, в Німеччині, є маґнет, який підносить 75 тонів ваги.

**
*

Пустиня Сагари є 3,100 миль довга і 600 миль широка, займаючи таку простір, як дві третих Европи.

**
*

В Анґлії автомобілі є більше вживані на провінції, чим в Лондоні.

**
*

В катедрі св. Павла в Лондоні є капличка, яка вживається тільки раз до року.

**
*

У Франції є пересічно одна корчма на кождих 80 мешканців; се є найвищий процент в цілій Европі.

**
*

Місто Лондон має 800 детективів. В 1877 році мав тільки 15.

**
*

Число арештантів в Анґлії зменшилося від 1878 року до тепер з 20,000 на 10,000.

**
*

В Китаю виробляють зі старих підков бритви і ножі.

Данія побирає потрібну їй елєктричну силу з Швеції підводною линвою.

**
*

Коли цукор вперше появився в Европі, його уживали через довший час тільки як лікарство.

**
*

Людський волос є двоякий: плоский і рурковатий. Плоский волос кучерявиться.

**
*

Щітку від волосся треба мити в зимній воді, додаючи до неї маленьку скількість амонії.

**
*

При роскопах міста Трой знайдено срібний ковток (заушник), який походить з 2,500 років перед Христом.

**
*

Перша зелізниця в Китаю появилася 50 літ тому.

**
*

Медведі мають слабий зір, але добрий слух і нюх.

Молочення збіжжа молотільнею Мек-Кормик-Дірінґ.

Світлина International Harvester Company.

ГУМОР

Мудрий рабін.

До рабіна зголосився молодий Жидок з тим, що наперекір своїй волі поцілувався з молодою покоївкою.

Між рабіном та молодим Жидком вивязалася така розмова:

— Тільки один раз? — спитався рабін.

— Звичайно, що тільки один, бо я зразу-ж зачав боронитися...

— А чи та покоївка була гарна? — допитувався рабін далі.

— Власне через те прошу мене скарати, — говорив червоніючий хлопака, — була така чудова, що ще трохи і вже не противився-б...

— Ну, добре! — озвався рабін. — Тепер за кару зїж дві вязки сіна...

Жидок здивовано видивиься на рабіна, який спокійно щось думав про себе. Жінка рабіна не витримала і сказала:

— Але-ж у такім разі, ти мусиш скарати і ту покоївку!

— То зайве, — сказав на те рабін. — Вона досить уже скарала себе тим, що цілувала такого дурня!...

—═«»═—

Спокійна кляса.

Професор: Я не зачну свого викладу, поки кляса не успокоїться.

Оден з студентів: Для вас добре булоб пійти до дому і переспатись.

Зелізнича катастрофа.

— То ви кажете, що ви через цілий час своєї трийцятьлітної служби день-у-день їздили поїздом. То ви мусіли бути нераз і в зелізничих випадках?

— Чому ні?! Бачив випадки, великі нещастя і був навіть в одній катастрофі.

— Де-ж саме?

— Між Вінніпеґом а Брендоном. Там пізнав я в поїзді свою жінку.

—═«»═—

Був потрібний.

Учитель: Петрусю, чому ти спізнився сьогодня до школи?

— Петрусь: А, бо я був потрібний батькові.

Учитель: Не міг батько взяти кого иншого?

Петрусь: А, ні, прошу пана професора, бо він давав мені в шкіру.

—═«»═—

Її син не з тих.

Слуга: Прошу пані! У двері застукав якийсь студент і каже, що він ваш син.

Пані: А як він виглядає?

Слуга: Та він в руках держить шкільне свідоцтво.

Пані: Відправ його геть, бо се не може бути мій син.

—═«»═—

Як де треба.

Питають малого Мошка, скільки йому років, а він відповідає:

— Дома пять, в школі шість, а в трамваю чотири.

Цінний ґенерал.

Підчас одної битви в недавній китайській війні одна сторона взяла в полон ворожого ґенерала.

Армія, яка втратила ґенерала, запропонувала обміну вязнями.

— Ми дамо вам чотири ваших майори за нашого ґенерала, — кажуть вони.

— За мало, — відповіли представники неприятеля.

— Дамо чотири майори і чотири капітани.

— За мало!

— Що-ж ви хочете?

— Наші інструкції є, що ми не можемо звернути вашого ґенерала за менше, як за тузин бляшок сконцентрованого молока.

—=«»=—

Злий заголовок.

На се, чи якась нова книжка більше або менше розходиться, впливає в великій мірі її заголовок. Недавно вийшла в одній з чужих мов книжка: „Порадник для поганих жінок". Видавець позбувся тільки одного примірника і то тому, що хтось вкрав його.

—=«»=—

Між „тверезими".

Грицько (дивиться на небо): А скажіть, добродію, чи се місяць, чи сонце?

Стецько: Не знаю, добродію. Я не т-т-ту-тейший.

—=«»=—

Добрі познаки.

А.: То ваш син тепер в школі? А на що він вчився?

Б.: Не знаю! Але після того, як він мене обробляє, я думаю, що він був би добрим адвокатом.

Велике питання.

Давала раз одна жінка відчит про жінок. Та трафилося, що слухачами були самі мущини. Коли жінка розгорячилася — тоді почала кричати:

— Жінка, се підстава, се матір усіх націй!... Хто був найбільший герой світа? Олена з Трої! Хто був найбільшим вождом в світі? Жанна д' Арк! А хто був найбільшим володарем світа?

Слухачі видивилися на бесідницю і не знали, що відповісти. Вона заждавши хвильку, повторила:

— Ще раз питаю вас, хто?!

На сі слова всі слухачі, наче на команду повставали зі своїх місць і хором відповіли:

— Моя жінка!

—=«»=—

Дивна мова.

Москаль, що пробував у Польщі, повернувся до Московщини і оповідає:

— У Поляків дивна мова. Все в них пан. Туфель у них пан-тофель, чулок пан-чоха, а ложок то зовсім немає, в ложках вони сплять, а кроватку на шиї носять. От така мова!

—=«»=—

Чудо техніки.

— Чому ти так дивишся на сю книжку?

— Не розумію, як люде могли видрукувати сю книжку, коли листки її зовсім не порозрізувані.

—=«»=—

Поправляється.

— Ну, як-же твоя жінка, чи видужує?

— Дякую за память, видужує. Сьогодня два рази вже сварилась зі мною.

Питання і відповіди.

Був собі чоловік, який любив на питання відповідати кортко й дотепно. Раз його зустрічає кредитор.

— Як ся маєте? — питає.

„Як горох при дорозі".

— За останній час щось про вас нічого не чути.

„Корова, яка богато реве, мало молока дає".

— Як бачу, то нині ви не дуже розмовні.

„Мова — срібло, а мовчання — золото".

— А чи можна спитатися, що буде з нами?

„Хто питає, той не блудить".

— Попереджаю, що справу віддам до суду.

„Не такий чорт страшний, як його малюють".

— Не жартуйте, пане! Ви-ж не відмовитесь, що позичили в мене сто долярів".

„Було, та загуло"...

—═«»═—

В школі.

В клясі бються і лаються дві учениці. Входить учителька.

— Ти найдурнійша в світі коза! — лає одна другу.

— Не забувайте, що і я тут! — гостро крикнула учителька.

—═«»═—

Незрозуміле.

Син до тата: Татку, що діється, коли чоловік лисий читає таку книжку, що волосся на голові дубом стає?

—═«»═—

Тайна.

—Так, вони держать свої заручини в тайні?

— Розуміється! Се є власне, що вони всім говорять.

Наші діти.

Прибігає Дмитрик зі школи.

— Чи питав тебе сьогодня учитель? — питає батько.

— Питав, усіх питав, але на його питання ніхто не відповів.

— Що-ж то за питання таке трудне?

— Хто розбив у клясі шибку...

—═«»═—

Добрі люде справляться.

— Чи є в селі злодії?

— Нема, але коби було що брати, то добрі люде й самі покрадуть.

—═«»═—

Податки.

— Говорять, що в сьому році буде легче з податками.

— То мене мало що обходить, бо я ще маю платити податок з минулого року.

—═«»═—

Між циганами.

— Тату, шатро горить!

— Хапай точило та втікай.

— Та мама слаба в шатрі.

— Маму як припече, то й сама втече!

—═«»═—

Подібний до посла.

— Катрусю, як там твій наречений?

— Він є такий самий, як кандидат на посла.

— Себ-то як?

— Обіцяє богато, але чи дотримає слово, — виявиться по шлюбі.

—═«»═—

Відвідини.

Дозорець вязниці (до вязнів): Завтра прийде до вязниці сам директор поліції.

Один з вязнів: Ага! попався й він!

У приятеля на селі.

Міський панок приїхав до приятеля на село і вдає з себе досконалого знавця господарства. Вибіраючись на прогульку кінно, кладе на коня сідло обернувши його задом до переду.

На се йому каже наймит:

— Що ви, пане дідичу, робите? Кладете сідло навпаки!

Панок: А ти звідкіля знаєш, в яку сторону ми маємо їхати?

—═«»═—

Чорнохлібова порада, як замітати.

Коли в вашій хаті є добра мітла, може навіть новісенька; коли крім мітли є також кому замітати, однакож хата до полудня не заметена, то знак, що ви не вмієте брати в руки мітли так, як треба. Ви оберніть її другим кінцем — мякший беріть в руки, а держаком перед себе... Так ваша хата скоренько заметеся.

—═«»═—

Не дуже спішися.

Жінка за ціле життя дуже далася в знаки чоловікови. Коли той лежав вже на смертній постелі, підійшла до нього жінка та й каже:

— Відходиш від мене на той світ. Мене покидаєш... Не видержу і я і скоро піду за тобою.

На се чоловік:

— Прошу тебе, не дуже спішися.

—═«»═—

Добра порада.

— Ой, Господи! Івась випив цілу фляшечку чорнила! Що робити?...

— Ну, що-ж! Пиши олівцем.

Милосерний хлопчик.

Питають на вулиці хлопчика, що ревно плаче:

— Чого так плачеш?

— Бо тато втопили котика.

— А тобі жаль за ним?

— Ні, я хотів сам його втопити.

—═«»═—

Люблять школу.

Оля: Мамо, коли буде і в нас землетрус?

Мама: А на що се тобі?

Оля: Бо я чекаю, коли наша школа завалиться.

—═«»═—

Вияснилось.

— Тату, чого у вас голова лиса?

— Бо бачиш, синочку, я головою богато працюю.

— А-а, тепер я знаю, чого то в мами немає вусів і бороди.

—═«»═—

Не буде божитись.

— Тобі, Іване, як псові, не вірю.

— Вір, не вір! Я перед тобою божитися не буду.

— Але?

— Бігме — ні!

—═«»═—

Між дітьми.

— Твій тато швець, а ти ходиш в подертих черевиках.

— А твій тато дентист, а ваша дитина має лиш один зуб.

—═«»═—

Не вона.

Детектив: Ми віримо, що вдалось нам віднайти вашу тещу, яка пропала тому шість місяців.

Зять: І що вона вам сказала?

Детектив: Вона нічого не говорить.

Зять: Коли так, то се не моя теща.

Добра причина.

Киця: Чуєш, Любцю, пан Доля просив мене, щоб я виступила з сольом на їх концерті.

Любцьо: А ти що йому відповіла?

Киця: Я просто сказала, що я тепер студіюю високі позиції і не можу виступати з сольом, бо боюсь, щоб не зіпсувати свого голосу.

—═«»═—

Певне лікарство.

— Що ви брали на біль голови?

— Алькоголь — минувшої ночі.

—═«»═—

Заслужена кара.

— Ви защо били свого хлопця?

— Бо він завтра має принести шкільне звідомлення, а я сьогодня вечером виїзджаю.

—═«»═—

Коби платня добра.

Фабрикант: Я не знаю, чи в мене знайдеться досить для вас роботи?

Робітник: Се нічого! Щоби тільки платня була добра!

—═«»═—

Певний чоловік.

А.: Прошу подержати сі книжки для мене.

Б.: Пане! Я є президент університету!

А: Се дуже добре. Ви виглядаєте на чоловіка, якому можна повірити.

—═«»═—

Щоб не тяжко.

Перший студент: А ти чому вибрав для себе історію Чехословаччини?

Другий студент: Тому, що сей край істнує тільки десять літ.

Також учитель.

Іван: Мій батько виучує звірят ріжних штучок.

Гриць: А чи ти вже уміеш які штуки?

—═«»═—

Знає де себе шукати.

— Де ти знайшовся після вчерашньої забави?

— О, я тільки поглянув рано під стіл і там я був.

—═«»═—

Непевний.

Він: А ти куди зібралася?

Вона: Що се тебе обходить?

Він: Я тільки так питаю, бо після твого убору виглядає, що ти йдеш або на оперу, або на операцію.

—═«»═—

В школі.

Учитель: Назви мені, Івасю, пожиточне звіря, від якого маєш мясо і добрі чоботи.

Івась: То мій тато.

—═«»═—

Три періоди.

Перед заручинами: він говорить, вона слухає.

В першому році подружнього життя: вона говорить, він слухає.

А потім: обоє кричать, а сусіди слухають.

—═«»═—

Добрий рахунок.

Позич мені пятьдесять долярів.

— Маю лише трийцять.

— Добре, позич мені трийцять, а двайцять будеш мені ще винен.

—═«»═—

Розмова телефоном.

Панна: Гало! Чи там є Майк? Я хочу з ним говорити.

Мати Майка: Так є! І остане тут що найменше ще шість літ.

Розумний Юрко.

— Чого ти плачеш, Юрку?

— Я згубив доляр.

— То на тобі два, — тільки не плач.

Юрко взяв два доляри і почав ще більше плакати.

— Ну, чого-ж ти ще плачеш?

— А якже не плакати? — Як би я не згубив того доляра, то мав би аж три.

—═«»═—

Не міг відійти.

Івась прийшов пізно до школи. Учитель питається, чому запізнився.

Івась: Бо якийсь пан згубив десять долярів, то зібралась юрба людей, довкола мене було збіговище і ніхто не хотів відійти, поки не знайшлись гроші.

Учитель: А що-ж тебе то могло обходити?

Івась: Бо я стояв на тих грошах.

—═«»═—

Жіноча злосливість.

— Як подобається тобі мій новий капелюх?

— Прекрасний, дуже тобі до лиця.

— Я з того дуже рада.

— Дійсно! Тоді як такі капелюхи були модні, я мала такий самий.

—═«»═—

В школі.

Учитель: Що за звір дає нам солонину?

Ученик: Різник.

—═«»═—

Пімста.

— Грицько відмовив тобі позички, а ти подав йому руку на прощання?

— Але як! Попамятає з яких два тижні.

Її не те в голові.

Прохожий (до дівчини): А чи у вашому селі всі дівчата такі гарні, як ти?

Дівчина: Не знаю... Я дивлюся тільки на хлопців.

—═«»═—

Полекшав.

— Що-ж тут дивного, що ти полекшав на кілька фунтів. Ось наш пан так в чотири рази полекшав.

— Ну?

— Хіба не бачиш? Перше возили його аж четвернею, а тепер і одна конячка його везе.

—═«»═—

У голярні.

— Що за бритву маєте, пане майстер?

— З найкращої сталі, добродію.

— Чую се на собі. Як мене голите, то іскри мені сиплять з очей.

—═«»═—

Добрий знак.

— Коли дві жінки кажуть собі „моя дорога"...

— ...то можна певно сказати, що вони ненавидять себе.

—═«»═—

Байдуже.

— Отже знов тебе викинули з коршми, ти стара піячино?

— Байдуже, я і так вже хотів йти до дому.

—═«»═—

Перша кума: А що там, кумо, ліпше вашому?

Друга кума: Та що там ліпше, вже три дні, як його поховали.

Перша кума: А кликалисьте доктора?

Друга кума: Ні, сам з себе помер.

Оголошення Про Несучі Кури

Майже кожда людина, як малий, молодий і старий любить маленькі курятка, здаєсь не одному що красшого, милійшого нічого нема від курятки, так на курятко подивитися, то здаєсь, що там тільки маленька пушечка духу, але природа маленьке курятко так чудесно випускає на світ, що воно пропорціонально скорше росте, як мала дитина, або яке инше сотворіння.

Бо треба знати, що курятко за чотири місяці вже приходить до сталої зрости, за чотири місяці і пів курочка вже зачинає нестися, і за оден рік своєї роботи вона знесе для свого господаря що найменше від 150 до 200 яєчок.

Звичайна курка може принести свому господареві близько шість долярів річного приходу, одну курку можна легенько перетримати через цілий рік за три доляри, се вже навіть оплатить і за робітника, а для себе чистого доходу можна сподіватися около три доляри від одної курки за перший рік її несення.

Легенько можете собі вирахувати, кілько ви можете мати користи, якби ви мали одну тисячу несучок; в мене тепер є дві тисячки в однім курнику, під одним дахом, отже мати тисячу яєць на день, то се в нас не є велике свято. Пересічна ціна за дозин виносить річно по 40ц. бо хотяй в зимі продається повєрх 60 центів дозен, то за то в літі танше. Кождий чоловік може навчитися годувати курятка і виплекати для себе курочки, які можуть дати йому гарне одержання, а також всі жінки, котрі роботи не бояться, можуть показати навіть своїм господарям, що в курочках є гарні гроші, але треба робити, треба доглядати.

Людина, котра має менше, як сто долярів приходу на місяць, може легенько побільшити свою платню плеканням курий несучок. Минувшого року я самий доглядав поверх пять тисяч курят, я їх плекав від першого дня аж до того часу, доки вони не зачали нестися.

Сотки людей приїзджають побачити мій курник, оден, перший курник на всі західні провінції, що може помістити під одним дахом три тисячі курочок. Одним словом се є велика куряча фабрика. Наш будинок є 24 фіти широкий а 200 фітів довгий, поділений на 8 частей на долині, а також тримаємо кури і на другім поверху, де маємо також 8 менших переділок.

Сего року, першого тижня в місяці березні (марті) я буду плекати 8 тисяч курят, сам без жадних професорів, так само і кождий чоловік чи жінка потрафить се зробити, тут нема нічого ані страшного, ані великого. Все те, що я навчися коло курий, я тепер надрукував ту всю практику в формі малої книжки, так щоб кождий міг легенько зрозуміти, як можна зробити великі гроші з плекання курочок-несучок.

Як ви тепер не є вдоволені з свого приходу та життя, напишіть до мене, а я вам вишлю інформації, як ви можете зачати плекати кури, що перемінить вашу нужду в гаразд, а фінансову грижу в святий спокій. Пляни на будівлю, капітал і всякі потреби є докладно описані. Ваше письмо може перемінити вам вашу долю. Пишіть до

T. Perepylycia, Vegreville, Alberta

ЯК БИ Я БУВ ЗНАВ.

В СІМ ВИСЛОВІ КРИЄТЬСЯ НАЙБІЛЬША ТРАҐЕДІЯ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ.

Людське життя підлягає законам природи, а коли ми сих законів не шануємо, то наступають наслідки, за які часто приходиться дорого заплатити.

ЯК БИ Я БУВ ЗНАВ, що урожай ухибить, то був би зробив менше довгів, — нарікає на свою недолю фармер, який через довги стратив свій маєток.

ЯКБИ Я БУВ ЗНАВ, що вибухне вогонь, то був би заасекурував свої будинки, — жалується погорівший.

ЯК БИ Я БУВ ЗНАВ, що мій син товаришує з непевними людьми, то був би більше наглядав над ним, — бідкається батько, якого син поповнив злочин.

ЯК БИ Я БУВ ЗНАВ, що станеться се або те, то був би поступив так або инакше, — жалується неодин як вже за пізно.

ЯК БИ Я БУВ ЗНАВ! — Скільки нужди і горя криється в сих словах!

ЯК БИ Я БУВ ЗНАВ! — Богато дечого ми не знаємо, але кождий здорово думаючий чоловік ЗНАЄ, що то значить стратити здоровля. Бо нема більшого нещастя, як страта здоровля.

Здоровля, як вся инша цінна річ, — потребує постоянного плекання і догляду. Ми ніколи не повинні забувати, що недуга так як злодій підкрадається і захоплює нас тоді якраз, коли ми її найменше сподіємося.

В ПОЧАТКАХ МАЙЖЕ КОЖДУ НЕДУГУ МОЖНА ВИЛІЧИТИ. Але як недуга занадто ослабить людину, то тоді є дуже часто вже запізно.

Хіропрактика вилічує майже усі недуги без операції і медицини. Наколи Ви вже стратили надію на виздоровлення, хіропрактика лишається для Вас послідною надією, коли що Ви схочете посвятити відповідну скількість часу на своє лічення.

Застановіться добре над повище сказаним, а переконаєтесь, що у Вашім інтересі є застановитися над своїм здоровлям.

Бо тільки подумайте: — Що є краще, чи тримати себе при добрім здоровлю, чи лічитися тоді, коли здоровля вже нема?

Що є ліпше: — Чи бути зі своїм здоровлям осторожним, чи пізнійше жалувати за ним, як його вже не буде?

Що є ліпше: — Лічити слабість, чи до слабости не допустити?

Застановіться над сим добре і не занедбуйте свого здоровля.

DR. J. P. OSHANEK

Chiropractor & Spinographer

X-RAY LABORATORY

590 SELKIRK AVE., WINNIPEG, MAN.

Phone 55-144

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

ЗАХІДНОЇ КАНАДИ В ЕДМОНТОНІ.

ВЕЛИКИЙ СКЛАД ҐРАМОФОНІВ І УКРАЇНСЬКИХ РЕКОРДІВ ПРОДАЄМО ПО НАЙТАНШІЙ ЦІНІ.

І всякі книжки, як історії, повісти, новелі, оповідання, байки, сміхованки, пісні, поезії, колядники, календарі, образи і т. д.
Замовлення полагоджуємо скоро. Пишіть по катальог на адресу:

UKRAINIAN BOOK STORE
10348—101 Street — EDMONTON, ALTA.

ОДИНОКЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО НА ЦІЛУ СХІДНУ КАНАДУ.

ГРИГОРІЙ МЕХ, управитель.

Продаємо корабельні карти до Краю і спроваджуємо родину та знакомих зі Старого Краю. Стараємось для кождого пасажира позволення на приїзд до Канади, і тоді наші пасажири не мають жадного труду приїхати до Канади. Висилаємо гроші до всіх частей світа почтою та телеґрафічно.
По близші інформації просимо писати до:

ANGLO-UKRAINIAN STEAMSHIP TICKET AGENCY
377 Craig Street, West — Montreal, Que. ..

ОБЕЗПЕЧУЙТЕСЬ від Оґню, Бурі, Граду та Автомобілі

в SPRINGFIELD FIRE & MARINE INSURANCE CO.

of SPRINGFIELD, MASS.
ЗАСНОВАНИЙ 1849 РОКУ

МАЄТОК сеї компанії виносить поверх **$28,000,000**

ОБЕЗПЕЧЕНЬ виплачено поверх **$130,000,000**

Cash Capital $3,000,000

Се є стара, богата і ретельна Компанія, котра виплачує шкоду ретельно і скоро. — Ся компанія має своїх аґентів у цілій Канаді.

SPRINGFIELD FIRE & MARINE INSURANCE Co.
Western Canada Department

501 Paris Building — Winnipeg, Man.
F. L. HEBERLING, General Agent.

Українські представники:
АСЕКУРАЦІЙНО-ПОЗИЧКОВА АҐЕНЦІЯ: ВОЛОД. Г. КОМАН, управ.

ЗМІСТ:

	стор.
1) Астрономічний Календар	3
2) Церковний Календар.	4—5
3) Календаріюм і записки на кождий місяць.	6—29
4) Портрет Т. Шевченка	30
5) До праці, вірнії сини (вірш).	31
6) Святий Вечір.	33
7) Завіщання Рудольфа.	36
8) Гадючий Виродок.	37
9) Що думав Лев Толстой про царя Петра.	39
10) Большевик (вірш).	40
11) Сторінка із Записної Книжки Ґенерала В. Сікевича.	41
12) Пахощі.	54
13) Сконка.	55
14) Як охороняли цісаря Франц Йосифа.	58
15) Пострах Міністрів.	59
16) Кухарське Ремесло.	63
17) Коли наша земля буде перелюднена.	64
18) Як вернеш.... (вірш).	64
19) „Письменник".	65
20) Дивні китайські лікарства.	68
21) Як Петерсон радився зі спеціялістами	69
22) Один Спомин з війни.	75
23) Чому воно так?	84
24) Спостереження Гарасима Чорноҳліба (на Марсі).	85
25) Дещо про годинники	93
26) „В своїй хаті, своя сила".	95
27) Значіння Історичної Традиції	97
28) Як Максим збирався на той світ.	109
29) Наше тіло.	111
30) Найстарший парлямент в світі	112
32) „Флю".	113
33) Торнадо	114
34) Як виробляти добру сметану	115
35) Роди пшениці на хліб.	130
36) Кільчення насіння перед сіянням.	137
37) Дрібна всячина.	143
38) Вплив місячного світла...	144
39) Як сплять звірята.	144
40) Платня Послів в Канаді.	144
41) Буряни	145
Відділ Союза Українок в Канаді: (сторони 157—193).	
42) Наш шлях	159
43) Стріча Нового Року	161
44) Раїна Могилянка, княгиня Вишневецька	168
45) Жертва японської красуні	171
46) Хочу жити (поезія)	171
47) Жінки старинної Греції	172
48) Афоризми	179
49) Здоровля і краса	180
50) В здоровому тілі здорова душа	181
51) Відділ Союза Українок в Канаді ім. М. Марковичевої в Канорі, Саск.	184
52) Лист немовляти	185
53) Деякі корисні поради.	186
54) Головні условини здоровля	187
55) Штука чищення плям	190
56) Вірять, що окуляри приносять щастя	193
57) Про пяного чоловіка	194
58) Втопився дідусь	194
59) Совітський кат	195
60) Крук (ворон) в народних віруваннях	203
61) Чи на місяці все мертве	205
62) Практичний поєдинок	206
63) Відмороження	207
64) Збори	208
65) Всячина	209
66) Гумор	213

Справлення похибок:

1. На стороні 96, під оповіданням „В своїй хаті, своя сила", пропущено імя автора, п. Аполінарія Новака.

2. На стороні 111, під образком Торнтона, замісць слова „пезидент" має бути „президент".

3. На стороні 130 треба викинути слова „Уривок з записника", які є під самим заголовком наступної статті.

Bence, Stevenson, McLorg & Yanda

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ І НОТАРІ

Stratford Block, 120A—2nd Ave. SASKATOON, SASK.

Полагоджуємо всякі судові справи: тестаментальні, цивільні і кримінальні; справи відшкодовання робітників, інкорпорації товариств, а також старокраєві діла. Можете розмовитися або писати до нас у рідній мові.

(ТЕЛЄФОНИ: 2732 і 4888)

ТЕОДОР ГУМЕНЮК

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК, НОТАР і т. д.

Полагоджує всякі справи судові, земельні і тестаментальні.
Адреса:

THEO. HUMENIUK,
Barrister, Solicitor & Notary Public,
139 QUEEN St., W.,—Phone: Adel. 0630—TORONTO, ONT.

Н. РОМАНЮК

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК і НОТАР

Перепроваджує судові справи, так карні, як і цивільні, включаючи справи розводові і тестаментальні. Полагоджує старокраєві справи і визичає гроші. — Адреса:

NICETAS ROMANIUK
Barrister, Solicitor & Notary Public
304 McLEOD Bldg., — Tel. 6629 — EDMONTON, ALTA.

ДР. П. ЗАКУС

Дентист

ОТВОРИВ КАНЦЕЛЯРІЮ ПІД ЧИСЛОМ

594 SELKIRK AVE. WINNIPEG, MAN.

Телєфон Офісу 56 180

ФАРМЕРІ!

Висилайте збіжжа ґарами до нас, а ми ручимо Вам за скору, добру й совісну обслугу.

ЧЛЕНИ ПУЛУ з Західної Канади можуть через нас висилати збіжжа до пулу, а ми будемо вважати на ґрейд їх збіжжа, і се не буде їх дорозше коштувати.

Ми маємо сотки листів від фармерів, які дякують за нашу обслугу й поради.

Пишіть по шипінґ били, інформації і поради до УКРАЇНСЬКОЇ ФАРМЕРСЬКОЇ ЕЛЕВАТОРНОЇ СПІЛКИ.

Ruthenian Farmers' Elevator Co., Ltd.

919 GRAIN EXCHANGE, WINNIPEG, MAN.

Heap, Arsenych & Murchison

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ, НОТАРІ і Т. Д.

Перепроваджуємо судові справи, карні і цивільні. Також справи старокраєві. — Позички на звичайний процент на оброблені фарми і міські реальности.

Пишіть по українськи.

Адреса:

722 McINTYRE BLOCK, — WINNIPEG, MAN.

Телєфон: 29 461

КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ В КАНАДІ ЗНАЄ, ЩО НАЙБІЛЬШИМИ ЗДОБУТКАМИ Є НАШІ ВИХОВАВЧІ ІНСТИТУЦІЇ, А ТО

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ П. МОГИЛИ

в САСКАТУНІ, САСК. з філією в ВІННІПЕҐУ, МАН. і

Український Інститут Мих. Грушевського

в ЕДМОНТОНІ, АЛТА.

Поверх дві тисячі Українців в Канаді є членами сих Інститутів. Вони горді з того.

Чи Ви належите до них?
Коли ні, постарайтеся зараз вписатися в члени.

Членство в Інститутах є ознакою свідомости і патріотизму.

З членських вкладок утримуються будинки Інститутів.

Філія Інституту П. Могили в Вінніпеґу не має ще свого будинку. Оба другі Інститути мусять розбудовуватися.

Кошта на се можна дістати тільки з членства — уділів.

Один уділ коштує 25 долярів і дає Вам право доживотного членства.

Зголошуватися на адресу:

P. MOHYLA UKRAINIAN INSTITUTE
Box 1622, Saskatoon, Sask.

або

P. MOHYLA UKRAINIAN INSTITUTE
71 Smith Street, Winnipeg, Man.

або

M. H. UKRAINIAN INSTITUTE
10564—98th Street Edmonton, Alta.

MUNDARE

„Український Голос"

щиро народний, поступовий часопис в Канаді. Виходить що тижня „не для зиску, але для поборювання темноти".

РІК ВИДАННЯ 20-ий.

Річна передплата в Канаді $2.50
Річна передплата до Злучених Держав $3.00
Річна передплата до инших країв $3.50

ЧИТАЙТЕ ЙОГО І ШИРІТЬ ПРИЄДНУВАННЯМ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ.

Друкарня „Українського Голосу" виконує всякі друкарські роботи по приступній ціні.

ОГОЛОШЕННЯ В „УКРАЇНСЬКІМ ГОЛОСІ" ПРИНОСЯТЬ РЕЗУЛЬТАТ.

За дрібні оголошення (пошукування і и.), платиться $1.00 за оден раз поміщення, $1.75 за два рази, $2.25 за три рази.

КНИГАРНЯ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ" МАЄ НА СКЛАДІ ВСЯКІ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ.

Пишіть по безплатний катальоґ.

Редакція, Адміністрація і Друкарня
міститься під:
210-214 Dufferin Avenue

Почтова адреса:

UKRAINIAN VOICE
P. O. BOX 3626, WINNIPEG, MAN.